Департамент освіти і науки
виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут післядипломної освіти

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ, РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ПОРАДНИК ІІ. З досвіду роботи
освітян міста Києва

Педагогам,
учням,
батькам,
керівникам закладів
освіти

kubg.edu.ua

Київ – 2021

УДК 37.018.43:004(07)
Д48

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 24.06.2021 р.)

Упорядники: ***Івашньова С.В.,*** заступник директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент (*розділ 1*); ***Дика Н.М.,*** завідувач кафедри мовно-літературної освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент (*розділ 2*); ***Линьов К.О.,*** завідувач кафедри освітнього лідерства Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат наук з державного управління, доцент (*розділ 3*); ***Хмелєва-Токарєва О.В.,*** завідувач науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка (*розділ 4*); ***Воротникова І.П.,*** завідувач кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент (*розділ 5*).
Рецензенти: ***Богданець-Білоскаленко Н.І.,*** завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор; ***Бойко М.А.,*** старший викладач кафедри комп'ютерних наук і математики Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи:
Д48 Порадник ІІ. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / упоряд.: С.В. Івашньова, Н.М. Дика, К.О. Линьов, О.В. Хмелєва-Токарєва, І.П. Воротникова ; за заг. ред. М.Ф. Войцехівського, С.В. Івашньової, О.Г. Фіданян. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 420 с.
ISBN 978-617-658-102-4

У посібнику представлено досвід організації та впровадження дистанційного навчання на рівні Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), районних управлінь та методичних центрів, закладів загальної середньої освіти м. Києва. Висвітлено нормативно-правове забезпечення дистанційного навчання та шляхи його подальшого розвитку, подано методичні рекомендації до впровадження дистанційного навчання в дошкільній, середній освіті. Представлено результати соціологічного дослідження стану дистанційного навчання у м. Києві. Визначено цифрові інструменти для забезпечення дистанційного та змішаного навчання, створення електронних освітніх ресурсів, надано поради учням, вчителям, батькам.

Для вчителів, керівників закладів освіти, учнів, батьків, методистів та викладачів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

УДК 37.018.43:004(07)

© Автори публікацій, 2021
© С.В. Івашньова, Н.М. Дика, К.О. Линьов, О.В. Хмелєва-Токарєва, І.П. Воротникова, упорядкування, 2021
© Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (КМДА), 2021
© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021

ISBN 978-617-658-102-4

kiev.ua

ЗМІСТ

Фіданян О. **Удосконалення механізмів управління освітньою системою м. Києва: виклики та уроки COVID-19** 8

РОЗДІЛ 1. ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ М. КИЄВА: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Аналітика та результати опитувань, проведених КНП «Освітня агенція міста Києва» 23
1.2. Організація, результативність та особливості дистанційного навчання 33

РОЗДІЛ 2. ЗДОБУТКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ СТОЛИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ У 2020–2021 н.р.

Досягнення закладів освіти щодо впровадження дистанційного навчання 46
2.1. Забезпечення сталого освітнього процесу в умовах адаптивного карантину в Ліцеї інформаційних технологій № 79 34
2.2. Досягнення ліцею «Наукова зміна» в умовах карантинних обмежень у 2020–2021 н.р. 51
2.3. З досвіду роботи СНВК «Усмішка» з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва щодо впровадження дистанційного навчання 60
2.4. Організація дистанційного навчання у спеціалізованій школі I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва 67
2.5. Досягнення закладів освіти щодо впровадження дистанційного навчання на прикладі ЗДО «Школа Монтессорі Нової Епохи» (Солом'янський район, м. Київ) 71
2.6. Впровадження дистанційного навчання у спеціалізованій школі I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва 86

kmpo.edu.ua

2.7. Досвід та досягнення гімназії № 136 м. Києва
щодо впровадження дистанційного навчання
і подолання проблем 88
2.8. Досвід організації дистанційного навчання
спеціалізованої школи I–III ступенів
з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва 95
2.9. Подолання основних проблем дистанційного навчання
у спеціалізованій школі I–III ступенів № 264
з поглибленим вивченням англійської мови
Деснянського району м. Києва 99
2.10. Актуальні питання щодо дотримання вимог чинного
законодавства України у процесі обробки персональних даних
в інформаційно-телекомунікаційних системах
(з досвіду Ліцею інформаційних технологій № 79) 111
2.11. Дистанційне навчання: виклики та проблеми
(з досвіду закладу загальної середньої освіти № 57
Шевченківського району м. Києва) 113
2.12. Розв'язання основних проблем
щодо організації дистанційного навчання
(на прикладі гімназії № 59 ім. О.М. Бойченка
Голосіївського району м. Києва) 126
2.13. Вирішення основних проблемних питань
щодо організації дистанційного навчання
у Центрі технічної творчості та професійної орієнтації
шкільної молоді Дарницького району м. Києва 131

РОЗДІЛ 3. АДМІНІСТРУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СТОЛИЦІ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Адміністрування освітнього процесу в умовах карантинних обмежень 138
3.1. Організація дистанційного навчання
в НВК № 141 «ОРТ» м. Києва 138
3.2. Забезпечення якості освітньої діяльності
у ліцеї «Наукова зміна» 145
3.3. Адміністрування освітнього процесу у закладах освіти
Голосіївського району 152
3.4. З досвіду організації роботи управління освіти
Шевченківської районної в місті Києві
державної адміністрації 172

kubg.edu.ua

3.5. Реалізація покрокової моделі-трансформера для учнів 11-х класів у НВК № 240 «Соціум» 180
3.6. Реалізація полікультурної інтеграції у спеціалізованій школі № 47 під час дистанційного навчання 189
3.7. Досвід роботи спеціалізованої школи № 196 Святошинського району м. Києва 199
Інклюзивна освіта у період карантину 204
3.8. Інклюзивна освіта: досвід організації освітнього процесу у ЗЗСО № 281 у період карантину 204
Позашкільна освіта в умовах карантинних обмежень 208
3.9. Цифрова трансформація у Київському палаці дітей та юнацтва 208
3.10. Діяльність Центру науково-технічної творчості молоді «Сфера» Оболонського району у нових умовах 214
3.11. Робота Центру дитячої та юнацької творчості Солом'янського району під час карантину 216
3.12. Рекомендації щодо адміністрування освітнього процесу в умовах карантинних обмежень 219
Упровадження інноваційної динамічної моделі професійного розвитку педагогічних працівників Інститутом післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка 227
3.13. Інститут — для педагогів та учнів закладів освіти м. Києва 227

РОЗДІЛ 4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Психолого-педагогічні аспекти взаємодії учасників освітнього процесу 236
4.1. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії в умовах дистанційного навчання у школі I–III ступенів № 206 імені Леся Курбаса Святошинського району м. Києва 236
4.2. Психологічний супровід освітнього процесу в умовах дистанційного навчання 245
4.3. Робота практичного психолога з батьками в умовах дистанційного навчання 248
4.4. Батькам про стресостійкість 251
4.5. Профілактика ігрової та комп'ютерної залежностей у роботі практичного психолога з учнями 3-4 класів 254

kubgeu.ua

4.6. Особливості організації діяльності психологічної служби закладу освіти в умовах дистанційного навчання 261
4.7. Психологічний баланс в умовах дистанційного навчання 266
4.8. Особливості покоління Z 269
4.9. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання (З досвіду організації роботи управління освіти Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації) . . . 277
4.10. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії учасників освітнього процесу в ліцеї «Наукова зміна» 283

Важливі фахові маркери роботи психологічної служби закладів освіти Деснянського району в умовах карантинних обмежень 289
4.11. Робота з дітьми з ООП (корекційно-розвивальна) (з досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 218 Деснянського району м. Києва Ковтонюк Оксани Олександрівни) 292
4.12. Організація психологічного супроводу учасників освітнього процесу (з досвіду роботи практичного психолога навчально-виховного комплексу «Спеціалізована школа I ступеня — Гімназія № 39 імені гетьмана України Богдана Хмельницького» Деснянського району м. Києва Жур Тетяни Володимирівни) 299
4.13. З досвіду роботи практичного психолога спеціалізованої школи I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва Романенко Олени Іванівни 305
4.14. З досвіду роботи практичного психолога школи № 147 Деснянського району м. Києва Онопрієнко Наталії Іванівни 307
4.15. З досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 249 Деснянського району м. Києва Шубіної Юлії Олександрівни 309
4.16. З досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 300 Деснянського району м. Києва Музики Ольги Василівни 313
4.17. З досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 212 Деснянського району м. Києва Батченко Тетяни Олексіївни 315
4.18. З досвіду роботи практичного психолога спеціалізованої школи I ступеня № 322 Деснянського району м. Києва Безпалої Світлани Миколаївни 319

kubg.edu.ua

4.19. З досвіду роботи практичного психолога спеціалізованого навчально-виховного комплексу з поглибленим вивченням англійської мови «Усмішка» Деснянського району м. Києва Алєксєєнко Марини Віталіївни 323

Організація психологічного супроводу учасників освітнього процесу в позашкільних закладах 326

4.20. З досвіду роботи практичного психолога Центру дитячої та юнацької творчості Деснянського району м. Києва Кліменок Ельмаз Різаївни 326

РОЗДІЛ 5. ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

5.1. Освітня політика використання цифрових технологій для управління школою 329

5.2. З досвіду роботи гімназії № 290 в умовах дистанційного навчання 348

Використання можливостей Google 355

5.3. Використання Google Workspace for Education для адміністрування освітнього процесу в СШ № 250 з поглибленим вивченням математики м. Києва 355

5.4. Google Classroom: функціонал і коротка інструкція зі створення онлайн-курсу 362

5.5. Використання платформи Moodle для управління та підтримки дистанційного навчання в школі II–III ступенів № 319 імені Валерія Лобановського м. Києва 377

5.6. Досвід використання цифрових інструментів для дистанційного та змішаного навчання в гімназії № 237 м. Києва 382

5.7. Використання Eddy для дистанційного навчання в еколого-природничому ліцеї № 116 м. Києва 393

5.8. Використання цифрових інструментів для управління в спеціалізованій школі № 196 м. Києва 397

5.9. Приклад використання дошки Padlet для управлінської діяльності 406

5.10. Цифрове освітнє середовище закладу. Яким воно повинно бути? .. 411

Склад робочої групи з питань розробки та напрацювання методик дистанційного навчання учнів закладів загальної середньої освіти 419

kubg.edu.ua

Удосконалення механізмів управління освітньою системою м. Києва: виклики та уроки COVID-19

Фіданян Олена,
директор Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Питання дієвості механізмів державного управління освітою актуалізувалися внаслідок запровадження екстреного і масового дистанційного навчання в системі ЗЗСО в умовах національного карантину через пандемію COVID-19.

Масове закриття шкіл на карантин у березні 2020 р. стало поштовхом для переоцінки як засобів та інструментів організації шкільного навчання, так і механізмів управління закладами освіти та освітньою мережею загалом. Навчальний та виховний процеси у закладах освіти м. Києва у 2020–2021 н.р. відбувалися у трьох формах: очній, змішаній та дистанційній [1–4].

Для забезпечення чіткої та злагодженої роботи закладів освіти у 2020–2021 н.р. органами управління освіти міста вдосконалено механізми управління освітою, а саме: організаційний, економічний, технічний, кадровий. Тож розглянемо детальніше управлінські механізми, за допомогою яких органи місцевої влади та управління впливали на діяльність закладів освіти та досягнення ними запланованих результатів у період обмежень через COVID-19.

Організаційний механізм. Департаментом освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) упродовж карантинних обмежень підготовлено та видано 23 документи. У день прийняття по-

kiboedu.ua

станови Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» № 211 від 11.03.2020 р. підготовлено проєкт розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) «Про призупинення освітнього процесу в закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної), вищої освіти усіх типів та форм власності», яке набуло чинності у той же день (№ 427 від 11.03.2020). Того ж дня Департаментом видано наказ, у якому надані чіткі завдання (інструкції) управлінцям (начальникам районних управлінь освіти), керівникам закладів освіти та методичним службам щодо необхідних дій. Зазначені інструкції доповнені 16 березня.

За ініціативою Департаменту освіти і науки 16 березня, під безпосереднім керівництвом ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка, за підтримки КНП «Освітня агенція міста Києва» спільно з телеканалом ТРК «Київ» розпочато запис та трансляцію перших телеуроків. Упродовж року вчителями-ентузіастами Києва записано понад 400 телеуроків з 12 предметів для випускників 9 та 11 класів (березень — травень). Запис телеуроків для учнів 7–11 класів ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка спільно з телеканалом ТРК «Київ» продовжив у вересні — грудні 2020 р. У період з 12 до 16 березня працівниками ІПО записано та розміщено на сайті Департаменту та у соціальних мережах вебінари для педагогічних працівників з рекомендаціями форм, методів та засобів використання технологій дистанційного навчання.

Одночасно з виданням розпорядчих документів Департамент запровадив щотижневі онлайн-зустрічі з начальниками районних управлінь освіти, представниками громадських організацій «Асоціація керівників шкіл м. Києва» та «Асоціація працівників дошкільної освіти», районних методичних служб за участі керівництва Головного управління Держпродспоживслужби в м. Києві. Під час онлайн-нарад вирішуються питання, які

турбують освітян під час організації освітнього процесу в онлайн-форматі, розробляються алгоритми дій, аналізуються інтернет-ресурси. На сайті Департаменту та у соціальних мережах розміщуються «шпаргалки» з досвіду дистанційного навчання, пропозиції від організацій щодо електронних ресурсів для дистанційного навчання, а на вебресурсі «Столичний центр відкритої освіти» (http://vo.ippo.kubg.edu.ua/) — корисна інформація, поради, посилання стосовно організації закладом освіти дистанційного навчання.

Створено платформу електронного освітнього простору Києва «Все буде добре! ОК!», на якій освітяни та учні діляться досвідом з дистанційного навчання, організації дозвілля в умовах карантинних обмежень. Платформа стала осередком спілкування, гурткової та позашкільної роботи, проєктної діяльності та психоемоційної підтримки освітян, дітей, підлітків та їхніх родин. Розпочато новий проєкт освітнього хабу м. Києва «Дитячий садок онлайн».

Проведення КНП «Освітня агенція міста Києва» 4 досліджень та опитувань учасників освітнього процесу (у період з березня до жовтня 2020 р.) надало можливість здійснювати моніторинг різних напрямків, що потребували особливої уваги під час карантинних обмежень (організацію дистанційного навчання, освітнього процесу, харчування) та своєчасно приймати відповідні управлінські рішення [5–7].

Під час карантину (березень — квітень 2020 р.) Департаментом розроблено Регламент відновлення освітнього процесу у закладах освіти м. Києва та режиму їх роботи після зняття карантинних обмежень. Зазначений документ, затверджений розпорядженням керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації регіонального рівня у травні 2020 р., став першим в Україні алгоритмом дій для освітян по відновленню освітнього процесу в очному форматі. У Регламенті представлені інструкції-рекомендації для керівників закладів освіти, медичних працівників, педагогів, технічних працівників. Революю-

kubg.edu.ua

ційне рішення Департаменту щодо звільнення від проходження державної підсумкової атестації здобувачів повної загальної середньої освіти, не обмежуючи їх права на вступ до закладів вищої освіти шляхом проходження зовнішнього незалежного оцінювання (наказ ДОН № 102 від 03.06.2020 р.) став поштовхом для уряду в прийнятті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань завершення 2019/2020 навчального року» (18.06.2020 р.).

Напрацювання освітян Києва упродовж карантинних обмежень у березні — травні 2020 р. (за безпосередньої участі працівників ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка, районних науково-методичних центрів, управлінців та педагогів-практиків) упорядковано у два навчально-методичні посібники: «Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва» (упоряд.: Воротникова І.П,. Чайковська Н.В., 456 с.) та «Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник» (упоряд. Воротникова І.П.) [1–2].

Напередодні нового 2020–2021 н.р., в який освітяни України входили в різних епідемічних зонах, Департаментом освіти і науки напрацьовано Рамкові пропозиції для закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва щодо організації освітнього процесу на різних епідемічних рівнях.

Наказом Департаменту з 1 вересня 2020 р. в 1–4 класах запроваджено ведення електронного класного журналу як одного з ресурсів для організації дистанційного навчання.

Упродовж 2020–2021 н.р. Департаментом розроблено рекомендації щодо роботи закладів освіти Києва у період обмежувальних протиепідемічних заходів, затверджені наказом № 194 від 15.12.2020 р.; про організацію освітнього процесу в дистанційному форматі у період загострення епідемічної ситуації (лист № 063-2384 від 05.04.2021 р.); щодо завершення 2020–2021 н.р. (лист № 063-2973 від 28.04.2020 р.). На допомогу учасникам ос-

kipo.edu.ua

вітнього процесу на сайті Департаменту створено та систематично доповнюється розділ «Дистанційне навчання», у якому розміщено записи вебінарів, поради, посилання на інтерактивні матеріали для організації і проведення дистанційних уроків. У період карантинних обмежень фахівцями НМЦ професійного розвитку педагогічних працівників ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка для педагогів організовано онлайн-роботу «гарячої лінії».

Накази, рекомендації, розробки та прийняті Департаментом освіти і науки управлінські рішення були своєчасні, дієві, практичні та зазвичай випереджали дії центрального органу виконавчої влади.

Економічний механізм. Освітнім управлінським апаратом, окрім прийняття низки нормативних документів, застосовано заходи економічного механізму. Районні управління освіти оперативно реагували на ковідні виклики, перерозподіливши наявні кошти для створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти. З травня до грудня 2020 р. для забезпечення установ галузі освіти м. Києва мийними, дезінфікуючими засобами, безконтактними термометрами, одноразовими рушниками, засобами індивідуального захисту з бюджету міста (РУО як розпорядниками коштів) освоєно 95 млн грн, з них: 56,4 млн грн міського бюджету, а також 38,6 млн грн субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам (постанова Кабінету Міністрів України № 105 від 12.02.2020 р. із змінами).

У свою чергу, Київською міською організацією Профспілки працівників освіти і науки України з 15 до 18 вересня 2020 р. забезпечено 45 тис. педагогічних працівників м. Києва захисними щитками на загальну суму 2,5 млн грн.

Цього року в районних бюджетах зосереджено 384,7 млн грн для придбання мийних, дезінфікуючих засобів, іншого дріб'язку на побутові потреби та ноутбуків, комп'ютерної й оргтехніки для організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання. З них 18,8 % становлять видатки суб-

венції з державного бюджету місцевим бюджетам: 1,6 млн грн використано на закупку дезінфікуючих засобів для проведення зовнішнього незалежного оцінювання та 70,6 млн грн передбачено на закупку ноутбуків для вчителів для організації дистанційного навчання.

Технічний механізм. Ми можемо виділити три основні напрями, які слугують фундаментом для організації роботи закладів загальної середньої освіти з урахуванням «часткового» або «масового» дистанційного навчання: підвищення кваліфікації вчителів; оновлення наявного комп'ютерного обладнання чи/та придбання нового з підключенням його до Інтернету зі швидкістю не менше 100 Мбіт/с; розробка та впровадження в роботу управлінських е-інструментів.

Аналіз стану технічного забезпечення та готовності закладів загальної середньої освіти показав, що переважна їх більшість має проблеми з підключенням до швидкісного інтернет-зв'язку, що призводить до ускладнень технічного характеру при проведенні занять. Незважаючи на те, що, згідно зі звітом ЗНЗ-1, в останні роки в Україні спостерігається тенденція до незначного збільшення (на 5,4 %) кількості комп'ютерів, підключених до Інтернету (до 72,4 %), їх кількість та якість є недостатніми для забезпечення синхронного дистанційного навчання. Також викликає занепокоєння показник кількості комп'ютерів на одного учня, який в Україні значно відстає від світових стандартів [8].

Згідно зі статистичним звітом ЗНЗ-1, станом на 05.09.2020 р. у закладах загальної середньої освіти у робочому стані перебувало 29 486 персональних комп'ютерів та ноутбуків. З них третя частина закуплена за останні 5 років.

На 1 комп'ютер в середньому по Києву припадає 10 учнів. Найкраща ситуація із забезпеченням закладів загальної середньої освіти гаджетами в Шевченківському районі — 8 учнів на 1 комп'ютер, найгірша в Оболонському районі — на 1 комп'ютер 14 учнів.

kievedu.ua

Пропорція кількості учнів на 1 комп'ютер по Україні (Педагогічний альманах. 2018. Вип. 37) складає 27:1 (для прикладу, у Європі ця пропорція становить 3:1). Враховуючи показники забезпечення учнів комп'ютерною технікою, потребує нагального вирішення питання збільшення кількості комп'ютерів для учнів у закладах загальної середньої освіти.

Для організації якісного освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання, ведення електронного документообігу, необхідне досягнення пропорції «1 учитель — 1 гаджет».

За останні 5 років (2016–2020 рр.) на реалізацію програми «Придбання комп'ютерної та оргтехніки» управліннями освіти районних в м. Києві державних адміністрацій використано 201,7 млн грн, з них: 139,9 млн грн — кошти міського бюджету та 61,8 млн грн — державного. За 5 років придбано 9226 одиниць комп'ютерної техніки, серед них: 23 % комп'ютерів, 70 % ноутбуків та 7 % планшетів/нетбуків.

У школах Києва за останні 5 років спостерігається при закупці комп'ютерної техніки стійка тенденція до збільшення частки ноутбуків. Так, у порівнянні з 2016 р. частка закуплених у 2020 р. портативних комп'ютерів для вчителів збільшилася на 39 %, для учнів — на 45 %.

З початку впровадження реформи «Нова українська школа» у Києві зростає кількість техніки, придбаної для вчителів. Упродовж 2018–2020 рр. облаштовано комп'ютерною технікою (ноутбуками, нетбуками, комп'ютерами) 3328 робочих місць вчителів початкових класів, що становить 77,1 % від загальної кількості всіх вчителів 1–4 класів.

Необхідною умовою цифровізації освітнього простору є підключення закладів освіти до швидкісного інтернет-зв'язку.

За даними звітів ЗНЗ-1 за минулі три роки, в Україні простежується тенденція до збільшення кількості комп'ютерів, підключених до Інтернету. У середньому в 2018–2019 рр. у школах України 67 % комп'ютерів мали доступ до Інтернету,

kubg.edu.ua

у 2019–2020 рр. — 68,6 %, у 2020–2021 рр. — 72,4 %. Серед регіонів найвищий показник зафіксовано у Запорізькій області — 80,3 %, в Києві він становить 67,4 %.

У середньому по Україні швидкість інтернет-зв'язку у закладах загальної середньої освіти становить від 30 до 100 Мбіт/с, і лише 25 % закладів мають підключення 100 Мбіт/с і більше.

Відповідно до звіту ЗНЗ-1 у 2020–2021 н.р. всі школи Києва підключено до мережі Інтернет. Швидкість з'єднання у закладах загальної середньої освіти різна:

— 9 % шкіл мають швидкість підключення до мережі Інтернет до 10 Мбіт/с;

— 6 % — від 10 до 30 Мбіт/с;

— 69 % — від 30 до 100 Мбіт/с;

— 16 % — 100 Мбіт/с і більше.

Відповідно до Комплексної міської цільової програми «Електронна столиця» відбувається підключення закладів загальної середньої освіти до міської сервісної мережевої інфраструктури. До мережі вже підключено 36 закладів загальної середньої освіти. До кінця 2021 р. планується прокласти кабелі ще до 388 шкіл.

Проте на Урядовому порталі https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ponad-2000-ukrayinskih-shkil-neobhidno-pidklyuchiti-do-yakisnogo-internetu-pershochergovo зазначено, що для забезпечення якісного дистанційного навчання заклади загальної середньої освіти повинні мати підключення до Інтернету зі швидкістю не менше 100 Мбіт/с з можливістю зміни на тарифний план зі швидкістю 1 Гбіт/с без оновлення мережевого обладнання. Фактично тільки кожна 4 школа України має необхідну швидкість підключення до Інтернету для забезпечення дистанційного навчання. Не є виключенням і школи Києва.

Отже, назріла нагальна потреба в оновленні, врегулюванні та розробці нормативно-правової бази щодо створення цифрового освітнього простору, забезпеченні ЗЗСО якісним Інтернетом на всій території України, оновленні та поповненні

kyivedu.ua

«парку» комп'ютерної техніки на підставі встановлених стандартів із застосуванням формульного підходу, розробці необхідного програмного забезпечення та інтерактивного контенту для проведення дистанційних уроків. А розпочати потрібно з реальної оцінки стану речей в освітній галузі. Статистичний звіт ЗНЗ-1, який слугує основою для формування бюджету та прийняття управлінських рішень, необхідно кардинально змінювати.

В умовах карантинних обмежень та з урахуванням організації освітнього процесу за дистанційною формою навчання цифровізація освітнього простору набирає неабиякої ваги та значення. Проте вона є актуальною не лише для організації освітнього процесу, але й для управлінської діяльності.

Цифровізувати потрібно не лише освітній процес, але й процес управління ним. У Києві вже діє низка цифрових управлінських інструментів: «Освітня карта» та «Карта освітніх потреб», «Дашборд», Система електронного запису до закладів дошкільної освіти.

«Освітня карта» і «Карта освітніх потреб». Передумова ефективних управлінських рішень — прозорість даних. Рішення мають прийматися на основі об'єктивної інформації. Тому з 2016 р. ми розпочали роботу над «Освітньою картою» [9].

«Освітня карта» — це відкрита база даних системи освіти міста, що складається з електронних паспортів закладів освіти, які знаходяться у відкритому доступі. До електронного паспорта закладу входить інформація про адресу, тип закладу, контактні телефони, електронну адресу, посилання на сайт закладу та статистичні дані (потужність будівлі, кількість учнів тощо).

У розділі «Фінансове забезпечення» зазначено кількість коштів на проведення капітальних ремонтів з переліком видів робіт (упродовж останніх 3 років), інформацію про придбані товари та кошти, виділені на фінансування закладу, тощо.

kubg.edu.ua

Наразі від «Освітньої карти» ми переходимо до інформаційно-аналітичної системи «Карта освітніх потреб». Цей інструмент дасть змогу визначити технічний стан будівель, рівень забезпеченості обладнанням, а також об'єктивно й прозоро планувати капітальні ремонти та їх черговість.

«Дашборд» — це інтерактивний аналітичний інструмент, що дає змогу фахівцям Департаменту у реальному часі володіти інформацією про основні показники життєдіяльності освітньої галузі у місті в цілому, в розрізі районів та окремих закладів. У ньому відображаються такі дані: кількість закладів, контингент учнів/вихованців, працівників, фінансові показники, характеристики відповідно до щорічних звітів ЗНЗ-1, 83-РВК тощо.

Система електронного запису до закладів дошкільної освіти — це захищена інформаційна система, яка забезпечує прозорість зарахування дітей до садочків. Створено персональні кабінети для батьків, через які вони можуть подати заявку на зарахування до садочка, зазначити інформацію про дитину, вказати пільги, внести зміни до заявки у разі потреби, отримати запрошення до закладу. Крім того, розміщено алгоритм дій під час реєстрації, інформацію про можливість вибору батьками необмеженої кількості закладів освіти.

У кожного садочка є свій персональний кабінет, в якому розміщено інформацію про нього. Є дані про вартість харчування, меню та інша статистична інформація у розрізі кожної групи. Діє електронний табель відвідування дітей і автоматичний підрахунок їхньої кількості в групі щодня і в цілому за місяць (рік).

Наступні кроки. Триває робота над доповненням системи електронного запису до закладів дошкільної освіти інформацією про приватні заклади.

Розробляється модуль для електронного зарахування дітей до закладів загальної середньої освіти, використовуючи вже створені персональні кабінети батьків.

kubg.edu.ua

На стадії розробки «Реєстр учнів та обліку дітей шкільного віку». У планах — об'єднання всіх міських реєстрів у єдиний реєстр «Діти».

Також працюємо над розробкою управлінського модуля «Електронна вчительська» — адміністративним пунктом управління освітнім процесом, що включає в себе різні управлінські ланки, створюючи відповідний ланцюжок взаємодії між ними: ЗО ⟷ РУО ⟷ ДОН. До системи «е-вчительська» будуть входити: електронний класний журнал/е-щоденник, е-розклад уроків як для учнів, так і для вчителів, е-підручники, е-звітність, е-документообіг, е-аналітика та кабінет, де зберігатимуться навчально-методичні матеріали, корисні посилання, відеоматеріали, розробки уроків тощо. Саме «е-вчительську» ми розглядаємо як фундамент для організації та проведення повноцінного дистанційного навчання та полегшення роботи адміністративного корпусу як закладів освіти, так і управлінців районних управлінь освіти. Також через цю систему буде підтримуватися зв'язок між адміністрацією закладу освіти (ЗО) та управлінцями вищого рівня.

Для організації «е-вчительської» вже закуплено для кожної 7-ї школи інтерактивні панелі для вчительських, які допоможуть організувати адміністративну та методичну роботу закладу, дистанційне навчання, обмін та зберігання цифрових даних закладу у хмарних сервісах, роботу з документацією тощо.

За результатами реалізації наказу ДОН у 1–4 класах ЗЗСО міста запроваджено електронні класні журнали на 7 системах (платформах): «Єдина школа», «Моя школа», HUMAN, Atoms, E-school, Euroway, Prosvita — та власні розробки.

Систему «Єдина школа» обрали 67,5 % ЗЗСО, платформу HUMAN використовують 24,4 %, Atoms — 9,8 %, інші системи обрали по 1 ЗЗСО, Кловський ліцей № 77 Печерського району має власні розробки. Зазначимо, що перехід від паперового до електронного класного журналу відбувався поступово.

Київедіа.ua

Зважаючи на високий рівень потреби громади міста в організації навчання за дистанційною формою, у квітні 2021 р. розпочато роботу над створенням районних осередків дистанційного навчання. Наказом Департаменту освіти і науки № 55 від 02.04.2021 р. затверджено перелік з 15 закладів загальної середньої освіти, що здійснюватимуть організацію освітнього процесу за дистанційною формою (як окремою) та надаватимуть методичну допомогу закладам загальної середньої освіти району в організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання. Педагогічні колективи таких шкіл мають відповідний досвід у дистанційній освіті, власні здобутки, напрацювання та бажання бути в авангарді. Управління освіти РДА та КНП «Освітня агенція міста Києва» забезпечать вищезазначені заклади необхідним технічним обладнанням, інтернет-зв'язком, програмним забезпеченням тощо.

На придбання комп'ютерної та мультимедійної техніки, е-журналу та підключення до мережі Інтернет з міського бюджету у 2020 р. витрачено 111,4 млн грн. У 2021 р. передбачено кошти в сумі 167,7 млн грн. З них кошти державного бюджету — 90,6 млн грн (субвенція ноутбуку та кошти НУШ).

Кадровий механізм. У закладах освіти столиці працюють понад 40 тис. педагогічних працівників, з них: у закладах дошкільної освіти — 10,5 тис., у закладах загальної середньої освіти — 24,8 тис., у закладах позашкільної освіти — 2,2 тис., у закладах професійної (професійно-технічної) освіти — 1,9 тис., у закладах вищої та фахової передвищої освіти — 0,7 тис. осіб.

Для організації освітнього процесу у змішаному та масовому дистанційному режимах потрібно мати підготовленого до роботи з цифровими ресурсами педагога. Дослідження, проведені у Києві з березня 2020 р., засвідчили, що на початку карантинних обмежень значна кількість вчителів вказувала на те, що вони у своїй роботі стикнулися з проблемами технічного характеру (підготовка, завантаження навчальних матеріалів),

kubg.edu.ua

браком досвіду щодо організації дистанційного навчання, зокрема в роботі з цифровими ресурсами в умовах карантину, відсутністю необхідних знань і необхідністю здійснення самоосвіти [10].

Результати опитувань [5–7] сприяли розробці дієвих заходів для виправлення ситуації, зокрема через підвищення рівня ІКТ-грамотності, обізнаності в роботі з онлайн-платформами і використанням інструментів дистанційного навчання. З цією метою ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка розробив окрему програму «Організація освітнього процесу за дистанційною та змішаною формою навчання», яка містить близько 20 навчальних модулів і вебінарів для керівників закладів освіти та вчителів 5–11 класів. Серед них: «Організація навчання за технологією "перевернутий клас"», «Дистанційне та змішане навчання в школі: поняття, терміни, моделі», «Дистанційне та змішане навчання української мови», «Сучасні інтернет-технології у створенні інформаційно-освітнього середовища вчителя», «Створення інтерактивних освітніх е-ресурсів», «Контроль і оцінювання навчальної діяльності учнів в умовах дистанційного навчання», «Як провести контроль знань без втрат часу на перевірку», «Організація онлайн-тестування засобами Online Test Pad», «Online-сервіси для створення тестів і анкет», «Як використовувати відео на уроці та в дистанційному навчанні».

Усі ці модулі доступні на оновленому порталі дистанційного навчання ІПО: https://elearning.ipo.kubg.edu.ua/. На сайті ІПО та Департаменту розміщено каталог електронних освітніх ресурсів для учнів та вчителів, інтерактивні матеріали для уроків, створені вчителями-предметниками і методистами ІПО, поради психологів для учнів, батьків, педагогів тощо.

Зважаючи на те, що COVID-19 продовжує впливати на наше життя, імовірним є те, що і новий 2021–2022 н.р., як і попередній, буде відбуватися за очною, змішаною та дистанційною формами. Отже, залишається актуальним питання го-

kubg.edu.ua

товності педагогічних працівників до дистанційного навчання, що включає особистісну (мотивація, інтерес до діяльності, яку треба виконати, мобілізація зусиль і прагнення досягти результату) та операційно-технічну готовність (знання, навички та вміння щодо теорії і методики здійснення дистанційного навчання та роботи в електронному освітньому середовищі, володіння інструментами організації педагогічної взаємодії та зворотного зв'язку в дистанційному форматі тощо).

Відповідно для управлінців сфери освіти залишаються актуальними питання удосконалення визначених механізмів управління закладами освіти (організаційного, економічного, технічного, кадрового) задля забезпечення їхньої ефективної діяльності в умовах швидкої цифровізації суспільства та дієвих відповідей на виклики COVID-19.

ДЖЕРЕЛА

1. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / упоряд.: Воротникова І.П., Чайковська Н.В. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
2. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / упоряд. Воротникова І.П. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020.48 с.
3. Фіданян О.Г. Моделі реалізації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 3 (59). С. 191–198.
4. Фіданян О.Г. Режим роботи закладів освіти. Моделі змішаного навчання. *Серпнева педагогічна онлайн-конференція міста Києва.* (Київ, 20 серпня 2020). Київ. URL: https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/8/18/PROG777.pdf (0,10 др. арк.).
5. Вивчення стану дистанційного навчання (1-й етап): аналітична довідка за результатами дослідження (31 березня — 07 квітня 2020 р.) / Освітня агенція м. Києва. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Vyvchennya-stanu-dystantsijnogo-navchannya-1.pdf (дата звернення: 13.02.2021).

kmig.edu.ua

6. Вивчення стану дистанційного навчання під час карантину (2-й етап): статистична довідка за результатами дослідження (05 травня — 11 травня 2020 р.) / Освітня агенція м. Києва. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Vyvchennya-stanu-dystantsijnogo-navchannya-2.pdf (дата звернення: 13.02.2021).
7. Організація роботи школи під час карантину: результати опитування керівників закладів середньої освіти (28 жовтня — 04 листопада 2020 р.) / Освітня агенція м. Києва. URL: https://don.kyivcity.gov.ua/news/10844.html (дата звернення: 13.02.2021).
8. Фіданян О.Г. Опитування учасників освітнього процесу як інструмент управління дистанційним навчанням в закладах загальної середньої освіти. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали II Міжнародної конференції.* (Київ, 20 листопада 2020). К.: ВНЗ «Університет економіки та права "КРОК"».
9. Фіданян О.Г. Освітня карта Києва: зона спільної відповідальності. *Дзеркало тижня.* 2017. URL: https://zn.ua/ukr/EDUCATION/osvitnya-karta-kiyeva-zona-spilnoyi-vidpovidalnosti-261303_.html (0,24 др. арк.).
10. Фіданян О.Г. Для столичних педагогів оновили рекомендації щодо дистанційного навчання. *Вечірній Київ.* 18 грудня 2020 р. URL: https://vechirniy.kyiv.ua/news/47597/ (0,04 др. арк.).

kubg.edu.ua

РОЗДІЛ 1
ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ М. КИЄВА: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Аналітика та результати опитувань, проведених КНП «Освітня агенція міста Києва»

Казиміренко Т.Л.,
начальник відділу аналітики
КНП «Освітня агенція міста Києва»;
Войтюк Т.Ю.,
соціолог відділу аналітики
КНП «Освітня агенція міста Києва»

Протягом 2020–2021 років КНП «Освітня агенція міста Києва» на замовлення Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) здійснило низку соціологічних досліджень (з березня 2020 р. по березень 2021 р.), на підставі аналізу результатів яких склалася цілісна картина процесу організації дистанційного навчання, визначилися перші успішні кроки. У дослідженнях взяли участь 190 тисяч респондентів, що безумовно свідчить про неабияку зацікавленість педагогічної та батьківської спільноти у вивченні механізмів упровадження дистанційного навчання.

kubg.edu.ua

Порівняльний аналіз результатів виявив нагальні потреби учасників освітнього процесу, окреслив нові тенденції, що намітилися в результаті впровадження дистанційної освіти.

Нині в Києві існує достатня кількість доступних ресурсів для реалізації дистанційного навчання. Це свідчить про те, що вчителі достатньо вільні й самостійні у виборі платформ/ресурсів для своєї роботи. За період, що минув від початку пандемії, збільшилась кількість онлайн-платформ та інтернет-сервісів для дистанційного навчання. Серед онлайн-платформ найчастіше використовують Zoom та Google Classroom. Зазначимо, що цього року — ще активніше. Упродовж року поступово зменшувалось використання сайтів шкіл, електронної освітньої системи «МійКлас», Google Диск, натомість поширення набув HUMAN (*рис. 1.1.1*).

Майже в кожному закладі виник свій набір інструментів і сценаріїв для організації навчання в онлайн-середовищі. Серед учителів стало значно більше активних користувачів Zoom (75 % у березні проти 95 % у жовтні) і Google Classroom (48 % у березні проти 83 % у жовтні). Збільшилась кількість точок доступу до Інтернету, покращилося сучасне технічне забезпечення для проведення онлайн-уроків тощо.

Управлінський корпус та адміністрація закладів освіти спрямували багато зусиль на налагодження ефективної системи освіти під час карантину. У 98 % шкіл розробили модель організації освітнього процесу на різних епідеміологічних рівнях. Вже на жовтень 2020 р. понад 90 % київських шкіл були практично готові до роботи в умовах дистанційного навчання, а це на 40 % більше, ніж у березні того ж року.

І хоча перехід на дистанційне навчання виявився екстремальним заходом, і педагогічна спільнота переважно на березень 2020 р. не була готова до проведення уроків у такому форматі, у цілому за рік учителі стрімко підвищили фахову майстерність з дистанційного навчання. 93 % з них серйозно зайнялися самоосвітою. За рік скоротилась частка вчителів,

kubg.edu.ua

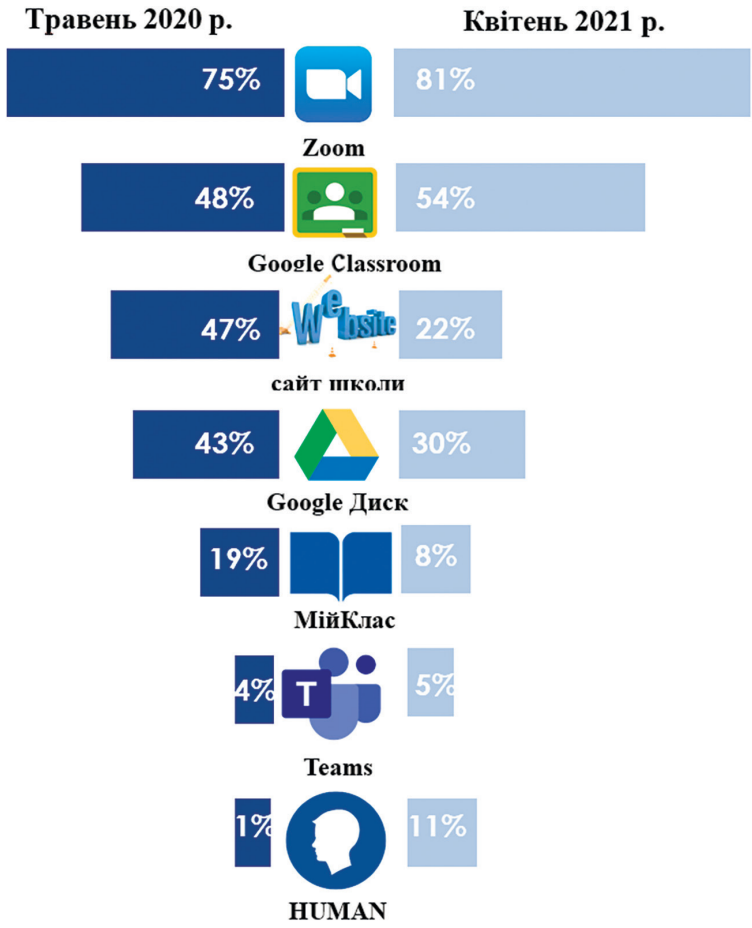

Рис. 1.1.1. Онлайн-платформи та інтернет-сервіси для дистанційного навчання (*відповіді вчителів*)

яким бракувало досвіду дистанційного навчання, з 40 до 8 %. Проти травня 2020 р. зросла на 15 % частка тих учителів, які подолали складнощі в організації дистанційного навчання. Протягом часу, який сплив з моменту першого карантину, ще 9 % учителів повністю опанували новий вид організації навчання, тож разом на квітень 2021 р. таких стало 27 %.

Респонденти на запитання «Які онлайн-платформи та інтернет-сервіси для дистанційного навчання Ви використовуєте?» зазначили власні варіанти відповіді у графі «Інше»

Респонденти (учні, учителі) зазначають, що для дистанційного навчання використовують також такі онлайн-платформи та інтернет-сервіси: **Webex, Classtime, Google Meet, G-Suite, електронний щоденник Єдина Школа, Всеосвіта, Google Форми**

Учителі, на відміну від учнів, назвали більшу кількість онлайн-платформ та інтернет-сервісів, які використовуються у дистанційному навчанні. Крім згаданих освітніх ресурсів, учителі додали такі: **Moodle, Padlet, Kahoot, LearningApps, My English Lab, Wordwall, E-School, Office 365**

Рис. 1.1.2. Вибір учнями та вчителями онлайн-платформ та інтернет-сервісів для дистанційного навчання

Варто зазначити, що скарбничка професійних умінь педагогів поповнилася новими процесуальними вміннями, здатністю оперувати інформацією, прийомами творчого розв'язання проблем онлайн-навчання. Перехід школи на дистанційне навчання пришвидшив процес формування інформаційно-комунікаційних компетенцій в учасників освітнього процесу. Переконливим доказом вдосконалення механізму зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу стало те, що за час навчання у новому форматі збільшилась частка учнів, які вчасно отримували пояснення від учителів з усіх предметів (з 28 % у квітні 2020 р. до 33,7 % у квітні 2021 р.).

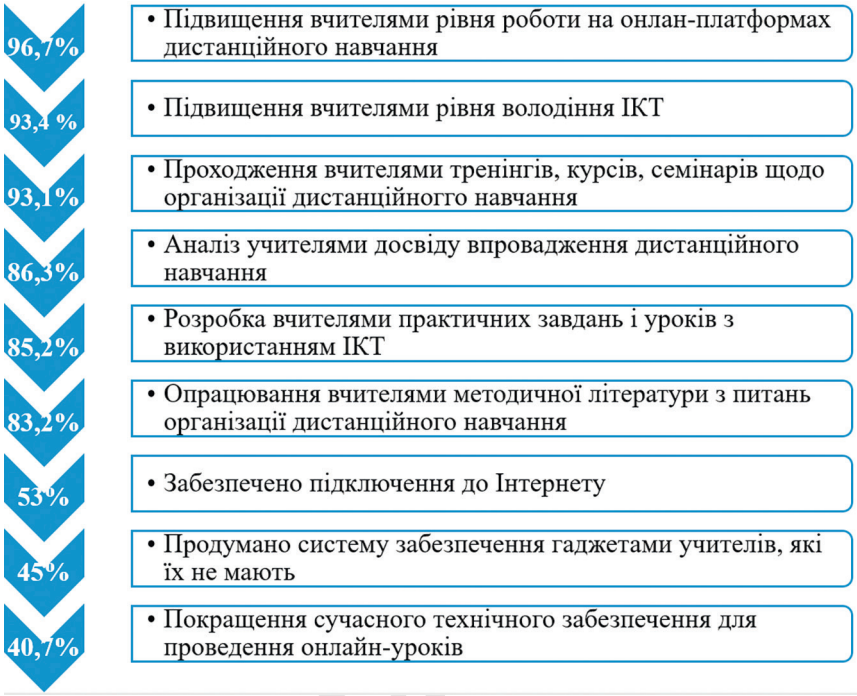

Рис. 1.1.3. Заходи, які було здійснено під час підготовки школи до дистанційного навчання *(відповіді директорів шкіл)*

	квітень 2020 р.	квітень 2021 р.
Так, з усіх предметів	28 %	33,7 %
Так, з деяких	38,4 %	43,1 %
Не мають можливості	8,6 %	5 %
Не звертаюся	25 %	18,2 %

Рис. 1.1.4. Чи мають учні змогу вчасно отримати пояснення від вчителів щодо питань, які виникають у процесі вивчення теми? *(Відповіді учнів)*

Дистанційне навчання відновило цінність міжособистісних стосунків, бо соціально активну, творчу особистість неможливо плекати без живого спілкування з ровесниками та вчителями.

Рис. 1.1.5. Позитивні зміни, які відбулися завдяки переходу на дистанційне навчання *(відповіді директорів шкіл)*

За період з березня 2020 р. до квітня 2021 р. намітилися позитивні тенденції у зменшенні обсягів навчального матеріалу на домашнє опрацювання (*рис. 1.1.6*).

Чи стали задавати більше домашніх завдань (*відповіді учнів*), %

	Травень 2020 р.	Квітень 2021 р.
Так, більше з усіх предметів	21,3	10,5
Так, більше з деяких	48,4	41,3
Ні, так само, як до карантину	20,7	37,0
Ні, менше з усіх предметів	3,9	3,6
Ні, менше з деяких	5,7	7,6

Рис. 1.1.6. Відповіді учнів щодо обсягів навчального матеріалу на домашнє опрацювання

Хоча у цілому вчителі не стали задавати менше, ніж до карантину, навпаки, більше. Так відповіла половина учнів — 51,8 %. Утім, результати дослідження вкотре переконують, що кількість не сприяє якості: в учнів зафіксовано нижчі результати з предметів, з яких найбільше задають.

Незважаючи на позитивні зміни, деякі питання не знайшли повноцінної реалізації у практиці дистанційного навчання. Зокрема, вони стосуються аспектів налагодження зв'язку з учнями (проблеми зі зв'язком мають 29,8 % учнів, не мають технічних засобів — 8 %) (*рис. 1.1.7*), зменшення часу на виконання уроків, покращення системи контролю засвоєння навчального матеріалу тощо.

Рис. 1.1.7. Проблеми технічного характеру, які мають учні

Залишилися відкритими питання щодо специфіки самостійної пізнавальної діяльності та навчальної мотивації, формування у школярів спеціальної компетенції, спрямованої на забезпечення результативності самостійної діяльності при дистанційному оволодінні навчальними предметами.

Рис. 1.1.8. Труднощі, які виникають в учнів під час дистанційного навчання

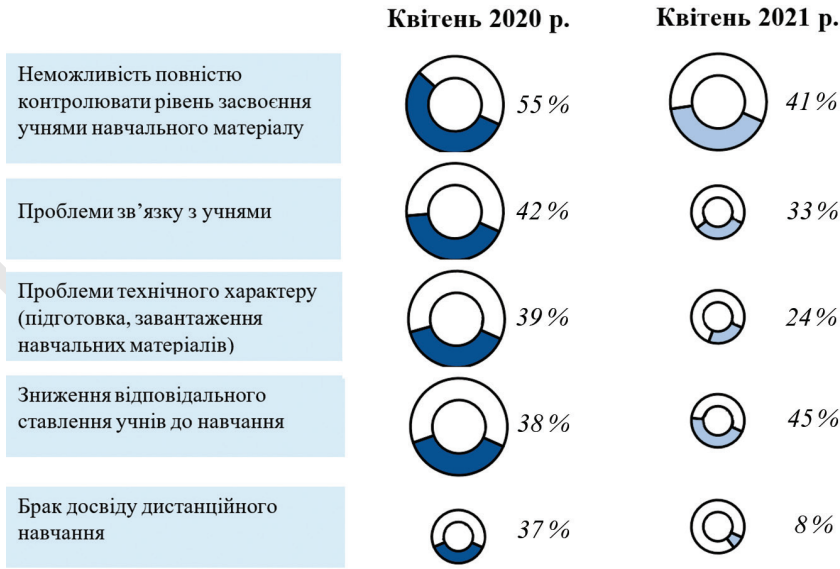

Рис. 1.1.9. Труднощі, які виникають в учителів під час дистанційного навчання

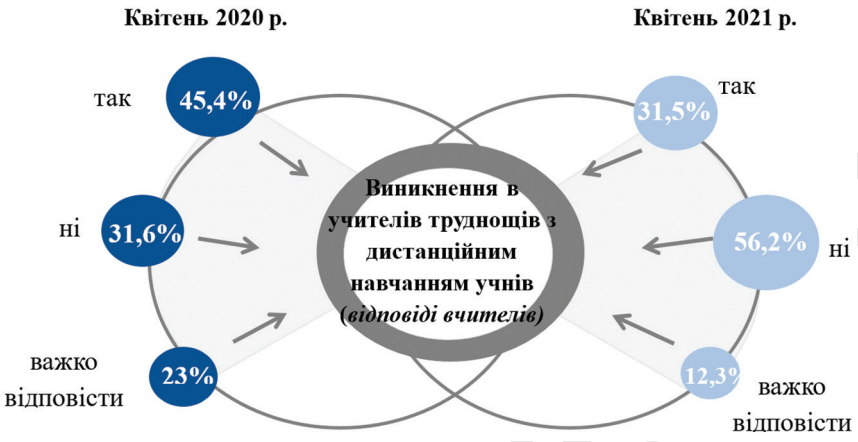

Рис. 1.1.10. Виникнення в учителів труднощів з дистанційним навчанням учнів

Оскільки в дистанційному навчанні левова частина припадає на самостійну роботу учнів, доцільно виокремити ще один аспект труднощів учнів — виконання домашніх завдань.

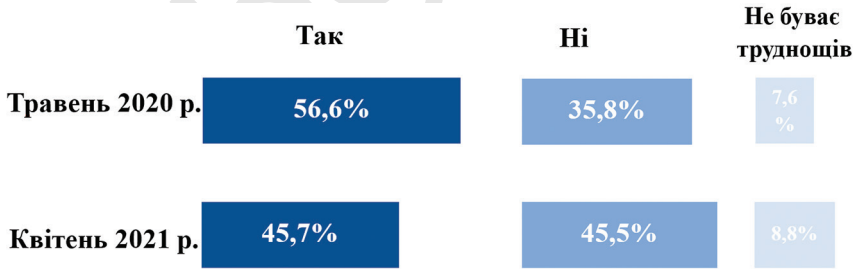

Рис. 1.1.11. Відповіді учнів на запитання «Чи виникають у них труднощі з виконанням домашніх завдань?»

Складним стало й вирішення питання неохопленості учнів дистанційним навчанням. За відповідями 37 % учителів, серед їхніх учнів є ті, хто залишився поза освітнім процесом. Особливої уваги потребують питання організації дистанцій-

ного навчання для осіб з особливими освітніми потребами, а також учнів, які не мають доступу до Інтернету або технічних засобів навчання (*рис. 1.1.12*).

Рис. 1.1.12. Відповіді учителів на питання щодо охопленості учнів дистанційним навчанням

І насамкінець, ефективність дистанційного навчання в умовах самоізоляції значною мірою зумовлена психологічною готовністю, вмотивованістю й організованістю учнів. Однак результати опитування засвідчили, що спільним як для батьків, так і для учителів є занепокоєння безвідповідальним ставленням учнів до уроків. Серед вчителів таких 45 %.

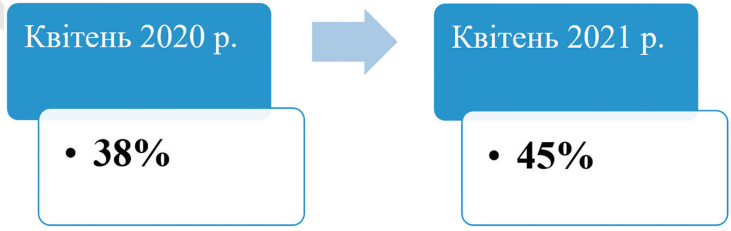

Рис. 1.1.13. Зниження відповідального ставлення учнів до навчання (*відповіді учителів*)

1.2. Організація, результативність та особливості дистанційного навчання

Пруцакова О.Л.,
завідувач НДЛ експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук;
Радзімовська О.В.,
старший науковий співробітник НДЛ експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат психологічних наук;
Лавриненко О.В.,
старший науковий співробітник НДЛ експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук;
Якубов С.В.,
молодший науковий співробітник НДЛ експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Впродовж квітня — травня 2021 р. співробітниками Інституту післядипломної освіти Київського університету іме-

kubg.edu.ua

ні Бориса Грінченка здійснювалось опитування учителів, учнів та батьків щодо особливостей організації, визначення результатів та проблем дистанційного навчання, його особливостей, переваг і можливостей порівняно із традиційними формами. Основною метою організованого опитування було визначення позитивних сторін, надбань, досвіду та вад дистанційної форми освіти з позиції всіх учасників освітнього процесу — вчителів, батьків, учнів.

В опитуванні взяли участь 59 вчителів, 487 учнів 5–11 класів та 349 членів учнівських родин. У всіх випадках відповіді давали переважно особи жіночої статі (85,7 % серед вчителів, 60 % серед школярів та 88,5 % серед батьків).

Серед школярів найактивнішу участь в опитуванні взяли учні 8–10 класів (20,7–16,8 %), відсоток участі інших вікових категорій школярів нижчий — від 5,9 % у 5 класах до 12,6 % в 11. Зазначимо, що більшість опитаних вчителів викладає у 7 класах (53,3 %), в 10–11 (50 %) та в 9 класах (46,4 %). В опитуванні брали участь:

— учителі-лінгвісти (з них вчителів української мови — 22,6, іноземної мови — 17 %);

— вчителі предметів природничого циклу (17 %);

— математики (13,2 %),

— фізкультури (13,2 %),

— мистецьких (11,3 %) та суспільних дисциплін (5,7 %).

Родинна спільнота найактивніше була представлена родинами 8, 9 та 5 класів (відповідно 22,3, 20,3 та 19,1 %).

Опитування допомогло виявити ставлення різних груп респондентів до дистанційної освіти, оцінити місце і значущість цієї форми навчання у комплексі існуючих. Хоча дистанційність освіти є вимушеною, однак загальні епідемічні тенденції можуть сприяти зростанню її значимості як епідемічно безпечнішої форми, а також використанню її надбань та здобутків для урізноманітнення та зростання якості освітнього процесу загалом у міжкарантинні та міжепідемічні періоди.

kubg.edu.ua

Попри необхідність дистанційності зазначимо, що «доросле» освітнє середовище, яке здобувало освіту традиційно, має певну упередженість щодо її впровадження. І це обґрунтовано, адже дистанційне навчання суттєво змінює як технології підготовки та проведення уроків, так і життєвий устрій родин.

Відповідно дистанційній формі навчання віддають перевагу 38,5 % школярів, 13 % батьків та 7,1 % вчителів.

Показово, що учням взагалі подобається дистанційне навчання. Інші пропоновані форми їх влаштовують практично однаковою мірою, вони не надають жодних відчутних переваг ні очному (26,7 %), ні змішаному навчанню (34,8 %) (*рис. 1.2.1*). Вчителі ж традиційно визначають як найприйнятнішу саме очну форму (55,4 %). І понад третина вчителів вважає пріоритетним змішане навчання — 37,5 %. Бачення батьків щодо вподобань учнів корелюється радше з баченням вчителів, адже 60,8 % членів родини вважають, що дітям подобається саме очна і змішана (24,2 %) форми навчання. Тобто попри учнівський вибір більшість батьків не позиціонують дистанційне навчання як таке, що подобається учням.

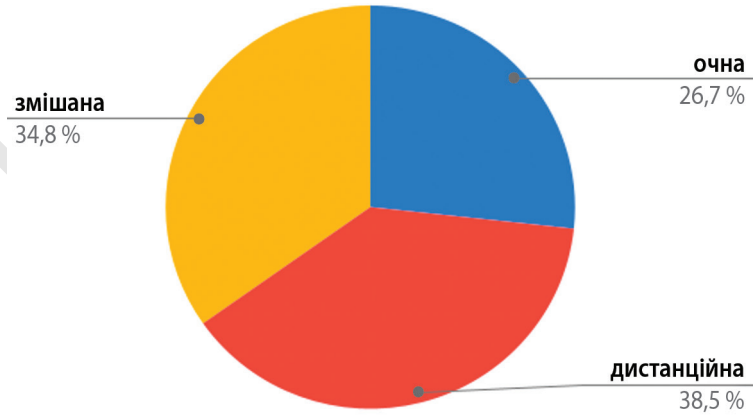

Рис. 1.2.1. Надання переваг різним формам навчання (учні)

Окрім визначення пріоритетності у формах навчання, опитування виявило адаптаційні здатності до швидкого і комфортного переходу з одного виду навчання на інше. Майже 50 % респондентів всіх спільнот не вважають, що учні відчувають труднощі у такому переході з однієї форми на іншу, але, за власними оцінками, труднощі відчуває майже чверть (21,4 %) вчителів. Чимало батьків (14,9 %) не можуть оцінити складність адаптації своєї дитини до нових форм навчання.

Організація дистанційного навчання спричинила певні зміни у настрої всіх груп респондентів. Так, серед учителів такі зміни відзначають 55,3 %, причому переважна більшість як зміни на гірше (44,6 %), і лиш 10,7 % відчули зміни на краще. Серед школярів перехід на дистанційну форму навчання оцінюють позитивно 41,3 % учнів, що корелює з відповідями на питання «Яка форма навчання вам більше до вподоби» (38,5 %). Серед схвальних учнівських відповідей зустрічаються такі: «так, не просто краще, а прекрасні зміни», «відчуваю легкість через те, що я вдома, але втому, коли завалений уроками», «стало легше навчатися, але трішки важко морально без прямого спілкування». 47,2 % батьків вважають, що ці зміни на гірше, 17,4 % — на краще.

Хоча учні загалом позитивніше сприймають дистанційне навчання, аніж вчителі (адже відсоток «змін на гірше» у школярів порівняно нижчий — 28,3 %), однак тих, хто взагалі не відчув жодних змін у настрої, серед вчителів більше (44,6 % у вчителів проти 32,3 % в учнів). Змін у настроях дітей взагалі не відчула третина батьків — 30,1 %.

Загалом попри те, що під час карантину і дистанційного навчання учні значну частину часу проводять вдома, родинний клімат у багатьох сім'ях не можна вважати сприятливим. Про це свідчить відчутна кількість відповідей батьків, які не корелюються з учнівськими, тобто члени родини відчувають труднощі у відповідях на запитання, що стосуються вподобань дітей та труднощів, які вони долають. Тому нала-

kubg.edu.ua

годження якісної комунікації, визначення основних проблемних позицій, розробка змісту, форм та методів педагогічного супроводу родин в умовах дистанційного навчання має стати чи не основним бажаним напрямом роботи класних керівників.

Одним з об'єднувальних аспектів анкетування стала оцінка проблем і складнощів дистанційного навчання усіма групами респондентів. І хоча вчителі, батьки та учні по-різному оцінюють складнощі дистанційного навчання, відсутність живої комунікації відмічають всі групи. Так, вчителі найскладнішими вважають:

— відсутність чи нестачу живого спілкування (71,4 %);

— проблеми в організації виконання учнями практичних завдань (46,4 %);

— відсутність (недостатній рівень) сучасної комп'ютерної техніки (23,2 %);

— зростання необхідних обсягів навчального матеріалу для опрацювання з учнями (17,9 %);

— недостатній для ефективного навчання рівень самоорганізації учнів (8,9 %);

— необхідність дотримання учнями режиму дня (5,4 %).

Нестачу у живій комунікації вчителі й учні відчувають як щодо опонентів, так і щодо відповідної собі групи. Однак учителі нестачу спілкування відмічають значно частіше в обох випадках: щодо учнів — 71,4 %, щодо своїх колег — 46,4 %. Серед учнів прагнуть розширити комунікацію з педагогами 4,2 % школярів, а з однолітками — 27 %. Примітно й те, що вчителі відчувають нестачу комунікації з учнями сильніше, ніж учні з вчителями.

Серед інших труднощів учні називають:

— вивчення теорії й опанування зростаючими обсягами навчального матеріалу (21,1 %);

— необхідність дотримання режиму дня (11,7 %);

— виконання практичних завдань (4,7 %).

kiev.edu.ua

Попри суттєвий показник нестачі необхідного живого комунікування, який відмічають 22,5 % батьків, останні все ж найскладнішим для своїх дітей вважають виконання суто навчальних завдань. Так, складнощі у процесі вивчення теорії й опанування значного обсягу навчального матеріалу учнями як проблему дистанційного навчання відмічають 30,9 % батьків. А проблеми нестачі самоорганізації та складнощі із дотриманням режиму дня — відповідно 17,2 та 11,5 %.

Тому серед напрямів вдосконалення дистанційного освітнього процесу було б доцільним застосування розвантажувальних та здоров'язбережувальних освітніх технологій, а також психологічного супроводу школярів із питань тайм-менеджменту та розвитку в учнів навичок самоорганізації.

Дистанційне навчання висуває певні вимоги не лише до змісту, форм, методів, інших аспектів освітнього процесу чи необхідності здоров'язбереження, але й до наявності простору для навчання, технічних ресурсів, зрештою адаптації життєвого укладу та житлового приміщення до освітніх потреб. За останній рік значна частина цих проблем була вирішена чи пом'якшена як з боку школи, так і з боку родин. Подолали труднощі з організацією дистанційного навчання вдома 41,6 % вчителів та 52,7 % учнів. Проте майже половина респондентів час від часу відчуває деякі проблеми. Так, 51,8 % вчителів зазначили, що інколи мали проблеми з Інтернетом та технікою. Серед учнів наявність проблем відмітили 46,1 %. В подальшому потребує уточнення, що саме учні вважають проблемами: відсутність Інтернету, комп'ютера, простору для навчання, погане самопочуття, негативний вплив на здоров'я тощо. На відсутність відповідного технічного забезпечення вдома скаржаться 7,1 % вчителів та 0,4–0,6 % учнів та батьків. Батьки у порівнянні з іншими респондентами дещо оптимістичніше оцінюють якість організації дистанційного навчання. Так, 58,8 % зазначили, що не мали проблем з організацією навчання, 38,8 % — лише інколи і ситуативно.

Київ.edu.ua

Попри зміни у настрої і технічні проблеми з організацією дистанційного навчання більшість респондентів відзначають, що навчальна інформація в системі «школа — учень — родина» циркулює вчасно і у достатньому обсязі. Так вважають 87,9 % респондентів-вчителів та 59 % учнів. Утім, відчутною є різниця у сприйнятті респондентами своєчасності надання завдань: часткову несвоєчасність завдань відмічають лише 6,9 % вчителів, тоді як цей же показник в учнів становить 33,5 %. Також 3,4 % вчителів і 2,9 % учнів відзначають недостатність інформації для виконання завдань. Серед учнів 3,1 % потребують тіснішого супроводу дистанційного навчання класним керівником. Однак лише 1,7 % вчителів вважають, що вплив класних керівників необхідно розширити.

Попри специфіку дистанційності і відповідну корекцію ролі вчителя саме він досі залишається освітнім рушієм, і саме його пояснення є суттєвим чинником якості освітнього процесу. Оцінюючи значення і обсяг пояснень вчителя для засвоєння матеріалу, їх достатність і повноту відзначають 59,6 % вчителів, 50,6 % учнів та 32,9 % батьків. Тобто лише кожен другий учень задоволений поясненнями вчителя на онлайн-уроці. Частково задоволені обсягом пояснень 39 % школярів та 51,9 % батьків. Серед вчителів 40,4 % вважають пояснення частково достатніми. Значна частина учнів має потребу в отриманні додаткової інформації чи додаткової консультації вчителя. Для 6,6 % учнів і 12,4 % батьків отриманої від вчителя інформації недостатньо для засвоєння учнями матеріалу.

Серед учнівських відповідей щодо повноти пояснень також зустрічались такі: «залежить від вчителя», «уроки не змінилися», «з деяких предметів пояснень достатньо, з деяких — ні», «пояснень достатньо, але очне навчання краще зрозуміле».

Суттєві розбіжності відчутні у розумінні вчителями й учнями форм і методів дистанційної освіти, які застосовуються на уроках та для виконання домашніх завдань. Так, близько половини вчителів наголошує на застосуванні творчих завдань на

kubg.edu.ua

онлайн-уроках (48,3 %), однак більшість учнів (73 %) та батьків (69,4 %) вважають, що вчителі застосовують вправи з підручників, а творчі завдання — відповідно лише 10,9 та 12,2 %. Вчителі ж наголошують, що вправи з підручника — це лише 24,1 % від пропонованих. Така ж ситуація характеризує і питання застосування інтерактивних методів, які вчителі пропонують у 19 % випадків, однак учні виконують лише у 7,7 % (*рис. 1.2.2*).

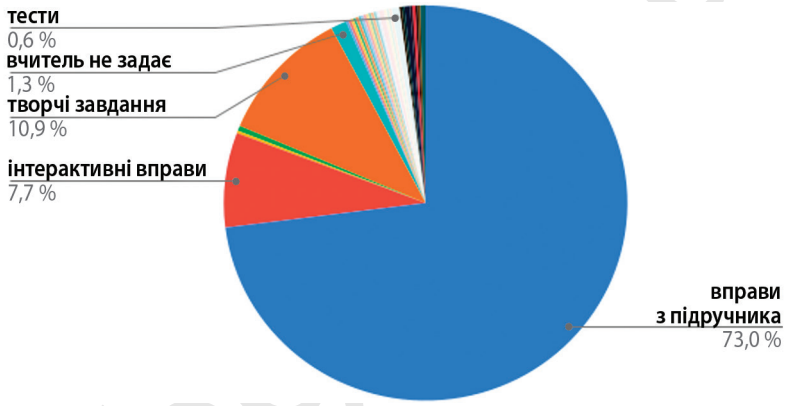

Рис. 1.2.2. Методи, застосовувані вчителями у процесі дистанційного навчання

Суттєвим чинником якості будь-якого навчання, в тому числі дистанційного, є якість його організації, де непересічне значення має поведінка учнів. Загалом можна зазначити, що, на думку кожного другого респондента, поведінка учнів під час дистанційного навчання у загальних рисах не змінилася. Це відзначають 37,9 % вчителів, 55,9 % учнів та 64,3 % батьків. Значна частина респондентів зазначила, що поведінка учнів стала кращою (39,7 % вчителів, 33,1 % учнів і лише 9,2 % батьків).

Погіршення поведінки відмічають 17,2 % учителів, 22,5 % батьків та 8,9 % учнів. Серед причин погіршення поведінки учнів вчителі зазначають недосконалість освітніх платформ і можливість маніпулювання вимкненими камерами і мікро-

фонами (1,7 %), поширення нечесного виконання тестових робіт і неможливість відстеження цього (1,7 %). Учні ж вважають вимкнені мікрофони причиною покращення поведінки, адже «так як у всіх вимкнені мікрофони, в "класі" стало тихіше».

Під час дистанційного навчання 66,4 % учнів вказали, що мають можливість отримати додаткові консультації для роз'яснення незрозумілих питань в доступний спосіб з усіх предметів (23,5%) чи принаймні з деяких (42,9 %). Вчителі використовують для цього телефон чи електронну пошту (55,2 %) часто у спеціально відведений для онлайн-консультацій час (27,6 %). Проте, за оцінками вчителів, 13,8 % учнів не зверталися за допомогою, а 3,4 % вчителів не мали можливості забезпечити додаткове консультування. За оцінками ж учнів та батьків, не звертались за допомогою 25,6 % учнів.

Учні та вчителі по-різному оцінюють також тривалість уроків та час, що витрачається на виконання домашніх завдань. Так, 37,9 % вчителів зазначають, що проводять уроки впродовж 25–30 хв, і лиш 15,5 % — впродовж 45 хв. 48,9 % учнів працюють із вчителем у онлайн-форматі 45 хв/урок. Причому це відзначають учні всіх вікових груп, в тому числі 5–8 класів, у яких онлайн-урок має тривати менше. Серед вчителів 29,3 % розраховували урок на 20–25 хв, і це підтверджують 26,1 % учнів. Частина респондентів (учнів) також зазначили, що заняття проводяться парами у двох форматах: або два уроки по 40–45 хв, або два уроки по 20–25 хв з перервою.

За оцінками 34,5 % вчителів та 18,5 % батьків, учні витрачають на виконання домашніх завдань до 1 години, але серед учнів так вважають лише 14,5 %. Натомість 35,3 % учнів зазначають, що виконують домашні завдання впродовж 1–2 годин. Так також вважають 27,6 % вчителів. Оцінки всіх груп респондентів найменше відрізняються в оцінці таймінгу у 2–3 години: так вважають 22,4 % педагогів, 26 % школярів та 33,5 % батьків. Відчутний відсоток учнів (16,8 %) використовує для домашньої роботи понад 3 години, хоча так вва-

Київ.edu.ua

жає лише 8,6 % учителів. Серед батьків 23,4 % теж відзначають саме цей проміжок. Також вчителі наголошують, що час виконання домашніх завдань у кожного учня різний і залежить від рівня підготовленості та самоорганізації. Деякі з учнів вказали, що тривалість виконання домашнього завдання залежить також від його обсягу та складності, і надали відповідь «по-різному» (1 %).

Певним узагальненням якості дистанційного навчання можна вважати відповіді на питання щодо засвоєння навчального матеріалу та оцінки результатів навчання. Але для 50,9 % вчителів оцінка рівня засвоєння учнями навчального матеріалу під час дистанційного навчання виявилась заскладною. Позитивно оцінили рівень засвоєння навчального матеріалу учнями 43,9 % вчителів. Те, що учні не змогли засвоїти навчальний матеріал на належному рівні, зазначили 5,3 % вчителів.

На жаль, неспроможність об'єктивно оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу має місце і в самооцінюванні учнями та оцінюванні батьками. Оцінили власні освітні досягнення як позитивні 49,2 % школярів, негативні — 7,3 %. 43,5 % школярів не змогли адекватно оцінити власні досягнення, та 61,3 % батьків — досягнення дітей.

Ступінь засвоєння учнями навчального матеріалу під час дистанційного навчання вчителі оцінили так: 37,8 % оцінили на 8 балів, 17,2 % — на 9, 15,5 % — на 7, 10,3 % — на 5, 8,6 % — на 6, 6,9 % — на 10.

Учні ж виявились більш критичними до власних досягнень і оцінили ступінь засвоєння ними навчальних знань в діапазоні від 6,8 до 8,5 балів. Найнижчі бали учні ставили собі за знання із фізики та хімії, найвищі — з іноземної мови (*рис. 1.2.3*).

Батьки у цьому питанні підтримують школярів і вважають, що ступінь засвоєння знань перебуває у діапазоні 6,2–7,8 бала. До речі, найменший бал батьки надали фізичній культурі, а найвищий, як і школярі, — іноземній мові (7,8), українській мові та літературі (7,6), природознавству (7,2).

kubg.edu.ua

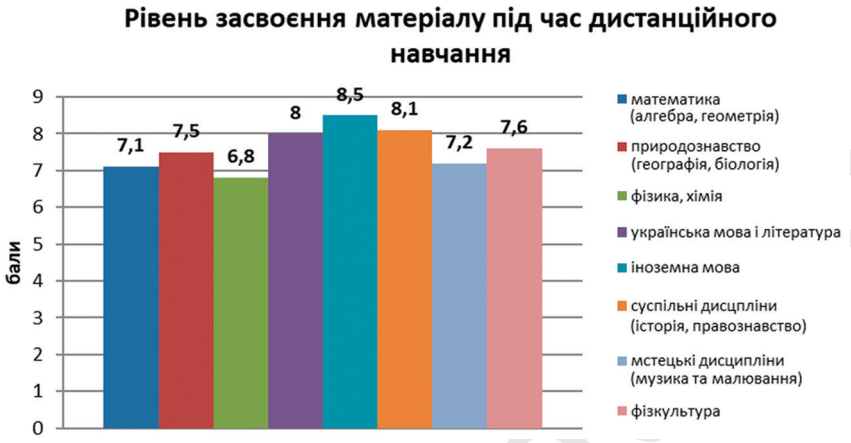

Рис. 1.2.3. Ступінь засвоєння навчального матеріалу (за оцінками учнів)

На думку 47,4 % вчителів, результати навчання учнів під час активного карантину не змінились (так само вважають 34,8 % школярів та 42,2 % батьків). 26,3 % педагогів, 45,6 % учнів та 17,2 % батьків вважають, що результати учнів покращились, і 19,3 % (відповідно 14,2 % учнів та 35,5 % батьків) — стали гіршими.

Серед чинників, що впливають на результати, вчителі відзначають уважність учнів (55,2 %), якість пояснення вчителем матеріалу (15,5 %), якість задіяної у навчанні дистанційної платформи (10,3 %), виконання учнями завдань спільно (6,9 %), виконання учнями домашніх завдань самостійно (5,2 %). Батьки й учні вважають ключовим фактором результативності навчання — пояснення вчителя (35 та 39,3 % респондентів відповідно). Крім того, батьки (29,4 %), як і вчителі (55,2 %) та учні (34 %), відзначають також необхідність уважності та власної допомоги у виконанні завдань (10,2 %) (*рис. 1.2.4*).

Рис. 1.2.4. Чинники впливу на результати дистанційного навчання (оцінка учнів)

Вчителі відзначають складнощі в оцінці результативності залежно від різних факторів (домашніх умов, засобів навчання, навичок самоорганізації тощо). Також, на думку педагогів, на результативність впливають допомога батьків з домашніми завданнями, використання на уроках відеоматеріалів, бажання учня вчитись, використання соціальних мереж, чатів і месенджерів тощо.

Серед інших відповідей, що набрали не більше 0,2–0,4 %, зустрічаються: «від усього потроху», «від бажання вчителя пояснити матеріал, а не “відпрацювати” урок», «від якості зв’язку між вчителем і дитиною», «від мене», «від учня та його самоорганізованості», «по факту — що вдома, що в школі однаково, головне — слухати вчителя», «багато тестів; той учень, який

читав, зможе їх добре написати», «від використання соціальних мереж та месенджерів», «від карантину», «очне більш зрозуміле, а про дистанційне складно сказати», «відмініть локдауни, будь ласка».

І насамкінець, в процесі опитування визначалось, якими ресурсами користуються учасники дистанційного освітнього процесу. Виявилось, що більшість педагогів (86,2 %) використовують у процесі дистанційної освіти відеоконференції (Skype, Google Meet, Teams, ZOOM тощо), 67,2 % — месенджери (Viber, Whatsapp, Телеграм тощо), 37,9 % — електронну пошту. Телефоном при цьому користуються лише 29,3 % педагогів, на відміну від учнів, які використовують телефон в основному у поєднанні з месенджерами у 71,6 % випадків. Електронну пошту використовують 32,3 % школярів. Дистанційна платформа школи використовується у 20,7 % випадків, причому учні не наголошують на її використанні, лише вчителі. Загалом відповіді учнів дуже різноманітні у поєднанні запропонованих у питанні варіантів засобів дистанційного навчання, які дають змогу здійснювати взаємодію з вчителем як у синхронному, так і асинхронному режимах. Індивідуальні комбінації засобів комунікації значною мірою залежать не лише від освітніх засобів і цілей, але й від наявності та якості ресурсів.

kubg.edu.ua

РОЗДІЛ 2
ЗДОБУТКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ СТОЛИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ У 2020–2021 н.р.

Досягнення закладів освіти щодо впровадження дистанційного навчання

2.1. Забезпечення сталого освітнього процесу в умовах адаптивного карантину в Ліцеї інформаційних технологій № 79

Ломаковська Г.В.,
директор Ліцею інформаційних технологій № 79

Карантинні обмеження, пов'язані з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), які діяли на території України, актуалізували питання забезпечення сталого освітнього процесу в Ліцеї інформаційних технологій № 79. Враховуючи досвід попередніх років, коли відбувалися зміни в освіті, весняних карантинних обмежень та особливостей роботи зазначеного закладу у 2020–2021 н.р. (адаптивний та інші види карантинних обмежень), було здійснено системні заходи щодо організації максимально можливої гармонізації очного та дис-

kubg.edu.ua

танційного форматів освітнього процесу (особливістю адаптивного карантину стала, наприклад, необхідність поєднання вчителями очного та дистанційного навчання в межах одного робочого дня).

Серед організаційних заходів слід відзначити такі: закріплення класів за конкретними кабінетами, що мало значення не тільки з погляду протиепідемічних заходів, а й давало змогу оперативно створювати осередок дистанційного навчання у разі призупинення очного для конкретного класу; спеціальна адаптація розкладу — усі уроки і в очному, і в дистанційному форматі навчання розпочиналися в один час, а збільшені перерви між заняттями (до 20 хв) мали не тільки протиепідемічний ефект, а й давали змогу вчителям спокійно підготуватись до проведення уроків у дистанційному форматі; оперативне внесення змін (у разі потреби) до календарно-тематичного планування вчителів та освітньої програми закладу освіти; модернізація системи моніторингу освітнього процесу з боку адміністрації ліцею — поєднання формальних (наприклад, контроль е-журналів) та неформальних (зворотна комунікація за допомогою месенджерів) засобів тощо.

Певні модернізації відбулися і в інформаційно-комунікаційній системі закладу освіти. Загалом уже не перший рік система організації освітнього процесу ліцею в дистанційному форматі поєднує елементи вертикальної (створює умови для систематизованого, універсального доступу до необхідної інформації) та горизонтальної (забезпечує оперативну комунікацію) взаємодії між його учасниками, побудована на основі платформи Google та на інших цифрових ресурсах, з обов'язковим дотриманням академічної свободи вчителів цього закладу.

У 2020–2021 н.р. для адміністрування освітнього процесу, особливо в дистанційному форматі, були створені спеціалізовані ресурси (сайти):

— «Ліцей в умовах карантину» (загальна інформація): інформаційні матеріали щодо профілактики інфікування і поши-

рення коронавірусної хвороби (COVID-19); загальні організаційні питання: регламент роботи ліцею, закріплення класів, схеми руху учнів, оперативна інформація по класах, які перебувають на дистанційному навчанні, тощо;

— «Організація навчання під час карантину»: інформація щодо процесу навчання для здобувачів освіти: рекомендації щодо освітніх ресурсів, роботи з основними сервісами, які використовуються в освітньому процесі в дистанційному форматі в ліцеї, розклад онлайн-уроків та інформація щодо доступу до них тощо;
— «Навчання під час карантину» для вчителів: оперативна інформація, методичні рекомендації, освітні матеріали тощо.

Створення спеціалізованих ресурсів забезпечило, з одного боку, уникнення інформаційного перенавантаження офіційного сайту ліцею, а з іншого — формування зручної структури відповідного ресурсу, що дало змогу системно виокремити необхідну інформацію для окремих категорій учасників освітнього процесу та своєчасно реагувати на виклики, які постійно супроводжували цей навчальний рік.

Для інформування здобувачів освіти була створена система персональних сторінок (е-дощок) класів та вчителів-предметників (доступні через сайт «Організація навчання під час карантину»), які вели класні керівники та вчителі-предметники відповідно. До того ж педагоги не обмежувалися у застосуванні інших цифрових інструментів. У цьому разі персональна сторінка фактично слугувала провідником до цифрових ресурсів, які використовував у своїй роботі вчитель.

Особливу увагу було приділено організації проведення онлайн-уроків як найбільш наближених до очного формату навчання. Основою для них у ліцеї була визначена платформа Zoom, яка навіть у безкоштовному тарифному плані, на нашу думку, досить вдало поєднує в собі розвинуті інструменти демонстрації (екран, конкретний програмний застосунок, дошка, відео), керування (зал очікування, в який можна пере-

kubg.edu.ua

водити учасника конференції під час її проведення; контроль над спілкуванням у чаті, передачею файлів; можливості блокування діючої конференції для підключення; запис конференції), можливість запуску навіть на застарілих комп'ютерах (після певної оптимізації Zoom працював навіть на комп'ютерах з Windows XP). Окремо слід зазначити, що обмеження безкоштовного тарифного плану щодо часу та кількості учасників конференції цілком задовольняло потреби ліцею. На основі платформи Zoom проводилися також педагогічні ради та інші робочі зустрічі педагогічних працівників закладу.

Важливою складовою організації освітнього процесу 2020–2021 н.р. став оперативний взаємозв'язок між усіма його учасниками не тільки через систему «Консультаційний запит», яка вже давно діє в ліцеї, а й через розвинену систему горизонтальних зв'язків на основі сучасних комунікаційних ресурсів (месенджерів Viber, Telegram тощо (педагогічні працівники не були обмежені щодо вибору)). Практично між адміністрацією, вчителями, батьками та учнями закладу утворилося ціле «павутиння» зв'язків, що забезпечувало зворотну інформаційну взаємодію.

Масове використання цифрових технологій, необхідність оперативного реагування на актуальні виклики (коли постала необхідність — у ліцеї була розроблена система подання учнівських проєктів в асинхронному режимі), поява нових можливостей відомих ресурсів (та ж платформа Zoom постійно оновлюється) і нових цифрових інструментів (наприклад, українська освітня платформа Unimaster), які використовуються в освіті, привело до необхідності практичного втілення процесу безперервного навчання та вдосконалення професійних компетентностей педагогів ліцею.

Враховуючи різний рівень цифрових компетентностей вчителів, основними елементами цього процесу стали: сайт для вчителів ліцею «Навчання під час карантину», на якому розміщувалися систематизовані матеріали для педагогічних пра-

цівників, та робочі зустрічі онлайн. У разі необхідності індивідуальні консультації здійснювалися через засоби соціальних комунікацій.

Таким чином, комплекс заходів, проведених у ліцеї не тільки перед початком, а й протягом всього навчального року, дав змогу зменшити негативні наслідки роботи в умовах адаптивного карантину, інших видів карантинних обмежень та зберегти сталість освітнього процесу.

kubg.edu.ua

2.2. Досягнення ліцею «Наукова зміна» в умовах карантинних обмежень у 2020–2021 н.р.

Шаповалова В.І.,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
ліцею «Наукова зміна»

Успішність роботи ліцею «Наукова зміна» в умовах карантинних обмежень можна продемонструвати досягненнями учнів та вчителів освітнього закладу. У процесі впровадження дистанційної та змішаної форм навчання в ліцеї була створена система роботи, яка забезпечила якість освіти та долучила учасників освітнього процесу до його цифрової трансформації.

Робота ліцею була відзначена нагородами:

— Грамота Верховної Ради України трудовому колективу ліцею «Наукова зміна» за заслуги перед Українським народом;
— Гран-прі у номінації «Інновації у створенні й упровадженні системи дистанційного навчання в умовах сучасних викликів» Національної академії педагогічних наук України та Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;
— перехідна почесна відзнака «Золота Сова» від Київської МАН;
— 10 учнів ліцею в 2020 р. отримало персональні стипендії Київської міської ради в галузі освіти для обдарованих дітей.

Учителі ліцею брали активну участь в організації та проведенні онлайн-заходів, створенні навчального контенту в Інтернеті та на телебаченні.

kibo.edu.ua

Онлайн-уроки, вебінари та конференції:

— серія онлайн-уроків з програмування мовою Python https://www.youtube.com/playlist?list=PLrxJi4roODkr0DrRzRP1GkNZJhA8-uSiK&fbclid=IwAR23NGYrpnBld0c547hvaPcY10Cqc6yG572q7wXLTi936ehLbE4xp0sOggQ
— виступи на інструктивно-методичних нарадах онлайн для вчителів-предметників;
— організація онлайн-конференції-симуляції "NEXT HUB MUN" у Київському палаці дітей та юнацтва;
— онлайн-уроки географії для онкохворих дітей у «Школі Супергероїв» на волонтерських засадах протягом року;
— курс онлайн-лекцій «Університет майбутнього» в ННЦ «Інститут біології та медицини»;
— виступ на Всеукраїнському семінарі «Мовна освіта в умовах турбулентності: новий формат Українського правопису та новий формат тесту ЗНО»;
— онлайн-тренінг з інфомедійної грамотності;
— вебінар «Цифрова безпека»;
— Всеукраїнський вебінар «Уроки географії в умовах змішаного навчання: види завдань — від класичних до технологічних» на платформі «Освіта України» Інформаційно-видавничої агенції;
— вебінар для вчителів біології Дарницького району м. Києва;
— методичний супровід відеоуроків та основні вимоги до створення туторіалу.

Телеуроки:

І. Участь у міському освітньому проєкті «Відкритий урок» на ТРК «Київ»:

— «Хрестові походи». Всесвітня історія, 7 кл. https://www.youtube.com/watch?v=uH18TDS4M_Y&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2

— «Реконкіста». Всесвітня історія, 7 кл. https://www.youtube.com/watch?v=KW7V77P_C_E&t=4s&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2

— «Данте Аліг'єрі. Останній поет Середньовіччя. Перший поет Відродження». Зарубіжна література, 8 кл. https://www.youtube.com/watch?v=_VlbRxkwWig&t=216s&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B

— «Первинний сектор економіки». Географія, 11 кл. https://www.youtube.com/watch?v=5H8KLeD6w3I&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2

II. Проєкт Всеукраїнської школи онлайн на замовлення МОН України з відеоуроками, тестами та матеріалами для самостійної підготовки.

— Серія уроків з всесвітньої історії, 7 кл. https://www.youtube.com/watch?v=kndOAmUlLnA&t=459s&ab_channel=%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%BE%D0%BD%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BD

— Серія уроків з біології, 6 кл. https://www.youtube.com/watch?v=yDnFEsVgvcE&list=PLFVSJgZgf7h-8dQQfOOzWSVuIajcqS3Yf&index=7&ab_channel=MONUKRAINEMONUKRAINEVerified

kubg.edu.ua

Успішність учнів ліцею в 2020–2021 н.р.:

— рівень досягнень ліцеїстів;

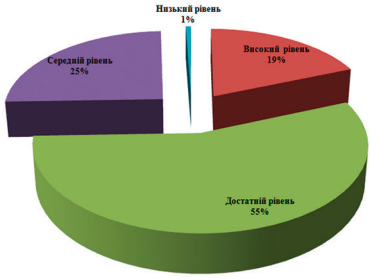

Високий рівень	244
Достатній рівень	717
Середній рівень	321
Низький рівень	8
Всього учнів	1290

Рис. 2.2.1. Рівень досягнень ліцеїстів

— за результатами навчання у 2020–2021 н.р. 135 учнів було відзначено Похвальними листами за успіхи у навчанні, 59 — Похвальними грамотами за успіхи щодо вивчення окремих предметів, 17 — нагороджені золотими та 8 срібними медалями, 39 учнів 9-х кл. отримали свідоцтво з відзнакою.

Учні ліцею брали участь та ставали переможцями в онлайн-олімпіадах і конкурсах місцевого, всеукраїнського та міжнародного рівнів:

— Фестиваль стартапів “Class ідея”;

— Конкурс «Безпечний Інтернет ОБСЄ»;

— Онлайн STEM-марафон “Girls Power Tech 2021”;

— Міжнародна STEM-конференція дівчат в ІКТ;

— Інтелектуальні змагання учнів «Ерудит – 2021» з української мови та літератури (Гавриленко Вікторія — І місце, Мешко Віталіна — ІІ місце);

— Всеукраїнський мовно-літературний конкурс ім. Т. Шевченка (Гавриленко Вікторія — І місце);

— Всеукраїнська онлайн-олімпіада з теорії чисел (8 учасників, 8 переможців);

— Всеукраїнська онлайн-олімпіада з комбінаторики (12 учасників, 8 переможців);

klo9.edu

— Всеукраїнська онлайн-олімпіада з алгебри (12 учасників, 8 переможців);

— Всеукраїнська інтернет-олімпіада «На урок» з англійської мови (15 учасників, 5 переможців);

— Фінальний етап Всеукраїнської науково-технічної виставки-конкурсу «Майбутнє України» (Московець Артем — І місце в номінації «Матеріалознавство та перспективні технології»);

— Національний етап Міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів ISEF 2021 — Еко-Техно Україна 2021 (5 призових місць);

— Всеукраїнська олімпіада Київського національного університету ім. Т. Шевченка з біології для професійної орієнтації вступників на основі повної загальної середньої освіти (5 призових місць);

— Всеукраїнська учнівська олімпіада «Біологія — наука майбутнього» (5 призових місць);

— Всеукраїнський турнір юних біологів "Neobio" (4 учасники);

— Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проєктів еколого-натуралістичного напряму (5 переможців);

— Всеукраїнський інтернет-турнір із природничих дисциплін «Відкрита природнича демонстрація»;

— Всеукраїнська учнівська олімпіада «Біологія — наука майбутнього» (Остроухов Владислав — І місце);

— Національний конкурс з нейронаук Ukrainian Brain Bee 2021;

— Всеукраїнський науково-технічний конкурс 2–5 березня 2021 НЕНЦ (Остроухов Владислав — ІІІ місце);

— Олімпіада з біології на платформі Eddy (Остроухов Владислав — І місце);

kubg.edu.ua

— Всеукраїнський юнацький водний приз 2021 в рамках Міжнародного конкурсу "Stockholm Junior Water Prize" (2 учасники);

— Всеукраїнська олімпіада з математики (ВОМ – 2021): IV етап (Гаврилюк Антон — II місце, Пушкарук Роман — I місце, Горбунов Олександр — I місце);

— IX Київська міська олімпіада з математики (42 учасники, 26 переможців);

— II Всеукраїнський літературний конкурс «Україно, тобі моє слово і діло!» (Волохонська Марія — I місце);

— Всеукраїнський мовно-літературний конкурс ім. Т. Шевченка. Всеукраїнський етап (Гавриленко Вікторія — II місце);

— Всеукраїнський марафон з української мови ім. П. Яцика — 14 учасників (Остапчук Катерина — I місце);

— Українознавча гра «Соняшник» (4 переможці всеукраїнського рівня);

— Міжнародний конкурс «Україна в барвах слова» (Глюза Софія — диплом учасника);

— II Final Mathematical Cup (4 учасники, 3 переможці: Гаврилюк Антон — золота медаль, Іванчук Роксолана — золота медаль, Самойленко Марта — срібна медаль);

— Міжнародна молодіжна наукова олімпіада (International Junior Science Olympiad (IJSO)) — 18 учасників, з них 9 потрапило в десятку найкращих;

— Міжнародна астрономічна та астрофізична олімпіада "International Astronomy and Astrophysics Competition" (Степчук Аліса — бронзовий призер);

— 10th European Girls' Mathematical Olympiad (EGMO – 2021) (Іванчук Роксолана — срібна медаль);

— 17th International Zhautykov Olympiad (IZHO – 2021) (7 учасників, Іванчук Росколана, Гаврилюк Антон — срібні медалі).

kubg.edu.ua

Рис. 2.2.2. Результати Інтелектуальних змагань учнів «Ерудит – 2021»

Рис. 2.2.3. Переможці Всеукраїнських конкурсів учнівських робіт МАН

Творчі конкурси:

— онлайн-концерт «Новорічні свята» за участю колективу "TUTTI" ліцею «Наукова зміна»;

— II Київський літературний конкурс учнівської молоді «Тобі, Україно, моє слово і діло!» (Волохонська Марія — I місце);

— Районний онлайн-конкурс «Міжгалактичні дива», присвячений Всесвітньому тижню космосу, в рамках районного фестивалю «Космічні мандри» (Савонюк Марія, Морміль Валерія — І місце; Литовка Олександр — ІІ місце; Попічко Альона, Хоменко Марія — ІІІ місце);

— Районний онлайн-конкурс «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине» з нагоди Дня гідності та свободи (Остапчук Катерина — І місце);

— Районний онлайн-конкурс малюнків «Міжгалактичні дива». Кількість учасників — 45 учнів ліцею (Савонюк М., Литовка О., Морміль В. — І місце, Попічко А., Хоменко М. — ІІІ місце);

— Всеукраїнський конкурс «Я — журналіст» (Скряга Анна — ІІІ місце);

— Всеукраїнський творчий конкурс «МедіаМАН – 2021», «Візуальна медіаторі» (Скряга Анна — І місце);

— Всеукраїнський конкурс «Чорнобиль. Природа. Відродження» (учасників — 23 учні ліцею. Відзначено всього 6 учнів, переможців — 4 та 2 заохочувальних дипломи й призи);

— Всеукраїнський творчий конкурс МАН до Всесвітнього дня числа Пі (Молокова Дар'я — переможець конкурсу);

— Всеукраїнський літературний конкурс «Зоряна брама» (10 учасників, 6 переможців);

— Всеукраїнський конкурс «Змагаймось за нове життя» імені Лесі Українки (Авалян Крістіна — І місце);

— Всеукраїнський конкурс читців «Із Янголом на плечі…» в Київському університеті ім. Б. Грінченка (дипломами відзначено 3 учасники);

— Всеукраїнський конкурс есеїв «Вона — це наука» для студентів та старшокласників, який проводив освітній проєкт "STEM is FEM" за підтримки ООН Жінки в Україні та Дитячого фонду ООН в Україні (ЮНІСЕФ) (6 учениць відзначені дипломами);

kubg.edu.ua

— Міжнародний фестиваль-конкурс «Зимова фантазія. Різдвяні візерунки» (Есаулова Аріна — І місце, номінація «Естрадний вокал»);

— Міжнародний конкурс «Київський колорит» (Ліза Трегуб — І місце, номінація «Естрадний вокал»).

Таким чином, звіт досягнень ліцею «Наукова зміна» в умовах карантинних обмежень 2020–2021 н.р. демонструє успішність знаходження шляхів подолання проблем щодо впровадження дистанційного та змішаного навчання.

kubg.edu.ua

2.3. З досвіду роботи СНВК «Усмішка» з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва щодо впровадження дистанційного навчання

Каракича І.О.,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
спеціалізованого навчально-виховного
комплексу «Усмішка» з поглибленим
вивченням англійської мови
Деснянського району м. Києва

Під час організації дистанційного навчання перед кожним освітнім управлінцем стояло безліч запитань:

— як має бути організоване дистанційне навчання? З чого розпочати? Що має зробити керівництво закладу освіти в межах організації дистанційного навчання? Чи повинен учитель проводити онлайн-уроки, яка має бути їх тривалість? Як оцінювати роботи здобувачів освіти під час дистанційного навчання?

— Чи змінилося щось на цей період локдауну? Чи були освітяни готові до тривалого дистанційного навчання?

СНВК «Усмішка» був готовий до такого навчання, адже мав досвід дистанційної роботи під час першого карантину — в березні 2020 р.

Адміністрація закладу відразу прийняла виклик та зорієнтувала всіх учасників освітнього процесу — вчителів, учнів і батьків — на організацію дистанційного навчання на високому рівні, з використанням цифрових технологій, нових педагогічних підходів та методик.

kubg.edu.ua

Перед керівництвом закладу й педагогами стояло чітке завдання — організація та надання здобувачам освіти якісного освітнього дистанційного навчання.

На педагогів закладу було покладено:

— швидке реагування на виклики дистанційного навчання;

— створення матеріалів для самостійного (асинхронного) формату здобуття освіти дітьми, які не матимуть можливості доступу до онлайн-уроків;

— створення педагогами відеозаписів-пояснень матеріалу для асинхронного навчання;

— щоденна послідовна робота в електронному журналі, завантаження матеріалів на платформу HUMAN (збої в роботі платформи через завантаженість одночасного входу користувачів платформи);

— перевірка, оцінювання завдань, виконаних дітьми; виставлення оцінок у журнал, доступ до якого мають як учні, так і батьки;

— швидка організація учасників освітнього процесу.

Під час дистанційного навчання забезпечувалася регулярна взаємодія з учнями та батьками.

Щотижня педагоги звітували про проведену роботу на сайті закладу, публікували фото, відеозвіти проведення дистанційного навчання на сторінці групи соціальної мережі Facebook. Завантажували власні розробки ігор, завдань, тестів, які могли використовувати й інші. Проводили щоденні консультації в режимі non-stop щодо роботи в тій чи тій програмі. Адміністрація закладу відвідувала онлайн-уроки.

У межах освітньої програми педагогами СНВК «Усмішка» та здобувачами освіти на високому рівні було організовано проведення проєктної роботи, флешмобів, у яких із задоволенням брали участь навіть батьки.

Обов'язковим етапом уроку, на нашу думку, є проведення руханок, адже діти сидять прикуті до своїх гаджетів. Нами був започаткований щоденний онлайн-марафон руханок після

kubg.edu.ua

проведення всіх уроків, на які учасників освітнього процесу запрошували заздалегідь через Viber-групи.

Чи є позитивні моменти в дистанційній освіті? Слід зазначити, що мінусів більше, ніж плюсів, але альтернативного здобуття освіти поки не вигадали!

Таблиця 2.3.1

Переваги й недоліки дистанційного навчання

«+»	«–»
Зменшення ризиків передачі вірусів та хвороб	Неякісний інтернет-зв'язок або його відсутність
Вдосконалення у оволодінні педагогами інформаційними технологіями	Неспроможність ресурсу «тягнути» такий наплив користувачів
Порівняно з минулим роком краща організованість здобувачів освіти в роботі з програмою Zoom, швидке реагування на раптовість переходу на дистанційне навчання	Відсутність або недостатня кількість гаджетів у сім'ях, де виховується та навчається більше одного здобувача освіти
Урізноманітнення використаних видів робіт на уроках: живі сторінки, онлайн-ігри, тести, онлайн-екскурсії	Ідучи на роботу, батьки залишають дитину вдома саму, а вона маленька й не вміє налаштувати пристрій
Збільшення зацікавленості педагогів у оволодінні технологіями та активне бажання здійснювати самоосвіту	Дома діти мають безліч відволікаючих факторів, які можуть впливати на якість засвоєння матеріалу
Обмін досвідом з іншими закладами освіти України через перегляд роликів в Інтернеті	Педагогічне вигорання через ненормованість робочого дня
	Академічна недоброчесність здобувачів освіти (батьки виконують завдання за дітей, щоб було швидше)

kubg.edu.ua

Педагоги закладу розуміють всі труднощі дистанційного навчання, мають бажання якнайкраще виконувати свою роботу!

Девіз нашого колективу: *Ми на роботу ідемо з радістю, а повертаємось додому з гордістю за своїх вихованців!*

Вмотивовані освітяни — це основа успіху організації дистанційного навчання!

Для педагогічного колективу СНВК «Усмішка» було проведено:

— майстер-клас з роботи на освітній платформі HUMAN та наповнення матеріалами для асинхронного навчання;

— майстер-клас зі створення інтерактивних сторінок на www.liveworksheets.com;

— майстер-клас створення онлайн-тестів на платформах «На урок», «Всеосвіта»;

— майстер-клас створення ігрових завдань на wordwall.net;

— майстер-клас роботи з віртуальною дошкою Padlet;

— майстер-клас з роботи на онлайн-сервісі LearningApps.org для створення інтерактивних вправ та завдань;

— онлайн-курс на платформі EdEra «Про дистанційний та змішаний формати навчання»;

— майстер-клас зі створення відеороликів у програмах відеоредакторів CapCut та InShot.

Крім заходів, спрямованих на самоосвіту педагогів, керівництвом закладу було видано наказ, в якому педагогічною радою окреслено та схвалено електронні освітні платформи, онлайн-сервіси та інструменти, з якими можуть працювати педагоги, складено та затверджено розклад онлайн-уроків, внесено корективи, затверджені в новому Санітарному регламенті, відповідно до регламенту роботи дітей в режимі онлайн.

Розглянемо переваги та недоліки, які виявили педагоги під час використання онлайн-ресурсів.

kubgedu.ua

Таблиця 2.3.2

Переваги та недоліки, які виявили педагоги під час використання онлайн-ресурсів

Назва електронного ресурсу	Переваги	Недоліки
Liveworksheets	Безкоштовна можливість використання ресурсів	Витрачений час на опанування
	Широкий спектр із наповнення матеріалом сторінки: відео, аудіо, можливість з'єднати варіанти відповідей, вибрати один або кілька варіантів	Необхідно ретельно все продумати для розгорнутої відповіді, адже програма зараховує лише прописані варіанти відповідей вчителем
	Швидка перевірка виконаних завдань	
LearningApps.org	Безкоштовний ресурс, доступний різними мовами, в тому числі й українською	Іноді ресурс є недоступним через наплив великої кількості користувачів
	Зручний інтерфейс, який дає змогу легко створювати завдання на основі шаблонів. Багато шаблонів підтримує роботу з малюнками, аудіо та відео	
	Можливість використання завдань, створених іншими користувачами	Деякі шаблони вправ можуть не відображати малюнки, якщо їх було видалено автором завдання або змінено посилання на них
	Сервіс надає можливість розміщувати завдання на сторінках сайтів та блогів за допомогою коду	

kubg.edu.ua

Назва електронного ресурсу	Переваги	Недоліки
Padlet	Зручний та інтуїтивно зрозумілий у використанні вебсервіс	Якщо створювати дошку без реєстрації, то її редагування можливе лише протягом доби
	Можна розміщувати зображення, аудіо, відео, гіперпосилання на інші ресурси, вбудовувати завдання	
	Портативний — доступний на будь-яких гаджетах, які мають доступ до Інтернету	
	Є можливість зробити віртуальну дошку приватною або видимою для обраної групи людей	
	На дошці одночасно можуть створювати повідомлення кілька користувачів	
На урок (тести)	Різноманітність створення видів завдань з перевірки	Здобувачі освіти можуть хитрувати та заходити не під своїм ім'ям, а потім, виконавши завдання, повторно виконати його, використавши справжнє прізвище та ім'я
Всеосвіта (тести)	Різноманітність створення видів завдань	Педагогу складно розібратися, як працювати на платформі
	Блокування можливості проходження тестів з однієї IP-адреси	

kubgedu.ua

Назва електронного ресурсу	Переваги	Недоліки
	Можливість програмування та зарахування частково правильної відповіді здобувача освіти	
Wordwall.net	Створення інтерактивних ігор, що дає змогу в невимушеній формі закріпити здобуті знання на уроці	Обмежена можливість створення ігор — безкоштовно 4 гри

Ми намагалися максимально поділитися своїм досвідом роботи та окреслити окремі ресурси, які можуть використовувати педагоги для дистанційної роботи.

kubg.edu.ua

2.4. Організація дистанційного навчання у спеціалізованій школі I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва

Федунова Т.М.,
директор спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва;
Зарицька Г.В.,
заступник директора спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва;
Орлова В.Г.,
заступник директора спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва

Навесні 2020 р. система освіти стикнулася з проблемою дистанційного викладання предметів, а більшість вихователів ГПД та керівників гуртків була змушена перебувати в режимі «простою» через неможливість організації їхньої роботи. У зв'язку з пандемією COVID-19 протягом 2020 р. освітянська спільнота всього світу шукала абсолютно інші підходи до викладання предметів. Перебудова роботи вчителя відбувалася в екстремальних умовах технічного забезпечення, нестачі необхідної інформації та у короткі терміни.

Досягненням спеціалізованої школи № 85 м. Києва стало створення єдиного освітнього простору в системі організації змішаного навчання (очно-дистанційна форма «обличчя

kubg.edu.ua

до обличчя»), в якому крім освітньої діяльності школи було передбачено роботу гуртків, індивідуальну роботу з учнями та батьками, проведення засідань педагогічної ради школи, органів учнівського та батьківського самоврядування. Це дало змогу повноцінно функціонувати закладу освіти в період обмежувальних заходів під час пандемії.

Після здійсненого внутрішнього моніторингу та враховуючи попередній досвід дистанційного навчання педагогічним колективом було прийнято рішення про створення єдиного освітнього простору закладу освіти на платформі TEAMS. Для цього директор школи підписала угоду про співробітництво в галузі освіти з компанією "Microsoft", завдяки якій доступ до платформи надано безкоштовно. TEAMS — зручний інструмент для формування електронного освітнього середовища. Доступ надається тільки попередньо створеним контактам, що зручно з міркувань безпеки, однак займає багато часу для створення всіх класів, введення списків всіх учнів, учителів, а інколи й батьків. Система дає змогу систематизувати роботу школи загалом, враховуючи збереження оцінювання учнів та відомостей про відвідування уроків (https://drive.google.com/file/d/1MohQWf5J9TfwbZw6H-q5oU0uxrt337BM/view?usp=sharing).

Кожен учитель створив команди класів та груп, в яких він викладає, і наповнив їх навчальними матеріалами, посиланнями й завданнями за різними формами контролю. У предметних командах також розміщується календарно-тематичне планування, графік проведення тематичних робіт та розклад синхронних й асинхронних уроків. У кожній команді вміщено критерії оцінювання навчальних досягнень учнів та види запланованих робіт. Це дало змогу педагогам застосовувати формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів, зменшило кількість питань щодо організації освітнього процесу. Підключено систему зворотного зв'язку, через яку учні можуть ставити запитання учителю, надсилати виконані роботи та дізнаватися про результати навчальних досягнень. Всі уро-

ки та завдання відображаються на особистих сторінках учнів й у загальному розкладі школи, що спрощує систему контролю за освітнім процесом з боку адміністрації.

Кожен клас має свою окрему команду для організації позаурочної діяльності, зустрічей з класним керівником, проведення тематичних виховних годин та віртуальних навчальних екскурсій.

Створені окремі команди і для гуртків та секцій, які працюють у школі. Перевагою дистанційної гурткової роботи стала необмежена кількість учасників занять та урізноманітнення гуртків, які доступні учням школи й працюють за кластерною системою об'єднання, що розвивається у школі.

Для здійснення громадського контролю освітнього процесу в школі створено команду «Спільнота 85», до якої долучено батьків учнів, представників громадських організацій та учнівського самоврядування. Тут обговорюються нагальні питання щодо роботи школи, проводяться батьківські зустрічі класів та засідання ради батьків школи, загальношкільні заходи.

Значно спростився документообіг для педагогів та адміністрації. Такі документи, як розклад тематичних виховних годин, батьківських зустрічей, моніторинг та графіки проведення контрольних робіт тощо заповнюються кожним вчителем в одному документі, розміщеному в TEAMS, та зберігаються на платформі для дальшого використання. Використання функції INSIGHT дає змогу педагогу відстежувати активність кожного учня під час дистанційного навчання. Окремо створений розділ оцінювання та відвідування уроків (функція електронного журналу в TEAMS відсутня), де кожен учитель після проведеного заняття відмічає відсутніх і виставляє оцінки, а класний керівник має змогу оперативно реагувати й інформувати батьків. Батьки та учні доступу до цього розділу не мають, тому конфіденційність оцінок кожного учня зберігається (https://teams.microsoft.com/l/team/19%3a5fb7f937d7da470ab3fcb3b413ec06ab%40thread.tacv2/conversations?groupId=767230a2-686a-

4cec-aa7a-8af57538729f&tenantId=5b95b52a-f2a9-49f7-989a-c079fc1dc91d).

Окремого висвітлення потребує проведення атестації педагогічних працівників в умовах дистанційної роботи. Узгодження списків, атестаційних листів та методичних розробок учителів, які атестуються, відбувалося в електронному форматі; методичні розробки були розміщені на сайті школи. Під час засідання в школі атестаційної комісії теж використовувалася платформа TEAMS, а онлайн-зустрічі можна було записувати. У ході голосування члени комісії могли зробити свій вибір, «піднявши руку» на екрані пристрою, або через функцію FORMS. Для поширення педагогічного досвіду вчителів було проведено Марафон освітніх практик «П'ять років — п'ять кроків». Це новий сучасний онлайн-формат для вчителів для поширення та обміну досвідом, напрацюваннями й педагогічними ідеями. Марафон відбувався онлайн у чотири етапи — вчителі та керівники гуртків були розподілені за освітніми галузями (https://www.facebook.com/271480566252197/posts/3917462951653922/).

kubgedu.ua

2.5. Досягнення закладів освіти щодо впровадження дистанційного навчання на прикладі ЗДО «Школа Монтессорі Нової Епохи» (Солом'янський район, м. Київ)

Щербина В.М.,
керівник ЗДО
«Школа Монтессорі Нової Епохи»,
доцент кафедри дошкільної
та початкової освіти
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат політичних наук

Уведення на рівні міжнародного співтовариства загальних обмежувальних засобів у боротьбі із пандемією коронавірусу COVID-19 2020–2021 н.р. поставило країни та їх системи освіти у становище швидкого переходу в дистанційний формат, зокрема й для навчання дітей дошкільного віку. У такі часи форс-мажорних обставин робота закладів дошкільної освіти, у тому числі України та м. Києва, була фактично паралізована й використання для навчання дітей засобів ІКТ (із застереженням, зважаючи на вікову категорію вихованців) стало важливим інструментом продовження освітнього процесу.

Шляхом проб, рефлексії вихованців дошкільного віку та зворотного зв'язку з батьками або іншими особами, які супроводжували їх на дистанції, у ЗДО «Школа Монтессорі Нової Епохи» викристалізувалися ефективні моделі навчання дітей дошкільного віку в кризових умовах життєдіяльності.

Для впровадження та розробки цих моделей і формату взаємодії між учасниками освітнього процесу в ЗДО «Школа

kubg.edu.ua

Монтессорі Нової Епохи» керувалися передусім здобутками сучасної нейропсихології дошкільного віку [1–4], емпіричними спостереженнями Марії Монтессорі та її послідовників [5–8], поміркованістю на підставі власного досвіду і спостережень автора за процесом навчання дітей у двох групах садочка під час карантину.

Таким чином, було запроваджено такі форми навчання, що продемонстрували свою ефективність у березні-травні 2020 р. та довели її у квітні 2021 р.

«Дистанційне навчання без монітора» дітей вікової категорії від 15 місяців до 4,5 років. Згідно з цією формою навчання заклад дошкільної освіти на своїй дистанційній платформі викладає програму, відповідний супровідний навчально-дидактичний матеріал, у тому числі різноманітні уроки-розробки у вигляді презентацій, цікавинки, завдання для самостійного опанування, творчі роботи; супроводжує цей дистанційний навчальний процес чіткими письмовими покроковими інструкціями для дорослих-супроводжувачів дитини. За такого формату навчання дорослий веде дитину під час дистанційного навчання (без монітора), вивчає запропоновані закладом навчальні матеріали, друкує необхідні дидактичні засоби для очного навчання. Виконує роль вихователя під тьюторством закладу за запропонованою програмою, комунікує із закладом для ефективного навчання свого підопічного. Водночас постійно підтримується двосторонній зв'язок «заклад — супроводжуючий навчання» за допомогою ІКТ. Заклад у особі вихователя-тьютора надає онлайн-консультації дорослому / супроводжуючому, розробляє письмові рекомендації щодо обладнання навчально-ігрового середовища для дитини вдома, розробляє та корегує індивідуальну траєкторію навчання малюка, забезпечує «освітній процес вдома» усіма необхідними дидактичними і навчальними матеріалами різних форм та видів, різнобічно допомагає дорослому, який супроводжує дитину під час дистанційного навчання без монітора.

kubg.edu.ua

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН. МАЛЯТКО.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ.

період: 18.05.20 – 22.05.20

УВАГА! Вдома потрібно виділити одне постійне місце для матеріалів з розвитку мовлення. Там не повинно бути більше 5 матеріалів. Якщо дитину вже щось не цікавить (більше 5 днів не підходить до матеріалу), замінюємо на інший (1 на 1, за раз більше 2х матеріалів не міняємо).

Nota benne!!!! У віці від 0 до 3 років важливо дати дитині реальну картину світу, дозволити їй дослідити й зрозуміти, що її насправді оточує. Тому для читання рекомендовано обирати книжки, де тварини зображені реально, роблять реальні для них речі. Іграшки-фігурки теж повинні бути реальними муляжами, у правильних пропорціях та масштабі по відношенню одна до одної. Якщо в вас є їжак, який за розміром більший за, наприклад, оленя, тоді не поєднуйте ці фігурки у одній грі чи матеріалі. Вигадайте окрему роботу для цього їжака.

ДАТА	ТЕМА	МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	ПРИМІТКИ
18.05.20	Серія презентацій «ПТАХИ»: сова полярна	*1.* СОВА ПОЛЯРНА - *презентація для ознайомлення з птахою та новою лексикою. (показуємо – вимовляємо чітко слова, даємо коротку й чітку, зрозумілу характеристику).*	1. Під час презентації говоримо чітко, коротко. Якщо бачимо, що дитина втомилася, не в настрої або не хоче – відпускаємо її. Через деякий час знову пробуємо зацікавити й дати презентацію. 2. Перед тим, як розпочати презентацію (триває 5-7 хвилин, якщо дитина задає питання, зупиняємося на цьому, коротко відповідаємо, даємо знання й нову зрозумілу лексику), потрібно підготуватися: знайти гарної якості об'єкт (фігурку птаха), далі впевнитися, що ця фігура виглядає реалістично (ворона не фіолетова, має справжні реальні очі тощо). Покласти її у красивий кошик чи на серветочку. Маленькі діти тяжіють до прекрасного й красивого, тому навіть саме подання птахи у красивій «обгортці» вже зацікавить дитину. Також до

Рис. 2.5.1. Календарно-тематичний план. Група «Малятко» для дітей від 1 до 3 років

ДАТА	ТЕМА	МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	ПРИМІТКИ
			презентації можна підготувати красиві картинки птаха, на яких можна роздивитися частини тіла. 3. Проводимо презентацію. По завершенню дякуємо дитині, що вона вас послухала. Збираємо охайно всі картинки та об'єкти. Кладемо у кошик. Ставимо на полицю. Кажемо, що якщо дитина хоче, вона може порозглядати картинки (пограти з фігуркою), коли їй захочеться. **УВАГА! Якщо дитина не хоче складати за собою на місце речі, ви починаєте це робити за неї, м'яко залучаєте дитину: «Подивись, як я кладу ведмедика у кошик. А ось я беру картку і кладу її…. Візьми…. І поклади це …. Дякую, що ти допомагаєш». Коли все на місцях кажете – «В нас так все охайно, ми разом це зробили. Дякую за твою допомогу!»** 4. Даємо дитині погратися з фігуркою (конструктивно, якщо дитина сама не може – показуємо, надаємо сюжет гри, беремо в ній участь). Можна вигадати власну історію за мотивами презентації.
19.05.20	Серія презентацій «ПТАХИ»: фазан	1. ФАЗАН- *презентація для ознайомлення з птахою та новою лексикою. (показуємо – вимовляємо чітко слова, даємо коротку й чітку, зрозумілу характеристику).*	Рекомендації див. вище
20.05.20	Серія презентацій «ПТАХИ»: дятел	2. ДЯТЕЛ - *презентація для ознайомлення з птахою та новою лексикою. (показуємо – вимовляємо чітко слова, даємо коротку й чітку, зрозумілу характеристику).*	Рекомендації див. вище

Рис. 2.5.1 (продовження)

ДАТА	ТЕМА	МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	ПРИМІТКИ
21.05.20	Закріплення лексики - Сова полярна, фазан, дятел	На презентацію беруться всі 3 фігурки.	**Дається у вигляді 3-ступеневого Монтессорі-уроку.** УВАГА! Для дітей до 3 років вкрай важливий масштаб фігурок. Так, за розміром, наприклад, ластівка не може бути більша за фламінго.
22.05.20	ТВОРЧІСТЬ	**Ліплення з пластиліну тварини* або їжі для неї** ** Залежить від бажання та моторики дитини* *Пропозиція:* **Аплікація «Дощик»**	**Рекомендації - див. файл «ЗОНА ТВОРЧОСТІ»** **Інструкція у папці «ТВОРЧІСТЬ» на гугл диску**

1) РЕКОМЕНДОВАНО ЧИТАННЯ КНИЖОК ПРО ТВАРИН, ЯКИХ ВЧИЛИ НА ЦЬОМУ ТИЖНІ.

2) Заходьте у папку «English» та співайте з дітками пісні англійською.

3) Знайомтеся із файлом «Зона творчості» та за бажанням дитини малюйте птахів, ліпіть, робіть аплікації.

УВАГА! Коли ви малюєте з дитиною, у кожного свій листок: ви малюєте на своєму, а дитина на своєму. Ви повільно показуєте лінії та форми, дитина намагається на своєму листку їх відтворити. Якщо ви будете водити своєю рукою руку дитини або за неї малювати, вона не опанує форми, не зможе зрозуміти, як йдуть лінії – а це розвиток просторової орієнтації. Своїми діями ви можете забрати в дитини можливість відчути форму та лінії, зорієнтуватися у просторі, відтворити цей простір на папері, малювати за власним бажанням, відображати себе через малюнок.

Рис. 2.5.1 (закінчення)

Рис. 2.5.2. Урок-розробка у вигляді ППТ презентації. Група «Малятко» для дітей від 1 до 3 років

ШКОЛА МОНТЕССОРІ НОВОЇ ЕПОХИ КЛАС МАЛЯТКО ДЛЯ ДІТЕЙ ВІД 1 ДО 3 РОКІВ. ТВОРЧІСТЬ

ДОЩИК

НЕОБХІДНИЙ МАТЕРІАЛ:

1. ШАБЛОН «НЕБО З ХМАРИНКАМИ» (ДИВ.ДОДАТОК 1 або ДОДАТОК 2) – роздрукувати заздалегідь або намалювати самостійно.
2. ПЛАСТИЛИН СИНЬОГО КОЛЬОРУ - заздалегідь зробити багато маленьких кульок.
3. ФАРТУХ ДЛЯ ТВОРЧОСТІ.
4. КИЛИМОК ДЛЯ ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ РОБІТ (МОЖЕ БУТИ КЛЕЙОНКА, КИЛИМОК-ПІДСТАВКА ПІД ПОСУД).

Примітка:

Краще зробити декілька заготовок, щоб дитина, змогла виконати роботу декілька разів, коли в неї виникне бажання.

Montessori New Age School

ШКОЛА МОНТЕССОРІ НОВОЇ ЕПОХИ КЛАС МАЛЯТКО ДЛЯ ДІТЕЙ ВІД 1 ДО 3 РОКІВ. ТВОРЧІСТЬ

ХІД РОБОТИ:

Дорослий супроводжує дитину інструкціями:

А) «Ось малюнок (показує шаблон). Це хмаринки. Вони блакитного кольору. З хмаринок падає дощик. Ми можемо взяти маленькі кульки пластиліну і зробити краплинки дощику».

Б) Дорослий показує, як наліплювати «краплинки дощу. Кожну свою дію дорослий супроводжує поясненням, що робить.

Пояснення повинно говоритися так: «Я беру кульку пластиліну. Я притискаю кульку пальчиком…..Ось краплинка дощику». «Спробуй ти.»

Коли дитина повторює дії дорослого, дорослий озвучує дії дитини: «Ти береш кульку пластиліну, ти притискаєш кульку пальчиком…». Якщо дитина активна, можна її попросити показати хмаринки, краплинки дощику.

* Під час першої демонстрації роботи, тим більше, якщо дитина не обізнана з такого типу роботами або не пам'ятає, кроки показувати повільно, супроводжуючи інструкціями-означеннями (що ви робите, чим і як: беру….., притискаю пальчиком….).

Г) Після завершення дорослий показує дитині, куди можна покласти роботу, щоб вона підсохла. Запитує, чи хоче вона повторити.

УВАГА! Якщо хочете похвалити дитину або висловити своє милування, потрібно хвалити роботу, а не дитину, запитувати, чи подобається дитині самій її робота, з посмішкою та теплом супроводжувати дитину, яка несе роботу у місце, де та буде зберігатися, запропонувати повісити її десь, щоб, коли дитина захоче помилуватися своєю роботою, вона без допомоги дорослого могла це зробити.

Montessori New Age School

ДОДАТОК 1

ДОДАТОК 2

Рис. 2.5.3. Покрокова інструкція до творчої роботи з примітками.
Група «Малятко» для дітей від 1 до 3 років

«Гібридна модель онлайн-навчання» дітей вікової категорії від 4,5 до 7 років. Згідно з цією формою навчання заклад у особі методиста та вихователів груп розробляє і проводить навчальні заняття онлайн у режимі реального часу, забезпечує дітей та дорослих, які їх супроводжують, усіма необхідними для цього матеріалами (план занять на тиждень / місяць тощо, завдання, інструкції до творчих робіт, картки, лото, ігри та інші дидактичні матеріали для навчання), а дорослий супроводжує дитину під час онлайн-навчання в режимі реального часу, підтримує постійний двосторонній зв'язок «заклад — супроводжуючий навчання» за допомогою ІКТ за визначеними вище напрямами взаємодії «заклад — супроводжуючий навчання».

kubg.edu.ua

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

період: 18.05.20 – 22.05.20

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ: **ПІЗНАЙКО 1** 1 заняття – 9:30
ПІЗНАЙКО 2 2 заняття – 10:30

ДАТА	ТЕМА	МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ		ЩО НЕОБХІДНО ДЛЯ ЗАНЯТЬ (загалом)
18.05.20 понеділок	**РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ** *Освітні лінії «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»*	**«ЯК Я ПРОВІВ ВИХІДНІ?»** (запитання – відповідь) **ЩО РОБИМО:** • *Поробка «Корабель» (ПОЧАТОК - зафарбовуємо тарілку, починаємо вирізати елементи)* • *Вірш «Корабель» (вивчаємо)* **МЕТА:** *грамотна побудова змістовних речень; розвиток мислення та дрібної моторики.*		• клей • кольоровий папір (чорний, червоний, білий) • дерев'яна шпажка • половина паперової тарілки • синя фарба • ножиці
	НАВКОЛИШНІЙ СВІТ *Освітні лінії «Дитина у природному довкіллі», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини»*	**Презентація «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ»** **ЩО РОБИМО:** • *Поробка «КОРАБЕЛЬ» (ПРОДОВЖЕННЯ - розфарбовуємо вітрила, збираємо всі частини корабля разом)* • *Пісня «Матроси» (співаємо)* **МЕТА:** *ознайомлення дітей з темою, залучення до обговорення з метою активізації мислення через розуміння розповіді вихователя й теми презентації; грамотна побудова змістовних речень; активізація мислення через спроможність знаходити подібні характеристики та визначати різницю; розвиток дрібної моторики.*		
19.05.20 вівторок	**НАВКОЛИШНІЙ СВІТ** *Освітні лінії «Дитина у природному довкіллі», «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-*	**Презентація «ПІД ВОДОЮ»** **ЩО РОБИМО:** • *Поробка «Ілюмінатор»* • *Вірш про «Кораблик» - повторюємо* **МЕТА:** *ознайомлення дітей з темою, залучення до обговорення з метою активізації мислення через розуміння розповіді вихователя й теми презентації; грамотна побудова змістовних речень; активізація мислення через спроможність знаходити подібні*		• *Роздруківка «Ілюмінатор» (надається)* • ножиці • клей • файл А-4 • паперова тарілка • Чорний фломастер ***Див. на гугл диску:***

Рис. 2.5.4. Календарно-тематичний план. Група «Пізнайко» для дітей від 3 до 6 років

	пізнавальному просторі»	*характеристики та визначати різницю; розвиток дрібної моторики.*		*- інструкція до роботи* *- вірш*
	КУЛІНАРІЯ *Освітні лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини»*	**Тістечка «ЧОВНИКИ»** **ЩО РОБИМО:** • збиваємо крем, розкачуємо та нарізаємо тісто; випікаємо. **МЕТА:** *обговорення водного транспорту та його складових, оволодіння навичками приготування їжі, розвиток дрібної моторики, зорової та м'язово-суглобної координації, непряма підготовка руки та ока для письма, вивчення тематичного кулінарного словника.*		• *фартух* • *дощечка* • *ніж* • *витяжне тісто* ***Див. на гугл диску:*** *- інструкція до роботи*
20.05.20 середа	**МАТЕМАТИКА** *Освітні лінії «Мовлення дитини», «Розвиток математичних уявлень», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»*	**РОБОЧИЙ ЛИСТ з МАТЕМАТИКИ** (виконується дитиною на занятті під керівництвом вчителя) **ЩО РОБИМО:** • ***Індивідуальне завдання з математики – у кожної дитини*** • *Поробка «Водолаз»* • *Пісня «Матроси» - співаємо* **МЕТА:** *розвиток дрібної моторики; концентрація уваги; творче мислення; активація одночасної роботи різних частин мозку, вивчення математики.*		• *простий олівець* • *коктейльна трубочка* • *ножиці* • *канцелярська скріпка (або залізна пласка шайба)* • *пластикова пляшка (заповнена водою)* • *пластилін* • *прозора склянка з водою* ***Див. на гугл диску:*** *- інструкція до роботи* *- пісня*
	АНГЛІЙСЬКА *Освітні лінії «Мовлення дитини», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»*	**Презентація та картки «WATER TRANSPORT» / «ВОДНИЙ ТРАСНПОРТ»** **ЩО РОБИМО:** • *Граємо в картки – вчитель вимовляє назву, учень показує відповідну картку* • *Поробка «Човен»* • **МЕТА:** *вивченні слів за темою – ship, boat, yacht, submarine; розвиток творчих здібностей та дрібної моторики.*	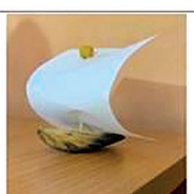	• *картки (надається)* • *мушля* • *пластилін* • *зубочистка* • *папір*

Рис. 2.5.4 (продовження)

21.05.20 четвер	УКРАЇНСЬКА МОВА *Освітні лінії «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»*	**РОБОЧИЙ ЛИСТ з УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ** (виконується дитиною на занятті під керівництвом вчителя) **ЩО РОБИМО:** • ***Індивідуальне завдання з української мови – у кожної дитини*** • ***Повторення пісні «Матроси»*** • ***Поробка*** *«Підводний човен та водолаз» (вирізаємо, розфарбовуємо підводний човен)* **МЕТА:** *ознайомлення дітей з темою, залучення до обговорення з метою активізації мислення через розуміння розповіді вихователя й теми презентації; грамотна побудова змістовних речень.*		• *роздруківка «Підводний човен» (надається)* • *простий олівець* • *верхівка обрізаної пластикової пляшки* • *ножиці* • *клей-олівець* • *нитка* • *намистина (2-3 см в діаметрі)*
	ГАРНІ МАНЕРИ *Освітні лінії «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»*	**Презентація «ВОДНІ ВИДИ СПОРТУ»** **ЩО РОБИМО:** • *Продовження поробки «Підводний човен та водолаз» (прив'язуємо нитку, склеюємо водолаза, приклеюємо підводний човен)* **МЕТА:** *ознайомлення дітей з темою, залучення до обговорення з метою активізації мислення через розуміння розповіді вихователя й теми презентації; грамотна побудова змістовних речень; розвиток уваги, координація рухів.*		***Див. на гугл диску:*** *- інструкція до роботи*
22.05.20 п'ятниця	НАВКОЛИШНІЙ СВІТ *Освітні лінії «Дитина у природному довкіллі», «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»*	**ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ТЕМ ТИЖНЯ «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ», «ВОДНІ ВИДИ СПОРТУ», «ПІД ВОДОЮ»** **ЩО РОБИМО:** • *Поробка «Пелікан»* • *Пісня «Матроси» - повторюємо* • *Вірш « Кораблик» - повторюємо* **МЕТА:** *повторення тем тижня, згадування розповіді вихователя й теми презентації, обговорення, що сподобалося і запам'яталося; грамотна побудова змістовних речень; розвиток уяви.*		• *роздруківка «Пелікан» (надається)* • *клей* • *прищіпка* • *ножиці*
	АНГЛІЙСЬКА МОВА *Освітні лінії «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»*	**Презентація «PARTS OF SHIP» / «ЧАСТИНИ КОРАБЛЯ»** **ЩО РОБИМО:** • *Розмальовуємо корабель (повторюємо назви кольорів)* **МЕТА:** *вивченні слів по темі – sail, deck, anchor тощо; розвиток творчих здібностей та дрібної моторики.*		• *розмальовка (надається)* • *кольорові олівці*

Рис. 2.5.4 (закінчення)

Рис. 2.5.5. Урок-розроблення у вигляді презентації. Група «Пізнайко» для дітей від 3 до 6 років

ІНСТРУКЦІЯ ДО ТВОРЧОЇ РОБОТИ

«Ілюмінатор»

Дата: 19.05.20

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РОБОТИ:

1) Роздруківка «Ілюмінатор».
2) Клей-олівець.
3) Паперова тарілка.
4) Ножиці.
5) Чорний фломастер.
6) Файл А-4.

На презентації буде виконуватися описана нижче робота

Робити її до презентації заздалегідь не треба!

Ця інструкція нижче надається, щоб, за бажанням дитини, ви могли повторити її вдома стільки разів – скільки захоче дитина

1) Візьміть паперову тарілку і виріжте центр.	
2) Обведіть контури тарілки на фай А-4 і виріжте. Вставте заготовку в середину тарілки і приклейте.	
3) Візьміть роздруківку «Ілюмінатор», обведіть контур тарілки і виріжте. 4) Приклейте зверху на файл А-4.	
5) Чорним фломастером намалюйте на ілюмінаторі кола і заштрихуйте їх. У нас вийшли гвинти. Ілюмінатор завершений!	

Рис. 2.5.6. Покрокова інструкція до творчої роботи. Група «Пізнайко» для дітей від 3 до 6 років

Завдяки описаним вище моделям навчання закладу дошкільної освіти «Школа Монтессорі Нової Епохи» вдалося не тільки зберегти навички і знання дітей-вихованців дошкільного віку, здобуті ними під час очного навчання, але й забезпечити набуття нових (хоча і в меншому обсязі), досягти прогресу і позитивної динаміки в умовах дії карантинних обмежень.

Слід зазначити, що запропоновані моделі можуть ефективно використовуватися на період дії кризових умов життєдіяльності, що дає змогу продовжити розвивати навички та моторику дітей через власну реальну діяльність під час дистанційного супроводу навчання вихователями й методистами закладу дошкільної освіти. Однак питання ефективності електронного навчання дошкільнят є суперечливим з огляду на закономірності розвитку дитячого мозку і, на думку автора, із застереженнями може застосовуватися у кризових умовах. Також воно потребує додаткового комплексного наукового дослідження із залученням спеціалістів суміжних та пов'язаних із освітою сфер, таких як, наприклад, психологія, нейропсихологія, неврологія, психіатрія, кібернетика, фізика, біологія, медицина тощо. До того ж досвід автора свідчить про те, що оптимального ефекту при використанні дистанційного навчання дошкільнят можна досягти через застосування описаної вище гібридної моделі навчання, але і вона не може замінити реального навчання дітей через власний досвід і відкриття, реальні соціальні ситуації та зв'язки.

ДЖЕРЕЛА

1. Ida Sue Baron. Neuropsychological Evaluation of the Child: Domains, Methods, & Case Studies. 2nd Edition. Oxford University Press, 2018. 1064 p.
2. Глозман Ж.М. Нейропсихология детского возраста: учебник для академического бакалаврата. 2-е изд., испр. и доп. Москва, 2019. 249 с.

Київ.edu.ua

3. Курпатов А.В. Счастливый ребенок. Универсальные правила. Москва, 2019. 448 с.
4. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста: учебное пособие. Москва, 2021. 228 с.
5. Монтессори М. Образование человека. Екатеринбург, 2017. 160 с.
6. Монтессори М. Четыре стадии образования. Санкт-Петербург, 2016. 160 с.
7. Montessori M. To Educate the Human Potential. Amsterdam, 2015. 83 p.
8. Навчальні матеріали Міжнародного курсу підготовки Монтессорі-педагогів для навчання дітей дошкільного віку Канадського Центру по підготовці Монтессорі-педагогів NAMC.
9. Спостереження Щербини В.М. щодо дистанційної роботи вихователів, методиста і вихованців груп «Малятко» та «Пізнайко» у «Школі Монтессорі Нової Епохи» в період з березня по травень 2020, квітень 2021.
10. Навчально-методичні розробки закладу дошкільної освіти «Школа Монтессорі Нової Епохи» для використання у дистанційному навчанні.

kubg.edu.ua

2.6. Впровадження дистанційного навчання у спеціалізованій школі I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва

Морока І.О.,
заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва

Карантинні обмеження, повний локдаун, перехід на дистанційне навчання, змішана форма навчання — виклики сьогодення для вчительської спільноти, що внесли зміни в організацію освітнього процесу й підтвердили важливість цифровізації для забезпечення якісної та доступної освіти в сучасних життєвих реаліях. Створення безпечного освітнього середовища безпосередньо пов'язано з цифровою грамотністю учнів, батьків та педагогічних працівників.

З метою покращення цифрової грамотності вчителі долучилися до тренінгів, вебінарів, майстер-класів на освітніх платформах. У закладі додатково для різних вікових категорій педагогічних працівників проводились практичні заняття, онлайн-консультації, практичні поради щодо використання платформ.

Оволодіння та набуття вчителями практичних навичок користування онлайн-сервісами й інструментами для організації дистанційної роботи, популяризація методів та форм дистанційної роботи в шкільному й позашкільному освітньому процесі дали змогу підвищити рівень цифрової компетентності, самоорганізації і відповідальності педагогів. Так, на початку впровадження елементів дистанційного навчання в умовах

kubg.edu.ua

карантинних заходів переважна більшість педпрацівників користувалася найпростішими цифровими інструментами, такими як Viber та e-mail.

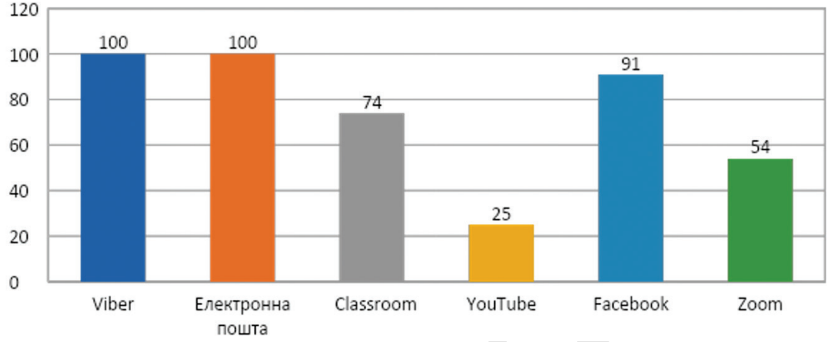

Рис. 2.6.1. Стан оволодіння цифровими інструментами (березень-травень 2020 р.)

На початку 2020–2021 н.р. кількісні показники володіння різноманітними цифровими інструментами значно підвищилися і становили майже 100 % серед педагогічного складу працівників. Професіоналізм та опанування різних онлайн-ресурсів дали змогу педагогам організувати дистанційне навчання на належному рівні, що, безперечно, є досягненням закладу освіти стосовно впровадження дистанційного навчання.

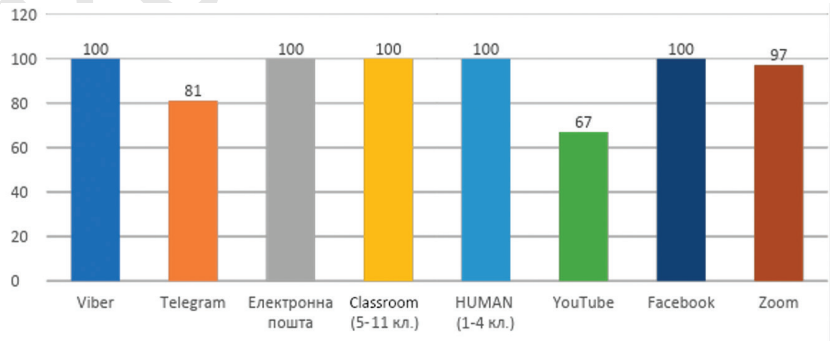

Рис. 2.6.2. Стан оволодіння цифровими інструментами (2020–2021 н.р.).

2.7. Досвід та досягнення гімназії № 136 м. Києва щодо впровадження дистанційного навчання і подолання проблем

Павловська О.В.,
заступник директора закладу
загальної середньої освіти № 136

Освітній процес у гімназії № 136 м. Києва під час локдауну було організовано відповідно до нормативних документів, а саме: постанови МОЗ «Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах дошкільної освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 55 від 22.09.2020 р., листа МОН «Щодо запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та запровадження нових обмежувальних протиепідемічних заходів» № 1/9-90 від 22.02.2021 р.

Усі педагоги мали технічні можливості для забезпечення освітнього процесу засобами дистанційного навчання, яке проводилося згідно з розкладом дистанційної роботи на час карантину, затвердженим директором закладу. На початок карантину всі вчителі склали індивідуальні плани роботи щодо забезпечення виконання освітніх програм засобами онлайн-спілкування з учнями, індивідуальних інтернет-консультацій. Класні керівники надали інформацію батькам щодо того, як учні працюватимуть під час дистанційного навчання. Крім того, всі вчителі-предметники давали роз'яснення та поради щодо виконання класних і домашніх завдань, під час вивчення нового матеріалу в режимі онлайн.

У процесі роботи педагоги послуговувалися різними освітніми платформами, а саме «На урок», «Всеосвіта» тощо; мали

kubg.edu.ua

можливість працювати на інтерактивних дошках та використовувати різні можливості Zoom, мережеві платформи для вивчення іноземних мов, такі як iSL, Collective, online worksheets, Deutsch online.

Та чи можливі уроки музики онлайн? Учитель мистецтва використовує на своїх заняттях не тільки презентації й відеокліпи. Діти працюють власними музичними інструментами — голосом та долонями. Під час засвоєння учнями нового матеріалу вчителі мають змогу демонструвати відео, презентації, можливості Smart-дошки, записувати окремі твердження чи створювати схеми й таблиці паралельно з дітьми, використовуючи спільний екран.

Учителі української мови, використовуючи такі види роботи, як коментовані диктанти, пояснювальні диктанти, вправи із самоперевіркою, формують у дітей вміння працювати із текстом, критично оцінювати власну роботу, працювати над самовдосконаленням. Педагоги з української та зарубіжної літератури організовували дискусійні круглі столи за творчістю вивчених письменників, мета яких — «дискусія, помножена на практику». Учителі фізичної культури коментують важливість певної фізичної вправи для організму дитини, показують, як правильно її виконувати.

Педагогічні працівники закладу намагалися забезпечити засвоєння навчального матеріалу учнями та вихованцями за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, при цьому враховувалися рекомендації щодо застосування синхронного та асинхронного навчання. Під час синхронної форми організації освітнього процесу вчителі прагли максимально надати допомогу учням щодо опанування навчального матеріалу. Асинхронне навчання було спрямоване на формування практичних навичок, умінь застосовувати теорію. Завдяки такій організації здійснювалася диференціація в освітньому процесі.

Інформування батьків про результати навчання відбувалося через електронний щоденник. Крім оцінок у ньому учителі вка-

kiboedu.ua

зували домашнє завдання, коментували досягнення учнів, здійснювали зв'язок із батьками. Усі ці заходи сприяли тісній взаємодії педагогів, учнів, батьків.

Із метою подальшого формування внутрішньої системи забезпечення якісного зв'язку між педагогічними працівниками та батьками під час дистанційного навчання останні проходили анкетування «Налагодження співпраці "учителі — батьки" під час дистанційного навчання».

Питання стосувалися таких сфер:

1) способи комунікації педагогічних працівників та батьків у період дистанційного навчання;

2) коректність спілкування педагогічних працівників із батьками у період дистанційного навчання;

3) оперативність реагування на звернення батьків до педагогічних працівників під час дистанційного навчання;

4) задоволення комунікацією із педагогічними працівниками в період дистанційного навчання.

В опитуванні взяло участь 386 респондентів, які відповіли як на закриті, так і на відкриті запитання.

Результати опитування засвідчили, що батьки могли легко знайти усю необхідну інформацію організаційного характеру в період дистанційного навчання на офіційному сайті гімназії (98,4 %). Щодо джерел отримання інформації в період дистанційного навчання, то перше місце посіли повідомлення в групах Viber і Telegram (93,8 %), друге — офіційний сайт гімназії (41,5 %), третє — зібрання батьків (20,7 %). І лише 5 опитаних відзначили, що важко було отримати необхідну інформацію в період дистанційного навчання.

Серед онлайн-ресурсів, які використовували педагоги гімназії для комунікації із батьками під час дистанційного навчання, переважав Viber (74,9 %), Zoom (65,8 %), електронна пошта (38,6 %), Smart School (31,6 %), Telegram (21,2 %).

Значна кількість батьків (59,8 %) не мала ніяких питань і не зверталася до адміністрації гімназії в період дистанційно-

kiboedu.ua

го навчання, а більшість із тих, хто звертався до адміністрації щодо вирішення питань організаційного змісту (27,7 %), була цілком задоволена оперативністю реагування та вирішенням питань або переважно задоволена (10,9 %). Щодо звернень до класних керівників, а саме до них найчастіше зверталися батьки, якщо виникали питання чи потрібна була слушна порада для вирішення проблемної ситуації, то слід зазначити, що 65,5 % батьків цілком задоволені оперативністю та результатами реагування класного керівника на їхні прохання, 9,8 % переважно задоволені, а 22,3 % — узагалі не зверталися до класного керівника, вважаючи, що діти самі мають переборювати ті труднощі, які перед ним виникають.

Що стосується звернень батьків безпосередньо до вчителів-предметників, то анкетування засвідчило, що майже половина із опитаних (42 %) ніяких звернень до вчителів не надсилала, а 49,7 % були цілком або переважно задоволені реакцією учителів-предметників на їхні звернення та відповідними заходами реагування під час дистанційного навчання.

Найпоширенішою формою комунікації з учителями батьки називають спілкування через електронний щоденник (60 %), індивідуально телефоном (15,4 %) та через електронну пошту (10 %).

95,6 % респондентів цілком або переважно задоволені організацією освітнього процесу в гімназії під час дистанційного навчання.

З метою з'ясування рівня налагодження співпраці учитель — учень під час онлайн-навчання було проведено анкетування серед учнів 9–11 кл. За результатами опитування можемо стверджувати, що формату спілкування учителя з учнем було поставлено високу оцінку 90,6 % респондентами. Високу оцінку онлайн-супроводу учителями учнів поставили 89 % опитаних. Результати анкетування засвідчили, що найбільше труднощів виникало з точними науками, такими як математика, алгебра, геометрія та фізика. Найскладнішим чинником під час

kubg.edu.ua

дистанційного навчання став обсяг завдань для самостійного опрацювання та дотримання режиму дня.

На одній із педрад розглядалося питання «Гра під час дистанційного навчання», оскільки «мета навчання дитини полягає в тому, щоб зробити її здатною розвиватися далі без допомоги вчителя». На уроках дітям пропонуються ігри, які допомагають розвивати увагу, пам'ять, сприяють позитивним емоціям.

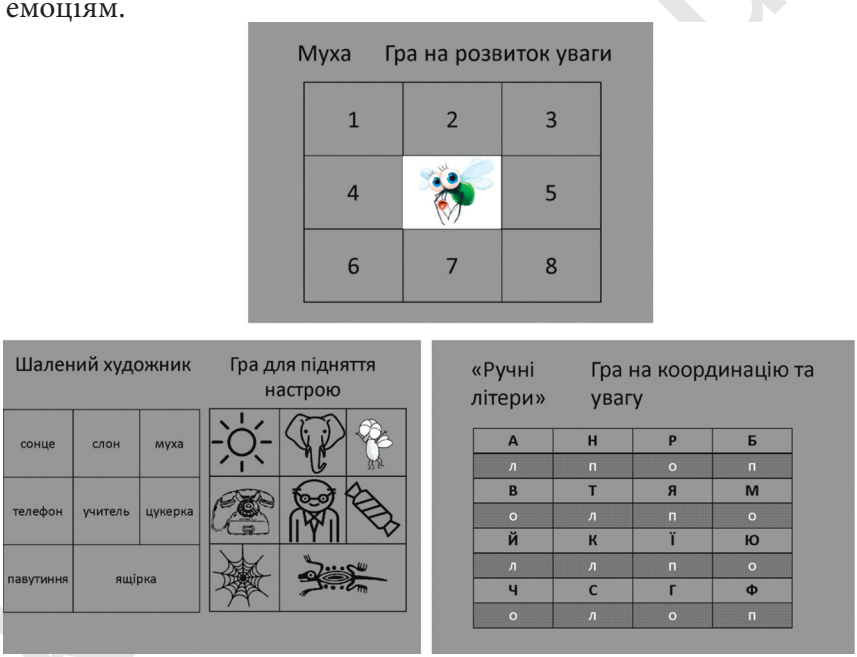

Рис. 2.7.1. Ілюстративний матеріал до дидактичних ігор «Муха», «Шалений художник», «Ручні літери»

Учителя теж потрібно готувати до роботи онлайн. З цією метою на одній із педрад було розглянуто питання «Дистанційне навчання: нові виклики на базі досвіду».

Під час обговорення було зосереджено увагу на формах організації освітнього процесу, які доречно застосовувати в ро-

боті вчителю, організації синхронного та асинхронного режимів уроку.

Зазвичай важливим є питання убезпечення педагога від вигорання, тому було запропоновано такі поради:

1) заплануйте зручний спосіб роботи під час проведення уроків;

2) якщо дистанційних уроків протягом 2 тижнів декілька, організовуйте різноманітні варіації синхронного та асинхронного навчання;

3) повідомте учням чіткі правила організації роботи на уроці та при виконанні домашнього завдання;

4) правила бажано створити і для батьків та передати через класного керівника;

5) подбайте про себе — робіть вправи для підтримки фізичного та психологічного здоров'я.

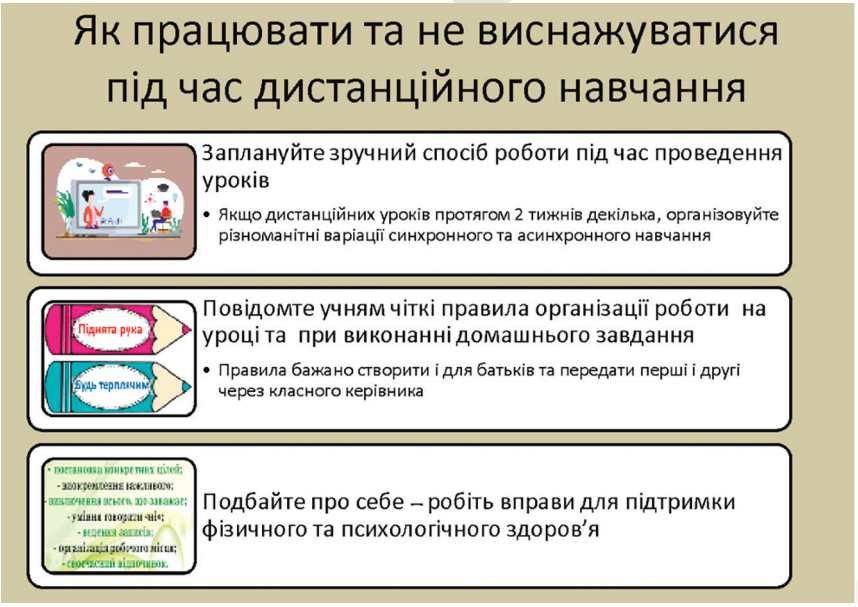

Рис. 2.7.2. Поради, як працювати та не виснажуватися під час дистанційного навчання

Отже, освітній процес у гімназії в період дистанційного навчання був організований на достатньо високому рівні: уся необхідна інформація була доступна для гімназистів та їхніх батьків на офіційному сайті закладу, реагування на звернення останніх із боку адміністрації, класних керівників та вчителів-предметників було оперативним і задовольняло потреби батьків. Учителі намагалися урізноманітнювати форми роботи, застосовували різні методи під час організації освітнього процесу.

kubg.edu.ua

2.8. Досвід організації дистанційного навчання спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва

Федунова Т.М.,
директор спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва;
Зарицька Г.В.,
заступник директора спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва;
Орлова В.Г.,
заступник директора спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 м. Києва

Протягом 2020 р. колектив школи відпрацьовував механізми дистанційного навчання, налагоджував взаємодію всіх ланок та об'єднань. Для того щоб організувати дистанційне навчання для учнів 1–11 кл., спочатку було проведено моніторинг інформаційно-комунікаційних технологій та технічного забезпечення кожного окремого педагога. Три основні пристрої, які використовують вчителі під час дистанційного навчання, — це стаціонарний комп'ютер, ноутбук чи смартфон, кожен з яких має свої недоліки та переваги.

Для зручної роботи краще за все використовувати ноутбук, тому що саме він одразу обладнаний вбудованим мікрофоном та відеокамерою, підтримує як мережеве, так і Wi-Fi інтернет-з'єднання. У разі відсутності мережі можна переключитися

kubg.edu.ua

на транслювання Інтернету через мобільного оператора. Крім того, ноутбук має зручне керування через тачпад або за допомогою миші. Вся інформація зберігається на одному пристрої, і немає потреби переносити необхідні матеріали, якщо вчитель працює в закладі освіти або в домашніх умовах.

У разі роботи на стаціонарному комп'ютері знадобиться додаткове підключення камери, мікрофона, а інколи й вбудова Wi-Fi-модуля. Проте якщо всі зазначені компоненти вже встановлені, то якість роботи не буде поступатися використанню ноутбука. Вагомим недоліком стаціонарного комп'ютера є його використання лише в приміщенні школи або ж удома. Також сюди можемо зарахувати й відсутність варіантів підключення до Інтернету.

Багато колег змушені працювати з власних смартфонів. Отже, потрібно розглянути й цей варіант. У кожному смартфоні вже вбудовано і мікрофон, і відеокамеру. Щодо Інтернету, то можна використовувати будь-яку доступну мережу — чи то шкільну, чи мобільний Інтернет, чи домашній Wi-Fi. Єдиним недоліком цього гаджета можна назвати маленький екран та ускладнення поширення підручників, відео та інших матеріалів при проведенні онлайн-уроків.

Проблема технічного забезпечення вчителів в умовах обмеженого доступу до школи була вирішена шляхом розподілу ноутбуків, які є в наявності у комп'ютерному класі, серед педагогів. Таким чином, 15 вчителів були забезпечені якісними пристроями для роботи.

Ще однією проблемою став рівень комп'ютерної грамотності педагогів. Для розв'язання цього питання було організовано серію онлайн-тренінгів та консультацій для вчителів, а необхідні матеріали й відеопомічник розміщено у команді «Педагогічна рада» на платформі TEAMS.

Наприкінці навчального року колектив школи стикнувся ще з однією проблемою — емоційне вигорання вчителів, зумовлене фізичним та психологічним перевантаженням під час

роботи онлайн. Багато педагогів, як й інші громадяни країни, були змушені поєднувати розв'язання побутових питань удома із виконанням функціональних обов'язків. У рази зріс обсяг роботи класних керівників та адміністрації закладу освіти. З метою вирішення цієї проблеми було розроблено низку заходів із залученням психологічної служби школи, проводилися неформальні онлайн-зустрічі методичних об'єднань, творчих груп, під час яких вчителі мали змогу просто поспілкуватися, обговорити поточні події. Це виявилося вкрай корисним, адже під час ізоляції не вистачає саме простого людського спілкування, комунікації між колегами. Наведені вище проблеми та шляхи їх подолання систематизовані у таблиці.

Таблиця 2.8.1

Виклики дистанційного навчання та шляхи їх подолання

Проблема	Опис проблеми	Шляхи подолання
Технічне забезпечення	Нестача пристроїв, зокрема ноутбуків, для роботи дистанційно	Наявні у школі ноутбуки розподілені серед вчителів наказом по школі та актом передачі матеріальних цінностей у тимчасове користування
	Неможливість відвідувати синхронні уроки одночасно за розкладом учнів з тих родин, де двоє та більше дітей	Проведені уроки вчителі записували та розміщували у своїх командах на платформі TEAMS
Інформаційно-змістова	Недостатній рівень цифрової компетентності вчителів	Онлайн-тренінги та індивідуальні консультації з учителем інформатики та профільними заступниками, створення покрокових відеоінструкцій користування інструментами на платформі TEAMS

kubg.edu.ua

Проблема	Опис проблеми	Шляхи подолання
Психологічна	Емоційне вигорання вчителів, зумовлене фізичним та психологічним перевантаженням під час роботи онлайн	Індивідуальні консультації з психологами, психологічні тренінги, неформальні онлайн-зустрічі методичних об'єднань

Таким чином, можна говорити про створення якісного освітнього простору школи, в якому функціонують всі ланки закладу освіти. Це дало змогу педагогічному колективу спеціалізованої школи № 85 м. Києва забезпечити якість освіти в умовах дистанційного навчання.

kubg.edu.ua

2.9. Подолання основних проблем дистанційного навчання у спеціалізованій школі I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва

Морока І.О.,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
спеціалізованої школи I–III ступенів
№ 264 з поглибленим вивченням
англійської мови
Деснянського району м. Києва

Управлінські проблеми. Для якісних освітніх послуг в умовах дистанційного навчання в спеціалізованій школі № 264 була спланована робота всього педагогічного колективу, а саме кожного педагога та адміністратора закладу.

Методичною радою було розглянуто питання «Особливості впровадження дистанційного навчання» і рекомендовано педагогічній раді закладу затвердити модель використання дистанційного навчання та план заходів щодо його впровадження. Кожен педагогічний працівник мав ознайомитися з конкретними інформаційно-комунікаційними системами (електронними освітніми платформами, сервісами, інструментами), за допомогою яких буде організовано освітній процес.

На початку запровадження елементів дистанційного навчання педагоги самостійно вибирали цифрові інструменти, які використовували для забезпечення освітнього процесу. Але дуже швидко стала зрозумілою незручність такої системи як для батьків, так і для адміністрування. Тому педагогічною радою було вибрано і затверджено для використання єдину си-

kubg.edu.ua

стему підтримки дистанційного навчання, а саме платформи Google Classroom та Zoom для організації синхронного та асинхронного навчання. Для висвітлення діяльності закладу освіти створено сторінку в соціальній мережі Facebook. Для розміщення онлайн-уроків — власний YouTube-канал.

Офіційна вебсторінка Facebook:
https://www.facebook.com/sh264/
Офіційний канал на YouTube:
https://www.youtube.com/channel/UC94hU72qUbWVB4NrfBgaOEg
https://www.youtube.com/c/Школа264Київ
На сайті школи розміщено:

— пам'ятку для учнів та їхніх батьків, як використовувати зазначені цифрові інструменти для доступу до освітнього процесу саме свого класу;

— відеоматеріали, в яких детально ознайомили батьків з особливостями та режимом роботи школи під час карантину. Матеріали містили інформацію про санітарні норми щодо організації та проведення уроків; батькам були надані поради, як організувати робоче місце, як підтримати дитину в таких незвичних умовах навчання, як запобігти перевтомі дитини.

Офіційний вебсайт «Спеціалізована школа I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району міста Києва»: http://school264.edukit.kiev.ua/

Педагогічною радою затверджено алгоритм роботи вчителя (вихователя ГПД, класного керівника, класовода, керівника гуртка, психолога тощо). Режим роботи педагогічних працівників був складений у формі індивідуального плану роботи та самоосвіти вчителя-предметника на тиждень, виконання якого контролювали заступники директора з навчальної роботи.

kubg.edu.ua

Рис. 2.9.1. Зразки повідомлень під час дистанційного навчання

Адміністрацією школи здійснено моніторинг стану забезпечення вчителів електронними засобами навчання, враховуючи можливості закладу щодо наявної кількості комп'ютерної техніки та можливості використання власних гаджетів педагогів. Враховуючи досвід використання в закладі з 2016 р. е-підручників, додатково забезпечено педагогів нетбуками.

Як свідчить практика та моніторинг проведених онлайн-уроків, вчителі використовували платформу Zoom та месенджери Viber, Telegram тощо; 50 % навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу, забезпечувалося в синхронному режимі.

Адміністрацією закладу кожного тижня проводилися онлайн-наради, консультації, відеоконференції з педагогічними працівниками і батьками.

kubg.edu.ua

Рис. 2.9.2. Дистанційне навчання (фото учасників)

Особливості методичних засад організації та проведення онлайн-уроку (урізноманітнення методів та прийомів навчання). Онлайн-навчання вимагає інших видів роботи. По-перше, усна форма діяльності учнів зводиться до мінімуму, переважають письмові роботи. По-друге, дистанційні умови звужують і можливості емоційної складової, тому виховний аспект під час уроку реалізувати непросто.

Перед вчителями постало питання щодо зміни методики проведення уроків, зміщення деяких етапів та акцентів уроку. Тому педагогами було вироблено такий алгоритм:

— для учнів заздалегідь складається інструкція майбутнього уроку й надсилається у Classroom;

— основна увага акцентується на розумінні суті навчального матеріалу;

— для реалізації попередньої умови скорочується вступна частина уроку;

— обов'язковий аналіз домашнього завдання, виконаного учнями. Оскільки дистанційне навчання звужує простір емоційного зв'язку між учасниками навчального процесу, важливо, щоб вчитель відмітив позитивні сторони виконаного домашнього завдання;

— добірка вчителем якісного матеріалу-презентації, що демонструється на екрані паралельно із розповіддю педагога;

— залежно від складності та обсягу теми добираються найефективніші методи роботи.

Методи та прийоми на уроці застосовуються практично ті ж самі, що й при очному навчанні. Тобто під час онлайн-навчання мають бути збережені всі принципи класичного навчання:

— зацікавленість здобувачів освіти;

— комунікативний підхід;

— інтенсивне формування та розвиток освітніх навичок.

Рис. 2.9.3. Дистанційне навчання

Мотивація до навчання. Дуже важливим аспектом будь-якого освітнього процесу є бажання навчатися. Особливо гостро це питання стало у початковій школі. У дітей молодшого шкільного віку в межах одного класу спостерігається суттєва різниця в рівні засвоєння знань. Якщо при очному навчанні у вчителя є можливість додатково поспілкуватись з учнем, дати йому додаткові настанови, поради, «натякнути», то при дистанційному цю проблему розв'язували за допомогою індивідуальних консультацій як з дітьми, так і з їхніми батьками.

Під час дистанційного навчання педагогу початкової школи важко відстежити прогрес дитини у навчальній діяльності, адже учні весь час використовують допомогу третьої особи (тата, мами, бабусі, сестри та ін.), яка забезпечує долучення до онлайн-занять та дуже часто перебуває поруч протягом всього уроку й виконання різних робіт. Тому вчителі складали цікаві завдання, квести, використовували ігри, віртуальні подорожі, щоб дитина була захоплена навчальною діяльністю, вірила у свої сили, була активним учасником на онлайн-уроці.

Рис. 2.9.4. Дистанційне навчання (фото учасників)

Візуалізація освітнього процесу. На наш погляд, найбільш ефективним методом в умовах дистанційного навчання є метод візуалізації навчального матеріалу:

— створення вчителями авторського відеоконтенту та розміщення на шкільному YouTube-каналі: відеоуроки, відеофрагменти уроків і занять ГПД, виховних годин, озвучені презентації з нової теми уроку. Для педагога є простір для творчості: записати відеоурок, змонтувавши найкращі, найефективніші матеріали (фото, документи, культурні пам'ятки, карти тощо). Учень своєю чергою не зможе залишатися байдужим, оскільки підсвідомо розуміє, що урок створений вчителем персонально для нього;

— створення презентації з метою унаочнення тем уроків та використання їх як в синхронному, так і в асинхронному навчанні;

— використання у роботі готових навчальних відеоматеріалів, які сприяють кращому засвоєнню опрацьованих тем;

— рекомендування посилань для перегляду дітьми фільмів за вивченими творами, а також творчі завдання — написати відгук або анотацію.

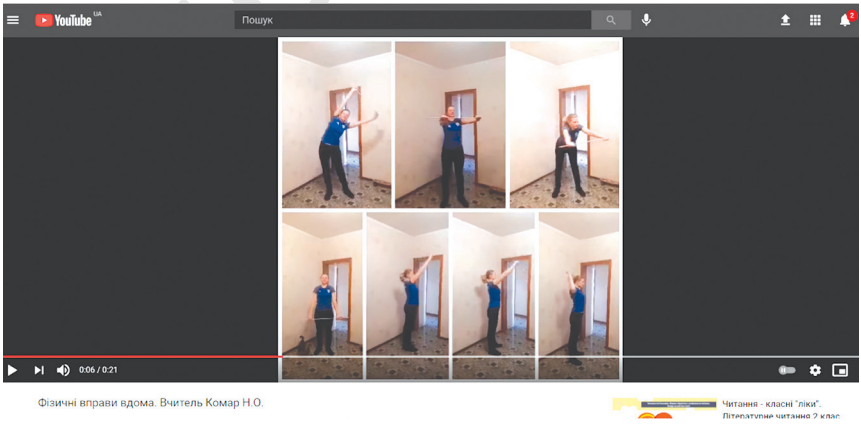

Рис. 2.9.5. Фізичні вправи онлайн (вчитель Комар Н.О.)

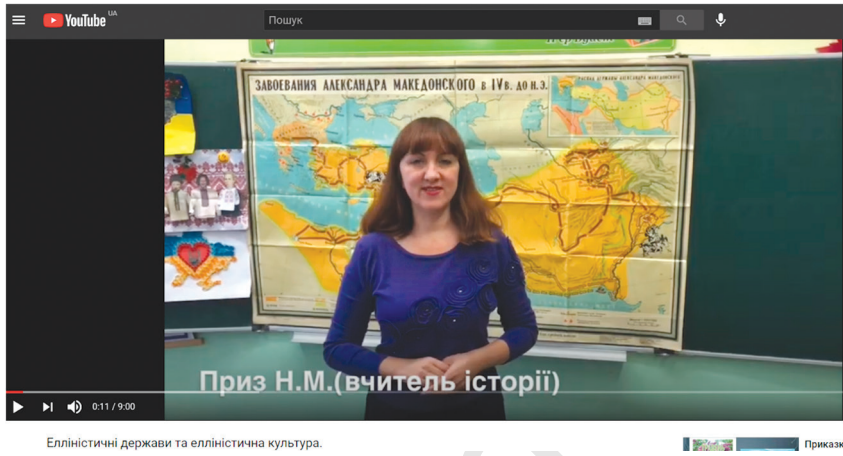

Рис. 2.9.6. Урок історії онлайн (вчитель Приз Н.М.)

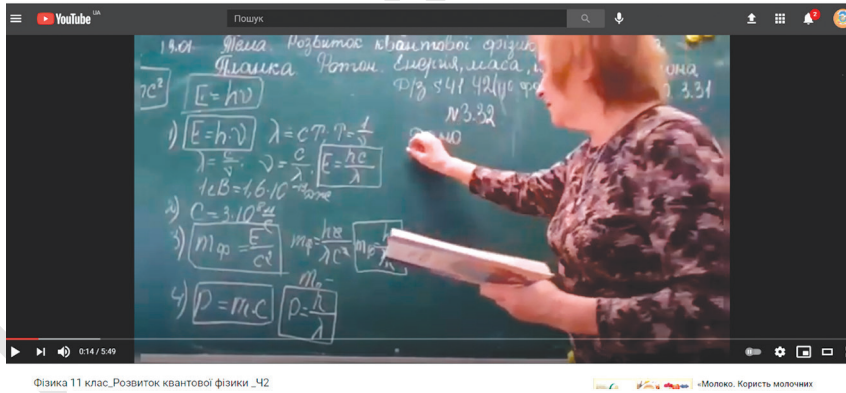

Рис. 2.9.7. Урок фізики (онлайн-трансляція)

Проєктна діяльність. Оскільки сучасний освітній процес вимагає від педагогів не просто формування комунікативних компетентностей здобувачів освіти, а й уміння застосовувати їх у реальному житті, доцільною в умовах дистанційного навчання вважаємо проєктну роботу (презентації, відео, колажі, по-

стери, кросворди). Така діяльність дала змогу залучити кожну дитину класу. Здобувачі освіти під час роботи над проєктом навчилися знаходити, аналізувати й узагальнювати потрібну інформацію, висловлювати власні думки та ідеї у зручній для них формі.

Наприклад, проєкти з хімії: 17.04, 19.04 та 20.04 публікація на Facebook проєктної роботи з хімії 10-В, 11-Б (https://www.facebook.com/sh264/posts/4570578496291712; https://www.facebook.com/sh264/posts/457083612959928).

Рис. 2.9.8. Фрагменти презентацій до дистанційних уроків

Дотримання санітарно-гігієнічних умов (скорочення часу, проведеного за гаджетами, зменшення обсягу ДЗ). Санітарним регламентом для закладів загальної середньої освіти встановлено вимоги щодо обмеження часу безперервної роботи з технічними засобами під час уроку з елементами дистанційного навчання. Це стало черговим викликом для педагогів — так організувати освітній процес, щоб за максимально короткий часовий проміжок надати максимум інформації та скоротити час для самостійного опрацювання навчального матеріалу здобувачами освіти. Вирішенням цієї проблеми стало проведення бінарних уроків та здійснення міжпредметної інтеграції, що дало змогу створити конструктивні динамічні групи, забезпечити оптимальний обсяг домашніх завдань та їх кількість.

Бінарні уроки дають можливість здобувачам освіти застосовувати знання на практиці та побачити результатив-

ність своєї роботи. Вчителями було проведено такі бінарні уроки: англійська мова — зарубіжна література (вчителі Топка О.А., Зубчик В.М.); англійська мова — біологія (вчителі Здоровило А.Г., Чемерис Є.В.); англійська мова — інформатика (вчителі Зайцева І.С., Замишляк К.В.), історія України — українська література (вчителі Годун І.М., Бойко Н.Г.).

Вдалими були поєднання тем з біології та психології (вчитель Чемерс Є.В. та психолог Романенко А.С.) і географії з математикою (вчителі Вирипаєва Н.М. та Плис Т.В.).

Рис. 2.9.9. Колаж з презентацій для онлайн-уроків

При підготовці уроку в «живому спілкуванні» демонстрація презентації займала не більше 20 хв. Обов'язковим було її обговорення, виконання завдань, що давало змогу визначити, як учні зрозуміли матеріал, чи набули певних навичок. Маючи власні розробки тестових завдань на онлайн-платформах «На урок», «Всеосвіта», Classtime педагоги отримували швидкий та якісний зворотний зв'язок.

Щоб запобігти перевтомі під час занять:

— проводились фізкультхвилинки;

— виконувалась гімнастика для очей;

— відбувались веселі руханки, музично-ритмічні та музично-танцювальні вправи.

Оцінювання та дотримання академічної доброчесності. Оцінювання здобувачів освіти (формувальне, поточне чи підсумкове) є необхідною умовою як під час очного, так і дистанційного навчання.

Найкращим інструментом для здійснення оцінювання в умовах дистанційного навчання, на нашу думку, є створення власних тестів на освітньому проєкті «Всеосвіта». За допомогою тестування можна не лише перевірити знання здобувачів освіти, а й об'єктивно їх оцінити. Використання онлайн-тестів дає змогу вчителю підготувати власні якісні тести та скористатися тестами колег, що значно скорочує час педагога на підготовку. Обов'язковою умовою при складанні власних тестів є посилання на підручник, на базі якого створено тест.

Вчителі кафедри іноземних мов Юшко Л.А., Зайцева І.С., Гереновська А.І. розробили та розмістили власні тести на проєкті «Всеосвіта» й отримали свідоцтва за публікацію матеріалів. А результатом роботи вчителя англійської мови Юшко Л.А. в динамічних умовах дистанційного навчання завдяки готовності віддано працювати з новими, сучасними технологіями, системному використанню онлайн-тестувань в освітньому процесі стала Почесна грамота від проєкту «Всеосвіта».

У початкових класах зворотний зв'язок та оцінювання відбувалося за допомогою спілкування через електронну пошту, Viber, онлайн-тестування у сервісах Google чи «На урок». Свій прогрес учні могли відстежувати в електронному журналі HUMAN. Ця платформа дуже зручна для роботи, оскільки дає змогу школярам надсилати домашні завдання та роботи, а вчителям зручно та оперативно перевіряти їх, надавати коментарі, рекомендації.

kubg.edu.ua

Інноваційна діяльність. Усі учасники освітнього процесу активно брали участь в інноваційній діяльності, зручним інструментом якої став віртуальний простір Padlet — мультимедійний ресурс для створення, спільного редагування та зберігання інформації, де можна розміщувати будь-які актуальні навчальні матеріали, організовувати групову роботу та роботу в парах. Новизна завжди захоплює учнів і стимулює їхню пізнавальну діяльність. Разом з тим здійснюється реалізація цифрової компетентності здобувачів освіти.

Дистанційне навчання було плідним і насиченим на нові знання, ідеї та враження. Тішить, що наразі таке навчання — не проблема, а час інших можливостей.

kubg.edu.ua

2.10. Актуальні питання щодо дотримання вимог чинного законодавства України у процесі обробки персональних даних в інформаційно-телекомунікаційних системах (з досвіду Ліцею інформаційних технологій № 79)

Найман Г.О.,
заступник директора
Ліцею інформаційних технологій № 79

Дія на території України карантинних обмежень, пов'язаних з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), спричинила бурхливе застосування закладами освіти технологій дистанційного навчання та електронного документообігу (різноманітні інформаційно-телекомунікаційні системи: освітні платформи, е-журнали тощо), які передбачають, зокрема, внесення певних даних користувачів при реєстрації та / або роботі з ресурсами. Вищезазначене вимагає висвітлення певних аспектів роботи з персональними даними, за збереження яких несе відповідальність заклад освіти, використовуючи ту чи ту інформаційно-телекомунікаційну систему.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» та Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 373 від 29.03.2006 р., державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, мають оброблятися в інформаційно-телекомунікаційній системі із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю. Остання здійсню-

kiboedu.ua

ється за результатами державної експертизи в порядку, встановленому законодавством.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про захист персональних даних», персональні дані є інформацією з обмеженим доступом і підлягають захисту. Тобто оброблення персональних даних в інформаційно-телекомунікаційних системах без впроваджених в них комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю суперечить законодавству України.

Водночас, згідно з листом Державної служби захисту інформації № 04/02/01-2154 від 18.08.2020 р., підтвердження відповідності комплексної системи захисту інформації є дійсним тільки за умови його надання на всю інформаційно-телекомунікаційну систему, а не на її елементи (інструменти, частини тощо). Як приклад дійсного підтвердження відповідності комплексної системи захисту інформації можна навести атестат відповідності комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи «Програмно-апаратний комплекс "Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту"» (ПАК "АІКОМ") / подальший розвиток інформаційно-телекомунікаційної системи «ДІСО». Цей атестат відповідності (можна переглянути за посиланням https://aikom.iea.gov.ua/upload/KSZI.png) виданий на всю інформаційно-телекомунікаційну систему ПАК «АІКОМ». Однак якби атестат відповідності був наданий, наприклад, тільки на сервери, де зберігаються дані користувачів, його не можна було б вважати документом, що підтверджує відповідність комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи.

Отже, закладам освіти перед початком роботи з інформаційно-телекомунікаційними системами необхідно звернути особливу увагу на наявність комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю на всю систему. У разі її відсутності з такою інформаційно-телекомунікаційною системою працювати можна, але при цьому слід уникати обробки у ній персональних даних.

2.11. Дистанційне навчання: виклики та проблеми (з досвіду закладу загальної середньої освіти № 57 Шевченківського району м. Києва)

Дерека С.А.,
заступник директора закладу
загальної середньої освіти № 57
Шевченківського району м. Києва

У березні 2020 р. кожен учитель опинився сам на сам з цілою низкою складних завдань, які здавалися «непідйомними» і які він мав розв'язати дуже швидко. Тож у досить стислі терміни всі педагоги-предметники школи створили Viber- та Telegram-спільноти для оперативної взаємодії з учнями й батьками. У чатах вчителі розміщували посилання на відеороліки з Інтернету, зразки виконання та розв'язання вправ і задач, голосові інструкції до них тощо.

Адміністрацією школи була створена медіатека навчальних відеороликів-інструкцій з YouTube («Як зареєструватися в Zoom», «Як зайти на урок і працювати в Zoom», «Налаштування сервісу відеотрансляцій Zoom», «Zoom — як встановити і користуватись» тощо). Після того, як усі вчителі та учні зареєструвалися на цій платформі, навчилися створювати конференції й запрошувати на них учасників, адміністрація школи організувала низку практичних занять, до проведення яких були залучені педагоги школи та деякі учні-старшокласники, що запропонували допомогу й вже самі стали нашими «вчителями». Протягом весняних канікул усі педагоги тимчасово перетворилися на учнів і з великим натхненням опановували нові знання, уміння та навички. До речі, пізніше, під час літніх канікул, подібним чином було організовано навчання з роботи в Google Classroom. Багато хто з педагогів опанував цю платформу ще навесні й у серпні-вересні ділився досвідом

klop.edu.ua

зі своїми колегами. А перед цим наша медіатека навчальних відеоінструкцій була поповнена аналогічними навчальними фільмами щодо правил роботи в Google Classroom.

Які ж були основні труднощі та виклики, що постали перед нами (крім суто технічних)? Насамперед, подолати психологічний бар'єр у спілкуванні зі своїми учнями через екран комп'ютера, навчитися використовувати різноманітні онлайн-платформи взаємодії з ними. Як організувати себе, свій побут і режим дня для виконання щоденної роботи онлайн-викладача? Як продумати й розробити власну систему викладання предмета в нових умовах з дотриманням вимог програми, підготувати й упровадити просту, зрозумілу учням дієву систему контролю відвідування ними уроків, розробити нові форми контролю рівня засвоєних знань і вмінь. Усе вищезазначене вимагало щоденної тривалої підготовки та опрацювання вчителем великої кількості різноманітних навчальних матеріалів у цифровому форматі, що зрештою спричинило до накопичення втоми та вичерпання ресурсів працездатності, але водночас стимулювало творчість і професійний розвиток.

З метою подолання емоційного вигорання адміністрація школи організувала онлайн-зустріч із практичним психологом Ларіною Т.О. «Психологічні аспекти дистанційного навчання», під час якої вчителі отримали практичні поради та відповіді на запитання: яким чином проблеми, що виникли під час дистанційного навчання, можна перетворити на можливості для учнів формувати навички самостійного навчання? Завдяки яким заняттям можна знизити психоемоційну напругу, що виникає у вчителів, учнів та батьків? Яким чином можна підвищити мотивацію учнів навчатися під час дистанційних занять? Схожі психологічні консультації-тренінги постійно проводилися протягом всього 2020–2021 н.р. не тільки для вчителів, а й учнів та їхніх батьків.

Освітніми реаліями у 2020–2021 н.р. стали дистанційний та змішаний формати навчання. Було зрозуміло, що можуть ви-

Київ.edu.ua

никнути проблеми з відвідуванням учнями школи, зросте кількість дітей на педагогічному патронажі. Нові протиепідемічні правила вимагали терміново відправляти на карантин цілі класні колективи. Адміністрація школи зробила все можливе, щоб адаптуватись до цих реалій. Керуючись рекомендаціями МОЗ, ми розвели у часі початок навчальних занять: 1–4 класи — о 8.00, 5 кл. — о 8.30, 6–11 кл. — о 10.20. Відповідно діти молодшого віку закінчували заняття раніше та йшли на ГПД або додому. Перерви в різний час також зменшували спілкування учнів. Ми обмежили пересування дітей школою. Кожен клас мав закріплений за ним кабінет, а вчителі приходили до учнів за розкладом. Кабінети фізики, хімії та біології залишалися вільними. У разі необхідності вчителі проводили в них практичні або лабораторні роботи. Був складений новий розклад занять, в якому деякі уроки (мистецтво, інформатика, трудове навчання тощо) проводилися в асинхронному проєктно-дистанційному форматі. Також призначалися очні консультації вчителів з цих предметів, під час яких учні могли поставити запитання, відзвітувати про виконану роботу тощо. Та головне завдання полягало в тому, щоб залучити до проведення синхронних уроків тих учнів або цілі класи, які вимушено перебували вдома. І ми впорались із цим завданням! Кожен кабінет, де розташовувався клас, оперативно був обладнаний ноутбуком або вебкамерою, забезпечений швидкісним якісним Інтернетом; на комп'ютерах встановлені відповідні програми для проведення онлайн-уроків (перш за все Zoom), налаштовані облікові записи для кожного класу окремо, куди вчитель і учні, які перебували вдома, потрапляли автоматично, без попередніх налаштувань, запрошень, авторизацій тощо. Урок починався оперативно: частина учнів класу перебувала перед учителем в кабінеті, інша — по той бік екрана. Усі повноцінно брали участь в роботі, відповідали, писали тощо. Якщо клас терміново йшов на карантин, усе було готово для проведення онлайн-уроків. Учитель у кабінеті працював з презентацією або на дошці, мав можливість задіяти

kubg.edu.ua

Google Classroom, Google Forms, GeoGebra та інші онлайн-сервіси. Також міг використовувати будь-яку з інтерактивних дощок (MIRO, Whiteboard Fox, Google Jamboard, Classroomscreen тощо) як звичайну класну, але з набагато більшими й цікавими можливостями!

Аналіз результатів впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес засвідчив, що подібна форма навчання дає змогу цілком, із забезпеченням вимог програми, надавати освітні послуги здобувачам освіти під час запровадження загальнодержавного карантину (локдауну). Але це можливо лише за виконання двох необхідних умов:

1) учитель постійно вдосконалює і підвищує рівень своєї цифрової грамотності й оволодіває новітніми методами дистанційного навчання;

2) здобувачі освіти мають високий рівень самоорганізації і відповідальне ставлення до нових форм навчання, які пропонує учитель.

Реалії 2020–2021 н.р. відкрили для вчителів світ цифрових технологій, які допомагають ефективно провести урок не тільки в класі, а й на онлайн-платформах. Протягом навчального року педагоги відвідували різноманітні онлайн-курси, вебінари, конференції тощо.

Наприклад, з березня 2020 р. вчителі кафедри іноземних мов опанували безліч онлайн-ресурсів та сервісів. Необхідність розвивати в учнів навички сприймання на слух, читання, говоріння та письма, не забувати про вивчення граматики — усе це змусило вчителів англійської, німецької та французької мов звертатися до різних онлайн-джерел. Так, наприклад, у пригоді стали такі онлайн-ресурси, як Quizalize, Quizlet та Quizizz для створення вікторин і презентацій; LearningApps і Liveworksheets для використання наявних та створення власних вправ; Bamboozle, Wordwall та Kahoot надають можливість в ігровій формі, яка однаково радісно сприймається учнями початкової, середньої й старшої школи, відпрацьовувати та за-

klog.edu.ua

кріплювати навчальний матеріал. Більшість із зазначених сервісів та ресурсів може бути використана для перевірки прогресу учнів та якості засвоєння навчального матеріалу.

Для проведення синхронної частини дистанційних уроків, що є насамперед запорукою розвитку навичок говоріння, учителями здебільшого використовувався сервіс Zoom, який окрім можливості спілкування в реальному часі дає змогу демонструвати екран як вчителю, так і учням, а також розподіляти останніх по окремих «кімнатах» для роботи в менших групах.

Величезну роль під час дистанційного навчання відіграють можливості та ресурси, які надають нам наші партнери — розповсюджувачі іноземної навчальної літератури з іноземних мов. Учителі школи активно використовували у своїй роботі онлайн-ресурси, що надавала нам компанія "Dinternal Education", яка є офіційним дистриб'ютором видавництва "Pearson". Серед інших інструментів, з якими охоче працювали вчителі та діти, є посібник із граматики "MyGrammarLab", що вирізняється наявністю якісних відеоуривків і цікавих завдань, а також ресурс Pearson Academy різних рівнів, що надає доступ до безлічі начальних відео, ігор, робочих аркушів, вправ тощо.

Водночас все ще залишається аспект, який потребує доопрацювання — розвиток навичок письма. Якщо зазначені вище онлайн-ресурси за певний час, витрачений на підготовку, економлять його автоматичною перевіркою, то завдання з письма перевіряються вчителем самостійно, здебільшого з цифрового носія. Це вимагає багато часу. Адже щоб зробити виправлення, доводиться відкривати кожну окрему роботу за допомогою певної програми з урахуванням типу файлу й зберігати окремо зі змінами тощо. На це витрачається більше часу, аніж перевірка зошита офлайн, і, як наслідок, відчутно погіршується зір учителя. Саме тому цей аспект навчання потребує особливої уваги та інноваційних ідей.

Серед досягнень цього навчального року можна виокремити такі:

— Манжос О.Ю. та Жолніна О.В. стали фіналістками конкурсу «Кращий STEM-урок онлайн 2020»;

— учні разом із вчителями Манжос О.Ю. та Ткаченко К.М. взяли участь у дистанційному челенджі “Healthy School”;

— проведено STEM-тиждень онлайн та онлайн STEM-уроки;

— для інформування про події, налагодження комунікації з усіма членами шкільної спільноти, залучення учнів та учениць до участі в проєктах створено сторінки школи в соціальних мережах;

— проєкти, що виконують учні, мають практичну спрямованість (створюють контент для соціальних мереж про проведення практичних та лабораторних робіт).

Ми переконалися в тому, що дистанційні та змішані формати навчання не є перешкодою для проведення цілісних освітніх подій, таких як інтегровані STEM-уроки. Наприклад, у цьому році Манжос О.Ю. та Жолніна О.В. розробили й провели гендерно чутливий STEM-урок онлайн з елементами CLIL-технології «ЕКОЛОГІЯ ЩОДНЯ. TÄGLICHEÖKOLOGIE». У цьому уроці розроблено один із варіантів ознайомлення учнів з цілями сталого розвитку України та Європи, зокрема Німеччини, на прикладі свідомого ставлення до сортування та утилізації сміття. Зважаючи на рівень сформованості фахових знань з хімії, біології, екології та історії, мовних навичок з німецької мови, реалій онлайн-формату, особливий акцент у викладанні робиться на використання інтерактивних прийомів, що надають онлайн-ресурси, візуалізацію та практичне застосування отриманих знань для проведення мінідослідження.

Використання елементів CLIL-технології дає змогу учням вільно застосовувати лексичний матеріал німецької мови для обговорення питань будови та функції полімерів, видів сміття і шляхів його утилізації, археологічної періодизації суспільства та визначення назви періоду, в який ми живемо. Кваліфіковане застосування інструментів цифрових платформ сприяло на-

kubsedu.ua

лагодженню комфортної психологічної атмосфери під час онлайн-уроку та організації міжособистісного спілкування в робочих групах. Керований вчителями навчальний процес дав змогу активізувати самостійну пізнавальну діяльність, розвивати творчу активність учнів, оптимізувати роботу в групах, сформувати навички навчального дослідження, що сприяє ефективному засвоєнню знань, застосуванню їх на практиці, рефлексії особистісних змін.

Урок було проведено як інтегрований урок за CLIL-технологією німецької мови та хімії протягом двох сесій по 40 хв. Така форма навчального заняття дає можливість посилити міждисциплінарні зв'язки, розширити сферу отримуваної інформації і, що особливо важливо, підвищити мотивацію до навчання. Учитель організовує проведення уроку згідно з можливостями онлайн-формату. У структурі заняття передбачено поділ на два блоки теоретичного матеріалу в евристичному форматі, які завершуються виконанням мінідослідження та застосуванням здобутих знань і навичок у практичних ситуаціях.

Деякі STEM-уроки онлайн (німецька + хімія + біологія) було проведено на основі платформи Quizizz. Вона проста у використанні, не потребує створення акаунту учнями. Посилання для реєстрації на урок можна опублікувати у вже звичному Google Classroom. Зареєструвався? На старт! Увага! Руш! Несподівано здобувачі освіти та учасники уроку перетворюються на гравців, яким необхідно пройти випробування, щоб дістатися мети (засвоїти новий начальний матеріал, актуалізувати опорні знання тощо). За кожен етап гри вони отримують бали-«кошовні камінці». Для досягнення мети учні мають об'єднатися у групи, провести експеримент, дійти висновків, обрати спікера групи, проаналізувати діяльність…

А ще вікторини (і кожен одразу бачить свій результат). Опитування — і вчитель може вивести на екран результати, щоб побачити кількість голосів. Можна вибрати індивідуальний темп відповідей в опитуванні або зробити єдиний для всіх.

kubg.edu.ua

Учні можуть побачити свої «здобутки» за урок у вигляді набраних балів. А важливим для вчителя є те, що він отримує наприкінці фідбек від кожного учасника уроку-гри.

За технологією педагогічного дизайну освітньої події природничо-наукового профілю було розроблено та проведено цілу низку творчих уроків, освітніх подій, квестів і тематичних тижнів. Над аналізом потреб, плануванням, розробленням та впровадженням працює наша педагогічна спільнота, яка об'єднує вчителів природничих наук і суспільно-гуманітарного профілю.

Аналізуючи потреби учнів, плануючи, розробляючи та проводячи уроки, ми разом долучаємося до інновацій, створюємо ці інновації та розповсюджуємо власний досвід серед колег.

Досвід запровадження технологій дистанційного навчання при викладанні математики, фізики, хімії та інформатики в школі засвідчив, що можна досить успішно, з дотриманням вимог програми, викладати матеріал вказаних загальноосвітніх дисциплін, застосовуючи різноманітні підходи та цифрові інструменти. Наприклад, не завжди є можливість чи навіть доцільність проводити урок у режимі онлайн-конференції в Zoom (синхронний дистанційний урок), тому часто доводилося проводити асинхронні уроки (які не передбачають роботу учнів класу в режимі реального часу). Для цього вчитель записував короткі відеоролики напередодні заняття і викладав на особистому каналі YouTube або знаходив тут уже створені відеоматеріали іншого автора. У цих відеороликах можна продемонструвати і дослід чи експеримент, і алгоритм розв'язування задачі, і хід виконання лабораторної чи практичної роботи. Потім, під час створення матеріалів і завдань уроків у Google Classroom, потрібно лише прикріпити посилання на відеоролик для його перегляду учнями. Важливо також у процесі розроблення матеріалів і завдань уроку чітко формулювати вимоги до виконання вправ, форми звітності й критерій оцінювання, прописуючи це у відповідних інструкціях. Іноді необхідно створи-

kubg.edu.ua

ти окрему покрокову інструкцію у вигляді мультимедійної презентації або відеоінструкцію.

Для забезпечення принципів академічної доброчесності доводилося планувати й розробляти завдання здобувачам освіти так, щоб кожен отримав індивідуальний і водночас рівноцінний за рівнем складності варіант. Це просто зробити, якщо не суттєво змінити умову, наприклад значення маси тіла, значення швидкості руху, напрямок руху, назву хімічного елемента, кількість речовини та її концентрацію тощо.

З метою актуалізації опорних знань під час уроку чи фронтальної перевірки знань здобувачів освіти доводилося застосовувати різноманітні форми опитування: усне опитування із використанням мультимедійних презентацій, режим усного бліцопитування або опитування у вигляді текстових повідомлень у Google Classroom, а також із застосуванням створених перед уроком Google Form з тестовими завданнями різних типів (вибір одної правильної відповіді, встановлення відповідності, вибір правильної послідовності дій, вибір усіх правильних відповідей серед вказаних). Та вжиті заходи забезпечення принципів академічної доброчесності все ж недостатні, бо здобувачі освіти можуть використовувати допомогу сторонніх осіб чи джерела інформації і, не засвоюючи програмовий матеріал, отримати необ'єктивну оцінку.

При організації і проведенні синхронних уроків у вигляді онлайн-конференцій в Zoom траплялися непоодинокі випадки втручання сторонніх осіб в навчання з написанням чи промовлянням лайливих слів та іншої деструктивної діяльності в мережі. Це негативно впливає на емоційний стан учителя та здобувачів освіти, шкодить організації освітнього процесу і якісному засвоєнню знань. Проблема полягає в тому, що більшість учителів працює в мережі як приватні особи з персональних та недостатньо добре захищених акаунтів, і здобувачі освіти заходять на онлайн-уроки й мають доступ до публікацій учителя з облікових записів, які вони створили самі

kubg.edu.ua

або це зробили їхні батьки. Ця проблема може бути вирішена, якщо освітній заклад з усім складом викладачів та здобувачів освіти перейде на єдину спільну для всіх корпоративну платформу дистанційної освіти. Наприклад, таку як G Suite, в якій передбачені й впроваджені усі необхідні заходи конфіденційності та безпеки. Вхід на таку платформу можливий лише після проходження авторизації та через індивідуальний (унікальний) обліковий запис, який надає освітній заклад в особі людини (чи групи осіб), що буде займатися адмініструванням цієї платформи.

Окрім зазначеного, до *переваг дистанційного навчання* можна зарахувати можливість зекономити час, кошти та сили здобувачів освіти й учителів, які вони витрачали на те, щоб зібратися і доїхати до школи, а потім додому; учні мають змогу більш самостійно планувати свій час, виконувати завдання тоді, коли їм зручно, зосередитися на виконанні творчих завдань; урізноманітнити форми спілкування з однолітками у цифровому світі; знизити рівень тривожності учнів. У вчителя є можливість розробити привабливий інтерфейс уроку, курсу, впровадити інтерактивні елементи на уроці і, як наслідок — підвищити свій престиж педагога, який вдало користується онлайн-ресурсами. Учитель має можливість більше часу проводити в родинному колі. Не будемо забувати і про мобільність зв'язку — швидкий обмін інформацією різних видів (візуальна, аудіальна, графічна) та збір даних про успішність і досягнення окремого учня чи цілого класу з метою інформування батьків та виставлення підсумкових оцінок; контроль за відвідуванням учнями уроків (можливість швидко та ефективно налагодити зворотний зв'язок) тощо. Сподіваємося, що із введенням централізованого електронного журналу на єдиній онлайн-платформі така мобільність тільки поліпшиться.

До *недоліків та труднощів застосування технологій дистанційного навчання* можна зарахувати скорочення рухової активності, перевантаження органів зору та хребта, соціальну

kubg.edu.ua

ізольованість й обмежену можливість «живого» спілкування з проявом усього спектра емоцій соціально активної особистості; обмеженість часу та доступність деяких сервісів. Не завжди є змога підтримувати достойний рівень дисципліни під час онлайн-уроку. Слід звернути увагу на низький рівень самоконтролю учнів та контролю учителем. Проблемою є також обмеженість візуального контенту до лабораторних та практичних робот з біології, фізики й хімії.

З огляду на досвід організації дистанційного та змішаного навчання можна дійти таких висновків і дати поради.

1. Оптимальне планування — запорука результативного уроку. Чітке усвідомлення 2–3 цілей вашого уроку, конкретно сформульованих, дасть змогу ефективно спланувати онлайн-урок або дібрати матеріал для самоосвітньої діяльності учнів.
2. Радимо зменшити обсяг домашніх завдань на 10–15 %, ніж при очному навчанні. Це стосується не тільки домашніх завдань, але і всього матеріалу. Вважаємо, що не варто аж надто «заглиблюватись» у дрібні деталі, «тонкощі». Розуміємо бажання учителя продемонструвати «родзинки» та «цікавинки» в кожній темі, але треба враховувати, що не всі учні їх можуть зрозуміти та відчути дистанційно. Якщо завдання буде об'ємним, багато хто з учнів його не виконає або банально спише. У зв'язку з цим домашні завдання можуть складатися з двох частин: *обов'язкової* (містити необхідний мінімум матеріалу: що саме — визначає вчитель залежно від рівня підготовки учнів й інших факторів) та *необов'язкової* (для всіх охочих можна включити більше завдань творчого характеру та оцінити цю частину роботи додатковою оцінкою). Такі роботи зазвичай виконує 5–7 учнів із 28. Це непоганий для них стимул попрацювати більше та отримати за це нагороду.
3. Пам'ятайте про необхідність зворотного зв'язку для аналізу досягнень учня у виконанні домашніх завдань. Але

kubg.edu.ua

не варто вимагати такого контролю для кожного завдання і для кожного учня. Тут дуже зручним сервісом є Google Classroom. Можна перевіряти домашні роботи вибірково. Наприклад, сьогодні це одні учні (7–8 осіб), завтра — інші тощо. Найбільш важливі роботи мають здати на перевірку всі учні. Зазвичай такі роботи краще добирати та складати особисто (не брати з підручників, адже в Інтернеті дуже багато «розв'язників» ГДЗ і при виконанні домашнього завдання порушуються принципи академічної доброчесності). Деякі роботи можна попросити здати у визначений термін, але без оцінювання (тільки перевірити наявність, перевірити вибірково найбільш складні та суперечливі моменти, переглянути побіжно). Це дуже дисциплінує учнів.

4. Щодо термінів: вони мають бути обґрунтованими, враховуючи можливості всіх учнів навчатися дистанційно в рівних умовах (наявність доступу до комп'ютера, швидкість та якість Інтернету тощо). Треба намагатися, щоб учні дотримувалися зазначених термінів. Роботи, надіслані невчасно, приймайте (можливо, без оцінювання чи знявши 1–2 бали). Необхідно шукати спосіб заохотити дитину, а не покарати її. Досвід свідчить, що практично для всіх учнів таке позитивне ставлення виправдане.
5. Налагодити зворотний зв'язок з учнями в чатах, коментарях, форумах. Нехай відчувають вашу зацікавленість їхніми успіхами та прогресом.
6. Не боятися використовувати творчі та дослідницькі форми роботи. Дітям подобається працювати разом без постійного керівництва та підказок учителя! Намагатися урізноманітнювати завдання, надавати перевагу вправам творчого характеру, практичним задачам, пов'язаним із життям.
7. Серед безлічі інформаційних сервісів вибирати ті, в яких ви добре орієнтуєтеся. З початком карантину ми випробували дуже багато сервісів та платформ. Реєстрація, верифіка-

kubg.edu.ua

ція даних, узгодження платформи з учнями — усе це забирає багато часу та не завжди ефективне.

8. Робити візуальний контент сприйнятним.
9. Використовувати симулятори та тренажери, пам'ятати, що різноманітні онлайн-платформи дають можливість проводити цікаві інтерактивні форми роботи.

Учительство стрімко опановує новітні технології, онлайн-сервіси та інтернет-ресурси. Як і завжди в навчанні, комусь це вдається легко, а від когось вимагає додаткових зусиль. Проте всіх нас єднає безупинний рух уперед, адже наше кредо — навчання впродовж життя!

kubg.edu.ua

2.12. Розв'язання основних проблем щодо організації дистанційного навчання (на прикладі гімназії № 59 ім. О.М. Бойченка Голосіївського району м. Києва)

Шамота О.М.,
заступник директора з виховної роботи
гімназії № 59 ім. О.М. Бойченка
Голосіївського району м. Києва

Дистанційне навчання під час локдауну вимагало від педагогічного колективу нашої гімназії коригування планів виховної роботи. Традиційні форми, такі як загальногімназійні флешмоби, конкурси, змагання, концерти, творчі виставки у вестибюлі гімназії — не можливо було проводити у звичному форматі. Перед нами постало нове завдання: продовжувати виховну діяльність закладу освіти в умовах жорстких карантинних обмежень.

Локдаун, що відбувся навесні 2020 р., спонукав педагогічний колектив гімназії освоїти технології дистанційного навчання. Локдаун січня 2021 р. — зумовив пошук нових форм організації виховного процесу.

Бачити кожного учня, не втратити зв'язок із жодним гімназистом — ось було наше основне завдання.

Традиційний план виховної роботи закладу, як і навчання, був переведений в онлайн-формат, а саме:

— предметний онлайн-марафон (поєднання мистецьких заходів із предметними тижнями (днями)
http://gymnasium59.org.ua/13685-predmetnyj-onlajn-marafon-z-12-po-16-kvitnya-2021-roku/

kubg.edu.ua

— онлайн-виставки творчих робіт гімназистів https://cutt.ly/5nI0duO
— загальногімназійний спортивний челендж https://www.facebook.com/100784124780464/videos/161165512152918
— онлайн-конкурс «Пан і пані гімназії» http://gymnasium59.org.ua/13242-pan-i-pani-gimnaziyi-2021/
— майстер-клас онлайн із виставкою робіт https://drive.google.com/file/d/1p9TgoEHoFnGvqRmnFTGBHuJKnoEp5nmz/view?usp=sharing
— родинна екологічна акція http://gymnasium59.org.ua/13893-13893/
— мистецький відеопроєкт вихованців театральної студії https://www.facebook.com/100784124780464/videos/1140512189731366
— онлайн-екскурсії http://gymnasium59.org.ua/13925-do-dnya-pam-yati-ta-prymyrennya-ta-dnya-peremogy-nad-natsyzmom-u-drugij-svitovij-vijni/
— онлайн-зустрічі та онлайн-уроки http://gymnasium59.org.ua/14080-urok-dlya-uchniv-5-8-klasiv-osobysta-tsinnist-ta-bezpeka/
— поетичні флешмоби тощо https://www.facebook.com/100784124780464/videos/345073676764239; https://cutt.ly/znI0bYN

Цікавою і новою формою роботи став ***предметний онлайн-марафон***. Головна мета — не перевірка знань учнів з певного предмета, а виконання учасниками творчих або креативних завдань, залучення якомога більшої кількості гімназистів різних вікових категорій.

Підготовка та проведення предметного онлайн-марафону передбачали декілька етапів.

1. Складання плану предметного онлайн-марафону, в якому чітко визначено назву заходу та його напрям; дату прове-

kubg.edu.ua

дення; вимоги до творчих робіт або виконання завдань; подано зразки виконання завдань; визначено відповідальних за організацію та проведення, членів журі; вказано платформу, на якій відбуватиметься той чи той захід (офіційна фейсбук-сторінка гімназії, Google Meet, Zoom тощо).

2. Організатори: розробляють завдання, надають посилання (за потреби); складають графік роботи складу журі та виступів учасників (якщо конкурс передбачає відповіді учасників наживо); ведуть облік творчих робіт; готують інформацію за підсумками заходу; відзначають учасників і переможців тощо.

3. Класні керівники: інформують учнів та батьків гімназистів про заплановані заходи, залучають учнів з метою розкриття їхніх здібностей і талантів.

4. Відзначення переможців, найактивніших класів, класних керівників.

5. Підбиття підсумків організації та проведення загальногімназійного предметного онлайн-марафону.

Онлайн-виставки творчих робіт гімназистів та поетичні флешмоби. На офіційній фейсбук-сторінці гімназії створювалась подія (виставка, поетичний флешмоб, конкурс тощо). Учасники додавали свої роботи у коментарях до події.

Використання соціальної мережі Facebook дало змогу нам, по-перше, розширити аудиторію учасників і глядачів; по-друге, оскільки роботи на фейсбук-сторінку додавали батьки дітей, це автоматично підтверджувало їхній дозвіл на розміщення матеріалів за участю неповнолітніх в Інтернеті.

Окремо слід зазначити, що на початку навчального року батьки учнів надають гімназії дозвіл на використання фотоматеріалів і розміщення робіт їхніх дітей на офіційних сайтах та у соціальних мережах з метою презентації роботи закладу.

Загальногімназійний спортивний челендж. Під час дистанційного навчання важливо акцентувати увагу на руховій актив-

ності учнів. Саме тому було ініційовано проведення спортивного челенджу. Учні одного класу під керівництвом своїх вчителів фізкультури, за підтримки класних керівників і батьків з гарним настроєм виконують запропоноване завдання і передають челендж наступному класу. Кожен відчув себе частиною дружного гімназійного колективу, в якому всі підтримують і допомагають одне одному.

У процесі підготовки спортивного челенджу потрібно врахувати таке: продумати завдання, яке зможуть виконувати всі учні; скласти графік проведення челенджу; визначити платформу, на якій відбуватиметься захід; підготувати учня / учениці, що приймуть челендж від іншого класу та передадуть його наступному; перед початком проведення вправ вчителям фізкультури провести інструктаж з безпеки життєдіяльності, дати вказівки щодо правильності виконання вправ; підготувати звіт-презентацію про проведений захід.

Конкурс «Пан і пані гімназії» щорічно проводиться до дня Святого Валентина. Цьогоріч він відбувався онлайн на платформі Google Meet.

Учасники підготували власні відеовізитівки «Мої захоплення»; брали участь у бліцопитуванні від членів журі; надали світлини, за які голосували глядачі (за результатами голосування було визначено переможців у номінації «Приз глядацьких симпатій»).

Онлайн майстер-клас із виставкою виконаних робіт. До Великодня учитель українознавства підготувала відеозапис майстер-класу «Український оберіг», що був наданий для перегляду на сайті та офіційній фейсбук-сторінці гімназії. До відеоролику майстер-класу додавався текстовий опис найпоширеніших символів та необхідних матеріалів для виготовлення саморобки. Усі, хто долучився до виготовлення оберегів, могли поділитися світлинами своїх робіт, прикріпивши їх у коментарях до події на фейсбук-сторінці.

kubg.edu.ua

У майстер-класі брали участь як молодші школярі разом із батьками, так і учні середніх та старших класів.

Мистецький відеопроєкт театральної студії. У зв'язку із карантинними обмеженнями народний художній колектив театральна студія «Лицедії» запровадила роботу театру мініатюр (невеличкі сценки, монологи, художнє читання віршованих та прозових творів), робіт у відеоформаті й дистанційну участь у фестивалях та конкурсах.

Один із таких проєктів — це відеоробота до 150-річчя від дня народження Лесі Українки.

Онлайн-екскурсії. Для учнів нашої гімназії під час дистанційного навчання було ініційовано участь в онлайн-екскурсіях. Це виявилося додатковою можливістю пізнавати світ навколо, свій рідний край, історію і культуру свого та інших народів.

Класні години онлайн й онлайн-зустрічі. Невід'ємною складовою виховної роботи класного керівника з учнями є проведення класних годин онлайн. Протягом карантинних обмежень такі зустрічі були вкрай важливі та потрібні як педагогам, так і учням. Класні керівники організовували бесіди, разом із учнями переглядали та обговорювали фільми, готувалися до загальногімназійних челенджів. Під час таких заходів було організовано й онлайн-зустрічі з відомими людьми та успішними у своїй професії батьками учнів, які мотивують дітей, знайомлять з новими професіями, надихають на творчість і самоосвіту.

Учнівська молодь була долучена і до тематичних онлайн-уроків, підготовлених фахівцями з різних актуальних питань: кібербулінг, особиста безпека, «Здоров'я без сорому», «Стоп булінг», «#Не_ведись — прояви стійкість в Інтернеті» тощо.

Класні керівники мали змогу опановувати вебінари щодо методики проведення таких уроків, використовували надані методичні матеріали, відеоролики, мультфільми тощо.

2.13. Вирішення основних проблемних питань щодо організації дистанційного навчання у Центрі технічної творчості та професійної орієнтації шкільної молоді Дарницького району м. Києва

Антонова О.А.,
директор Центру технічної творчості та професійної орієнтації шкільної молоді Дарницького району м. Києва;
Гайдук Н.О.,
заступник директора з навчально-виховної роботи Центру технічної творчості та професійної орієнтації шкільної молоді Дарницького району м. Києва

Ще декілька років тому педагоги не могли й уявити, що незабаром будуть проводити заняття гурткової роботи віддалено, а спілкування та пояснення вихованцям онлайн стане звичною ситуацією. Але пандемія внесла несподівані корективи і змусила всіх терміново опановувати цифрові інструменти, нові педагогічні підходи та методики.

Проблема 1. *Відсутність досвіду, обізнаності педагогічного колективу щодо особливостей організації навчання за допомогою дистанційних технологій.*

Шляхи подолання. У Центрі технічної творчості та професійної орієнтації шкільної молоді Дарницького району м. Києва (далі — Центр ТТН) була створена робоча група, обов'язок якої сприяти обізнаності педагогічного колекти-

kubgedu.ua

ву щодо особливостей організації навчання за допомогою дистанційних технологій. Для виконання цього завдання робочою групою було проведено інформування співробітників стосовно:

— змісту додатку до листа МОН «Організаційно-методичні рекомендації щодо навчання за допомогою дистанційних технологій в позашкільній освіті» № 6/643-20 від 19.05.2020 р. та інших нормативних документів, які регулюють організацію освітнього процесу в умовах дистанційного навчання;

— роботи на Національній онлайн-платформі з цифрової грамотності «Дія», де представлено освітні серіали «Базові цифрові навички» та «Цифрові навички для вчителів» (https://osvita.diia.gov.ua/courses/serial-iz-tsyfrovoi-hramotnosti-dlia-vchyteliv);

— української версії ресурсу Google для допомоги педагогам та здобувачам освіти у навчанні за допомогою дистанційних технологій «Навчайся з дому» (https://teachfromhome.google/intl/uk/). Це головний центр інформації, підказок, тренінгів та інструментів з ресурсу Google for Education, який дасть змогу педагогам продовжувати навчати, якщо вони фізично перебувають поза межами закладу освіти.

На сайті Центру ТТМ (http://cttm.inet.ua/?page_id=7440) у рубриці «Допомога педагогам в організації дистанційного навчання» розміщено матеріали:

— Дистанційне навчання у позашкільному закладі освіти. Скарбничка корисних посилань.

— 35 інструментів для дистанційного навчання — добірка НУШ.

— Рекомендації до написання індивідуального плану керівнику гуртка під час дистанційної роботи.

Проблема 2. *Швидке прийняття рішення щодо вектора діяльності Центру ТТМ в умовах карантинних обмежень, щоб забезпечити організацію діяльності закладу позашкільної*

kvoeu.ua

освіти в умовах режиму дистанційного навчання, узгодити правила та розклад взаємодій усіх учасників освітнього процесу для виконання навчальних програм.

Шляхи подолання. 1. Створено робочу групу, в яку входили адміністрація, методисти, керівники гуртків інформаційних технологій, педагоги з досвідом дистанційної роботи та / або ідеями щодо налагодження дистанційної роботи в Центрі ТТМ. Були скореговані функціональні обов'язки заввідділів, методистів закладу та розподілені обов'язки відповідно до посад.

2. Проаналізовано законодавчу базу, досвід роботи інших закладів освіти у вирішенні поставленої проблеми. Робочою групою було сформульовано висновок: якісне навчання в дистанційній формі передбачає наявність доступу до швидкісного Інтернету, технічного забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) всіх учасників освітнього процесу. Педагоги мають володіти технологіями дистанційного навчання, прийомами та методиками, які допоможуть організувати групу дистанційно, мотивувати здобувачів освіти, налагодити зворотний зв'язок.

3. Проведено педагогічну раду з метою вибору єдиної платформи для роботи і збереження матеріалів на Google Диску. На сайті Центру ТТМ (http://cttm.inet.ua/?page_id=7597) створено комірку «Дистанційне навчання», де можна ознайомитися із заняттями та майстер-класами від творчих і креативних педагогів закладу. Це також давало змогу адміністрації здійснювати поточний контроль за проведенням занять педагогів з вихованцями.

4. Освітній процес вирішено здійснювати в онлайн-режимі з використанням інтернет-ресурсів: канал YouTube, соціальна мережа Facebook, мобільних додатків Viber, Messenger; онлайн-заняття проводити за допомогою платформи Zoom.

5. На сайті Центру ТТМ був розміщений розклад онлайн-занять і консультацій керівників гуртків, загальний алгоритм дій колективу закладу під час дистанційного навчання.

kibo.edu.ua

6. Всі матеріали педагогів (розроблення занять, відеозаняття, майстер-класи, демонстраційні відео) розміщувались на сайті для роботи як в синхронному режимі, так й асинхронному для зручності дітей та їхніх батьків.

7. У педколективі були визначені відповідальні особи — куратори дистанційного навчання, які комунікували з групою керівників гуртків (5–7 осіб) щодо організації дистанційного навчання. Як свідчить досвід, не варто одночасно «кидатись» на всі платформи — краще вибрати просте й доступне, а згодом — виробити особистий чіткий алгоритм дій.

8. Керівникам гуртків було рекомендовано діяти за такою загальною схемою: чітко спланувати роботу; визначити базові інструменти, додатки та платформу, скласти графік онлайн-зустрічей з дітьми відповідно до розкладу занять; створити групу або спільноту з дітьми, батьками в зручному месенджері для повідомлень. Для комфортного спілкування в чаті слід застосовувати чіткі правила спілкування.

9. Проведення практикумів з обміну досвідом щодо дистанційного (змішаного) навчання серед колег вже стало доброю традицією в нашому закладі.

Проблема 3. *Комунікація між учасниками освітнього процесу.*

Під час карантинних обмежень гостро постала проблема комунікації серед учасників освітнього процесу.

Шляхи подолання. Завдяки швидкому групуванню і підключенню до спільного робочого чату педагогів Центру ТТМ у Viber було налагоджено ефективну комунікацію з метою швидкого інформування та зворотного зв'язку.

Проблема 4. *Неготовність значної кількості педагогів до роботи в дистанційному форматі.*

Щодо опитування педагогів закладу, то однією з причин, яка ускладнювала процес впровадження дистанційного навчання, 60 % респондентів назвали «застарілу матеріально-тех-

нічну базу»; 67,5 % педагогів відзначили низький рівень підготовки роботи з гаджетами та низьку потужність комп'ютерної техніки; 15 % опитаних переважно користувалися телефонним зв'язком та електронною поштою для спілкування з вихованцями, 80 % педагогів зазначили, що під час пандемії вперше вимушені були використовувати технології дистанційного навчання.

Шляхи подолання. За результатами опитування керівниками гуртків напряму інформаційних технологій був оперативно розроблений курс та організовано експрес-навчання з основ дистанційного навчання. З метою допомоги педагогам в організації дистанційного навчання було запроваджено навчально-методичний проєкт «ІТ-технології на допомогу педагогам Центру ТТМ» за напрямом «Технології дистанційного навчання у позашкіллі» (Переглянути проєкт можна за посиланням: http://cttm.inet.ua/?page_id=7597). Мета проєкту — організувати допомогу педагогам у використанні засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі та опануванні сучасних технологій під час пандемії в умовах довготривалого карантину.

На початковому етапі було складено навчальну програму з орієнтовним переліком тем з інформаційних технологій:

— текстовий та табличний процесори;
— створення презентацій (пакет MS Office) та відео;
— глобальна мережа Інтернет;
— створення простих вебсайтів;
— соціальні мережі та мобільні додатки;
— платформа для проведення відеоконференцій (Zoom);
— робота з Google Диском.

Було складено розклад занять навчання педагогів за програмою курсу. Заняття проводились за двома напрямами:

1) теоретична частина (семінар) — до кожної теми заняття педагоги, які проводили курси, розробили комп'ютерні презентації та опорний конспект у вигляді текстового файлу;

kubgedu.ua

2) практична частина (практикум) — комплекс практичних робіт для закріплення здобутих знань.

Щодо вирішення питання технічного забезпечення керівників гуртків було організовано графік перебування педагогів на робочих місцях з метою безперешкодного доступу до користування ПК, створені умови для безпечного перебування на робочому місці (відповідно до рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України).

Проблема 5. *Обмеження запровадження дистанційного навчання за окремими напрямами позашкільної освіти.*

Стосовно опитування педагогів (ставлення до дистанційної форми навчання), то 7,5 % категорично відмовилось надалі проваджувати у своїй роботі онлайн-заняття. Як негатив, педагоги відзначили брак «живого» спілкування (77,5 %), зниження рівня мотивації вихованців до навчання (42,5 %), збільшення часу на підготовку до занять (75 %). За умови навчання в онлайн-режимі 77,5 % педагогів оцінили рівень знань вихованців нижче очікуваного прогнозованого результату. Таким чином, не всі напрями позашкільної освіти можуть повноцінно перейти на навчання у дистанційному режимі, оскільки багато гуртків (особливо технічного напряму), секцій та інших дитячих творчих об'єднань потребують проведення занять саме у закладі позашкільної освіти, який має необхідне навчально-технічне забезпечення та спеціальне обладнання. З цією метою доцільно застосовувати змішане навчання.

Шляхи подолання. Перерозподіл годин з практичної на теоретичну частину з максимальним використанням інформаційних відеоматеріалів, фільмів. Використання сучасних методик змішаного навчання.

Основною метою діяльності психолога Центру ТТМ під час дистанційного навчання є сприяння щодо створення умов для соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, охорона психологічного здоров'я, надання психологічної

kubg.edu.ua

й соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань системи освіти України.

Проблема 6. *Організація психолого-педагогічного супроводу щодо підвищення рівня стресостійкості, підтримки емоційної рівноваги, психологічної адаптації всіх учасників освітнього процесу до навчання в дистанційному форматі.*

Шляхи подолання. Регулярна комунікація з учасниками освітнього процесу, інформування батьків та педагогів про тематику психолого-педагогічних (онлайн) вебінарів, конференцій тощо. Організація та проведення (онлайн) групових або індивідуальних консультацій для батьків, педагогів, вихованців (тематичних або за запитом) за графіком роботи. Індивідуальне консультування, яке здійснювалося через мобільний зв'язок (найбільше), Viber (розмова, повідомлення, чат, відео), та групові консультації за допомогою платформи Zoom.

Особливою популярністю користувались рекомендовані онлайн-заходи Центру здоров'я та розвитку «Коло сім'ї», національної освітньої спільноти «Всеосвіта» та ін.

kubg.edu.ua

РОЗДІЛ 3
АДМІНІСТРУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СТОЛИЦІ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Адміністрування освітнього процесу в умовах карантинних обмежень

3.1. Організація дистанційного навчання в НВК № 141 «ОРТ» м. Києва

Кіньков Ю.Г.,
директор навчально-виховного комплексу № 141 «ОРТ» м. Києва;
Проценко Т.Г.,
заступник директора з НВР навчально-виховного комплексу № 141 «ОРТ» м. Києва

У серпні 2020 р. ми проаналізували досвід весняного локдауну та окреслили шляхи вдосконалення інформаційного простору нашого освітнього закладу. З метою забезпечення організації освітнього процесу та виконання освітніх програм було створено єдиний інформаційний простір закладу освіти, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, хма-

kubg.edu.ua

ро і мобільно орієнтовані навчальні середовища в управлінській та освітній діяльності. Важливим є розроблення системи правил взаємодії усіх учасників освітнього процесу та дотримуватися їх.

Як організовано навчання? З метою зменшення кількості аудиторних занять учнів під час карантинних обмежень у НВК № 141 «ОРТ» протягом навчального року (за виключенням локдауну, коли всі здобувачі освіти навчались із застосуванням технологій дистанційного навчання) освітній процес було організовано за змішаною формою навчання.

Змішане навчання — це поєднання онлайн- та офлайн-навчання у різних пропорціях. Більшість предметів, які виносились на дистанційне навчання, зазвичай належала до гуманітарного циклу, що давало змогу організувати навчальний процес методом «перевернутого класу» та методом проєктів, а консультацію вчителя отримати під час Zoom-уроків.

Головною особливістю *методики перевернутого класу* є те, що домашнє завдання для учнів передбачає роботу в онлайн-середовищі, а саме: перегляд демонстраційних відео, навчальних відеоматеріалів, відеозапису лекції вчителя та інших інформаційних ресурсів для опрацювання нового навчального матеріалу, пошук необхідної інформації. У класі діти під керівництвом і з допомогою вчителя виконують завдання, вправи, лабораторні роботи, практичні дослідження, отримують індивідуальні консультації з тієї теми, яку засвоїли вдома.

Наприклад, після завершення уроку або за попередньою домовленістю за 2 дні до заняття педагог завантажує теоретичний матеріал і практичний порадник для уроку в Google Classroom, доступ до якого мають школярі, у яких він викладає.

На уроці вчитель оголошує тему й починає з обговорення, з'ясовуючи, що діти зрозуміли, а що — ні. Так він дізнається, що найперше треба пояснити. В ідеальному варіанті, діти знають, про що йтиметься на уроці, і готуються до цього. Окрім того, якщо учням щось незрозуміло, вони можуть напередодні по-

шукати відповідь в Google. Так, у середньому 70 % класу зазвичай ознайомлюється з темою, яку вивчає.

Під час дистанційного уроку для пояснення матеріалу можна використовувати фліпчарт-дошку, яку чудово видно за допомогою вебкамери.

Особливості організації освітнього процесу для учнів 11-х кл. у ІІ семестрі 2020–2021 н.р. З метою виконання навчальних програм в 11-х кл. календарне планування з усіх предметів було складено таким чином, щоб завершити опанування навчальної програми (вивчення нових тем) до кінця березня, а протягом квітня-травня вивільнити час на повторення навчального матеріалу.

Проєкти річних оцінок одинадцятикласники отримали до 30 квітня, а в травні (до 14 травня) учням було надано можливість їх підвищити (у разі необхідності).

Під час підготовки учнів до ЗНО у квітні обсяг домашніх завдань з предметів, які не виносилися на ЗНО / ДПА, був мінімальний, а в травні вони були взагалі відсутні. Це дало змогу учням приділити більше уваги предметам ЗНО.

Відпрацювання уроків до 14 травня з предметів, які не виносилися на ЗНО / ДПА, що мали відбутися у період з 20.05.2021 р. до 28.05.2021 р., здійснювалося за асинхронною формою. Після 14 травня предмети, з яких діти мали складати ЗНО / ДПА, викладалися в режимі консультацій в очній або дистанційній (синхронній) формах залежно від епідеміологічної ситуації.

Як усе працює?

1. Розклад НВК завантажується в Google Таблицю.

Таблиця вміщує розклад уроків класу, прізвище вчителя, дві колонки для синхронної та асинхронної форм навчання.

Якщо урок мав відбутися у синхронному режимі, педагоги вказували посилання на Zoom чи Meet конференції, при асинхронному — на ресурси, які мав опрацювати учень. Зазвичай це було посилання на Google Classroom, де вчителі розміщували необхідні матеріали, завдання, тести тощо.

kunsa.edu.ua

	B	C	D	E	F
1	№	Предмет	Вчитель	Вид навчання на ДО: синхронне	Вид навчання на ДО: асинхронне
54	1	Укр.мова І / Технології ІІ	Гончаренко Т.А.	https://us04web.zoom.us/j/73736764053?pwd=QlBnY2JaSUpSUXF3ME5	
55			Остапчук Л.В.	https://meet.google.com/lookup/dcodzdzcrs?authuser=1&hs=179	
56	2	Укр.мова І / Технології ІІ	Гончаренко Т.А.	https://us04web.zoom.us/j/73736764053?pwd=QlBnY2JaSUpSUXF3ME5	
57			Остапчук Л.В.	https://meet.google.com/lookup/dcodzdzcrs?authuser=1&hs=179	
58	3	Англійська мова	Котеля В.В.		Google Classroom
59			Лебедєва Т.М.	https://us02web.zoom.us/j/4481344723?pwd=bUhuR1FFV3l3TmFYVFVO	
60			Бернацька Р.В.		Google Classroom
61	4	Біологія	Товкач О.А.	https://us04web.zoom.us/j/8257943008?pwd=WTA5N21WbGlLSCt3WTR	
62	5	Геометрія	Саркісян А.А.	https://us02web.zoom.us/j/89082906541?pwd=YjlSWnFUY2NITFZ2MjFHcWdDZ2	
63	6	Хімія	Кондратьєва Н.В.	https://meet.google.com/lookup/bd22fefany?authuser=0&hs=179	
64					

Рис. 3.1.1. Фрагмент розкладу НВК на 1 день для учнів 9-В кл.

2. Надання доступу вчителям для заповнення таблиці.

Доступ з правом редагування надавався користувачам групи «Методисти». Саме керівники предметно-методичних комісій забезпечували зв'язок із вчителями, які заповнювали таблиці щоп'ятниці.

З розкладом могли ознайомитися і батьки. Класні керівники надсилали заповнений вчителями розклад уроків у батьківську групу класу в соцмережах. За бажанням батьки долучалися до онлайн-уроків, слухали пояснення вчителя.

Які існують механізми контролю освітнього процесу? *Перший механізм контролю.* У школі розподілено режим чергування адміністрації. Маючи посилання на уроки в таблиці, чергові можуть подивитися, чим займається кожен клас під час заняття. Йдеться про навантаження, якість проведення уроків, скільки дітей підключається тощо. Навчання з використанням дистанційних технологій має контролюватися. Однак слід зазначити, що основною метою таких перевірок є захист усіх учасників освітнього процесу, надання методичної допомоги вчителям.

Другий механізм контролю. Кожен член адміністрації закріплений за предметно-методичною комісією. Відповідального адміністратора вчителі додають до Google Classroom як другого викладача. Відомо, що запрошені викладачі можуть виконувати ті ж завдання, що й основний, але їм заборонено видаляти

курс та основного викладача, блокувати інших викладачів курсу. У такий спосіб можна перевірити кількість завдань, якість навчального матеріалу, який пропонують дітям на уроці; обсяг контрольних робіт, як їх перевіряють; як організовано зворотний зв'язок учасників освітнього процесу.

За результатами перевірок адміністрація готувала методичні рекомендації для вчителів щодо вдосконалення організації навчання з використанням дистанційних технологій.

Використання сучасних технічних засобів навчання. Для покращення процесу навчання під час локдауну школа надавала в тимчасове користування вчителям та учням пільгових категорій комп'ютерну техніку (під розписку, оскільки це обладнання, що перебуває на балансі школи).

У цьому навчальному році донор виділив гроші на те, аби школа придбала для вчителів філології, математики і початкової школи айпади зі стилусами та графічним редактором. Ці девайси дають можливість учителям перевіряти виконані та надіслані через Google Classroom завдання так само, як і зошити. Тож виправлені роботи з оцінкою повертаються учням — і діти бачать, за що отримують бал, та можуть проаналізувати свої помилки. Слід зазначити, що проблема нерозуміння учнями, за що вони отримують оцінку за письмову роботу, виникла ще рік тому.

Дотримання Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти.

1. Під час організації освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання слід враховувати, що *навантаження на онлайн-уроках* не може бути таким, як при очному навчанні. Адже онлайн-урок триває менше, ніж звичайний (30 хв), і відбувається в іншій формі (до цього в школі дійшли самі, а потім з'явилися поради МОН).

У зв'язку з тим, що учні неоднаково засвоюють навчальний матеріал і мають різні технічні можливості, не завжди стабільно працює Інтернет, учителі НВК проводили *індивідуальні консультації*, про які домовлялися заздалегідь.

2. Намагання максимально зменшити *обсяг домашніх завдань.* Адже діти весь день працюють з комп'ютером і втомлюються. Звісно, з української мови, алгебри та геометрії в 11 кл. ситуація інша, бо хочеш-не-хочеш усі випускники складають ЗНО з цих предметів.

Утім, з інших предметів було рекомендовано давати завдання в невеликому обсязі для самоконтролю і виконувати їх, використовуючи асинхронні уроки (якщо вони були). *Завдання для самоконтролю* вчителі зазвичай публікували в Google Classroom або задавали усно під час уроку. Розміщуючи завдання, педагоги зазначали дату та час здачі (залежно від виду роботи — або наприкінці уроку, або не пізніше дня проведення наступного уроку). Слід зазначити, що роботи, надіслані пізніше вказаного терміну без поважних причин, вважалися такими, що НЕ виконані.

При *асинхронному навчанні* завдання розміщували в день проведення уроку із зазначенням дати та часу здачі.

У разі виникнення запитань до вчителя щодо виконання роботи учні зверталися за поясненням у Google Classroom. Педагоги зазвичай відповідали протягом робочого часу.

3. З метою правильної ідентифікації під час проведення онлайн-навчання учні мали заходити на конференцію *під власними прізвищами* з увімкненими відеокамерами (детальна інструкція щодо правил дистанційного навчання була надіслана в групи класів класними керівниками). Та, на жаль, все залежало від якості Інтернету й наявних технічних засобів. Тож якщо камера вимкнена — це не проблема.
4. Під час *онлайн-уроків у початковій школі* вчителі періодично проводили руханки та вправи для очей, щоб запобігти перевтомі дітей.
5. *Уроки фізичної культури* також відбувалися в онлайн-режимі.
6. Учні, батьки та вчителі початкової школи мали змогу *працювати з електронним журналом.* У цьому навчальному році

Київ.ua

цей експеримент було поширено й на 5–8 кл. А 9–11 кл. мали ще й паперові журнали. Тож вчителі виставляли в них оцінки й водночас фіксували бали в Google Classroom.

7. *Контрольні роботи* вчителі проводили зазвичай в асинхронному режимі з визначеним терміном здачі. У такому разі доцільно учням пропонувати кілька варіантів завдань. Наприклад, з алгебри можна зробити 6–8 варіантів вправ.

Організація дозвілля учнів НВК під час карантину. Перехід на дистанційну форму навчання не став на заваді проведенню змістовних заходів, присвячених різним святам.

Наприклад, з метою ознайомлення з легендами і цікавинками святкування Нового року в Україні та у світі для учнів 5–7 кл. було проведено майстер-класи з приготування смачної страви «Новорічний сніданок» та з виготовлення ялинкових прикрас «Ялинкові прикраси власними руками».

Діти молодшої школи залюбки разом із ведучими в режимі онлайн слухали та створювали ілюстрації до «Новорічної казки». А для учнів 5–11 кл. було організовано новорічну онлайн disco party, під час якої вони опановували нові танцювальні рухи та вчились танцювати.

Код доступу до віртуальних активностей учні отримували через класних керівників.

Протягом року створено понад 30 відео й анімаційних роликів — репортажних, освітніх та тематичних, що стосуються всіх сфер шкільного життя НВК № 141 «ОРТ» м. Києва. Переглянути відео можна на YouTube-каналі нашого освітнього закладу: https://www.youtube.com/channel/UCO8-vKbLYEUCew4DEA5yEFA або на фейсбук-сторінці https://www.facebook.com/NVK141ORT/

Підсумки 2020–2021 н.р. доступні за адресою: https://www.youtube.com/watch?v=DCBTZQYCG4Y

kubg.edu.ua

3.2. Забезпечення якості освітньої діяльності у ліцеї «Наукова зміна»

Лисенко М.А.,
директор ліцею,
заслужений працівник освіти України,
відмінник освіти України,
відмінник столичної освіти,
кавалер ордена княгині Ольги III ступеня,
переможниця Всеукраїнської премії
«Жінка III тисячоліття»

Умови карантинних обмежень кардинально вплинули на всі етапи освітнього процесу, а саме організацію, координацію, комунікацію, контроль, планування та мотивацію.

Термінового розв'язання вимагали такі питання:

— внутрішня система забезпечення якості освіти та освітньої діяльності;

— системотехнічне забезпечення;

— розвиток персоналу;

— організація взаємодії учасників освітнього процесу;

— адаптація стратегії розвитку закладу освіти в нових умовах діяльності.

На першому етапі впровадження дистанційного навчання (березень 2020 р.) на адміністративній нараді оцінено матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу й облаштування робочих місць учителів у ліцеї та поза його межами (інтерактивні дошки, доступ до Інтернету, WiFi, ноутбуки, планшети, графічні планшети, відеокамери тощо). Було з'ясовано, що частина педагогів потребує використання ліцейної техніки вдома, тому їх було забезпечено планшетами та ноутбуками, що надав навчальний заклад; створено перелік технічних засобів для оновлення матеріально-технічної бази.

kubg.edu.ua

На другому етапі в умовах змішаного навчання, коли частина дітей перебувала вдома, а інша — у класах, для забезпечення якісного процесу навчання було придбано й проведено установку інтерактивних комплексів та інтерактивних панелей, здійснено посилення інтернет-потужностей від 100 МБ до 1 ТБ, розширено мережу ліцею (додаткове підключення до Інтернету навчальних кабінетів, оренда хмарного сервісу в провайдера), встановлено 30 нових точок доступу.

Незважаючи на певний досвід учителів, що використовували елементи дистанційної освіти, в умовах масштабного віддаленого навчання (2020 р.) рівень опанування ними цифрових навичок був недостатній для реалізації освітніх цілей. У перехідний період становлення дистанційного навчання (березень 2020 р.) кожен педагог ліцею використовував розрізнені елементи спілкування з учнями (учительські блоги, різноманітні інтерактивні платформи, навчання у Viber та Telegram-групах; фідбек (зворотний зв'язок) через електронну пошту). Усі посилання на завдання для кожного класу щодня було викладено на сайті ліцею. Проте забезпечення якісної освіти на невизначений і скоріше за все тривалий період вимагало системності, тому педагогічний колектив вибрав навчальне середовище Google Classroom for Education (G Suit).

Для максимального використання навчальних потужностей цієї платформи в ліцеї було здійснено такі заходи:

— запуск платформи;

— долучення до платформи вчителів, учнів та їхніх батьків з дотриманням конфіденційності;

— створено групу адміністративного контролю;

— організовано групу для вчителів «Взаємодопомога» з метою обміну досвідом та навчання;

— проведено вебінари для ознайомлення із вітчизняним та світовим досвідом провідних фахівців дистанційної освіти (вебінар за участі доктора педагогічних наук Кузьмінської О.Г.

kubg.edu.ua

«Моделі навчання в умовах дистанційної освіти» (https://nubip.edu.ua/node/86203));

— організовано обговорення методичних рекомендацій фахівців ІПО Київського університету імені ім. Б. Грінченка («Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка / Л. Гриневич, Л. Ільїч, Н. Морзе, В. Прошкін, І. Шемелинець, К. Линьов, Г. Рій. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020, 76 с.); знайомство з матеріалами блогів, розміщених на EdEra, Освіторії та Prometheus; підвищення педагогічної кваліфікації на курсах зазначених платформ (http://blog.ed-era.com/modieli-zmishanogho-navchannia-osoblivosti-poradi-uspishni-prikladi/).

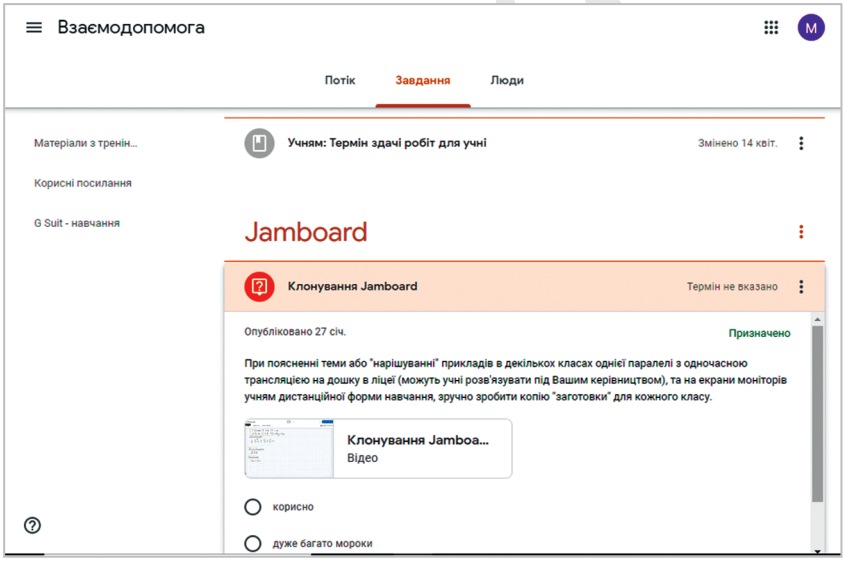

Рис. 3.2.1. Сторінка групи для вчителів «Взаємодопомога»

У 2020 р. в Україні завдяки пропозиціям Офісу Президента України, Міністерства освіти і науки України, Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, громадської спілки «Освіторія» було розпочато проєкт

«Всеукраїнська школа онлайн» для учнів 5–11 кл. та столичний проєкт «Відкритий урок». Власним досвідом упровадження нових методик дистанційної освіти вчителі ліцею «Наукова зміна» ділилися з педагогічною спільнотою Києва та України. (Посилання на уроки вчителів «Наукова зміна»: https://www.youtube.com/watch?v=kndOAmUlLnA&t=459s; https://www.facebook.com/UAMON/videos/274540926904286/?vh=e&d=n)

Як учасники освітнього процесу, батьки учнів ліцею отримали доступ до платформи Google Classroom і мали можливість відстежувати навчання, здобутки своєї дитини, а також взаємодіяти з учителями-предметниками й класним керівником в умовах дистанційного навчання.

У Календарі Google Classroom було відображено всі заходи освітнього процесу (уроки, вебконференції, курси, школа повного дня, гурткова робота тощо) ліцею «Наукова зміна». За посиланням адміністрація ліцею могла долучитися до будь-якого заняття для контролю якості дистанційного навчання відповідно до графіка.

На адміністративній нараді за присутності лікаря ліцею, користуючись рекомендаціями з питань дистанційної освіти МОН України від 30 липня 2020 р. (Тимчасові рекомендації щодо організації протиепідемічних заходів у закладах освіти в період карантину в зв'язку із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)) та нового Санрегламенту, затвердженого МОЗ України, прийнято рішення про організацію роботи в ліцеї за чинним розкладом занять без змін у навчальних програмах, але зі скороченням тривалості онлайн-уроків (у ліцеї заняття проводяться парами: 45 + 45 — скорочено до 60 хв). Це не вплинуло на якість знань та виконання програми, бо частина навчального матеріалу була орієнтована на асинхронну дистанційну самостійну роботу учня та обов'язкові індивідуальні консультації учителів-предметників на платформі Google Classroom.

kubg.edu.ua

У листі МОН «Щодо організації роботи закладів загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році» № 1/9-420 від 05.08.2020 р. зазначено, що відповідно до карантинної зони має відбуватися асинхронне та синхронне навчання. Асинхронна онлайн-взаємодія передбачає самостійне опанування необхідної інформації та закріплення матеріалу. Особливу увагу слід звернути на персоналізоване навчання та допомогу тим учням, які цього потребують (у тому числі дітям, що хворіють чи перебувають в ізоляції).

У той час, коли Київ перебував у зеленій чи жовтій карантинних зонах, у ліцеї проводився моніторинг та оцінювання навчальних досягнень за допомогою тестування, усного або письмового опитування. Класи не ділилися, учні навчалися в повному складі в аудиторіях ліцею.

Для помаранчевої зони застосовувалася змішана форма навчання. На педраді було прийнято рішення, що в повному складі навчаються учні 5-х кл., які щойно вступили до ліцею, та випускних — 9-х і 11-х. Всі інші працюють з урахуванням поділу класу: 50 % — в аудиторії, 50 % — вдома за допомогою вебтрансляції уроку. Поділ на підгрупи здійснювався за алфавітним принципом. Класи, де були діти хворі на COVID або перебували з ними в контакті, переходили на дистанційне навчання.

Коли Київ потрапив у червону карантинну зону, освітній процес у ліцеї здійснювався виключно дистанційно: уся навчальна діяльність (пояснення нового матеріалу, опитування, тестування, творчі, лабораторні, практичні роботи, захисти проєктів тощо) відбувалася синхронно та асинхронно за допомогою мережевих технологій і використання освітньої платформи Google Classroom.

Учителі ліцею застосовували різноманітні цифрові інструменти для підтримки дистанційного навчання; учителі ліцею підготували якісні навчальні матеріали та завдання в електронному форматі, доступні для учнів у будь-який час, з будь-якого пристрою, у різних місцях переування.

kubgedu.ua

Таблиця 3.2.1

Цифрові інструменти для підтримки дистанційного навчання в ліцеї

Призначення цифрових інструментів	Приклади цифрових інструментів
Організація вебінарів	Zoom, Google Meet, Skype
Організація спілкування через месенджери	Viber, WhatsApp, Telegram
Залучення та проведення опитувань	Kahoot! WordWall, Google Forms
Організація спільної роботи з документами	Інструменти G Suit
Інструменти для створення ментальних карт	Mind Meister, Mindomo
Хмаринки слів	Tagul, Wordle
Віртуальні цифрові дошки	Jamboard, Padlet

Пояснення нового матеріалу здійснювалося за допомогою сервісів вебконференцій (Google Meet, Zoom, Skype), а опрацювання дітьми здобутої інформації — на платформі Google Classroom (за допомогою інструментів Google та інших інтерактивних платформ).

Оцінювання рівня навчальних досягнень учнів відбувалися з певними корективами: збільшено кількість тестових завдань, виконання певних видів творчих робіт; усне опитування проводилося і під час синхронних уроків (як у класі, так і під час вебконференцій), і в групах, що навчалися в класах офлайн.

Організація взаємодії учасників освітнього процесу (вчителів, учнів та батьків) відбувалась таким чином: термінова інформація повідомлялася всім працівникам ліцею у Viber-групі. За потреби проводилися наради в Zoom. Класні керівники своєчасно доводили до відома батьків важливу інформацію через Telegram, Viber, проводили щоденний моніторинг стану

здоров'я учнів та наявності контактів із хворими, психологічного стану дітей.

Для ефективної роботи закладу освіти в умовах дистанційного навчання адміністрація ліцею здійснювала такі заходи:

— щоденний моніторинг стану здоров'я учнів та вчителів;

— своєчасне інформування про заміни уроків тих учителів, які хворіють;

— контроль якості проведення синхронних уроків згідно з графіком за посиланнями в Google Календарі;

— перевірка якості вивченого навчального матеріалу (відвідування вебконференцій, анкетування учнів та батьків з питань якості дистанційної освіти в ліцеї тощо);

— організація тренінгів для вчителів щодо методик дистанційної освіти, обмін досвідом, консультації, розв'язання проблем, що виникали під час організації навчального процесу в умовах карантину;

— технічне забезпечення ліцею в умовах дистанційної освіти.

kubg.edu.ua

3.3. Адміністрування освітнього процесу у закладах освіти Голосіївського району

Полторак Г.М.,
начальник управління освіти
Голосіївської районної в місті Києві
державної адміністрації

Відповідно до Закону України «Про освіту» й Закону України «Про повну загальну середню освіту» заклади освіти мають автономію та визначають форми організації освітнього процесу із використанням змішаної форми навчання та технологій дистанційного навчання.

Належна організація дистанційного навчання потребує відповідного матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, а саме: придбання необхідного обладнання, забезпечення високошвидкісним Інтернетом тощо. У березні 2020 р. управління освіти вивчило реальний стан справ у підпорядкованих закладах освіти. Так, дистанційне навчання здійснювалось вчителями в основному з власних домашніх комп'ютерів і пристроїв. Як свідчить аналіз режимів дистанційного навчання, переважало асинхронне з використанням сервісу Viber, синхронні сервіси Zoom, Meet використовувались недостатньо. Тож, проаналізувавши ситуацію, було вирішено готуватися заздалегідь до наступних етапів дистанційного навчання.

Готуючи бюджетний запит на 2021 р., запланували придбання 425 ноутбуків на суму 10,5 млн грн, поставивши перед собою завдання забезпечити комп'ютерною технікою за принципом: «Один учитель — один комп'ютер».

Станом на березень 2020 р. Інтернет мали всі заклади загальної середньої освіти району, однак доступ до нього був лише в адміністративних кабінетах і кабінетах інформатики. У цей же рік розв'язано питання з підключенням до швидкіс-

kubg.edu.ua

ного Інтернету навчальних кабінетів у 15 закладах освіти. Зараз ведуться роботи спільно з ПАТ «Укртелеком» щодо підведення високошвидкісного оптоволоконного Інтернету до всіх інших закладів району.

З 1 вересня 2021 р. початкова школа Києва перейшла на електронні журнали. Ми розробили відповідні заходи, які передбачали підключення до Інтернету кожного класу початкової школи і забезпечення персональним комп'ютером кожного вчителя початкової школи; проведення роз'яснювальної роботи серед батьків та отримання їхньої згоди на внесення даних дітей до електронних журналів; проведення серії вебінарів і тренінгів для вчителів, обговорення і схвалення на засіданнях педагогічних рад платформ і сервісів для ведення електронних журналів. У результаті здійсненої роботи заклади загальної середньої освіти району ведуть електронні журнали, використовуючи сервіси «Єдина школа» (31 заклад) і HUMAN (4 заклади).

Важливим в організації дистанційного навчання в районі стало питання підготовки кадрів до цієї роботи. Дотримуючись обмежувальних карантинних заходів, започатковано проведення онлайн-нарад і відеоконференцій з директорами закладів освіти, заступниками директорів та іншими категоріями педагогічних працівників — головами районних методоб'єднань, практичними психологами, педагогами-організаторами, класними керівниками та ін. (Як це відбувалось можна переглянути за посиланням: http://www.golosiivruo.gov.ua/index.php?w=info&id=2451&search=)

Певних особливостей набуває контроль за роботою закладів освіти під час дистанційного навчання. Згідно з чинним законодавством безпосередньо контролюють освітній процес керівники закладів освіти. Управлінці також знайшли тут своє місце, здійснюючи моніторинг, тобто спостереження за ходом дистанційного навчання і висвітлення його перебігу з метою пошуку кращих практик та досвіду роботи, виявлення проблем і шляхів їх подолання. Управління освіти і під час першого лок-

klogedu.ua

дауну в 2020 р., і під час другого в березні-травні 2021 р. постійно висвітлювало перебіг дистанційного навчання на сайті управління освіти, створюючи «дайджести новин» з використанням інтерактивних вебресурсів (http://www.golosiivruo.gov.ua/index.php?w=section&cat=35&subcat=145).

На особливу увагу заслуговує управлінський моніторинг, який провело управління освіти під час дистанційного навчання у квітні 2021 р. Упродовж тижня 12–16 квітня працівники управління освіти спільно з керівництвом закладів освіти здійснили онлайн-моніторинг організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Усього відвідано понад 150 дистанційних уроків учителів у 25 закладах загальної середньої освіти району. Щоденно інформація і фоторепортаж висвітлювалися на сайті управління освіти, сайті Голосіївської районної в місті Києві державної адміністрації та соцмережах (http://www.golosiivruo.gov.ua/index.php?w=info&page=7&per_page=10).

Технології дистанційного навчання стали в пригоді й під час проведення атестації педагогічних працівників, зокрема вивчення діяльності педагогічних працівників у міжатестаційний період. Члени атестаційної комісії мали змогу відвідати в режимі онлайн «Панорами майстерності», відкриті засідання шкільних атестаційних комісій, презентації досвіду роботи старших учителів та вчителів-методистів (http://www.golosiivruo.gov.ua/index.php?w=info&id=2396&search=).

На окрему увагу заслуговує питання забезпечення педагогічних працівників документами про підвищення кваліфікації, які в електронному вигляді надійшли від Інституту післядипломної освіти (ІПО) Київського університету імені Бориса Грінченка, а також проведення ретельної роз'яснювальної роботи і консультацій у форматі вебінарів із залученням провідних фахівців ІПО (http://golosiivruo.gov.ua/index.php?w=info&id=2496&search=).

Важлива роль в управлінській діяльності під час дистанційного навчання належить офіційному вебсайту управління осві-

ти. Тут створено спеціальний розділ «Дистанційне навчання» з такими підрозділами: «Нормативне забезпечення», «Методичні рекомендації для організації дистанційного навчання», «Інформаційні матеріали про дистанційне навчання», «Досвід роботи закладів освіти під час дистанційного навчання» тощо (http://www.golosiivruo.gov.ua/index.php?w=section&cat=35).

У розділі сайту «Новини навчальних закладів» заклади, маючи власні логіни і паролі, щоденно самостійно розміщують актуальну інформацію про свою роботу.

З метою мотивації педагогів та заохочення вчителів до ефективної організації і проведення дистанційного навчання управління освіти на постійному контролі тримало питання своєчасної виплати заробітної плати та перейшло в режимі експерименту на виплату премій поквартально замість одноразової в кінці року.

Після виходу Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації дистанційного навчання» № 1115 від 08.09.2020 р., постало питання про організацію дистанційного навчання тих учнів, які бажають здобувати освіту за таким форматом у повному обсязі. Наказом Департаменту освіти і науки «Про районні осередки дистанційного навчання» № 55 від 02.04.2021 р. передбачено створення з 01 вересня 2021 р. в кожному районі м. Києва осередків дистанційного навчання. У Голосіївському районі такими стануть ЗЗСО № 21 та № 44. Інформація про можливість здобувати повну загальну середню освіту в окремо створених класах з дистанційною формою навчання була розміщена на сайті управління освіти та сайтах закладів загальної середньої освіти. В результаті проведеної інформаційної кампанії вже отримано 14 заяв від учнів, які обрали таку форму навчання.

Нижче наводимо зведену таблицю, в якій відображені різноманітні дії закладів освіти в умовах карантинних обмежень.

Таблиця 3.3.1

Досвід закладів освіти Голосіївського району м. Києва щодо адміністрування освітнього процесу в умовах карантинних обмежень

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
Планування	
Школа на початку року затвердила річний план роботи. Чи змінювався він протягом навчального року? І якщо так, то як?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* На початку навчального року затверджує річний план, який під час роботи в умовах адаптивного карантину доводилося частково змінювати, переносити або скасовувати деякі пункти. Всі зміни вносились до наказу по гімназії. Наприклад, пункт «Засідання МО вчителів з питання організації і проведення І (гімназійного) етапу Всеукраїнських учнівських предметних олімпіад і підготовка до ІІ (районного) етапу» був частково скасований. Шкільний етап був проведений, а районні й міські — скасовані, бо не проводились в очному режимі для учнів. Про що ставився відповідний припис у річному плані у колонці «виконання» — «скасовано». Наприклад, пункт плану «Відбірковий етап фестивалю “Таланти твої, гімназіє”» був реалізований в онлайн-режимі, де було створено у Google Classroom групу «Таланти твої, гімназіє», куди надсилались відео учнів про висвітлені таланти, і члени журі мали змогу за посиланням їх переглянути й оцінити роботу дітей
Які зміни вносилися вчителями-предметниками у календарно-тематичне планування, розклад занять, планування групової та індивідуальної форм навчання?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Вчителям-предметникам було надано можливість змінювати і переставляти теми в календарно-тематичному плануванні у зв’язку з тим, що існують такі форми перевірки знань учнів, які унеможливлюють цей процес в онлайн-режимі. Це, зокрема, вірш напам’ять, читання мовчки, зошит. Тому такі форми перенесено на інші терміни.

kubg.edu.ua

Гришко Ірина Павлівна, *учитель фізики та математики школи I–III ступенів № 108.*

Онлайн навчання обов'язково потребує внесення змін до календарно-тематичного планування вчителями-предметниками. Це зумовлено складнощами проведення уроків, які передбачають групову роботу та роботу з обладнанням під час лабораторних, практичних, експериментальних та дослідницьких робіт. Бажано робити більший акцент на вивченні теоретичного матеріалу із зазначеної теми та вміло його закріплювати шляхом індивідуальних завдань для учнів, демонстрації відеофрагментів, спостережень та застосування набутих навичок у довкіллі та безпосередньо у світі кожного учасника онлайн-навчання. Такий підхід викликає зацікавленість, більшу мотивацію, сприяє розвитку асоціативного мислення у дітей. Допомагає всебічно розвивати й вдосконалювати здібності та компетентності!

Костіна Лариса Олександрівна, *учитель 1 кл. НУШ школи I–III ступенів № 108.*

Онлайн-урок у першому класі триває 35 хв, а перед монітором комп'ютера першокласник може перебувати лише 10. Цю, здавалося б, проблему творчий педагог може вирішити. Адже слухати пояснення вчителя, умову задачі, грати в гру «Спіймай звук» та інші активності учень може виконувати із заплющеними очима або відвернувшись від екрана свого гаджета. Це не тільки розвантажує очі й позбуває від утоми від цифрових технологій, але й вчить сконцентровуватися, зосереджено самостійно працювати, розвиває пам'ять і увагу.

Не заважає дистанційне навчання проводити такий урок, як «Щоденні п'ять» (Daily 5). Тож такий вид роботи, як «читання разом з другом» діти виконували з батьками, коли вся родина збиралася вдома і учням було кому почитати. Важливе уточнення: щоб всі були уважні (і першокласники це знали), треба обов'язково попередити слухачів про те, що після читання кожен має розказати те, що він запам'ятав. Якщо ж батьки зайняті, то на допомогу приходять брати, сестри, інші члени родини.

Таблиця 3.3.1 (продовження)

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
	Дуже страждають молодші учасники освітнього процесу від браку живого спілкування та ізольованості одне від одного. Гнучкість структури онлайн-уроку дає змогу виділити 5 хв для того, щоб діти поспілкувалися разом (навіть без присутності вчителя) на теми, які їх цікавлять і хвилюють. Це сприяє емоційному розвантаженню і налаштовує освітній процес на позитивний лад
Як діяли методичні об'єднання вчителів? Якою була їх активність протягом навчального року?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Було проведено позапланові (онлайн) та планові методичні об'єднання, де розглядались питання режиму роботи під час адаптивного карантину, складено протоколи. У квітні 2020 р. зібрано інформацію про використання під час навчання з учнями телеуроків, медіаресурсів, яку було узагальнено, обговорено й проаналізовано. Методичними об'єднаннями вносились пропозиції стосовно вдосконалення стратегії гімназії та пропозиції щодо критеріїв оцінювання учнів. **Соколова Тамара**, *голова шкільного МО, учитель інформатики СШ № 110 ім. К. Гапоненка*; **Олійник Тетяна,** *учитель зарубіжної літератури СШ № 110.* У серпні 2020 р. був затверджений річний план роботи школи і на його основі складено плани роботи шкільних методичних об'єднань, контролю, звітування, за якими ми, вчителі-предметники, працювали увесь навчальний рік онлайн і офлайн. Кожен педагог відповідально проводив уроки зі свого предмета, дотримуючись розкладу, санітарних норм роботи з комп'ютерною технікою, зацікавлював учнів відео, онлайн-подорожами, онлайн-концертами. Наприклад, учителі з трудового навчання, мистецтва та інформатики

kubg.edu.ua

	в реальному часі показували учням поетапне виконання практичних завдань. Учитель фізичної культури під час онлайн-уроків демонстрував правильне виконання фізичних вправ, корегував учнів під час здачі деяких нормативів. Методичні об'єднання вчителів працювали під час карантину в Zoom-конференціях, обмінювалися досвідом, давали поради щодо проведення онлайн-уроків. Раніше досвідом своєї роботи ділилися досвідчені вчителі з молодими спеціалістами, а нині, у сучасних реаліях, навпаки — до молодих вчителів, які краще розуміються на гаджетах та ІКТ, звертаються за порадами й запитаннями вчителі старшого покоління
Як було скориговано план виховної роботи у школі?	**Таранович Ольга Костянтинівна**, *заступник директора з виховної роботи школи І–ІІІ ступенів № 108.* Корекція проведення запланованого заходу повинна відбуватися з урахуванням онлайн-формату. Якщо у плані передбачалося святкове привітання учнів з нагоди свята в умовах очного навчання, то під час дистанційного варто спрямувати їхню діяльність на створення привітальних роликів за допомогою графічних редакторів, спеціальних комп'ютерних програм, презентацій в Power Point. Виховна робота — це той аспект формування учнівської особистості, який просто не можна відкласти на потім. Тому слід максимально активізувати роботу класних керівників, адже саме вони чудово знають нюанси організації такої діяльності. Фотоколажі можуть стати у пригоді під час проведення конкурсів та різноманітних акцій; учнівські відеоролики — чудовий спосіб вираження креативу та творчого підходу дітей до організації шкільних свят. Формат карантинного навчання додав нових форм діяльності: використання соцмереж для виховної роботи, виховні години в онлайн-режимі з використанням Zoom-конференцій, майстер-класи і, звичайно, налагодження контакту вчитель — учень — батьки. Карантин не може стати перепоною для формування правильних цінностей та всебічного розвитку учнів

Київ Освіта

Таблиця 3.3.1 (продовження)

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
Як змінилася діяльність класних керівників? Чи відбулося коригування планування їхньої діяльності?	**Спіжова Алла Василівна**, *класний керівник, учитель англійської мови школи I–III ступенів № 108.* В умовах змішаної або дистанційної форм навчання перед класним керівником постає завдання за допомогою інструментів дистанційного навчання систематично: — здійснювати моніторинг успішності учнів; — підвищувати культуру поведінки підлітків у соціальних мережах, месенджерах; — формувати навички протиепідемічної культури; — формувати стійку систему глибоких морально-духовних цінностей; — сприяти соціалізації учнів у сучасних реаліях. Реалізація цих першочергових завдань в умовах дистанційного навчання можлива завдяки найефективнішим і найзручнішим, на нашу думку, ідеям організації спільної діяльності класного керівника та учнів: — автоматизована система «Єдина школа» (переваги: дає змогу проконтролювати присутність й успішність учня і класному керівникові, і батькам через електронний щоденник учня); — дистанційна платформа Zoom (переваги: дає змогу проводити виховні бесіди, профорієнтаційну роботу, онлайн-екскурсії, відвідувати найкращі музеї світу з власної домівки); — месенджери Telegram, Viber, Discord (переваги: миттєве інформування учнів і батьків, безперервне підтримання зв'язку в системі «вчитель — учень — батьки»); — соціальні мережі Facebook, YouTube, Instagram, TikTok (переваги: вмотивованість і зацікавленість учнів, можливість пошуку цікавої та корисної інформації, корисної соціалізації). Класні керівники застосовують оригінальні форми організації виховної роботи: проєктна діяльність, презентація, челендж, флешмоб, квест, вікторина, інтерв'ю, віртуальна подорож, екскурсія тощо

Київський університет

Чернілевська Ірина Львівна, *директор гімназії № 179.*

Нові виклики, які постали перед класними керівниками у період адаптаційного карантину, потребують змін на рівні законодавства. Для формування правильних цінностей та всебічного розвитку учнів класні керівники, по-перше, мали викликати зацікавленість з боку учнів, по-друге, мотивацію та їхню увагу. А формат дистанційного навчання додав нових форм роботи:

1) організація активу класу дистанційно;
2) використання соцмереж для виховної роботи;
3) виховна година в онлайн-режимі;
4) налагодження контакту вчитель — учень — батьки.

Класні керівники мали:

— забезпечити кодами доступу до предметів Google Classroom дітей та батьків свого класного колективу;

— забезпечити батьків інструкцією із вказаною електронною скринькою;

— після закінчення терміну карантину узагальнити дані про кількість та ПІБ учнів, які у період обмеження протиепідемічних заходів з 25 березня до закінчення терміну карантину не приступили до навчання за даними вчителів-предметників;

— з'ясувати причини, через які учні не приступили до навчання, безпосередньо у батьків та у вигляді доповідної надати ці дані заступнику директора з виховної роботи після закінчення терміну карантину.

На виконання наказу гімназії «Про внесення змін до наказу гімназії № 179 міста Києва від 25 березня 2021 року № 85 "Про організацію роботи педагогічних працівників з формами дистанційного навчання у період впровадження протиепідемічних заходів з 25 березня до 09 квітня 2021 року"» з метою контролю за станом залучення учнів гімназії до навчання в умовах карантину, за забезпеченням доступу учнів гімназії до матеріалів своєчасно і в достатньому обсязі, не допустити порушення санітарних норм та перевантаженості у навчанні дітей було створено електронний ресурс для організації й контролю роботи педагогічного колективу в Excel-таблиці «Звіт з дистанційного навчання» та електронний ресурс для організації й контролю

Таблиця 3.3.1 (продовження)

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
	роботи педагогічного колективу в Excel-таблиці «Навантаження онлайн» для уникнення перевантаженості учнів гімназії під час навчання. Отже, класні керівники: забезпечували кодами доступу до предметів Google Classroom дітей та батьків свого класного колективу; надали батькам інструкції із вказаною електронною скринькою; узагальнювали дані про кількість та ПІБ учнів, які у період обмеження протиепідемічних заходів не приступили до навчання за даними вчителів-предметників; з'ясовували причини, через які учні не приступили до навчання, безпосередньо у батьків та у вигляді доповідної надавали ці дані заступнику директора з виховної роботи
Організація діяльності	
Роль адміністрації ЗЗСО та педагогічних рад ЗЗСО в організації освітнього процесу	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Адміністрацією гімназії № 179 у вересні розроблено «Регламент роботи гімназії № 179 Голосіївського району під час карантинних обмежень за різними рівнями епідемічної небезпеки поширення COVID-19», де прописано види режиму роботи гімназії у різні види небезпек — «зелений», «жовтий», «помаранчевий» та «червоний». Цей регламент був поданий педагогічним працівникам на ознайомлення. Також весь процес переміщення гімназією здійснювався на основі принципу «безпечна бульбашка». Кожен клас — це мінібулька (класний колектив — це перша зона контакту, де учні мають право перебувати без масок у своїй класній аудиторії), яка поєднується з іншими мінібульками-класами, що перебувають на певному поверсі. Такі мінібульки створюють макробульбашку (це друга зона контактів, куди учні потрапляють під час перерв у масках, а саме коридори, санвузли, кабінети для вивчення іноземних мов, закріплені саме за учнями таких макробульбашок). Макробульбашки поверхів об'єднуються у бульки-гіганти початкової і старшої школи, які розташовуються в окремих корпусах гімназії і мають свої

сходи, входи-виходи. Таким чином великий колектив у 1500 учнів розбивається на макробульбашки в середньому по 150–170 учнів з фактично автономною системою приміщень. Зрозуміло, що при виявленні хворого на ковід учня першою лусне і перейде на дистанційне навчання на 14 днів ізоляції мінібулька-клас, далі спостереження за динамікою поширення хвороби. Під загрозу потрапляє друга зона контактів — макробульбашка. І так далі.

Навчання кожного класного колективу проводиться в одному кабінеті, що мінімізує переміщення учнів гімназією.

Для здійснення вивчення предметів, які передбачають поділ на групи, закріпити дислокацію кабінетів для вивчення іноземної мови, інформатики за принципом «безпечна бульбашка». За кожним поверхом (макробульбашкою) закріплюються аудиторії, куди приходять викладачі з групами учнів. Для забезпечення цих потреб залучаються кабінети фізики, музики, актова зала, бібліотека.

У початковій школі класи, які ідуть за програмою НУШ, виключають з освітнього процесу настільні групові ігри, LEGO-систем. LEGO-шість цеглин переводять у режим індивідуального використання учнями або вилучають з освітнього процесу.

Викладання предметів фізики, хімії, біології під час адаптивного карантину переходить у режим віртуальних лабораторій.

Шульга Наталія Вікторівна, *директор ліцею «Голосіївський» № 241.*

Адміністрація ліцею здійснила:

— аналіз готовності педагогічних працівників і учнів до дистанційного навчання;

— щотижня складали розклади навчальних занять, гуртків, груп подовженого дня, корекційно-розвиткових занять тощо;

— затвердили режим роботи педагогічних працівників в умовах дистанційного навчання;

— забезпечили комп'ютерною технікою педагогічних працівників для проведення дистанційного навчання (у разі потреби);

Таблиця 3.3.1 (продовження)

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
	— проводили онлайн-наради, семінари, вебінари, консультації, відеоконференції з педагогічними працівниками і батьками; — забезпечили психологічну підтримку педагогів та учнів; — надавали методичну і практичну допомогу педагогам, запрацював інститут наставництва; — організували контроль за роботою педагогічних працівників та обліком робочого часу; — поширювали досвід педагогічних працівників; — забезпечили електронний документообіг, функціонування вебсайту закладу освіти. Дистанційні уроки були з самого початку організовані згідно з розкладом уроків. Учні, учителі й батьки повинні були чітко дотримуватися розкладу. Це організувало учасників освітнього процесу, дало змогу пам'ятати про терміни роботи вчителів і учнів, контролювати роботу вчителів і не вимагати додаткових звітів щодо організаційно-педагогічної роботи педагогів у період карантину. Адміністрацією ліцею у режимі Zoom-конференції було організовано педагогічні ради, засідання атестаційної комісії, комісії з академічної доброчесності, наради директора з учителями та класними керівниками. Заступники директора приєднались до класів в Classroom з метою контролю та допомоги вчителям в організації дистанційного навчання. Щоденно після 12 години дня заступник директора здійснює перевірку уроків на платформі згідно з розкладом. Якщо виникають питання з боку учнів або батьків щодо змісту уроку, то перевіряється й матеріал уроку, крім того перевіряється оцінювання вчителями учнів.

kubg.edu.ua

Який відсоток учнів школи опинився поза дистанційним навчанням (1 півріччя — 2 півріччя)?	**Мироненко Тетяна Володимирівна**, *заступник директора спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням французької мови № 110 ім. К. Гапоненка.* Перше, з чого почала адміністрація нашого закладу освіти — опитування батьків та учнів про наявність обладнання для дистанційного навчання. Виявилося, що лише відсотків 60 може приєднатися до онлайн-конференцій. Інші 40 % поділялися між тими, що мали такий засіб комунікації, як кнопковий телефон, такі, що не мали Інтернету, бо батьки з учнями виїхали в місцевість, де його не провели. Були діти, переважно початкові класи, яким батьки не дозволяли самостійно користуватися гаджетами, комп'ютером. І з цим потрібно було щось робити. Тому рішенням стало створення окремих груп, хоча це збільшило навантаження на вчителів-предметників та класних керівників, для учнів, які можуть працювати синхронно онлайн з учителями; групи учнів, в яких комунікація відбувалася через Viber; кілька учнів отримувало консультації та завдання через мобільний зв'язок. Кілька учнів так і не було охоплено навчанням через повну відмову в комунікації: ні батьки, ні діти не виходили на зв'язок, не брали слухавки, коли їм телефонували, а оголошений локдаун не давав змоги встановити контакт по-іншому. У 2021 р., враховуючи попередній досвід, усіх батьків було попереджено про їхню персональну відповідальність за участь дітей у дистанційному навчанні. Як результат, уже всі 100 % учнів у нас були охоплені. З них тільки 2 % — через спеціально створенні для навчання Viber-групи, 98 % — виходили на онлайн-конференції. Заради контролю, допомоги, прямого зв'язку батьків з адміністрацією закладу освіти в кожну Viber-групу класу входив представник адміністрації
Залучення до дистанційного навчання дітей з особливими потребами	**Кравчук Алла Валеріївна**, *класний керівник інклюзивного класу, учитель української мови та літератури школи I–III ступенів № 108.* Дистанційне навчання для дітей з особливими потребами було організовано відповідно до листа МОН «Щодо організації навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/21 навчальному році» № 1/9-495 від 31.08.2020 р. та заяв батьків учнів з особливими освітніми потребами, що навчаються в 1–9 кл.

Таблиця 3.3.1 (продовження)

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
	Діти працювали дистанційно разом зі своїми однокласниками та індивідуально. Не треба ізолювати дітей з ООП і проводити з ними лише індивідуальні заняття. Варто дотримуватися засад інклюзивного навчання і пам'ятати, що воно передбачає соціалізацію та включення в соціум. Оскільки під час онлайн-конференцій навчальний матеріал найкраще сприймається візуально, було розроблено таблиці для пояснення нового матеріалу в вигляді презентацій. Для дітей з ООП було адаптовано та модифіковано завдання з основних предметів, які отримували учні з типовим розвитком. Часом додавали додаткові завдання, часом спрощували. Потрібно створити максимально комфортні умови для дітей. Не слід обмежувати учнів з ООП у часі на виконання завдань, адже це викликає тривогу. Під час відеоуроку варто запитувати дітей, називаючи імена конкретних учнів, адже через шум вони починають відволікатися. Було продовжено онлайн-проведення корекційно-розвиткових занять із фахівцями, розроблено дидактичні матеріали для проведення уроків із використанням технологій дистанційного навчання
Опишіть еволюцію викладання у дистанційному форматі (як змінювалося, вдосконалювалося навчання?)	**Крупка Любов Романівна**, *класний керівник інклюзивного класу, учитель англійської мови школи I–III ступенів № 108.* «Екстрене» дистанційне навчання змусило пристосуватись до нової реальності й учнів, і вчителів. Вже в перший день педагогу довелось швидко перепланувати свою роботу так, щоб вона мала реальний результат для всіх учасників освітнього процесу. Створені на першому етапі групи у Viber дали змогу швидко і чітко залучити всіх учнів класу до нового формату навчання, а пізніше бути на зв'язку, якщо виникали технічні проблеми з Інтернетом чи електронним журналом.

Київ Освіта

	Якщо чат та електронна пошта були основними формами онлайн-комунікації в перші дні дистанційного навчання, то такі платформи, як Microsoft Teams, Zoom та Skype вже через кілька днів стали невід'ємною частиною освітнього процесу, який дав змогу перенести традиційний урок в не менш ефективний онлайновий формат, що забезпечував ще й емоційний контакт та зворотний зв'язок з учнями. Синхронний і асинхронний формати навчання дали змогу не лише зняти надмірне фізичне навантаження на здоров'я дитини, яка мала сидіти п'ять чи шість уроків за монітором, а й надали можливість працювати кожному учневі в зручному ритмі та планувати свою роботу самостійно
Чи був запланований адаптаційний період у переході до дистанційного навчання?	**Бурдейна Оксана Іванівна**, *учитель 3 кл. НУШ школи I–III ступенів № 108.* Хочу зазначити, що в першому карантині не було часу до адаптації. Ми просто пристосовувались до нових умов життя. До другого карантину вже були підготовлені, тому запланували такі рекомендаційно-адаптаційні види діяльності: 1) на уроках інформатики навчалися працювати з комп'ютерними програмами Skype, Zoom, Scratch; 2) проведення конференції з демонстрацією екрана для кращого засвоєння матеріалу на онлайн-платформі Skype, Zoom та в середовищі Scratch, де створювали графічні блоки для візуалізації мови програмування, яка далі використовуватиметься в іграх; 3) за допомогою програми Zoom знімали відеоуроки й обговорювали якість занять з дітьми; 4) у вільний для дітей час здійснювалося онлайн-спілкування з метою кращого сприйняття навчального матеріалу під час проведення онлайн-уроків. Таким чином, діти були організовані та підготовлені до другої хвилі дистанційного навчання

kubg.edu.ua

Таблиця 3.3.1 (продовження)

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
Чи здійснювалося навчання вчителів, учнів, адміністрації щодо роботи у дистанційному форматі?	**Рутковська Леся Володимирівна**, *класний керівник, учитель англійської мови школи I–III ступенів № 108.* Початок дистанційного навчання був досить складним періодом для всіх освітян. Ми мали почати працювати в такому форматі, до якого нас ніхто не готував. Абсолютно ніяких тренінгів, семінарів чи рекомендацій. Лише одне — наказ про перехід школи на дистанційну форму навчання. Я відразу зрозуміла, що проводити уроки ЛИШЕ асинхронно не буду. Результативність при відсутності синхронних уроків сумнівна. У просторах Інтернету відразу було багато рекомендацій, які платформи можна використати і варто спробувати. Компанія "Microsoft" пропонувала безкоштовну версію Microsoft Teams для школи. Це був мій початок. Я подала запит, і наша школа отримала паролі доступу до програми. Перший тиждень я тестувала її зі своїми дітьми. У нас все вийшло. Через тиждень я провела навчання онлайн для колег, як працювати на цій платформі. Паралельно зі мною інші вчителі освоїли Skype та Zoom. Вони також провели навчання, як користуватись цими платформами. Після цього кожен вибрав собі зручну платформу. Програма МТ досить легка в користуванні. Є два варіанти доступу: ліцензійна програма з офіційною реєстрацією всіх учасників конференції або ліцензійна програма в організаторів, а решта учасників заходять як гості. Наша школа вибрала другий варіант. Діти натискали на єдине посилання для всіх уроків, вводили своє ім'я і потрапляли на урок, а точніше в зал очікування, де вчитель вже підтверджував доступ. Такі дії значно зменшували попадання сторонніх людей на урок. У нас завжди адміністратор перебував онлайн і в разі виникнення проблеми доступу одразу намагався усунути причини. За необхідності після уроків разом з батьками та дітьми ще раз пробували зайти на онлайн-урок. Якщо програми оновлювалися і додавався новий функціонал, ми збирались

	на конференцію і ділились знахідками. Лише злагоджена робота всіх членів колективу дала нам можливість швидко та якісно навчитися користуватись багатьма онлайн-платформами і відповідно якісно проводити уроки для дітей
Чи коригувалася освітня програма? Як складався розклад занять (основні підходи до створення розкладу у початковій, базовій та профільній школі)?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Гімназія вибрала модель очного навчання для 1–7 кл. та змішаного — для 8–11 кл. (4 дні очно, а один — дистанційно для вивчення предметів оздоровчо-мистецького циклу), про що було прийнято рішення на серпневій педагогічній раді 2020 р. На педраді у жовтні 2020 р. заступник директора з виховної роботи аналізувала ефективність моделі змішаного навчання в період адаптивного карантину. Плюсами моделі є: — термоскринінг; — чергування; — змішана форма навчання 8–11 кл.; — зменшення руху та переміщення між класами; — зменшення травматизму; — відсутність батьків у приміщенні гімназії. Серед мінусів слід зазначити: — виснаження людського ресурсу; — «підвищена увага» дітей до приміщень та майна гімназії; — втрата частини уроку під час переміщення колективів у спецприміщення; — проблематичність об'єктивного оцінювання предметів, винесених на дистанційну форму навчання
Чи змінювався розклад занять?	**Красько Світлана Володимирівна**, *заступник директора з навчально-виховної роботи школи I–III ступенів № 108.* Для дистанційного навчання у школі I–III ступенів № 108 складено окремий розклад уроків, де виокремлено 3–4,5 урока синхронно, а інші — асинхронні. Відповідно до Положення про дистанційне навчання кожен вчитель може самостійно вибрати форму проведення уроку. Та ми «об'єднали» вибори

Таблиця 3.3.1 (закінчення)

Запитання щодо управлінської діяльності	Зміст діяльності
	педагогів, побажання та очікування батьків, учнів. Вийшов такий розклад: перший та другий уроки — асинхронні (переважно це фізкультура, основи здоров'я, мистецтво); починаючи з 10.10 год. два-чотири уроки підряд (залежно від віку) — синхронні; потім ще один-два асинхронні уроки. Зручно? Діти о 8.30 вдома тільки прокинулись і ще не готові розв'язувати складні задачі, аналізувати твори, робити власні географічні відкриття. Тому складна інтелектуальна праця починається о 10.10. Синхронні уроки підряд з перервами. День нерозбитий
Чи змінювалися підходи до оцінювання учнів (поточного, тематичного, семестрового)?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Оприлюднено критерії оцінювання до кожного завдання на сайті гімназії (http://179.kiev.ua/) у розділі «Дистанційне навчання», пункт «Критерії оцінювання». Так учні наперед розуміють, як та за яким принципом виставляється оцінка. Вчителі гімназії постійно надавали зворотний зв'язок учневі. Практика довела, що в умовах дистанційного навчання найменші учні найбільше потребують детальних роз'яснень та зворотного зв'язку. Негативна оцінка може не дати достатньо інформації для учнів, натомість після пояснення, за що вона отримана, дитина зможе порефлексувати про свої помилки. Педагоги шукали альтернативу. Звичні тестові завдання в умовах дистанційного навчання корисні для саморефлексії учнів, а для контрольних завдань ліпше знайти альтернативні форми, як-от тематичне есе, творче завдання тощо. Оцінювання відбувалося очно або дистанційно, але з дотриманням академічної доброчесності. Батьки сприяли виконанню дитиною освітньої програми, навчальних програм з окремих предметів і досягненню ними результатів навчання. Дбали

kubg.edu.ua

	про фізичне та психічне здоров'я дітей, а також сприяли дотриманню учнями академічної доброчесності в освітньому процесі
Яким чином здійснювалось системотехнічне забезпечення дистанційного навчання?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Учителем інформатики розміщувалась на сайті гімназії інформація про інтернет-ресурси, онлайн-платформи тощо з метою організації логістики освітнього процесу для його учасників у розділі «Дистанційне навчання» (http://179.kiev.ua/). У кого з вчителів-предметників не було технічний засобів, надавався ноутбук (у кількості 20 штук) на час дистанційного навчання. Ті, хто виявляв бажання дістатися до гімназії, проживає поруч, мали змогу працювати на комп'ютері в гімназії
Координація та комунікація	
Як у закладі створювалося безпечне освітнє середовище під час дистанційного навчання? Як здійснювалася координація роботи вчителів?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Можливість ідентифікації учасників. Вчитель повинен мати змогу ідентифікувати всіх учнів, зареєстрованих у системі або присутніх на онлайн-уроці. Це перш за все питання безпеки. Онлайн-уроки записувались та зберігались на платформі Zoom. Це давало змогу учням, які пропустили заняття, наздогнати матеріал. Автономію вчителя було забезпечено академічною свободою, включаючи свободу вільного вибору форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, з метою впровадження авторських методик із використанням технологій дистанційного навчання
Як здійснювалася координація роботи між адміністрацією?	**Чернілевська Ірина Львівна,** *директор гімназії № 179.* Проводились онлайн-наради, консультації з вчителями, Zoom-конференції. Під час роботи при дистанційному навчанні між адміністрацією відбувся розподіл кафедр методичних об'єднань із запрошенням приєднатися до курсу в Google Classroom як адміністраторів для здійснення контролюючої функції за дотриманням Санітарного регламенту та виконанням рішень педагогічної ради

Корегування

3.4. З досвіду організації роботи управління освіти Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації

Ярова Є.В.,
начальник управління освіти Шевченківського району;
Петрова О.Ю.,
начальник відділу інноваційного розвитку та моніторингу якості освіти управління освіти;
Гарнійчук В.М.,
головний спеціаліст відділу інноваційного розвитку та моніторингу якості освіти

На початку переходу навчання на дистанційну форму виникло чимало проблем. Основні з них: брак у вчителів попереднього досвіду дистанційного навчання; брак універсального доступу до Інтернету та обладнання, необхідного для навчання; неузгодженість телевізійних уроків, організованих телевізійним проєктом «Всеукраїнська школа онлайн», які проводилися для учнів 5–11 кл. з усіх предметів та шкільної програми; значна частина навчального матеріалу надавалася учням для самостійного опрацювання.

Відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом МОН № 115 від 08.09.2020 р. (далі — Положення), у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) за підтримки управління освіти було організовано освітній процес з використанням технологій дистанційного навчання.

kubg.edu.ua

Згідно з Положенням, заклад освіти у рамках власної автономії мав змогу:

— визначати в освітній(х) програмі(ах) закладу освіти форми організації освітнього процесу для забезпечення дистанційного навчання (навчальні заняття, консультації, вебінари, онлайн-форуми, віртуальні екскурсії тощо);

— вибирати (схвалювати педагогічною радою закладу освіти) конкретні електронні освітні платформи, онлайн-сервіси та інструменти, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom, Zoom тощо). Такий вибір полегшує учасникам дистанційного навчання процес організації навчання та користування відповідними електронними ресурсами (перш за все учнями). Водночас педагогічні працівники вибирають форми, методи і засоби дистанційного навчання та визначають доцільність проведення конкретного навчального заняття в синхронному або асинхронному режимі. Такі дії педагогічних працівників не потребують погодження / схвалення;

— здійснювати моніторинг і контроль якості дистанційного навчання в закладі освіти (у тому числі застосовувати схвалений педагогічною радою спосіб здійснення керівником закладу контролю за виконанням освітніх програм).

При переході шкіл на дистанційне навчання управлінням освіти Шевченківського району здійснювалася система адміністрування ЗЗСО в умовах обмежених заходів, яка передбачала кілька етапів, а саме: попередню підготовку, ініціативи управління освіти, моніторинг використання технологій дистанційного навчання; рефлексію, зворотний зв'язок.

Опис форм роботи, які здійснювалися у ході кожного етапу, представлено в *табл. 3.4.1*.

kubg.edu.ua

Таблиця 3.4.1

З досвіду організації роботи управління освіти Шевченківського району в умовах карантинних обмежень, локдауну

Етапи адміністрування	Формат роботи
1. Попередня підготовка	Збір інформації про системотехнічне забезпечення: — інфографіка (освітні платформи, сервіси, інтернет-застосунки тощо); — опитування
2. Ініціативи управління освіти	— робота з кейсами; — тренінги; — відеоконференції; — обмін кращими педагогічними практиками; — інтерактивні заходи; — самоосвіта (інтернет-ресурси)
3. Моніторинг використання технологій дистанційного навчання	— самоаналіз, самооцінювання; — онлайн-«подорожі» навчальних занять; — відеоекскурсії; — зворотний зв'язок (обговорення, чат, форум); — актуалізація окремих компетентностей систематизації знань
4. Рефлексія, зворотний зв'язок	— карти понять; — портфоліо; — оцінювання педагогами результатів групової співпраці; — систематизація накопиченого досвіду роботи, використання інтернет-сервісів

Наказом МОН № 1480 від 30.11.2020 р. було затверджено Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти. В умовах карантинних обмежень внутрішнє забезпечення якості освіти та освітньої діяльності відіграє важливу роль. Адже процеси навчання та управління школою можуть якісно вдосконалюватися самим закладом. Для цього необхідно мати:

— стратегію забезпечення якості освіти;

— необхідні ресурси для організації навчання, інклюзивне освітнє середовище;

kubg.edu.ua

— прозору систему оцінювання учнів, педагогічних працівників і директора;

— механізми забезпечення академічної доброчесності;

— сучасну інформаційну систему управління школою.

Основою для створення інформаційно-освітнього середовища ЗЗСО є реалізація загального алгоритму дій та вибір електронно-освітнього порталу, який має об'єднати інформаційні, технологічні, довідкові, освітні ресурси й сервіси, задіяні в освітньому процесі, у єдиний інформаційний простір закладу освіти; інтеграція та впорядкування всіх освітніх ресурсів учителів-предметників; забезпечення структурованого, уніфікованого доступу до всіх інформаційно-освітніх ресурсів; підтримка неперервного зростання кваліфікації педагогів; формування єдиного інформаційно-освітнього середовища з метою обміну досвідом, накопичення і використання знань; оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів; надання здобувачам освіти можливостей для самовдосконалення, саморозвитку, самостійного навчання, підвищення мотивації та рівня знань; оперативний контроль освітнього процесу; створення персонального віртуального робочого місця для кожного учасника освітнього процесу; забезпечення ефективності використання накопичених знань; високий рівень залучення всіх учасників освітнього процесу до обміну знаннями та кращих педагогічних практик.

Оскільки заклади освіти отримали можливість автономно вибирати (схвалювати педагогічною радою закладу освіти) конкретні електронні освітні платформи, онлайн-сервіси та інструменти, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання, завданням з боку управління освіти було сприяти відповідній підготовці працівників освіти, щоб забезпечити їм можливість ефективно здійснювати дистанційне навчання.

Основними онлайн-сервісами для проведення дистанційного навчання у ЗЗСО Шевченківського району було вибрано такі:

Київ.edu.ua

— для створення документів та розміщення навчальних матеріалів: Google (Google Docs, Google Sheets, Google Classroom, Google Forms);

— для спілкування учителів з учнями та подання інформації: месенджери Viber, Telegram;

— для онлайн-трансляцій: додатки Zoom, Meet;

— для оцінювання, тестування, творчих завдань: платформи Atoms Hub, Quizizz.

Для педагогічних працівників було організовано навчання для формування необхідних компетентностей: теоретичні знання, практичні навички, систематизація матеріалу для висвітлення на сайті. Управлінням освіти відповідно до розроблених індикаторів здійснювалося оцінювання застосування технологій дистанційного навчання під час проведення навчальних уроків, використання освітніх платформ і сервісів.

Управлінням освіти з метою моніторингу педагогічних процесів у ЗЗСО було організовано забезпечення внутрішньошкільного контролю у формі самоаналізу педагогів.

Приклад анкети самоаналізу педагога представлено у *табл. 3.4.2*.

Таблиця 3.4.2

Анкета для самоаналізу педагогічної діяльності

Показники заняття	**Загальна інформація**
Вчитель (ПІБ)	
Дата проведення	
Клас	
Предмет	
Кількість учнів, присутніх на занятті	
Кількість учнів з ООП, присутніх на занятті	–
Інструктаж з БЖД (у разі необхідності)	–

kubg.edu.ua

Діяльність учителя	Характеристика
Чи використовуєте Ви ІКТ у процесі підготовки до проведення навчальних занять, розроблення завдань, створення освітніх ресурсів?	
Якщо так, то в який спосіб? Наведіть приклад	
Якщо ні, то з яких причин?	
Чи використовували Ви ІКТ під час проведеного заняття?	
Якщо так, то які доречні форми були використані Вами?	
Якщо ні, то чим це зумовлено?	
Чи використовуєте Ви інтерактивну платформу для забезпечення реалізації технологій дистанційного і змішаного навчання?	
Чи використовуєте Ви ІКТ для зворотного зв'язку з учнями?	
Якщо так, то в який спосіб?	
Чи використовуєте Ви медіаресурси в освітньому процесі?	
Якщо так, то яким чином?	
Якщо ні, то чим це зумовлено?	
Комунікація з учнями	
Співпрацює з учнями на засадах партнерства	
У роботі з учнями застосовує авторитарний підхід	
Вислуховує та сприймає думки учнів, їхні погляди	
Застосовує особистісно орієнтований підхід	
Дотримується принципів академічної доброчесності	

kubg.edu.ua

Діяльність учителя	Характеристика
Оцінює результати навчання учнів відповідно до розроблених критеріїв	
Оприлюднює критерії оцінювання результатів	
Надає учням час на обдумування відповіді	
Супроводжує відповідь учня уточнювальними запитаннями	
Забезпечує зворотний зв'язок щодо якості виконання / виконаного завдання	
Спрямовує оцінювання навчальних досягнень на індивідуальний поступ учня	
Застосовує прийоми самооцінювання і взаємооцінювання учнів	
Відзначає досягнення учнів, підтримує у них бажання навчатися	
Добирає домашнє завдання, спрямоване на оволодіння ключовими компетентностями, озвучує критерії його оцінювання	
Дає учням можливість вибору рівня навчальних завдань і напрямів навчальної діяльності	
Використання інформаційно-комунікаційних технологій	
Використовує ІКТ, що сприяють формуванню в учнів ключових компетентностей	
Використовує електронні освітні ресурси	
Використовує медіаресурси з навчальною метою	
Використовує обладнання та засоби навчання для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів	
Використовує Інтернет для пошуку навчальної інформації, виконання онлайн-завдань тощо	

kubg.edu.ua

Відділом інноваційного розвитку та моніторингу якості освіти Шевченківського району для обміну досвідом та покращення якості дистанційного навчання було використано можливості соціальних мереж, а саме:

— створено офіційну групу Facebook «Психологічна служба Шевченківського району м. Києва». Мета — допомогти більшій кількості людей брати участь в діалогах та висловлювати свої думки, побажання, поради, наводити приклади зі свого життя, ставити свої запитання та пропонувати теми для обговорення;

— проведено челендж «Психологічна абетка дистанційного навчання» для висвітлення методів у роботі психолога під час дистанційного навчання згідно з алфавітом;

— у групі Facebook «Лідерська територія успіху — освіта Шевченківського району» проведено «адмініструвально-дистанційні подорожі» закладами загальної середньої освіти Шевченківського району, під час яких ЗЗСО району ділилися своїми здобутками, успіхами, новими розробками та впровадженнями щодо дистанційної освіти;

— у групі Facebook «Лідерська територія успіху — освіта Шевченківського району» також висвітлювалися різноманітні педагогічні практики.

kubg.edu.ua

3.5. Реалізація покрокової моделі-трансформера для учнів 11-х класів у НВК № 240 «Соціум»

Гонтар І.М.,
директор навчально-виховного комплексу № 240 «Соціум»

Щорічно в травні для здобувачів освіти 11-х кл. ускладнюється освітній процес у зв'язку з початком проведення зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) під час навчальних занять. Так, у 2020–2021 н.р. на травень припало 17 навчальних днів, з них — три дні (21, 25, 28 травня) здобувачі освіти 11-х кл. складають ЗНО, від результатів якого залежить майбутня доля випускників — вступ до закладів вищої освіти. Тому останні пів року одинадцятикласники ретельно готуються до тих предметів, які їм необхідні для вступу. Навантаження на учнів дуже велике: крім першої половини дня (уроків за розкладом) повністю задіяна і друга. Велика кількість уроків (36 год. на тиждень), виконання домашніх завдань з усіх предметів, передбачених Державним стандартом, призводить до перевтоми учнів та емоційного виснаження, а це знижує ефективність засвоєння навчального матеріалу й можливість закцентувати увагу на головному.

Окреслена проблема щорічно турбувала педагогічний колектив нашого закладу та змушувала шукати шляхи її вирішення. Переглянувши нормативні документи та рекомендації Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) «Про організацію освітнього процесу в травні 2021 року для учнів 11-х класів» № 063-2408 від 06.04.2021 р., ми зробили перший крок до розв'язання — розробили покрокову модель-трансформер для учнів 11-х кл. НВК № 240 «Соціум» у травні 2021 р., з алгоритмом якої хочемо вас ознайомити.

kubg.edu.ua

Рис. 3.5.1. Алгоритм створення моделі-трансформера для учнів 11-х кл. у квітні-травні

Крок 1. Створення попереднього проєкту моделі. Для того щоб розвантажити випускників та надати їм можливість вибирати різні формати для вивчення предметів, було створено проєкт моделі-трансформера, де ми запропоновали випускникам перейти на змішане навчання в травні, під час якого учні могли б вивчати предмети Державного стандарту за трьома формами — очною, дистанційною та методом проєктів. Ця модель навчання мала надати можливість зменшити кількість предметів, що вивчають випускники у травні, та врахувати індивідуальну потребу кожного з них для підвищення шансів вступу до ЗВО.

Крок 2. Проведення анкетування батьків та учнів щодо вибору формату вивчення предметів. Для визначення форм навчання та реалізації проєкту моделі були розроблені такі питання для анкетування.

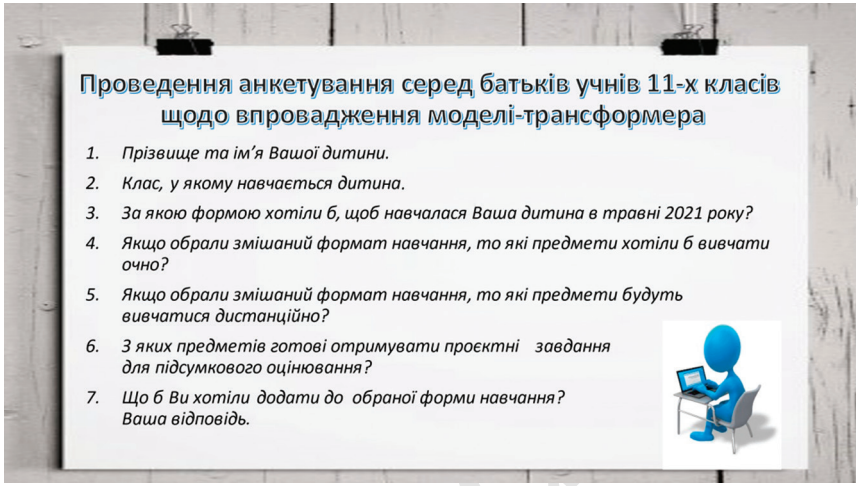

Рис. 3.5.2. Форма анкети для батьків

Крок 3. Робота щодо коригування неточностей у відповідях опитувальника. Для виявлення неточностей в анкетуванні ми створили таблицю для систематизації даних щодо вибору запропонованих форм навчання учнів. Найбільше запитань виникло в пунктах 4, 5, 6, де батьки автоматично вибирали кілька разів один і той же предмет для вивчення на різних рівнях або взагалі пропускали його. Для уникнення таких неточностей варто запропонувати в цих пунктах повний перелік навчальних предметів, передбачених Державним стандартом.

Проаналізувавши результати анкетування учнів нашого закладу, ми побачили, що пріоритети щодо вивчення предметів у них різняться. До очного формату вони найчастіше зараховували ті дисципліни, які їм були необхідні для здачі ЗНО. Інші предмети Державного стандарту учні бажали вивчати дистанційно та за проєктною діяльністю.

Крок 4. Внесення корективів до календарних планів. Відповідно до методичних рекомендацій з навчальних предметів, для виконання освітніх програм навчальний матеріал не-

обхідно вичитати до кінця квітня та ознайомити учнів з попередніми результатами річного оцінювання. Щодо коректив навчальних планів, то їх необхідно обговорювати завчасно на засіданні методичних об'єднань, адже завершення вивчення нового матеріалу з усіх предметів має бути заплановано до кінця квітня (за необхідності внесення коректив до календарних планів), а в травні зосередити увагу на повторенні у форматі індивідуально-групових консультацій.

Крок 5. Формування списків груп учнів та оформлення журналів. Оформлення журналів є одним із нагальних питань впровадження моделі. За результатами проведеного опитування необхідно сформувати списки груп для вивчення навчальних дисциплін за різними форматами. Варіанти внесення їх до журналу можуть бути різними.

1 варіант. Група ділиться на три списки: очне вивчення предмета; дистанційне вивчення предмета; за методом проєктів.

2 варіант. Група ділиться на два списки: учні, які навчаються очно та дистанційно; учні, які вибрали предмети для проєктного вивчення.

3 варіант (для мультипрофільного навчання). З учнів паралелі формуються окремі групи: очне навчання; дистанційне навчання; проєктна діяльність.

4 варіант. Повний список класу, умовно поділений на підгрупи.

Сформовані списки вносяться в загальний журнал класу з нової сторінки. Біля назви предмета обов'язково прописується група та формат, за яким навчаються учні. Наприклад, українська мова (очне навчання), зарубіжна література (очно-дистанційне навчання), всесвітня історія (проєктна робота).

На сторінці змісту уроків ми прописуємо тему консультацій. Домашнє завдання не задаємо.

Крок 6. Проведення педагогічної ради. Прийняття рішення про зміни в організації освітнього процесу. Затвердження

kubg.edu.ua

моделі. Форми організації освітнього процесу визначає та затверджує педагогічна рада закладу освіти, тому в середині квітня обов'язково проводимо педраду для прийняття рішення про результати опитування та внесення змін в освітній процес.

Крок 7. Створення індивідуальних планів та розкладу на кожного учня. Одним із найголовніших етапів впровадження моделі-трансформера є створення індивідуальних планів та розкладу на кожного учня. Оскільки у нашому закладі для учнів ліцейних класів впроваджена модель мультипрофільного навчання, ми тільки корегуємо плани, уточнюючи, за якою формою навчання будуть вивчатися предмети. Але хочемо звернути вашу увагу, що така модель може бути застосована у всіх закладах (ліцеях, гімназіях, спеціалізованих школах та закладах загальної середньої освіти). Адже створити індивідуальний план на кожного учня відповідно до додатка робочого навчального плану закладу для учнів 11-х кл. абсолютно реально. Виглядати він буде приблизно так.

Рис. 3.5.3. Індивідуальний навчальний план учня

Які ж переваги надає нам зазначена модель? Порівняймо два навчальні плани.

Додаток №1
Складений за типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженим наказом МОН України №464 від 20.04.2018 р.

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
11 класів (з українською мовою навчання)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах 11-Б клас Англ. та нім. мова Додаток №2-3
Мови і літератури	Українська мова	2
	Українська література	2
	Перша іноз. мова (англ.)	3
	Друга іноз. мова (нім.)	3
	Зарубіжна література	1
Суспільствознавство	Історія України	1,5
	Всесвітня історія	1
Математика	Математика	3
Природознавство	Біологія, екологія	2
	Фізика, астрономія	4
	Хімія	2
	Географія	1
Технології	Технології	2
	Інформатика	1
Здоров'я і фізична культура	Захист України	1,5
	Фізична культура*	3
Разом		**32+3**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		**1**
Українська мова		
Англійська мова		
Біологія		
Хімія		
Література Англії		1
Гранично допустиме навчальне навантаження		**33**
Всього (без урахування поділу класів на групи)		33 +3

Додаток №1
Складений за типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженим наказом МОН України №464 від 20.04.2018 р.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
на травень 2021 року
учня 11 Б класу
ЗЗСО №___
Іванн

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах 11-Б клас Англ. та нім. мова Додаток №2-3
	Очно	
Мови і літератури	Українська мова	2
	Українська література	2
	Перша іноз. мова (англ.)	3
	Друга іноз. мова (нім.)	3
Суспільствознавство	Історія України	1,5
Математика	Математика	3
	Дистанційно	
Суспільствознавство	Всесвітня історія	1
Природознавство	Хімія	2
	Проектна діяльність	
Мови і літератури	Зарубіжна література	1
Технології	Технології	2
	Інформатика	1
Природознавство	Біологія, екологія	2
	Фізика, астрономія	4
	Географія	1
Здоров'я і фізична культура	Захист України	1,5
	Фізична культура*	3
Разом		**32+3**
Всього годин (без проектної діяльності)		**19,5 +15,5**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		**1**
Українська мова		
Англійська мова		
Біологія		
Хімія		
Література Англії		1
Гранично допустиме навчальне навантаження		**33**
Всього (без урахування поділу класів на групи)		33 +3

Рис. 3.5.4. Зміни в індивідуальному навчальному плані учня

За першим зразком індивідуального плану тижневе навантаження на учня становить 33 год. + 2,5 год. варіативної складової. Усі предмети вивчаються очно. За другим — загальна кількість годин учня не змінюється. Але дитина має можливість вибрати різні формати для вивчення предметів. Наприклад, Богдан бажає вивчати очно 5 предметів, це становить 14,5 год. на тиждень. Дистанційно — 5 предметів, що становить 10 год. І шість предметів вибирає для вивчення за методом проєктів, що становить 8,5 год. на тиждень. Що дає нам метод проєктів? Дитина отримує завдання з вибраних предметів, яке виконує у зручний для себе час, та захищає його у визначений учителем термін. Тож учень відвідує уроки (очно чи дистанційно) не 33 год. в першу половину дня, а 26,5 год.

Варіант перший: розклад на 01.09.2020 р. Загальна кількість годин у першу половину дня 33.

Варіант другий: розклад на 03.05.2021 р. Загальна кількість годин учня не змінюється — 33 год.

Третій варіант розкладу: щоденна кількість уроків учня зменшилася за рахунок предметів, вибраних ним для вивчення за методом проєктної діяльності.

Підсумовуємо: на 01.09.2020 р. в дитини за розкладом по 7 уроків з вівторка до п'ятниці й 5 уроків у понеділок. Після впровадження цієї моделі та коригування розкладу в того ж учня за розкладом у понеділок 4 уроки, у вівторок 6 і три дні по 5 уроків.

Отже, у результаті ми бачимо: загальна кількість годин — 35,5 год., з них 14,5 год. дитина вивчає очно, 10 — дистанційно, 8,5 год. — за методом проєктів, а 2,5 год. у другій половині.

З одного боку, кількість годин не змінюється. Але якщо від 35,5 відняти 8,5 год. тих предметів, які учень вивчатиме за методом проєкту в зручний для нього час, не прив'язуючись до уроків, то загальне навантаження становитиме 27 год. Ці 8,5 год. дадуть можливість дитині використати їх більш раціонально для підготовки до ЗНО.

Крок 8. Ознайомлення батьків з індивідуальним планом та розкладом, написання заяви. Ознайомившись з індивідуальними планами та розкладом, батьки мають написати заяву про переведення дитини на інший формат навчання. У заяві обов'язково прописують, що відповідальність за збереження життя і здоров'я дитини в період відсутності в закладі беруть на себе.

Крок 9. Реалізація моделі. Дотримуючись усіх кроків моделі-трансформера, маємо такі результати: у травні 2021 р. для учнів 11-х кл. було сформовано такі групи (див. *рис. 3.5.5*).

kubg.edu.ua

Групи за формами навчання

11-ті класи

Клас	Форми навчання							Усього по класах
	Очне	Очно-дистанційне	Дистанційно-проєктне	Очно-дистанційно-проєктне	Дистанційне	Проєктна робота	Очно-проєктне	
11-А	3	1	1	4	1	7	-	17
11-Б	4	4	-	4	-	8	1	21
11-В	1	9	2	4	-	7	-	23
11-Г	-	3	2	4	-	6	-	15
Усього груп	8	17	5	16	1	28	1	76

Очне навчання - 8 груп

Очно-дистанційне навчання - 39 груп

Проєктна робота - 29 груп

Рис. 3.5.5. Сформовані групи учнів

Під час упровадження будь-якої інновації обов'язково має бути зворотний зв'язок. Адже новизна повинна ґрунтуватися на загальних принципах, що в подальшому мають забезпечити успішну та ефективну реалізацію моделі. Однією із форм зворотного зв'язку ми вибрали анкетування. У першому опитувальнику поцікавились у батьків, що вони очікують від зазначеної моделі.

Варіантів відповідей було багато, але ми виокремили основні:

— вивільнити більше часу для підготовки до ЗНО;

— надати можливість ходити до школи тільки на вибрані предмети;

— надавати вчителям більше консультацій за потребою учня;

— мінімізувати непрофільні предмети.

Враховуючи вищезазначене, можемо стверджувати, що наша модель зможе задовольнити майже всі побажання батьків.

Що нам вдалося:

1) зекономити час випускників за допомогою предметів, вибраних для вивчення за методом проєкту;

2) надати можливість учням вивчати предмети за різними форматами;

3) організувати індивідуально-групові консультації протягом травня.

А найголовніше — ми змогли зменшити навантаження на випускників шляхом скорочення кількості годин очного навчання та кількості предметів для обов'язкового відвідування, що дало змогу одинадцятикласникам приділити більше часу підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання.

kubg.edu.ua

3.6. Реалізація полікультурної інтеграції у спеціалізованій школі № 47 під час дистанційного навчання

Горбунова Л.С.,
заступник директора з виховної роботи спеціалізованої школи № 47 імені А.С. Макаренка з поглибленим вивченням іноземних мов м. Києва;
Мігалуш А.О.,
практичний психолог

За сучасних реалій пандемії школи стикнулися з ситуацією, що треба вийти за межі класу, забезпечивши безконтактну комунікацію учасників освітнього процесу. Якщо раніше в основному дистанційно навчалися дорослі люди, то на сьогодні перейти в новий формат отримання знань та навичок довелося й дітям.

Дистанційна форма навчання дітей дієва лише за умов її правильної організації, починаючи з планування і завершуючи контролем діяльності всіх учасників процесу. Можна сказати, що успішне впровадження онлайн-навчання передбачає 7 базових складових: планування, спільна стратегія в забезпеченні освітнього процесу, чіткі правила та домовленості між учасниками, тайм-менеджмент, професійна гнучкість педагогічного колективу, фасилітація та кураторство, комунікація різних ланок школи між собою та з батьками учнів (зворотний зв'язок). Слід також зазначити, що, реалізовуючи дистанційну форму отримання знань, сучасна школа має не лише забезпечити дотримання санітарно-епідеміологічних вимог, створити психологічно комфортні умови роботи, а й не знизити якість навчан-

kubg.edu.ua

ня дітей та зберегти в цілісності стратегію, місію, концепцію розвитку навчального закладу.

Спеціалізована школа № 47 ім. А.С. Макаренка з поглибленим вивченням іноземних мов Печерського району м. Києва позиціонує себе як *школа полікультурної інтеграції*. Одним із найголовніших принципів діяльності навчального закладу є формування переходу від «людини освіченої» до «людини культури». Саме «людина культури» відмовляється від привласнення готових істин, є вільною і такою, що самовизначається та вміє самостійно будувати відносини з сучасним світом, самостійно досліджувати і відкривати світ. Всі ці принципи є базовими й для дистанційної освіти, адже саме в умовах онлайн-навчання учні стають більш самостійними в пошуку і засвоєні знань, виходять із зони постійного контролю вчителів і стають більш здатними налаштуватися на навчальну діяльність, підтримувати працездатний стан протягом тривалого часу, тобто стають самоорганізованішими.

Головною метою діяльності педагогічного колективу школи № 47, навіть за умов онлайн-освіти, є створення полікультурного та полілінгвістичного простору, побудованого на міжкультурному діалозі. Саме на його основі має відбудуватися формування гармонійної, гуманної, толерантної, творчо розвиненої, культурної особистості, яка володіє високими моральними якостями, є патріотом своєї країни і проєктувальником свого майбутнього життя. Така діяльність школи є перспективною стратегією й продовженням дослідно-експериментальної роботи за темою «Створення навчально-виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу в умовах міжкультурної комунікації учнів», що проводилася у закладі в період з 2015 до 2020 р.

Під полілінгвістичним і полікультурним простором розуміємо інтегрований простір, у якому учні вивчають кілька іноземних мов, мають толерантне ставлення до інших культур, у той же час усвідомлюючи належність до свого народу. Враховуючи

kubg.edu.ua

реалії дистанційного навчання, школа в рамках стратегії розвитку розширила контакти учнів з іноземними представниками, які час від часу долучалися до уроків як нейтів-спікери. Цей формат роботи був організований вчителями англійської та німецької мов у співпраці з видавництвами "Pearson" та "Macmillan", громадською організацією "YMCA Kyiv". Така комунікація учнів з носіями мови підвищує не лише рівень обізнаності дітей, робить навчання цікавим, а й дає результати із засвоєння мови, а отже, впливає на якість освіти учнів.

За результатами дослідження «Думки вчителів, керівників шкіл, освітніх експертів, учнів та їхніх батьків щодо якості освіти» було встановлено показники якості освіти, які варто враховувати всім навчальним закладам не лише за реалій дистанційної освіти. Опитування проводилося в 2020 р. дослідницькою агенцією "Vox Populi Agency" на замовлення Державної служби якості освіти України, в якому взяли участь 59 директорів шкіл, 1560 учителів, 1631 представник групи батьків, 899 учнів і 752 експерти. На думку 91 % експертів, 81 % директорів шкіл, 50 % батьків та 70 % учнів, головним критерієм якості освіти є оволодіння учнями ключовими компетентностями. Також важливими показниками є: опанування наскрізних умінь, всебічний розвиток учнів, цікавість навчання, вплив навчання на психологічне та фізичне здоров'я учнів, результати ЗНО. «Батьки ж насамперед говорять про цікавість навчання (71 %), всебічний розвиток (54 %) і компетентності (50 %). У топі критеріїв для учнів — компетентності (70 %), цікавість навчання (66 %), високі результати ЗНО (49 %) і всебічний розвиток (47 %)» [1, с. 4]. Підготувати компетентну людину, що покаже високі показники ЗНО, неможливо без створення умов психологічно комфортного, безпечного середовища навчання (відсутність булінгу / цькування або дискримінації за ознакою статі, релігії, доходів родини, місця проживання тощо), кваліфікованих спеціалістів, співпраці між учасниками освітнього процесу.

kubg.edu.ua

Кваліфіковані спеціалісти — це насамперед люди, які постійно самовдосконалюються, розвиваються, навчаються. Всебічно розвинута особистість — це кістяк, база школи, її основний ресурс. Людина, яка не вчиться, сама навчити інших не зможе, адже інформаційне поле завжди розширюється й слід постійно встигати за інноваціями, відкриттями та дослідженнями, бо саме новинки роблять ту чи ту науку цікавою для здобувачів освіти, а особливо дітей. В умовах пандемії у вчителів з'явилася нагода підвищити свою кваліфікацію, не виходячи з дому. Курси в онлайн-форматі для вчителів доступні на платформах Київського університету імені Бориса Грінченка (https://ippo.kubg.edu.ua/kursi), «На урок» (https://naurok.com.ua/), «Всеосвіта» (https://vseosvita.ua/), Prometheus (https://prometheus.org.ua/), Educational Era (https://www.ed-era.com/). В рамках щорічної звітності адміністрації школи педагогічні працівники надали сертифікати підвищення кваліфікації, що стало підтвердженням не лише їхньої цифрової компетентності, а й адаптованості до дистанційних умов. Після аналізу роботи вчителів керівництвом було прийнято рішення, що всі успіхи та досягнення педагогів у період карантину надалі враховуватимуться при атестації персоналу. Саме це мотивувало людей підвищувати якість своєї роботи.

Кваліфіковані спеціалісти — носії не лише знань з певних предметів, а й джерело інформації про життєдіяльність школи, соціально-психологічний клімат. Без думки колективу щодо впровадження й вдосконалення навчального процесу в дистанційних умовах, обміну досвідом важко досягти надання якісних послуг. Саме тому важливими є наради трудового колективу й у період карантину, які перейшли в онлайн-формат. Під час нарад варто звернути увагу на розгляд питання вдосконалення й методичного забезпечення освітнього процесу в нових умовах; розгляд пропозицій, що надходять від педагогів стосовно вдосконалення системи навчання та виховання, заохочення творчих пошуків, дослідно-експериментальн-

kubg.edu.ua

ної роботи дітей; внесення пропозиції від класних керівників директору про стимулювання роботи педагогічних працівників; розгляд пропозицій, скарг, зауважень учасників освітнього процесу щодо організації дистанційного навчання. Лише в діалозі всіх учасників освітнього процесу можна ідентифікувати слабкі й сильні сторони школи в плані організації отримання знань дітьми в інтернет-просторі.

На початку року в школі було затверджено річний план, в якому одразу були запропоновані варіанти роботи школи під час різних карантинних обмежень за рівнями епідемічної небезпеки (зелена, жовта, помаранчева, червона зони). Вчителі-предметники врахували ситуацію переходу навчального процесу в онлайн-формат при календарно-тематичному плануванні, створенні розкладу занять, організації індивідуальних та групових форм роботи.

Першим кроком для забезпечення якісної освіти в форматі онлайн стало дослідження умов роботи та ресурсів, які давали б можливість постійної комунікації між адміністрацією, вчителями, учнями й батьками. При виборі цифрових інструментів та засобів враховувався рівень компетентності учасників освітнього процесу, рівень апаратного й програмного забезпечення. Вчителі, які не мали вдома всіх необхідних для дистанційної роботи ресурсів або доступу до Інтернету, могли проводити уроки в закладі освіти з дотриманням всіх карантинних норм. Після першої хвилі пандемії та кількох періодів дистанційного навчання в школі було виявлено, що не всі учні мають доступ до онлайн-комунікації під час уроків, тому крім синхронного режиму навчання докомпенсовували прогалини асинхронним. Деякі вчителі, працюючи на платформі Zoom, робили запис уроку і надсилали файли тим учням класу, які не були на уроці. Також педагоги дублювали інформацію про самостійні завдання в різних месенджерах (Viber, Telegram, Facebook Messenger, WhatsApp) та розміщували в Google Classroom. Вже в період другої хвилі пандемії всі учасники навчально-

Київ.ua

го процесу освоїли роботу в онлайн-форматі, і кожен вчитель та учень не відчував складнощів і перешкод в цьому напрямі.

Роль класного керівника в школі за дистанційного навчання змінилася, адже він став координатором навчального процесу та модератором спілкування батьків з вчителями. Класні керівники й класоводи відстежували присутність дітей на уроках, дотримання розкладу занять, подавали звіти про фізичний та емоційний стани здоров'я учнів класу, стимулювали до розкриття своїх талантів у челенджах, конкурсах, олімпіадах в позаурочний час і проводили виховну роботу. Також вони стежили за тим, як діти виконують завдання з різних предметів та надавали інформацію батькам про прогалини в навчанні, щоб ті своєю чергою стимулювали їх здавати все вчасно. Після проведення уроків для відстеження якості освіти було організовано зворотний зв'язок не лише з дітьми, а й з їхніми батьками шляхом опитування на різних онлайн-платформах щодо зрозумілості та доступності інформації. Адміністрацією школи кожного дня в електронному вигляді подавалася звітна інформація до районного управління освіти про якісне проведення навчально-виховного процесу в дистанційних умовах.

Адміністрацією школи проаналізовано в період першого карантину умови роботи різних платформ, таких як Google Classroom, Naurok, HUMAN, Zoom, Moodle. Після ретельних випробувань та обговорень з вчителями було прийняте колегіальне рішення проводити уроки в Zoom. У першу хвилю пандемії з'ясувалося, що низка вчителів через низький рівень цифрової компетентності потребувала додаткового навчання, тому викладачі інформатики проводили онлайн-зустрічі з презентаціями можливостей платформи та наданням покрокових інструкцій. Школа молодого вчителя не припиняла свою діяльність і в умовах дистанційного навчання. У наступні хвилі карантину всі педагоги вже досвідчено планували уроки в Zoom і надавали паролі доступу адміністрації школи. Для моніторингу якості надання освітніх послуг та відвідування уроків дітьми

klopedia.ua

керівництво школи здійснювало підключення до онлайн-уроків за посиланнями та підбивало підсумки, порівнювало заплановану кількість уроків з кількістю фактично проведених. У системі Zoom можна запланувати уроки на один і той день та на той самий час, на рік через функцію «повторна конференція». Ідентифікатор і код конференції є дійсними на всі наступні зустрічі з учнями, і тому їх можна створити один раз та не дублювати постійно в групу з певного предмета для визначеного класу. Крім того, відео- і фотозвітність з уроків теж має вагоме значення, адже її можна надалі розмістити на сайті та в соціальних мережах для висвітлення діяльності школи.

Наступним кроком після аналізу було планування роботи таким чином, щоб вона була безперервна (всі заплановані уроки проводяться кожного дня); чітка (кожен вчитель проводить уроки в визначений час, тестування дітей здійснювалося з узгодженням навантаження дня з класним керівником, відповідно до вікових особливостей); різнопланова (враховувалися різні канали сприйняття інформації (аудіальний, візуальний, кінестетичний) при розробці матеріалів уроків; застосовувалися різні формати завдань домашньої роботи: переглянути навчальне відео, опрацювати (написати) опорний конспект з теми, розв'язати інтерактивні вправи, опрацювати параграф підручника, виконати тест, написати творчу роботу, створити проєкти в групах); не збільшувала навантаження вчителів; передбачала додаткові консультації для учнів та їхніх батьків (зворотний зв'язок), проведення інструктажів з виконання тестових завдань на онлайн-платформах (бажано, щоб був створений онлайн-графік консультацій вчителів і розміщений на сайті школи та в групах класів у месенджерах); використовувалась єдина система оцінювання; враховувалися вікові особливості засвоєння матеріалу дітьми; передбачались чіткі терміни здачі проєктних робіт.

В організації якісної роботи класів на будь-якому уроці варто врахувати такі моменти: всі учасники мають бути підписа-

ні так, як зазначені в списках класів (без використання ніків); обов'язково, щоб діти виходили на зв'язок з відео (вчитель матиме можливість спостерігати за тим, чи працюють учні), щоб на уроці не були присутні невідомі учасники (в соціальних мережах наявні групи, які зацікавлені в зривах занять у різних школах), визначені чіткі правила спілкування на уроці, отримано дозвіл батьків на запис занять. Якщо на уроках учитель виявляє невідомих учасників, то можна подати заявку на блокування в системі Zoom, з досвіду вчителів школи такі форми захисту від зловмисників дієві.

Вагомим аспектом в забезпечені якості освіти дітей є їх супровід тьюторами, соціально-психологічною службою та здійснення фасилітації. Додаткові консультації з вчителями в неформальних умовах, без однокласників зазвичай підвищують рівень знань та навичок з предметів, заповнюють прогалини в розумінні матеріалу на уроках. Та слід пам'ятати, що вчителі, тьютори за умов дистанційного навчання мають не просто донести інформацію до дітей, а й зробити все для того, щоб їм було комфортно працювати, а без фасилітації, як свідчить досвід колективу школи, це забезпечити неможливо.

Щодо фасилітації в освіті варто дотримуватися таких принципів:

— взаємодія педагога з учнями, а також учнів між собою, заснована на розумінні, підтримці;

— власна позиція: за кожним учасником визнається право на власну думку, педагог-фасилітатор щиро зацікавлений в думці інших, при цьому не нав'язує свою;

— індивідуальність і рівність: кожен суб'єкт спілкування визнається неповторною особистістю, педагог-фасилітатор уважно ставиться до всіх учнів, а не лише до лідерів та найактивніших;

— саморозкриття: педагог-фасилітатор педагогічно компетентно виявляє свої власні почуття та емоційні переживан-

kubsau.ua

ня, знімаючи психологічні захисти і бар'єри відчуженості між учасниками взаємодії;

— організація освітнього просторового середовища: фасилітаційна організація простору дає змогу вільно налагоджувати зоровий контакт, виконувати спільні дії, обмінюватися вербальними та невербальними засобами комунікації, емоційними станами, забезпечуючи зворотний зв'язок і взаєморозуміння [2].

Слід звернути увагу й на те, що якісна освіта можлива лише за умов створення психологічного комфорту для всіх учасників освітнього процесу. Саме тому соціально-психологічна служба школи не повинна припиняти свою діяльність. У період пандемії має здійснюватися безперервний психологічний супровід дітей та їхніх батьків, вчителів, яким важко адаптуватися до умов онлайн-навчання; учнів, які мають проблеми з мотивацією; дітей, які через відсутність безпосереднього контакту з однокласниками опинилися в конфліктних ситуаціях, втратили оптимістичний настрій. Дітей варто навчати прийомам самомотивації: створювати образ мети, здійснювати позитивне закріплення, ставити завдання, хвалити себе, знаходити книги та відео, які заряджають до дій, змагатися з собою граючись, знаходити однодумців та добирати оточення, пам'ятати про свої минулі досягнення. Психологом школи можуть бути розроблені рекомендації, як діяти в умовах карантину.

За умов онлайн-освіти вагомим є не лише супровід дітей, а й виховання гармонійних, толерантних, доброзичливих особистостей. Саме тому виховна робота в школі також не має припинятися, її варто перевести в новий безконтактний формат. У спеціалізованій школі № 47 ім. А.С. Макаренка з поглибленим вивченням іноземних мов за період пандемії було проведено багато онлайн-челенджів та флешмобів. Дітям завжди цікаво долучатися до заходів, які дають можливість проявити свої здібності у творчості, повсякденному житті та науці.

kubg.edu.ua

Слід відзначити той факт, що сучасні реалії віртуальної освіти відкрили нові можливості для дітей в напрямі розвитку своїх знань, навичок, талантів. Якщо раніше на конкурси та олімпіади подавали обмежену кількість заявок, то в період карантину до змагань могли долучитися всі охочі. Учні школи показали свій потенціал на Всеукраїнських інтернет-олімпіадах з різних предметів на платформах «На урок» та «Всеосвіта», Всеукраїнському відкритому марафоні з української мови ім. П. Яцика (що вперше проводився в дистанційному форматі на освітній-платформі HUMAN), онлайн-конкурсі читців німецької поезії "Litara".

ДЖЕРЕЛА

1. Що думають про якість роботи школи і якість освіти директори шкіл, учні, їхні батьки та освітні експерти. Бриф за результатами дослідження. К.: Державна служба якості освіти України, 2020. 19 с.
2. Шевченко К.О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя. *Психологічні науки*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 2.13 (109). С. 258–263.

kipo.edu.ua

3.7. Досвід роботи спеціалізованої школи № 196 Святошинського району м. Києва

Мендель О.В.,
директор спеціалізованої школи № 196;
Шпильова В.В.,
заступник директора
з навчально-виховної роботи

Початок 2020–2021 н.р. в спеціалізованій школі № 196 м. Києва, як і у всіх загальноосвітніх закладах, вимагав швидкого розв'язання проблем щодо організації освітнього процесу в умовах карантину. Для реалізації актуальних завдань та вимог освіти виникла потреба шукати нові перспективи, технології навчання з обмеженою кількістю занять у школі. Управління передбачало насамперед взаємодію всіх структур, які мали оновити освітній процес. Таким чином склалася адміністративна система, яка забезпечила маркетинг освітніх послуг, планування роботи, регулювання, контроль і моніторинг навчання. Тому карантин став для нашого закладу освіти періодом нових можливостей, розвитку та досвіду. Ми разом подолали страх, паніку, роздратування, опанували нові методи роботи. Провівши цикл навчальних семінарів для педагогів, розвинули цифрову компетентність.

Навчальний рік спільнота нашого закладу освіти розпочала за новою структурою. З метою дотримання безпечних умов і результативної співпраці учасників освітнього процесу запроваджено блочну систему з елементами змішаного та дистанційного навчання, з яким уже попередньо були знайомі наші учні. Раніше педагогічною радою за участю батьківської громадськості та учнів закладу було підтримано пропозицію ад-

kubg.edu.ua

міністрації щодо переходу школи (5–11 кл.) на блочну систему навчання. У першому семестрі заклад працював у блочній системі, за якої дві академічні години ділились на три частини по 30 хв з 10-хвилинними перервами; з другого — перейшов на блочну систему, яка включала в себе спарені уроки по 45 хв. Це дуже зручно при вивченні великих тем, підготовці та проведенні творчих робіт тощо. Одночасно частина учнів середньої і старшої школи працювала за змішаною системою: тиждень — офлайн, а наступний — онлайн.

Режим роботи визначався закладом освіти самостійно на основі відповідних нормативно-правових актів. Дотримання безпечних умов перебування учасників освітнього процесу в закладі освіти в умовах адаптивного карантину забезпечили виконанням рекомендацій нормативних документів Міністерства охорони здоров'я України, місцевих органів влади щодо здійснення протиепідемічних заходів. Кожна вікова категорія учнів працювала у своєму режимі: час початку та закінчення занять, різна тривалість перерв, уроків; відвідування харчоблоку згідно з графіком, місце дислокації учнів під час провітрювання приміщення та участі в освітньому процесі, офлайн та онлайн форми навчання, класно-урочна та урочно-блочна системи провадження освітньої діяльності.

Рішенням педагогічної ради від 28.08.2020 р. протокол № 01 схвалено такий режим роботи закладу освіти на 2020–2021 н.р.:

1) школа працює в одну зміну за 5-денним робочим тижнем;

2) режим роботи закладу в одну зміну — із 07.45 до 20.00 год.;

3) один довгий дзвінок сповіщає про початок уроку для учнів 5–6 кл.;

4) два коротких дзвінки сповіщають про початок уроку для 7–11 кл.;

5) дзвінок для учнів 1–4 кл. дає вчитель;

6) час завершення уроку (згідно з розкладом) усім учням школи оголошують учителі;

7) графік роботи їдальні затверджується директором школи до 01.09.2020 р.;

8) зустрічі з батьківською громадськістю, зібрання учнів проводяться лише за умови дотримання протиепідемічних заходів та погодження графіків таких зустрічей з адміністрацією закладу освіти;

9) спілкування батьків з адміністрацією закладу та вчителями школи здійснюється через загальношкільний чат, сайт школи, особистий прийом директора закладу та його заступників;

10) вважати кожну п'ятницю батьківським днем;

11) робота спортивних секцій та гуртків у позаурочний час проводиться згідно з розкладом;

12) у невиробничий час, неділю та святкові дні школа не працює, допуску до приміщення закладу немає, за винятком проведення невідкладних робіт та заходів тільки з дозволу директора;

13) тривалість уроків та розклад дзвінків: у 1-х кл. — 35 хв; у 2–4 кл. — 40 хв; у 5–11 кл. — 45 хв.

На початку 2020–2021 н.р. рішенням колективу затверджена Освітня програма спеціалізованої школи № 196 на 2020–2021 н.р., річний план роботи закладу освіти та Положення про організацію дистанційного навчання в закладі освіти, у якому прописано загальні положення (обов'язково визначити платформу (ресурс) дистанційного навчання учнів; глосарій, форми організації дистанційного навчання (види занять, шаблони для самостійної роботи учнів)); порядок проведення педагогічного контролю та ведення обліку навчальних занять у дистанційній формі; нормування роботи здобувача освіти та педагогічних працівників за дистанційною формою навчання тощо.

Учителі планували онлайн-уроки згідно з діючим розкладом та відповідно до існуючих вимог. Для здійснення освітніх послуг в онлайн-режимі здобувачам освіти надавались чіткі інструкції. Підготовка та проведення уроків онлайн проводилися з дотриманням певних особливостей: можливості вчителя

kubg.edu.ua

й учня використовувати аудіо- та відеоінструменти, щоб бачити і чути одне одного; функції «підняти руку» для звернення до вчителя / учня; функції «включити» або «виключити» мікрофон вчителя / учня; функції «чат», де можна писати запитання або зауваження; функції «інтерактивна біла дошка»; функції «поділитися» екраном (слайдами, документами тощо) вчителя або учнів; функції «створення виділених зон» для парної або групової роботи тощо.

Моніторингові дослідження займають чільне місце в роботі школи. З метою підвищення навчальних досягнень учнів та моніторингу результативності роботи вчителя у закладі освіти систематично проводиться (згідно з окремим планом) моніторинг: успішності учнів (щомісяця); якості знань учнів (у кінці семестру, року); рівня адаптації учнів 1-х, 5-х кл. Відповідно до плану внутрішньошкільного контролю здійснюється моніторинг якості знань учнів з предметів, які підлягають перевірці. Для забезпечення внутрішнього моніторингу забезпечення якості освіти проводимо анкетування здобувачів освіти, їхніх батьків та педагогів закладу. Цього року опитування здійснювалося в онлайн-форматі за допомогою Google Forms. Після аналізу та опрацювання даних (для самооцінювання було вибрано напрями «Освітнє середовище» та «Управлінські процеси») з'ясовано, що ці процеси в закладі відбуваються на достатньому рівні. Цьому сприяє унормована система роботи спеціалізованої школи № 196, зокрема:

1) є стратегія розвитку, розроблена за кожним із напрямів діяльності;

2) річний план роботи закладу освіти реалізує стратегію розвитку, враховує освітню програму й розробляється у співпраці керівництва закладу освіти та педагогічних працівників;

3) діяльність педагогічної ради спрямовується на реалізацію річного плану та стратегії розвитку закладу;

kubg.edu.ua

4) розроблено та оприлюднено Положення, що визначає стратегію (політику) й процедури забезпечення якості освіти відповідно до законодавства;

5) здійснюється щорічне самооцінювання за окремими освітніми напрямами або рівнями освіти;

6) учасники освітнього процесу залучаються до самооцінювання якості освітньої діяльності через процедури самооцінювання (залучаються до опитування);

7) отримані результати моніторингів враховуються в річному плані;

8) керівництво закладу освіти спрямовує роботу на створення належних умов діяльності закладу (вивчає стан матеріально-технічної бази, планує її розвиток, звертається до засновника).

kubg.edu.ua

Інклюзивна освіта у період карантину

3.8. Інклюзивна освіта: досвід організації освітнього процесу у ЗЗСО № 281 у період карантину

Цимбал Л.Я.,
директор ЗЗСО № 281
Святошинського району м. Києва;
Гузар С.А.,
вчитель-методист ЗЗСО № 281;
Маняхіна Л.С.,
корекційний педагог / асистент
вчителя ЗЗСО № 281

Станом на травень 2021 р. наш заклад налічує 50 класів, 1252 здобувачі освіти, з них 18 з особливими освітніми потребами. Функціонує 9 спеціальних класів для дітей зі зниженим зором, де навчається 89 учнів.

У березні 2020 р. світ охопила пандемія коронавірусу. Коли ми усвідомили, що карантин надовго, а дітей потрібно продовжувати навчати якісно та доступно — команда вчителів інформатики отримала «домашнє завдання»: здійснити моніторинг платформ, які пропонують інформаційний простір для навчання учнів дистанційно, та визначитись, чим будемо користуватися ми. Поки відбувався цей процес, вчителі знаходили різні шляхи розв'язання ситуації: працювали у режимі Zoom-конференції, організовували груповий відеочат у Viber. Нарешті ми отримали ліцензію на офіційне використання платформи Google Classroom.

kubg.edu.ua

Після командного обговорення організували творчу групу вчителів, які добре орієнтуються в ІКТ-технологіях на чолі з вчителями інформатики. Підготували наказ, де чітко прописали функції кожного учасника цієї групи. Для команди однодумців вчитель інформатики провів майстер-клас, ознайомив з ІКТ-інструментами. Після внутрішнього навчання творча група вчителів стала наставниками для навчання інших вчителів, допомагала їм створювати класи та курси, скеровувала, як підключити до платформи батьків і дітей, проводила консультації, допомагала колегам з упровадженням ІКТ-технологій для здійснення якісного освітнього процесу.

Важливим кроком для координації роботи закладу освіти було створення курсу «Адмінкабінет», через який наша команда підключалась до нарад, педагогічних рад та спілкувалася з колегами в онлайн-режимі.

Команда нашого закладу шукала відповіді на такі запитання:

— як дистанційно допомогти батькам організувати освітній процес для учнів з особливими освітніми потребами у домашніх умовах?

— Як організувати освітній процес для учнів, у яких немає технічних можливостей працювати на платформі?

— Як організувати роботу з учнями, яким складно опановувати нові знання через екран монітора, враховуючи індивідуальні особливості та потреби?

Засідання команд психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами організовувалися дистанційно. Асистенти вчителів координували роботу команд супроводу: погоджували час та повідомляли членів команди. У протоколах ми зазначали, що засідання команди психолого-педагогічного супроводу проводилися дистанційно в режимі відеоконференції. Проте були такі батьки, які через низку причин не могли або не хотіли брати участь в онлайн-засіданні. Одні не мали технічних можливостей, інші хотіли живого спілкування з учасниками команди супроводу. Ми знайшли

kvbo.edu.ua

спільне рішення: засідання проводилося на свіжому повітрі у внутрішньому дворику з дотриманням усіх санітарних вимог.

Адміністрація закладу на платформі виступає «Адмінами», має можливість відвідувати уроки вчителів та корекційні заняття у будь-який час за розкладом.

Адміністрація закладу освіти (зі згоди батьків) не змінювала звичний для учнів режим. Усі уроки та корекційні заняття проводились за звичайним стабільним розкладом з дотриманням санітарних норм. Це важливо, адже є учні, для яких зміни у розкладі не рекомендовані.

Також були враховані норми для роботи з технічними засобами навчання:

— для учнів 1 кл. — не більше 10 хв;

— для учнів 2–4 кл. — не більше 15 хв;

— для учнів 5–7 кл. — не більше 20 хв;

— для учнів 8–9 кл. 20– 25 хв;

— для учнів 10–11 (12) кл. — на 1-й годині занять до 30 хв, на 2-й — 20 хв;

На платформі ми створили курс «Інклюзивна освіта», де виклали матеріали для використання у роботі корекційних педагогів, асистентів вчителів та вчителів, які працюють у класах з інклюзивним навчанням:

— внутрішньо-шкільні накази;

— план роботи методичного об'єднання;

— графіки проведення корекційно-розвиткових занять (розклад);

— графіки засідань команд психолого-педагогічного супроводу;

— корекційно-розвиткові програми;

— матеріали засідань методичного об'єднання асистентів вчителів;

— шаблон журналу спостереження.

— дидактичні матеріали для проведення корекційно-розвиткових занять.

kubg.edu.ua

На сьогодні всі педагоги нашого закладу пройшли навчання та володіють технічними засобами й інструментами запропонованої платформи. Для учнів, батьків та нових колег, які ще не знають, як працювати на цій платформі, вчителем інформатики підготовлено та записано курс відеоінструкцій, розміщений на каналі YouTube.

Усі наради, педагогічні ради, засідання методичних об'єднань, засідання команд психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами, консультації батьків та дітей проходять в режимі Meet-конференції на платформі Classroom.

kubg.edu.ua

Позашкільна освіта
в умовах карантинних обмежень

3.9. Цифрова трансформація у Київському палаці дітей та юнацтва

Пархоменко І.М.,
заступник директора Київського палацу дітей та юнацтва;
Сташко Ж.,
завідувач кабінету відділу «ІТА "ЮН-ПРЕС"»

Ще 2016 р. адміністрацією та педколективом Київського палацу дітей та юнацтва (далі — Палац) були зроблені перші кроки на шляху до цифровізації — започатковано *проєкт «ІТ-Палац»*. Враховуючи те, що одним із викликів діджиталізованого суспільства є готовність педагога до цифрової трансформації, проєктування індивідуальної освітньої траєкторії, починався цей проєкт із:

— аналізу програмного забезпечення;

— вивчення рівня комп'ютерної грамотності педагогів й інших спеціалістів Палацу;

— інвентаризації комп'ютерного та офісного обладнання;

— проведення загального Інтернету.

Було запущено кілька підпроєктів, які дали змогу всьому колективу працювати в онлайн-форматі. Усі проєкти умовно можна об'єднати в такі групи: управлінські, організаційні (навчальні), бухгалтерські, господарські.

kubg.edu.ua

Під час реалізації цих проєктів було зроблено такі кроки:

— проведено заміну застарілого технічного обладнання (комп'ютерного парку);

— визначено шляхи технологізації освітнього процесу та виховної діяльності в онлайн-форматі;

— проведено методичні консультації для викладачів Палацу щодо організації дистанційного або змішаного типу навчання;

— створено потужну мережу інтернет-зв'язку;

— відбувається постійне рекламування діяльності Палацу через соціальні мережі Facebook, Instagram, Twitter, TikTok та ін.

Оновлення техніки потребувало систематичного стабільного щорічного фінансування і грамотного проведення тендерних процедур. Процес заміни техніки відбувався поступово. Спочатку оновлювалося обладнання в кабінетах і лабораторіях, де навчаються учні, потім — у педагогів і, нарешті, в інженерів, господарників, кадрової служби та бухгалтерії. Оскільки у Палаці працює понад 300 працівників, навчається понад 9 тисяч дітей, можна оцінити обсяги робіт.

Процес навчання педагогів виявився складнішим. Тому відчувалося певне непорозуміння й супротив щодо впровадження нових форм і методів дистанційного навчання.

Сервіс Палацу — сховище інформації. Для реалізації амбітних завдань завдяки власним резервам у Палаці було створено Кабінет цифрової трансформації. Завдання кабінету полягає у розробленні електронної системи, яка б за допомогою електронних сервісів автоматизувала виконання освітніх програм; керування інформацією; запровадження електронного документообігу; встановлення зворотного зв'язку з батьками та вихованцями під час освітнього процесу тощо.

Усі наробки — таблиці, плани, рекомендації, інструкції, накази, презентації — розміщуються на сервісі Палацу, що є сховищем інформації. Воно зберігається на Google Диску. Інформацію на сервісі може переглянути кожен працівник

Книгарня

Палацу. Працювати з таблицями (вносити дані, корегувати) можуть лише особи, які мають доступ. З деякими таблицями можна працювати в спільному доступі.

В освітньому процесі почали застосовувати сучасні освітні технології, які визначають корпоративне онлайн-навчання, поступово ввели діагностику компетентностей. Адже ефективність упровадження комплексу перспективних форм і методів навчальної діяльності педагога залежить, окрім іншого, і від усвідомлення ним доцільності їх поєднання та відповідності дидактичним завданням.

Використання інноваційних педагогічних технологій важливе для оптимізації освітнього процесу закладу освіти. Так, Київський палац дітей та юнацтва організував роботу своєрідного освітнього центру підвищення кваліфікації педагогів Палацу на онлайн-платформі https://theteacher.v.ua

На майстер-класи або вебінари запрошуються не тільки педагоги-позашкільники, але й усі, кому цікава тема. Інформація поширюється через сайт Палацу, соцмережі. А ще цікаво, що такі онлайн-заходи одночасно можуть відвідувати й вихованці та їхні батьки, якщо тема загальна. Їм інформація теж розсилається, тим більше, що вони є підписниками онлайн-сторінок своїх відділів у соцмережах.

Організація та проведення вдруге щорічного методичного фестивалю онлайн дає змогу ознайомитися з перспективним досвідом педагогів-позашкільників із багатьох регіонів України. Цікаво, що до таких онлайн-зустрічей охоче приєднуються вчителі закладів загальної середньої освіти. А вебінари й майстер-класи готують і проводять на платформах Zoom і Google Meet не тільки запрошені фахівці, але й самі викладачі Палацу.

У Палаці створено і постійно поповнюється медіатека науково-методичних матеріалів із досвіду педагогів, доробок творчих колективів. З матеріалами можна ознайомитися на YouTube-каналі закладу.

Використання цифрових інструментів та платформ у Палаці. Для реалізації управлінських процесів у Палаці в основному послуговуються системою BigBluebutten, розробленою насамперед для дистанційного навчання. Платформи Zoom та Google Meet використовуються для проведення нарад, засідань педагогічної ради, робочих груп, обміну досвідом між педагогами.

Інтегровані електронні системи для здійснення управлінської діяльності застосовуються на рівні відділів, а саме: органайзер, розклад, табель, план заходів, бюджет, набір у гуртки, розміщені на сервері Палацу; в розробці є електронні журнали обліку роботи.

Для контролю якості освіти у Палаці використовуються електронні статистичні звіти, які надають інформацію щодо контролю за відвідуванням вихованців, проведення педагогами занять та заходів (особливо під час дистанційного навчання).

В умовах карантинних обмежень для палацівської батьківської й педагогічної громади важливою є інформаційна роль сайту, соціальних мереж. Кожен відділ закладу веде свою сторінку у Facebook та Instagram.

Управлінські проєкти. *Електронний робочий план.* Першими управлінськими проєктами стали «Електронний робочий план» і «Електронні звіти». Це документи спільного доступу. Планування здійснюється зазвичай до 25 серпня, друкується і затверджується директором Палацу. Протягом року до нього можуть вноситися зміни, які є позаплановими.

Електронний запис у гуртки. Для набору в гуртки створено окремий портал, через який діти можуть засобом Google-реєстрації не тільки записатися в гуртки, а й ознайомитися з їх наповненням (програмами, заходами, викладачами) тощо.

Сьогодні інформацію про гуртки варто подавати таким чином, щоб вона зацікавила як дітей, так і батьків, що є замовниками освітніх послуг. Оскільки ця цільова аудиторія споживає

все більше цифрових даних, інформація має бути у вільному доступі як на сайті закладу, так і в соціальних мережах. Для нас вкрай важливо, як ми приймаємо у нашу палацівську дружну спільноту нових дітей та як залучаємо їх до формування іміджу Палацу.

Для реалізації проєкту «Електронний запис у гуртки» було сформовано кілька баз даних:

— перелік та опис усіх гуртків (паспорти гуртків);
— розклад гуртків;
— інформація про педагогів;
— база даних вихованців, які зареєструвалися;
— база даних дітей, яких запросили на навчання.

Також система подає статистику, за якою можна проаналізувати інтереси й потреби дітей у різних напрямах позашкільної освіти. За кількістю заяв до того чи того гуртка оцінюється потреба в останніх, вікові інтереси дітей, зіставляються їхні бажання з можливостями Палацу, оцінюється робота педагога. На наступний рік ця аналітика стане основою для впровадження певних змін у навчальному плані.

Заклади позашкільної освіти — це рівноправні партнери закладів загальної середньої освіти. Позашкільники роблять те, на що в школах не вистачає часу або не передбачено навчальними програмами: навчають вихованців основ різних професій, інтегрують міжпредметні знання і переводять їх у практичну площину, об'єднують знання з різних сфер життя.

У Палаці понад 600 гуртків. Саме тому період карантинних обмежень поставив педагогів перед непростим завданням: здійснювати навчання (учитися будувати ракети чи судна, пекти печиво чи вишивати, співати чи танцювати) в онлайн-режимі. Розпочався процес навчання педагогів щодо організації та проведення дистанційного навчання в галузі позашкільної освіти під час онлайн-зустрічей, майстер-класів та вебінарів.

Лише за період весняного карантину педагоги випустили понад 300 мінівідео для своїх занять. Також навчилися прово-

kubg.edu.ua

дити змагання, конференції, конкурси, фестивалі в онлайн-режимі й транслювати їх у записі або синхронно.

Усі перелічені інструменти для керування дистанційним освітнім процесом у Київському палаці дітей та юнацтва проходять апробацію. Чи достатньо їх? Можливо, й ні, але час покаже. Треба бути постійно готовими до викликів. Задля цього Палац тримає руку на пульсі, реалізуючи управлінські проєкти в різних напрямах.

kubg.edu.ua

3.10. Діяльність Центру науково-технічної творчості молоді «Сфера» Оболонського району у нових умовах

Тихопій О.Я.,
директор Центру науково-технічної творчості молоді «Сфера»;
Петренко Т.О.,
заступник директора з навчально-виховної роботи Центру науково-технічної творчості молоді «Сфера»

Ефективність організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання передбачає системність та послідовність адміністративних заходів, спрямованих на його організацію та підтримку протягом навчального року.

План роботи Центру науково-технічної творчості молоді «Сфера» на 2020–2021 н.р. передбачав проведення заходів щодо розвитку та впровадження різноманітних форм організації дистанційного навчання з використанням сучасних ІТ-технологій, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

З метою злагодженої взаємодії та ефективної роботи закладу на початку навчального року було проведено семінар-практикум «Дистанційне навчання як інноваційна форма взаємодії педагога та здобувачів освіти», розроблено методичні рекомендації на допомогу керівникам гуртків щодо роботи з онлайн-ресурсами та впровадження дистанційної форми обліку роботи керівників гуртків. Педагоги пройшли в закладі онлайн-курси «Інформаційні освітні технології в позашкіллі» за програмою «Створення власного дистанційного ресурсу».

З метою підвищення якості дистанційної освіти та контролю з боку адміністрації запроваджено роботу сайту «Електронний облік проведених занять», на якому були зареєстровані всі керівники гуртків. Також започатковано ведення електронного

kubg.edu.ua

журналу. По закінченню онлайн-занять, які проводилися згідно з розкладом, кожен керівник гуртка на своїй сторінці записував тему заняття та надавав посилання на матеріали до нього. Це дало змогу адміністрації здійснювати системний контроль за діяльністю керівників гуртків, перевіряти заняття, проведені в синхронному та асинхронному режимах.

Для впровадження системи дистанційного навчання та контролю всі керівники гуртків навчилися працювати з власним Google Диском, на якому вони розміщували навчальні матеріали для проведення онлайн-занять та кращі роботи вихованців. На допомогу педагогам було розроблено покрокову інструкцію, яка пояснювала, як користуватись Google Диском, а також знято відповідний відеоролик.

Для організації освітнього процесу в системі віддаленого доступу щотижня адміністрацією закладу для керівників гуртків проводилися наради щодо координації їхньої діяльності в умовах карантину та роботи в онлайн-режимі з використанням мереж Viber та Facebook.

Для вихованців та їхніх батьків на сайті Центру створено спеціальну сторінку «Дистанційна освіта», на якій розміщено всю інформацію про роботу гуртків і матеріали для проведення онлайн-занять. Методичні напрацювання та матеріали до занять наповнювалися за напрямами роботи.

Отже, маємо визнати, що сьогодні існує певне розмаїття щодо розуміння та організації дистанційного навчання в закладах позашкільної освіти. Проте, спираючись на досвід педагогічного колективу нашого закладу, ми можемо констатувати, що основними складовими, що впливають на якість дистанційного навчання є: інтерактивна взаємодія педагога та вихованців у процесі навчання, ефективна комунікація всіх учасників освітнього процесу, мотивація педагога та його вихованців до самостійного навчання, опанування нових знань, професійний консультаційний супровід такої діяльності та, безумовно, сучасні інформаційні технології.

kubg.edu.ua

3.11. Робота Центру дитячої та юнацької творчості Солом'янського району під час карантину

Левченко-Гаптенко Г.О.,
директор Центру дитячої та юнацької творчості Солом'янського району

Карантин поставив перед позашкільною освітою нові виклики, які не стали на заваді системної роботи Центру дитячої та юнацької творчості Солом'янського району м. Києва, а саме:

— не було призупинено освітній процес у закладі позашкільної освіти;

— здебільшого керівникам вдалося зберегти склад вихованців творчих об'єднань;

— частина дітей і педагогів швидко опанувала технології дистанційного навчання й ефективно використовувала їх під час карантину;

— за час навчання в дистанційному форматі вихованці, керівники гуртків та батьки опанували технології дистанційного навчання в синхронному та асинхронному режимах через платформи Zoom, Viber, Skype, Telegram, групи в Facebook;

— педагоги активно самовдосконалювались, проходили курси підвищення кваліфікації в дистанційному форматі, що дало змогу поєднувати роботу та навчання, брали участь в онлайн-конференціях та набували нових компетентностей;

— керівники гуртків розробляли власні відеозаняття та майстер-класи;

— було створено новий комунікативно-просвітницький проєкт «ЦДЮТ у медіапросторі»;

— вихованці брали участь в онлайн-конкурсах.

kubg.edu.ua

Таким чином в умовах дистанційного навчання, коли педагоги та вихованці не можуть перебувати у стінах закладу освіти у зв'язку з карантинними обмеженнями, а звичні умови організації освітнього процесу виявилися недоступними, особливої актуальності набуває ініціативна позиція адміністрації та методичної служби закладу. Запорукою успішного запровадження дистанційного навчання є також злагоджена взаємодія всіх учасників освітнього процесу, а саме адміністрації, керівників гуртків, гуртківців і їхніх батьків.

Саме тому адміністрація Центру творчості не тільки швидко зреагувала на виклики, що постали перед педагогічним колективом, а й виявилась ініціатором запровадження нових технологій дистанційного навчання у закладі освіти.

Алгоритм дій адміністрації був таким.

1. Аналіз готовності педагогічних працівників і вихованців до дистанційного навчання.
2. Складання розкладу навчальних занять гуртків. Розклад занять був змінений таким чином, щоб тривалість одного заняття у дистанційному режимі не перевищувала 30 хв, а от зміни у календарно-тематичному плануванні були мінімальні. Окрім цього, значно більше часу було затрачено керівниками гуртків на контроль виконання індивідуальних завдань та їх перевірку. Більше часу витрачалося на роботу з батьками.
3. Затвердження режиму та плану роботи педагогічних працівників в умовах дистанційного навчання.
4. Забезпечення керівників гуртків у разі потреби комп'ютерною технікою для проведення дистанційного навчання.
5. Проведення онлайн-нарад, семінарів, вебінарів, консультацій, відеоконференцій з педагогічними працівниками щодо організації дистанційного навчання.
6. Надання психологічної підтримки педагогам та вихованцям, їхнім батькам.
7. Надання методичної і практичної допомоги педагогам.

kubg.edu.ua

8. Контроль за роботою педагогічних працівників та обліком робочого часу, запровадження електронного звітування.
9. Моніторинг стану організації дистанційного навчання, використання освітніх платформ і сервісів.
10. Поширення досвіду педагогічних працівників через сторінки Facebook, та сайт Центру дитячої та юнацької творчості.

На першому етапі пандемії педагоги намагалися завжди вести дистанційні заняття в інтерактивному відеорежимі, але потім багато з них стали записувати відеозаняття заздалегідь і взаємодіяти з дітьми під час трансляції в режимі «питання — відповідь». Це підвищило якість матеріалу та покращило інтерактивну взаємодію під час занять.

У вихованців початкового рівня навчальна програма коригувалася. Більше приділялося уваги повторенню та закріпленню пройденого матеріалу. Також викладався новий матеріал, але його було розбито на окремі блоки. Згідно з санітарними нормами заняття ділилося на онлайн-частину та офлайн-частину.

Навчальна програма у гуртківців основного рівня навчання не коригувалася під час карантинних обмежень. Після закінчення останніх було проведено кілька додаткових занять для синхронізації засвоєного матеріалу між тими, хто відвідував дистанційні заняття, та тими, хто був відсутній на них.

Рефлексія щодо організації та здійснення навчання у дистанційному форматі проходила через обговорення сильних і слабких сторін дистанційного навчання на засіданнях методичних об'єднань, інструктивно-методичних нарадах, засіданнях адміністрації, педрадах, методичних радах.

Після проходження чергового етапу карантинних обмежень педагоги нашого закладу дійшли таких висновків: важлива підтримка й допомога кожному з учасників освітнього процесу; лише тісна і продуктивна взаємодія вихованців, педагогів, батьків та адміністрації сприятиме успішній результативності дистанційного навчання.

kubg.edu.ua

3.12. Рекомендації щодо адміністрування освітнього процесу в умовах карантинних обмежень

Линьов К.О.,
завідувач кафедри освітнього лідерства
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат наук з державного управління,
доцент

Після розгляду теми адміністрування освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти м. Києва в умовах карантинних обмежень у 2020–2021 н.р. ми констатуємо таке.

1. Карантинні обмеження в Україні поставили заклади освіти перед новою реальністю та підштовхнули до опанування нових форм організації освітнього процесу. Ми здобули унікальний досвід роботи у незвичних умовах, у швидкоплинному та невизначеному середовищі. Але в той же час постали нові виклики:

— вдосконалення методики викладання предметів у дистанційному чи змішаному форматі;

— пошук нових форм комунікації учасників освітнього процесу;

— розвиток навичок самоорганізації, самодисципліни, самоконтролю;

— організація життєдіяльності закладу освіти у віртуальному світі тощо.

2. Перехід до організації освітнього процесу в дистанційному чи змішаному форматі, або навпаки — повернення до традиційної форми вимагає чіткої організації, продуманих управлінських кроків та надання допомоги всім учасникам освітнього

kubg.edu.ua

процесу. Це стосується як дій самого закладу освіти, так і органів управління освітою у столиці. Ми не можемо залишити сам на сам з новими проблемами учня, батьків, педагогічного працівника і заклад освіти в цілому. Важливим є їхнє усвідомлення перебування «в одному човні», «спільності долі», підтримки та взаємодопомоги.

3. Координація діяльності та забезпечення ефективної комунікації всіх учасників освітнього процесу стає одним із найважливіших напрямів діяльності керівника закладу освіти.

4. Провідна роль у забезпеченні переходу закладів освіти до роботи у дистанційному форматі належить управлінській ланці. Йдеться як про адміністрацію закладів освіти, так і про управління освітою відповідної території. Нові реалії потребують від управлінців наявності розвиненого стратегічного та системного мислення; здатності до чіткої регламентації життєдіяльності ЗО в нових умовах; прояву управлінської майстерності.

5. Нові умови роботи на перший план висувають питання розширення прав автономії закладу освіти — педагогічної, організаційної, кадрової, фінансової. Вчитель повинен мати більше гнучкості для внесення змін у календарно-тематичне планування; керівник — ухвалювати рішення та брати на себе відповідальність щодо коригування системи планування у закладі освіти, підходів до оцінювання учнів, вимог до педагогічних працівників в умовах дистанційного навчання тощо.

6. Організація освітнього процесу в дистанційному форматі вимагає розвитку відповідних компетентностей всіх учасників освітнього процесу. Це і володіння комп'ютерною технікою, демонстрація цифрової грамотності, культури роботи у цифрову добу. Це і розвиток комунікативних компетентностей, підприємливості, здатності працювати в умовах наданої законодавством автономії тощо.

7. Матеріально-технічне забезпечення діяльності закладу освіти в нових умовах потребує нестандартних рішень щодо за-

kubg.edu.ua

безпечення вчителів та учнів з особливими потребами комп'ютерною технікою; перетворення класів у освітній простір з можливостями побудови віртуальної реальності; застосування інноваційних форм і методів проведення занять тощо.

8. Ми не можемо собі дозволити призупинити реалізацію положень реформи освіти в Україні, запровадження НУШ. Керівник разом з іншими учасниками освітнього процесу зобов'язаний працювати над стратегією розвитку закладу освіти, над розбудовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Карантинні обмеження лише підкреслюють важливість запровадження лідерської парадигми управління закладом освіти.

9. Педагогічні працівники, а особливо керівники закладу освіти, потребують психологічного супроводу своєї діяльності. Швидкоплинність процесів, невизначеність подій, процесів та результату роботи; перевантаження, проблеми у комунікації — все це спричинює необхідність у створенні консультаційних психологічних пунктів на рівні району для можливості надання відповідної допомоги.

Враховуючи все вищенаведене, пропонуємо рекомендації щодо забезпечення якості освітньої діяльності закладів освіти в умовах карантинних обмежень:

1. Важливу роль у переході закладів освіти до роботи в умовах карантинних обмежень та повернення до звичайних умов відіграють Департамент освіти і науки та районні у м. Києві управління освіти. До їх компетенції входить вироблення відповідної політики, процедур життєдіяльності закладів освіти у нових умовах та забезпечення контролю. У той же час вважаємо за необхідне акцентувати увагу на потребі у такому:

— запровадження інформаційно-аналітичної системи для потреб управління, електронного документообігу;

— розробка типової системи дистанційного навчання, яку можна розгорнути у кожній школі та масштабувати за запитами й вимогами закладу освіти;

kubg.edu.ua

— надання консультативної допомоги керівникам закладів освіти, перш за все юридичного та кадрового спрямування;

— створення електронних ресурсів на допомогу вчителю;

— розробка системи мотивації праці керівника закладу освіти.

2. Безпосереднє управління закладом освіти здійснює його керівник, який несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність. Рекомендуємо керівникам розробити та затвердити Порядок (регламент) роботи закладів освіти, який би чітко визначав дії всіх учасників освітнього процесу в умовах карантинних обмежень:

— донесення інформації про карантинні обмеження та форми роботи у цей час; визначення каналів отримання офіційної, перевіреної інформації;

— необхідні дії адміністрації ЗО для забезпечення переходу на роботу в дистанційному форматі;

— розгортання системи дистанційного навчання, затвердження відповідальних за її функціонування;

— можливість внесення змін до планування діяльності, розкладу занять, розпорядку роботи, оцінювання учнів тощо;

— регламентація взаємодії учасників освітнього процесу;

— форми контролю та відповідальності.

3. Необхідним завданням для керівника є утримання керованості закладом освіти та відповідними процесами. Важливо організувати роботу і підтримати творчий потенціал діяльності колегіального органу управління, методичних об'єднань, громадського самоврядування. Підтримати ініціативи педагогічних працівників, учнів, батьків. Але в той же час забезпечити виконання цілей закладу освіти, завдань, поставлених у річному плані. Мобілізувати колектив на вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти та підготовку до проведення у закладі інституційного аудиту.

4. В умовах невизначеності важливим для керівника закладу освіти є дотримання законодавства у своїй діяльності.

kubg.edu.ua

Рекомендуємо ознайомити колектив з існуючим нормативно-правовим забезпеченням щодо використання технологій дистанційного навчання в умовах карантину. Призначити відповідальних за окремі ланки роботи, в тому числі координатора дистанційного навчання. Провести навчання для педагогічних працівників та учнів щодо роботи у системі дистанційного навчання.

5. Рекомендації від НВК № 141 «ОРТ»: «З метою забезпечення організації освітнього процесу та виконання освітніх програм необхідно створити єдиний інформаційний простір закладу освіти, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, хмаро і мобільно орієнтовані навчальні середовища в управлінській та освітній діяльності. Важливо розробити систему правил взаємодії усіх учасників освітнього процесу та дотримуватися їх. Для ефективного впровадження дистанційного навчання необхідно передбачити форми зворотного зв'язку (контролю) між усіма учасниками освітнього процесу.

Під час дистанційного навчання учасники освітнього процесу повинні сприяти виконанню здобувачем освіти освітньої та навчальних програм, досягненню передбачених ними результатів навчання, реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, дбати про фізичне та психічне здоров'я дітей, формувати у них навички здорового способу життя, а також сприяти дотриманню учнями академічної доброчесності».

6. Рекомендації від управління освіти Шевченківського району. Педагогічним працівникам потрібно:

— внести зміни до календарно-тематичного планування (визначте теми для самоопрацювання; теми, з яких будуть проведені телевізійні чи онлайн-уроки, консультації, перегляньте обсяг домашніх завдань тощо);

— чітко дотримуватися розкладу уроків, санітарних норм щодо організації освітнього процесу під час карантину (обсягу домашніх завдань, часу безпосередньої роботи учнів за

комп'ютером тощо). Уникайте перевантаження учнів, за можливості зменшіть обсяг навчального матеріалу для самостійного опрацювання;

— використовувати онлайн-консультації на освітніх платформах із поясненням нового матеріалу. Сформуйте електронну базу власних уроків (презентацій) та надайте учням доступ до них;

— організувати спільно з батьками перегляд дітьми телевізійних уроків. Давайте учням творчі завдання за темами цих уроків;

— надати учням чіткий алгоритм виконання завдань (тема; що опрацювати; де взяти матеріал для виконання завдання; куди надіслати роботу; кінцевий термін її прийому);

— забезпечити під час та після виконання завдань постійний зворотний зв'язок з учнями. Якщо завдання складне і потребує кількох редагувань, зворотний зв'язок має бути швидким (коментарі, чати тощо);

— систематично здійснювати перевірку знань учнів. Найкраще, якщо оцінювання проводиться в режимі онлайн або на дистанційних платформах, де є відповідна функція та інструментарій. Задля дотримання академічної доброчесності здійснюйте оцінювання учнів у онлайн-режимі з часовими обмеженнями, використовуйте творчі завдання;

— не критикувати отримані роботи учнів. Разом з оцінкою варто надавати дітям свої коментарі (виконано добре; над чим слід попрацювати; що треба зробити для поліпшення результату тощо). Саме у дистанційному навчанні актуалізується формувальне оцінювання, спрямоване на підтримку кожного учня (спільно з'ясуйте зміст зробленого; встановіть зв'язок між тим, що вже відомо, і тим, що знадобиться дітям у майбутньому; порівняйте реальні результати з очікуваними; зробіть спільні висновки, обговоріть питання для обмірковування);

kiboo.edu.ua

— розробити індивідуальну освітню траєкторію для тих учнів, які не мають технічних можливостей навчатися разом з усім класом;

— розробити спільно з батьками та учнями правила співпраці під час карантину. Підтримуйте зворотний зв'язок із батьками, інформуйте їх про рівень навчальних досягнень дітей;

— після завершення карантину та повернення учнів до школи провести діагностичне оцінювання з метою з'ясування їхньої готовності до дальшого навчання. За результатами діагностики слід скоригувати календарно-тематичне планування залежно від потреб учнів.

7. Особливої уваги потребує навчання учнів 11 кл. щодо підготовки до ЗНО (індивідуальні консультації, перегляд телевізійних уроків, самостійна підготовка на вебресурсі УЦОЯО, платформі Prometheus тощо).

8. Особливою є роль класних керівників у налаштуванні учнів класу на навчання, забезпеченні комунікації з батьками та учнями.

9. Пам'ятайте, що вчителі у період дистанційного навчання мають можливість долучитись до самоосвіти — нові знання, новий досвід, нові можливості!

10. Рекомендації від ліцею «Наукова зміна».

Важливим є:

— підтримання відповідного рівня взаємодії, взаєморозуміння та довіри, поваги одне до одного всіх учасників освітнього процесу;

— постійна комунікація, оперативне вирішення технічних і психологічних проблем, що виникають;

— обговорення з батьками алгоритму взаємодії, важливих моментів співпраці та зворотного зв'язку;

— урахування вікових і психологічних особливостей кожної конкретної дитини під час роботи з класом;

kubg.edu.ua

— узгодження календарно-тематичних планів учителів-предметників з метою уникнення перевантаження учнів онлайн-уроками та кількістю домашнього завдання;

— надання переваги завданням, що вимагають логічного мислення, власних роздумів, міркувань, мінімізують списування та копіювання з Інтернету;

— дотримання учнями академічної доброчесності; заохочення та підкреслення важливості результатів, що були отримані самостійно;

— підтримка учнів, мотивування їх до роботи, похвала, візуальний контакт;

— заповнення учнями анкет, що надають зворотний зв'язок: чи зрозумілим було пояснення, як оцінюють власну дистанційну роботу, які методи навчання сподобалися тощо.

kubg.edu.ua

Упровадження інноваційної динамічної моделі професійного розвитку педагогічних працівників Інститутом післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

3.13. Інститут — для педагогів та учнів закладів освіти м. Києва

Войцехівський М.Ф.,
директор Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

У 2020–2021 н.р. Інститут післядипломної освіти продовжив упровадження інноваційної динамічної моделі професійного розвитку педагогічних працівників методичних установ та закладів дошкільної, початкової, загальної середньої, позашкільної освіти м. Києва з урахуванням особливостей організації освітнього процесу в умовах пандемії та карантинних обмежень.

Діяльність Інституту післядипломної освіти трансформувалась, однак провідні напрями було реалізовано в повному обсязі, а саме:

— упровадження ідей НУШ у професійну діяльність вчителів;

— надання освітніх послуг відповідно до державної політики у сфері освіти;

kubg.edu.ua

— задоволення запитів і потреб педагогів та закладів освіти;

— проведення освітніх заходів на базі закладів освіти, за місцем роботи педагогів;

— формування інформаційно-методичного середовища;

— здійснення експертної, науково-практичної, аналітико-прогностичної діяльності;

— створення та впровадження освітніх інновацій.

Близько *40 тисяч педагогів* столиці мали змогу не тільки забезпечити свої професійні потреби і запити та вибудувати індивідуальну освітню професійну траєкторію, але й значно заощадити часові та фізичні ресурси для підвищення своєї кваліфікації. Інститут реалізовував *14 програм професійного розвитку* через дистанційну, змішану та частково очну форми навчання. Відповідно основним завданням діяльності Інституту у 2020 р. було надання освітніх послуг педагогічним працівникам закладів освіти у вільний від основної діяльності час *«24 години на добу, 7 днів на тиждень, 365 днів протягом року»* дистанційно або безпосередньо в закладі освіти після уроків чи у вихідний день.

Така діяльність Інституту дала змогу керівникам закладів освіти не знижувати якість освіти учнів шляхом нерівноцінних замін уроків та зекономити кошти, які потрібно було б витратити на такі заміни. Разом з тим педагоги не витрачали час і кошти на поїздки до місця навчання, а могли обрати найзручніший для себе час опрацювання навчальних модулів. Реалізація Інститутом дистанційної форми навчання з початку 2020 р. дала також можливість науково-педагогічному персоналу бути готовим до повномасштабного розгортання дистанційного навчання під час карантину, що розпочався у березні 2020 р. На порталі електронного навчання для педагогів усіх спеціальностей було розміщено близько *200 навчальних модулів*, а працівники НМЦ інформаційних технологій розробили систему, яка дала змогу педагогу, учаснику програми, після успішного опанування модуля отримати *електронний сертифікат*.

Протягом карантину (березень — червень) дистанційне навчання успішно пройшли понад *1700 осіб*.

Для підготовки педагогів до роботи з учнями в дистанційному форматі у 2020–2021 н.р. Інститут розробив окрему *програму «Організація освітнього процесу за дистанційною та змішаною формою навчання»*. Вона містить близько *20 навчальних модулів і вебінарів* для керівників закладів освіти та вчителів 5–11 класів: «Організація навчання за технологією "перевернутий клас"», «Дистанційне та змішане навчання в школі: поняття, терміни, моделі», «Дистанційне та змішане навчання української мови», «Сучасні інтернет-технології у створенні інформаційно-освітнього середовища вчителя», «Створення інтерактивних освітніх е-ресурсів», «Контроль і оцінювання навчальної діяльності учнів в умовах дистанційного навчання», «Як провести контроль знань без витрати часу на перевірку», «Організація онлайн-тестування засобами Online Test Pad», «Online-сервіси для створення тестів і анкет», «Як використовувати відео на уроці та в дистанційному навчанні» тощо. Програму засвоїли понад *4220 осіб*.

З 1 вересня розроблено та відкрито нову дистанційну *програму «Організація освітнього процесу в 2020–2021 навчальному році»*. У структурі програми понад *400 оновлених навчальних модулів* для педагогів усіх спеціальностей закладів дошкільної, початкової, загальної середньої та позашкільної освіти. У змісті модулів — презентації, короткі відеолекції, теоретичні матеріали, кейси із практичними методичними розробками та тести для самоконтролю. Ця програма суттєво відрізняється від інших дистанційних програм саме структурою навчальних модулів, які є інтерактивними та практично спрямованими. Крім того, програма містить модулі для підготовки педагогів до впровадження нового Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти: «Мовленнєва культура — основа професійної діяльності педагога», «Інтегрування елементів медійної освіти у змісті шкільного курсу української

мови», «Teaching languages for primary students (для учителів англійської мови)», «Методика використання електронних засобів навчального призначення на уроках математики» та ін. Усі учасники програми після її успішного опанування отримують електронні сертифікати Університету Грінченка на персональну сторінку дистанційного електронного порталу. Протягом вересня — грудня за цією програмою навчалося *10 374 особи*.

Дистанційне навчання має як певні переваги, особливо під час суворих карантинних обмежень, так і певні недоліки. Саме тому Інститут у 2020 р. широко застосовував змішану форму навчання. У докарантинний період (січень — лютий) та протягом вересня — грудня під час послаблення карантину працівники Інституту розробили *систему тренінгових занять* для *Програми розвитку професійних компетентностей всіх педагогічних працівників окремого закладу освіти*. Тематика тренінгів: «Основи коучингу в освіті», «Визначення індивідуальних та командних цінностей», «Як бути успішним та щасливим», «Позитивний імідж керівника і його вплив на успішну діяльність закладу освіти», «Психологія управління конфліктними ситуаціями», «Педагоги і батьки: безконфліктне спілкування», «Від конфлікту до діалогу: "мова Жирафа" у спілкуванні» та ін. Такі тренінги проводилися безпосередньо у закладах освіти на замовлення педагогічних колективів. Протягом року було проведено *80 тренінгів у 41 закладі освіти* (СШ № 113, КВЛ ім. І. Богуна, Ліцей інформаційних технологій № 79, СЗШ № 329 «Логос», гімназія № 32 «Успіх», СШ № 88, гімназія «Консул» № 86, ліцей № 144 ім. Г. Ващенка, СШ ІІ–ІІІ ступенів № 159, ліцей № 100 «Поділ», Фінансовий ліцей, ліцей № 171 «Лідер», УГЛ, СШ № 172, СШ № 23, Технічний ліцей, ЗЗСО «Дитяча інженерна академія» та ін.). За відгуками педагогів та керівників закладів освіти, змішана форма навчання — найбільш популярна та ефективна. Учасниками тренінгів стало понад *4000 педагогів*.

kubg.edu.ua

Очну форму навчання педагогів та керівників закладів освіти Інститут застосовував на початку року, протягом січня — лютого. За цей період було реалізовано: *Програму розвитку фахових компетентностей педагогів; Програму розвитку персоналу закладу освіти; Програму освітнього лідерства; Програму розвитку управлінської компетентності керівника закладу освіти; Програму підготовки експертів інституційного аудиту закладу освіти; Програму підготовки освітніх тренерів*. Особливо популярною серед педагогів стала Програма підготовки освітніх тренерів, яку опанували близько *100 педагогів* Голосіївського р-ну. У зв'язку з карантином реалізацію цієї програми було призупинено, нині вона адаптована до дистанційного навчання. Решту програм на початку карантину було трансформовано у *дистанційну Програму розвитку професійних компетентностей педагогів закладів дошкільної, початкової, загальної середньої та позашкільної освіти*. Очні програми протягом січня — лютого опанувало понад *2 340 осіб*. З метою ефективного проведення атестації педагогів під час карантину всі посвідчення про успішне закінчення навчання були переведені в електронний формат та передані до районних управлінь освіти разом із паперовими оригіналами. Це дало змогу районним атестаційним комісіям провести атестацію вчасно та повноцінно.

Незважаючи на відсутність державного фінансування підготовки вчителів 1–4 класів до роботи в Новій українській школі, працівники Інституту провели *онлайн-навчання вчителів 1–4 класів та вчителів іноземної мови початкових класів*. З цією метою державні програми, які передбачали очну форму, були адаптовані до онлайн-навчання. Таке навчання протягом червня — грудня пройшло *577 осіб*.

Діяльність Інституту у 2020 р. була спрямована і на розвиток управлінської діяльності керівників закладів освіти. Вперше організовано та проведено *літню школу керівників за-*

Київ.edu.ua

кладів освіти «Запровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти».

Спільно із Державною службою якості освіти розроблено *Програму з підготовки експертів інституційного аудиту* закладів загальної середньої освіти. Таке навчання пройшли близько *200 осіб*.

Карантинні обмеження, пов'язані з пандемією COVID-19, створили низку проблем для керівників, педагогів та учнів. Інститут оперативно та успішно відреагував на такі виклики. Зокрема, протягом першого тижня карантину було розроблено та розпочато реалізацію спільного із ТРК «Київ» *проєкту «Відкритий урок»*. Протягом березня — квітня було відзнято та випущено в ефір близько *100 телеуроків для учнів 11 класів*, з жовтня у межах проєкту створено та відзнято понад *200 телеуроків для учнів 7–9 класів*. Уроки переглянуло понад *250 000 осіб*. Це рекорд серед навчальних програм телебачення. Важливо відзначити, що працівники Інституту, окрім участі у створенні уроків спільно з педагогами, організації їх запису та методичного супроводу, взяли безпосередню участь у проведенні таких уроків. Із 28 педагогів-авторів уроків 7 — *науково-педагогічні працівники Інституту*. Відеотека уроків доступна для всіх охочих на електронному порталі Інституту.

Для ефективного початку нового навчального року було розроблено та видрукувано для всіх закладів освіти *методичні рекомендації «Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи»* та *путівник «Дистанційне та змішане навчання в школі»*. Протягом липня — серпня створено та проведено *вебінари для педагогів* «Організація дистанційного навчання закладом освіти» *та учнів* «Як навчатися дистанційно? Відкриті ресурси». Їх переглянуло понад *17 000 осіб*. Відеозаписи вебінарів розміщено на YouTube-каналі електронного порталу Інституту.

Наприкінці 2020 р. перед колективом Інституту постали нові виклики. Створено нову *Програму підготовки педагогічних*

Київ.ua

працівників закладів освіти до роботи в умовах карантину у січні — лютому 2021 р. Підготовлено та записано понад *60 вебінарів, аудіо- та відеорекомендацій* для педагогів ЗДО, початкових класів, 5–11 класів, учнів, батьків. Ось лише деякі теми: «Спілкуймось українською вдома», «Домашні історичні студії», «Як не сумувати під час карантину», «Домашні завдання в дистанційному навчанні» тощо. Крім того, вперше розроблено орієнтовне календарно-тематичне планування уроків з усіх предметів для 5–11 класів в умовах дистанційного навчання. Всі матеріали розміщені на електронному порталі Інституту.

Перехід закладів освіти до роботи у дистанційному форматі викликав проблеми з використанням електронних ресурсів. Інститут на замовлення Департаменту освіти і науки забезпечив *експертизу ресурсів* Lifecell, Eddy, «ЛІТЕР-ІКТ» та ін.

Інститут успішно продовжує навчати педагогів та керівників закладів освіти і з інших регіонів України. Всього у 2020 р. навчання пройшло 1156 педагогів з Київської (Бориспіль, Бровари, Буча, Біла Церква, Ірпінь, Фастів), Кіровоградської (Кропивницький, Олександрія), Житомирської (Новоград-Волинський, Овруч, Любар), Одеської (Ізмаїл, Роздільна), Херсонської (Сиваське), Тернопільської (Заліщики, Шумськ), Волинської (Ківерці), Львівської (Червоноград), Донецької (Костянтинівка) та Вінницької (Хмільник) областей.

Таким чином у 2020 р. Інститут успішно виконав стратегічні завдання щодо професійного розвитку педагогічних працівників м. Києва відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та постанови Кабінету Міністрів України № 800 від 21.08.2019 р. Про це свідчать наведені нижче порівняльні діаграми.

Університет Грінченка — єдиний заклад освіти в Україні, який щорічно проводить *31 учнівську олімпіаду* та *7 учнівських конкурсів*. У міському етапі олімпіад беруть участь усі зацікавлені обдаровані учні. Протягом 2020 р. в Інституті змагалося *понад 10 тисяч учнів*. Аналогів такого явища в Україні немає.

Київ.edu.ua

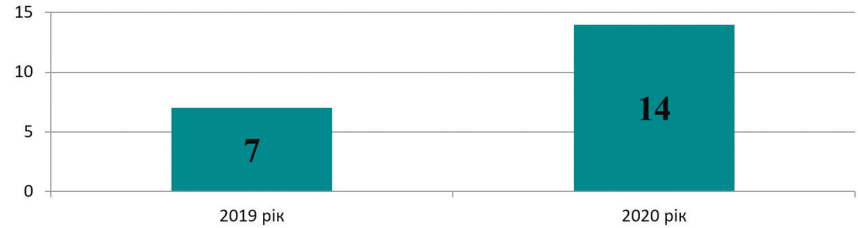

Рис. 3.13.1. Кількість програм професійного розвитку педагогів

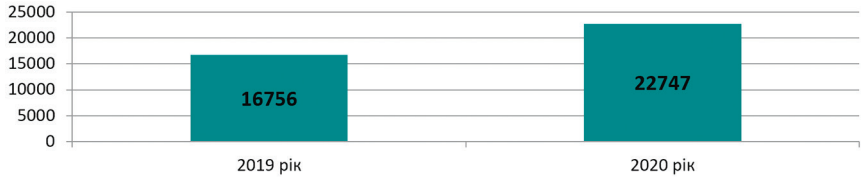

Рис. 3.13.2. Кількість педагогів, які навчалися в Інституті

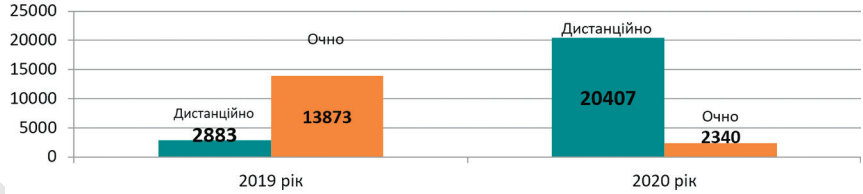

Рис. 3.13.3. Кількість педагогів, які навчалися очно та дистанційно

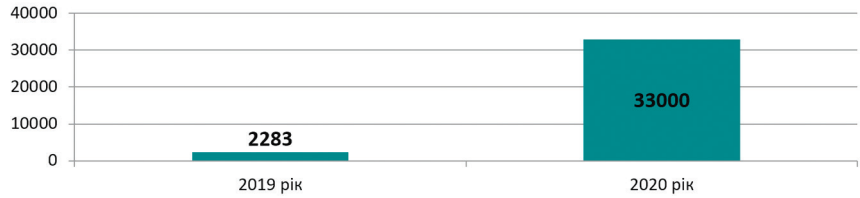

Рис. 3.13.4. Кількість виданих електронних сертифікатів

Карантинні обмеження призупинили учнівські олімпіади та конкурси у 2020–2021 н.р., але колектив Інституту розробив *модель та умови проведення ІІІ етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад у м. Києві у 2021 р.* у дистанційному форматі та реалізував їх за підтримки партнерів.

З урахуванням результатів, які були досягнуті колективом Інституту, було визначено першочергові завдання, зокрема: оновлення платформи дистанційного навчання, процедури реєстрації слухачів та обліку результатів навчання, структури та змісту усіх програм професійного розвитку педагогічних працівників в Інституті, створення незалежної системи моніторингу задоволення освітніх потреб педагогів, які навчаються.

kubg.edu.ua

РОЗДІЛ 4
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Психолого-педагогічні аспекти взаємодії учасників освітнього процесу

4.1. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії в умовах дистанційного навчання у школі I–III ступенів № 206 імені Леся Курбаса Святошинського району м. Києва

Доценко О.Ю.,
заступник директора з навчально-виховної роботи школи I–III ступенів № 206 імені Леся Курбаса м. Києва

Необхідною умовою будь-якої діяльності людини є комунікація, тобто обмін повідомленнями, інформацією, яка подається в усному та письмовому вигляді. Проте інформація не тільки передається і приймається, але й зазнає певних змін: формується, уточнюється, розвивається.

Спілкування в електронному середовищі — це спільна діяльність суб'єктів дистанційного навчання, яка передбачає

kubg.edu.ua

взаємообмін даними засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Взаємодія всіх учасників освітнього процесу — один з найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти, перевагами якої є:

1) навчання в психологічно комфортній для дитини обстановці за її комп'ютером, що підвищує загальну мотивацію до набуття нових умінь та навичок;

2) дистанційне навчання дає змогу учневі працювати у власному ритмі, враховуючи індивідуальні можливості;

3) учень має змогу більше працювати самостійно, а за необхідності отримує допомогу від учителя;

4) дистанційне навчання допомагає подолати територіальні та часові обмеження учасникам освітнього процесу, що знаходяться в різних місцях.

Найважливішою проблемою організації дистанційного навчання є якість комп'ютерно-опосередкованої комунікації, яка має такі психологічні та соціальні недоліки: відсутність живого контакту віч-на-віч; короткочасна і часто відстрочена у часі взаємодія з іншими учнями та викладачем; дефіцит невербального та голосового спілкування; відсутність можливостей для розвитку близьких стосунків між учасниками тощо.

Учитель — учень. Взаємодія між учнями та вчителями під час дистанційного навчання відбувалася в межах штучно створеного комунікативного простору, який передбачав сформовану ситуацію взаємодії, спрямовану на досягнення цілей, здобуття знань у віртуальному просторі.

Найбільш ефективними формами роботи під час дистанційного навчання були:

1) відеоконференції, що проводились у визначений день і час (відповідно до розкладу) для обговорення й ухвалення рішень, дискусії, захисту проєктів;

2) форуми — найпоширеніша форма онлайн-спілкування, присвячена певній темі. Модератор (педагог) порушував проб-

kubg.edu.ua

лемні питання, а учасники форуму шукали форми та методи їх вирішення;

3) чати — засіб оперативної комунікації людей через Інтернет. Наші вчителі обрали для своєї роботи текстовий та голосовий чати. Під час вивчення іноземної мови в дистанційній формі найефективнішим став голосовий чат, що допоміг організувати спілкування з носіями мови, надав можливість мовної практики, дискусії у спільній проєктній діяльності, обміні інформацією;

4) анкетування — достатньо гнучкий інструмент для поточного контролю. Після засвоєння кожної теми вчителі використовували анкети для самооцінки результатів навчання учнями.

Головним завданням наших педагогів стало створення матеріалів, які були б максимально доступними, цікавими, наочними і такими, що стимулювали до поглиблення знань та самоосвіти.

Певні труднощі у дистанційному навчанні викликало не тільки стимулювання самоорганізації учнів, але й можливість розгортання діалогу, який спонукав би їх висловлювати власні пропозиції, оскільки в дистанційному режимі багато видів традиційної мотивації працює не так ефективно, як в очній школі.

Під час роботи в групі педагоги створювали для окремого учня або учениці ситуації успіху, не лише предметний, а й мотиваційний аспект навчання, тобто вчитель спрямовував увагу на успішність освітньої діяльності учнів, прагнення досягти поставлених цілей, виявлення наполегливості. Так працює і традиційна школа, але в умовах дистанційного навчання особливо важливо було відзначати досягнення й успіхи учнів, навіть невеликі, висловлювати позитивну оцінку, похвалу за виконану роботу.

Адміністрація закладу — вчитель. Адміністрація школи, що забезпечує діяльність закладу освіти, відіграє велику роль в організації взаємодії учителів та учнів в умовах режиму ди-

kubg.edu.ua

станційного навчання. Вона узгодила правила та розклад співдії всіх учасників освітнього процесу для виконання освітніх програм, тобто адміністрація допомогла колегіально обрати оптимальний варіант роботи, зважаючи на технічні можливості школи, кожного вчителя та учнів, а саме:

— здійснила аналіз готовності педагогічних працівників;

— провела опитування щодо наявності технічних засобів, Інтернету в усіх учасників освітнього процесу;

— забезпечила комп'ютерною технікою педагогічних працівників для проведення дистанційного навчання;

— склала розклад навчальних занять, гуртків, груп подовженого дня, корекційно-розвивальних занять тощо;

— провела онлайн-консультації з педагогічним колективом щодо використання необхідних цифрових ресурсів, вибору онлайн-платформи;

— провела тестування та обрала онлайн-платформи;

— надала рекомендації щодо організації освітнього процесу;

— на засіданні педагогічної ради були затверджені відповідні рішення.

Протягом усього дистанційного навчання здійснювалося опитування педагогів стосовно умов праці та шляхів удосконалення механізмів навчання.

Розроблено систему необхідних банерів: сайт школи, сайти управління освіти, сайт МОН України, портал «Мої знання», «Віртуальний методичний кабінет», що спрощує перехід на ресурси, які рекомендовано вчителям для використання в роботі.

Отже, адміністрація надала можливість учителям у зручний для них час отримувати інформацію, вчасно реагувати на подану інформацію, мати доступ до основних нормативних документів, які регулюють освітній процес у школі.

Учитель — учитель. Під час дистанційного навчання на особливості й характер спілкування педагога з учнем головним

kubg.edu.ua

чином впливав морально-психологічний клімат у педагогічному колективі, побудований на міцних партнерських стосунках.

Основними принципами, якими керувалися вчителі під час міжособистісного онлайн-спілкування, були: гуманізм, гласність, демократія, поєднання централізованого адміністративного управління з самоврядуванням і самоорганізацією, соціальна відповідальність за результати своєї діяльності.

Спілкування педагогів з колегами включало:

1) офіційно організовані (формальні) стосунки: методичні об'єднання, педради, збори, наради, на яких обговорювалися поточні навчальні, виробничі та виховні проблеми. У кожного педагога виникала необхідність особистого онлайн-контакту з колегами для вирішення перспективних і поточних освітніх завдань. Вони обговорювали поведінку й успішність учнів, заходи впливу на них, що дозволило сформувати єдиний підхід до вимог виконання навчальних завдань;

2) неофіційні товариські контакти: запроваджено онлайн-перерви "Coffee break online", під час яких відповідальна особа створювала відеоконференції, де можна було поспілкуватися з колегами за кавою, створивши атмосферу щирих стосунків товариськості й дружби.

Ці два види спілкування здійснювалися через служби миттєвих повідомлень, соціальні мережі, сайт закладу освіти, сервіс відеоконференцій.

Учитель — батьки. Ще до початку онлайн-навчання педагоги зрозуміли, що більшість батьків не мали достатньо позитивного досвіду дистанційного навчання та не завжди могли самоорганізуватися, створити відповідний навчальний простір для своїх дітей. Тому вчителі підтримували й налаштовували батьків на те, що дитина має навчатися самостійно, лише інколи звертаючись по допомогу до дорослих. Для забезпечення зворотного зв'язку було запроваджено електронні анкети, творчі флешмоби, голосування у Viber, вирішення загальних питань онлайн.

kubg.edu.ua

Перед початком роботи кожен класний керівник провів онлайн-конференцію з батьками, обговорив форми співпраці та інші організаційні питання, скоординував роботу всіх у зручному форматі. На сайті школи було розміщено розклад занять (консультацій) учителів і загальний алгоритм дій під час дистанційного навчання.

Педагоги зазначили, що найкращим способом уникнення непорозумінь з дорослими виявилось встановлення чітких правил спілкування, запропонованих від початку навчання. Так, було домовлено з батьками учнів, як і коли буде підтримуватись зв'язок з ними, визначено години й канали для спілкування: електронні листи, вебконференції, групи в соціальних мережах, Viber та інші зручні засоби.

Саме тому батьки систематично отримували інформацію від класного керівника щодо відвідування онлайн-уроків дитиною та її успіхів. Чим більше інформації отримували батьки, тим більше вони відчували себе частиною команди. Ефективне спілкування батьків і вчителів базувалося на принципах позитиву та довіри.

Адміністрація закладу освіти — батьки. Організовуючи дистанційне навчання, адміністрація нашої школи зважала не лише на наявність техніки і доступу до Інтернету у вчителів та учнів, але й на специфіку початкової, основної та старшої школи. Адже рівень сформованості навичок самостійної роботи учнів початкових класів нижчий, ніж учнів основної та старшої школи, тому координувати роботу молодших школярів мали дорослі. Йдеться саме про створення батьками належних умов для навчання дітей вдома, а не про виконання дорослими завдань за дитину або пояснення матеріалу замість учителя.

Для ефективної організації дистанційного навчання було проведено анкетування батьків, аби з'ясувати кількість учнів, які можуть бути залучені до дистанційного навчання, та якими цифровими ресурсами володіють діти (чи наявні у них комп'ютери, сучасні телефони, доступ до Інтернету тощо).

kubg.edu.ua

Адміністрація закладу для комунікації з батьками використовувала сайт школи та сторінки у соціальних мережах, на яких були опубліковані:

1) розклад «дзвінків», що дав можливість організувати синхронну роботу всіх учасників освітнього процесу;

2) збережений, але адаптований до ситуації розклад уроків з урахуванням санітарних норм щодо тривалості онлайн-уроків. Разом з тим розклад уроків сигналізував батькам, що навіть за відсутності онлайн-конференцій робота, запланована вчителем та надана через канал комунікації, має відбуватися в чітко зазначений час;

3) чіткі правила спілкування у класних, батьківських, учительських групах було узгоджено з усіма учасниками комунікаційних груп, що дало змогу прибрати негативну тональність;

4) розклад «Днів обміну думками», коли батьки могли звертатися до адміністрації та отримувати відповіді на питання, які потребували пояснень.

Окрім цього, адміністрацією закладу здійснювався постійний моніторинг залучення до дистанційного навчання і здобувачів освіти, і вчителів, щоб зрозуміти, хто з учнів дійсно не має доступу до дистанційного навчання, а хто не має бажання. Такий контроль давав змогу адміністрації вчасно реагувати на вищезазначені випадки, проводити бесіди з батьками таких учнів, надавати вчасно підтримку та супровід.

Учень — учень. Створення та підтримка сприятливого мікроклімату всередині освітньої групи в електронному просторі шляхом керування пізнавальними та соціальними процесами — важлива функція педагога, що забезпечувала соціальну присутність — основу взаємодії «учень — учень». Соціальна присутність педагога під час роботи в групах проявлялася у спеціальних методах підтримки навчального процесу і забезпечувала:

— заходи щодо створення мікроклімату в групі;

— відбір і використання сервісів для спільного навчання;

kubg.edu.ua

— формулювання завдань, які передбачають взаємну перевірку робіт або їх обговорення;

— розробку й супровід групових завдань.

Створюючи особливий мікроклімат для учасників освітнього процесу, учителі використали такі форми комунікації:

— вхідний форум для обговорення проблематики нових тем, очікуваних результатів від вивчення матеріалу;

— невеликі повідомлення з обов'язковим взаємним коментуванням, що вирішували проблему нестачі живого спілкування і давали змогу підключити більшість учнів до обговорення вже на початковому етапі;

— вхідне та вихідне анкетування учнів, яке допомагало педагогам скласти портрет групи, виявити проблеми та питання для ініціювання спілкування;

— формування комфортної атмосфери через обговорення правил мережевого етикету;

— завдання на взаємну перевірку робіт: коментування, рецензування та оцінювання.

Такі форми роботи забезпечили ефективне формування взаємодії між учнями в процесі дистанційного навчання.

Висновки. Успішність дистанційного навчання залежить не тільки від якості інформаційно-освітнього середовища, але й від уміння адміністрації, педагогів, учнів та батьків комунікувати між собою. У пригоді стануть правила мережевого етикету, головна умова дотримання яких — правильна організація освітнього процесу та індивідуальний підхід.

Дистанційне спілкування часто сприймається як знеособлене, що вимагає насправді дещо більшого самоконтролю, ніж при спілкуванні віч-на-віч. Існування й успішне функціонування правил мережевого етикету в новому психологічному середовищі висуває низку специфічних вимог як до педагога, так і до здобувачів освіти, зокрема:

— уміння виділити й відфільтрувати потрібне з великого інформаційного потоку;

kubg.edu.ua

— здатність коротко, точно й грамотно формулювати повідомлення або запити;

— уміння правильно розподіляти навантаження і швидко обробляти одержувану інформацію.

Будь-які контакти через Інтернет — це лише опосередковане спілкування, яке неможливе без взаємодії адміністрації, педагогів, учнів, батьків. Певною мірою віртуальна комунікація більш продуктивна, оскільки існує можливість відстроченої відповіді, наявність певного часового інтервалу, за який можна встигнути зосередитись, ґрунтовно продумати відповідь.

Отже, важливим є зворотний зв'язок між усіма учасниками освітнього процесу в системі дистанційного навчання, адже саме він забезпечує психологічний комфорт, робить опосередковане спілкування доброзичливим, приємним, а навчання — результативним.

kubg.edu.ua

4.2. Психологічний супровід освітнього процесу в умовах дистанційного навчання

Березовська Л.Г.,
інспектор
управління освіти
та інноваційного розвитку
Печерського району

Основними напрямками роботи психолога закладу освіти є профілактика, діагностика, консультування, просвітництво, корекційний розвиток (незалежно від форми навчання). Професійна діяльність психолога реалізується через систему взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу: адміністрацією, педагогами, учнями, батьками. Однак виникає потреба внесення деяких коректив у звичний набір методів і підходів з урахуванням дистанційного режиму навчання.

Практика психологічної допомоги потребує проведення консультацій і заходів просвітницького, методичного, організаційного характеру, в тому числі з питань і проблем організації навчальної діяльності та дозвілля в домашніх умовах, підвищення мотивації учнів до навчання в дистанційних умовах та адаптації суб'єктів освітнього процесу до нових умов навчання, застосування педагогічних технологій, які сприяють підвищенню ефективності віддалених форм навчальних занять.

В умовах дистанційного режиму, які склалися на даному етапі, діяльність практичного психолога передбачає такі основні форми роботи:

— психологічна просвіта в онлайн-режимі за допомогою створення цікавого відеоконтенту, прямих ефірів, вебінарів, електронних бібліотек, колекцій відеофільмів для організації психологічного кінозалу;

kiby.edu.ua

— психологічна профілактика на віддаленому доступі для запобігання виникненню явищ дезадаптації учнів (вихованців), розробка конкретних рекомендацій педагогічним працівникам, батькам з питань виховання, навчання і розвитку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, у тому числі з питань психологічного супроводу дистанційного навчання, а також формування та розвиток навичок конструктивного вирішення питань;

— психологічне консультування онлайн, яке передбачає застосування форм і методів екстреної та кризової психологічної допомоги з метою швидкого зниження можливих негативних ефектів (панічних атак, афективних реакцій, тривожності, агресивних проявів); психологічне консультування батьків, осіб, які їх замінюють, близьких членів родини та їх навчання, в тому числі спрямоване на розвиток умінь справлятися зі зміненими умовами життя;

— психологічна діагностика з використанням методик, тестів, анкет, які можна опрацювати в дистанційному режимі у процесі психологічного супроводу, у тому числі в умовах змішаного типу навчання. На даному етапі фахівці психологічних служб закладів освіти Печерського району м. Києва використовують можливості проведення діагностичних досліджень через мережу Інтернет та запровадили у своїй діяльності створення онлайн-опитувань і тестів за допомогою інтернет-конструкторів (наприклад, тестування через Google Форми), моніторингові дослідження у віртуальній хмарі;

— психологічна корекційно-розвивальна робота в дистанційному режимі, яка може проходити в індивідуальному форматі з використанням цифрових програм або у груповому через відеоконференцзв'язок з учнями, які відчувають труднощі в адаптації, розвитку, поведінці (у тому числі з дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми батьками, які можуть активно долучатись до виконання вправ та завдань, запропонованих психологом).

kiop.edu.ua

Практичним психологам і соціальним педагогам у дистанційному форматі роботи варто також приділити увагу дітям та підліткам, які, за результатами спостережень та психологічних досліджень, потребують додаткової психолого-педагогічної уваги для попередження виникнення реакцій дезадаптації, емоційно несприятливих станів, адикцій і девіацій поведінки (вживання психоактивних речовин, агресивної, аутоагресивної, ризикованої поведінки, депресивних станів, потрапляння під вплив деструктивних спільнот тощо).

Важливим завданням діяльності фахівців психологічних служб є супровід освітнього процесу, який і у дистанційному режимі потребує розробки методичних рекомендацій для всіх учасників освітніх відносин, допомоги педагогам у виборі освітніх технологій, адекватних дистанційним умов навчання, які б враховували індивідуально-психологічні особливості учнів.

Розвиток дистанційного навчання потребує від практичних психологів та соціальних педагогів достатньо високого рівня професіоналізму, прагнення до співробітництва та постійного удосконалення особистісних та професійних якостей.

kubg.edu.ua

4.3. Робота практичного психолога з батьками в умовах дистанційного навчання

Самишкіна О.В.,
практичний психолог
спеціалізованої школи № 80
Печерського району м. Києва

Ми живемо в унікальний час, рівень психологічної обізнаності зараз дуже високий. Сьогодні, мабуть, вже не залишилося людей, які б не знали, що найбільший вплив на дитину здійснюють батьки. Але саме контакту з батьками дуже часто шкільному психологу і не вистачає. Це тому, що в освітньому процесі, який супроводжує психолог, дуже мало простору для батьків.

Психолог потрапляє в дуже непросту ситуацію: перед ним стоїть завдання не тільки полегшити стан дитини, допомогти їй подолати проблеми, вирішити конфлікт між нею та вчителем, але й перенаправити увагу дитини, батьків та вчителя на об'єднання зусиль задля досягнення дитиною кращого результату.

Завдяки дистанційному навчанню батьки побачили освітній процес та своїх дітей в освітньому процесі з того боку, з якого раніше в них не було можливості подивитися. Багато батьків стикнулися з труднощами своїх дітей саме в навчальному процесі, з тим, що у них не виходить організувати свій режим дня і навчання, взяти відповідальність за успішність і результативність.

Основним напрямком роботи в школі з використанням методів дистанційного навчання може стати профілактична та просвітницька діяльність з батьками. Дистанційна робота в цьому аспекті відкриває для психолога необмежні можливості:

kubg.edu.ua

— психолог онлайн стає більш доступним та зручним для батьків. Онлайн-зв'язок дає відчуття більшої конфіденційності і відсутності посередників. Крім того, щоб проконсультуватися у психолога, не треба йти до школи, це можна зробити з дому;

— психолог може використовувати різні способи роботи, включаючи аудіальні та візуальні канали сприйняття інформації, створюючи ефект новизни та постійного включення у спілкування (крім авторських статей та відео можна давати посилання на інші цікаві статті, інформаційні постери, невеличкі тематичні відеозаписи);

— надсилаючи батькам свій авторський контент, психолог може здобути довіру батьків швидше, адже створюється ефект «я вже цю людини знаю».

Що батьки очікують від психолога?

Батьки потребують від психолога передусім моральної підтримки, підтвердження, що вони «достатньо хороші батьки», зняття напруги та провини. А вже після цього знань про функції батьків, віковий розвиток дитини, стадії змін батьківських ролей впродовж зростання дитини та про інші психологічні моменти в навчанні, вихованні, зростанні… І якщо раніше психолог міг зустрітися з батьками тільки в школі в робочий час, що було незручно багатьом батькам, то зараз можна побудувати свою діяльність так, щоб батьки могли отримати необхідну психологічну інформацію у зручний для себе час, додати до свого графіку життя психологічну просвіту.

У дистанційному форматі першочерговими для психолога є декілька напрямів роботи:

— консультаційна робота онлайн (Viber, Zoom, Skype);

— просвітницька робота;

— профілактична діяльність (онлайн-зустрічі для обговорення, тематичні статті, короткі відеозаписи — відповіді на запитання тощо).

Дистанційна система роботи психолога з батьками включає:

kubg.edu.ua

1) онлайн-опитування з метою з'ясування запиту батьків і налагодження контакту;

2) планування просвітницької та профілактичної діяльності з урахуванням запиту батьків;

3) оформлення статей та коротких відео (5–7 хв) з метою надання відповідей на запити батьків, показу зон росту в цих питаннях, заохочення батьків до більш глибокого дослідження тем, формування довіри до шкільного психолога. Ці матеріали можна розміщувати на сайті школи, особистій сторінці у Facebook (або офіційній шкільній сторінці), YouTube-каналі, сайтах«У психолога», «Всеосвіта», «На урок» або в особистому блозі.

4) підтримку контакту з батьками через онлайн-канали (надання матеріалів 1-4 рази на місяць достатньо);

5) донесення складних тем у вигляді схем, інтелект-карт тощо;

6) формування відчуття «доступності психолога» (психолог знаходиться на відстані «протягнутої руки»), впевненості в конфіденційності роботи психолога та в його позиції «посередині» (психолог не засуджує батьків, не приймає бік школи, не розповідає директорові інформацію з консультації, а є інструментом у супроводі педагогічного процесу);

7) коли довіра сформована, запрошення батьків до більш детального обговорення важливих тем на вебінарах. Вебінар можна подивитися частинами в зручний час, переслухати та законспектувати для себе;

8) після формування довірливих стосунків можливе створення групи підтримки для батьків.

Побудова дистанційної психологічної роботи як системи дає можливість психологу зберегти ресурси, полегшити свою роботу, розширити аудиторію активно включених у навчальний процес батьків, попередити та уникнути багатьох шкільних проблем серед учнів.

kubg.edu.ua

4.4. Батькам про стресостійкість

Година Н.В.,
практичний психолог
гімназії № 117 імені Лесі Українки

Дистанційне і змішане навчання — це нові стресори нашого життя. Тому батькам важливо бути в ресурсі. Батьки — це найближче оточення дитини, і саме вони можуть прищепити їй навички стресостійкості та вміння долати складні ситуації.

Для цього батькам необхідно ***зберігати та підтримувати сприятливу, спокійну, доброзичливу атмосферу в сім'ї***, вчитися не панікувати у складних ситуаціях, пам'ятати, що «чорні смуги завжди змінюють білі». Розумний спокій родини допоможе дитині не втратити внутрішню впевненість, стабілізує ситуацію.

Важливо регулярно спілкуватися з дитиною на теми, пов'язані з її переживаннями, почуттями, емоціями.

Обов'язково обговорюйте, моделюйте найближче і далеке майбутнє. Намагайтеся планувати разом (але не нав'язувати) перспективи майбутнього дитини. Діліться своїми переживаннями, думками, розповідайте чесні історії з життя, в тому числі про подолання вами і вашими знайомими складних життєвих ситуацій. Звичайна душевна розмова здатна мотивувати дитину повірити у власні сили. Співчувайте переживанням, слухайте серцем. Діти, які відчувають підтримку і щире співчуття батьків, справляються зі стресом успішніше.

Навчайте дитину висловлювати емоції в соціально прийнятних формах: агресію — через активні види спорту, фізичні навантаження, які можна виконувати вдома або на вулиці; душевні переживання — через довірливу розмову з близькими. Часто дитині (особливо підлітку) складно розповідати про свої тривоги батькам або однолітками, тож запропонуйте їй завести блокнот (щоденник), в якому вона буде розповідати про свої

проблеми і хвилювання. Викладаючи емоції на папері, вона відчуватиме полегшення, звільниться від можливих негативних думок.

Заохочуйте фізичну активність дитини. Стрес — це передусім фізична реакція організму, тому ефективно долати його дитині допоможе будь-яка діяльність, що вимагає фізичних зусиль: прибирання, фізичні вправи, спів, танці... Визначте спільно з дитиною, якою активною справою вона могла б займатися, перебуваючи вдома.

Підтримуйте та стимулюйте творчість і працю дитини. Створіть артпростір, у якому дитина зможе малювати своїх боюсиків, ліпити з пластиліну внутрішню силу і моделювати з паперу коло підтримки.

Техніка «Внутрішня сила».

Матеріали: пластилін, глина чи солоне тісто.

Інструкція. Візьми ту кількість матеріалу, яка тобі зараз потрібна (відчуй інтуїтивно). Подумай, що для тебе означає словосполучення «внутрішня сила», які образи в тебе виникають, коли ти думаєш про таку силу? Зліпи той образ, який тобі підказала уява. Все створене тобою правильне.

Обговорення:

— Що ти створив(ла)?

— У чому твоя внутрішня сила?

— Як ця сила може проявитися для тебе?

— Які дії ти можеш зробити, щоб реалізувати свою внутрішню силу?

Залучайте дитину до родинних справ. Заохочуйте її до турботи про ближніх (представників старшого покоління, молодших дітей, домашніх улюбленців). Приємні обов'язки, відчуття власного внеску в родинний добробут («без мене не впораються») є додатковим ресурсом для подолання стресу. Допомагаючи іншим, ми завжди стаємо сильніші духом.

Підтримуйте сімейні традиції. Згадайте цікаві традиції вашої родини. Сімейні традиції — це «укорінення», відчуття влас-

kubgedu.ua

ної сили, підтримки роду. Маленькі ритуали, традиції, притаманні тільки вам, додадуть щастя і затишку родині, зміцнять стосунки.

Що ж може претендувати на сімейну традицію? Це перегляд новинок кіно щоп'ятниці, прикрашання новорічної ялинки або відпочинок на морі взимку. Головне, щоб всі члени родини прагнули з року в рік, з місяця в місяць наповнювати сімейний час, насолоджуватися товариством одне одного.

Організовуйте спільне дозвілля. Влаштовуйте ігри у родинному колі, спільно готуйте нові страви, читайте вголос вірші чи казки, розгадуйте кросворди, створіть родинний герб, намалюйте символи, які можуть захищати, оберігати родину, дім, місто, країну, світ.

Тримайте лінь на гачку. Лінь потрібно тримати на гачку і розвивати в собі наполегливість. Адже лінь — це камінь, який перекриває наш шлях, або ж камінь, завдяки якому ми починаємо будувати сходинки до свого успіху.

Інгредієнти «вакцини» проти лiні:

1) наполегливість (маленькими кроками до вершин). Одну велику і складну справу можна розділити на декілька маленьких і більш простих для виконання. Зосередження на кожній наступній невеликій задачі буде налаштовувати на успіх у великій загальній меті та дасть змогу працювати довше, ніж організм був здатний спочатку;

2) цікавинка (азарт). У кожній справі шукайте цікавинку, навіть маленьке зернятко захоплення — це найкращий заряд для мотивації;

3) режим праці та відпочинку. Вчіть дитину планувати роботу. Планування — чудова звичка, яка дуже дисциплінує і дає змогу вносити у свій режим перерви на відпочинок;

Вчіть керувати часом. Гарною навичкою для дітей буде вміння керувати своїм часом. Вчіть визначати deadline для виконання тієї чи іншої частини проєкту.

kubg.edu.ua

4.5. Профілактика ігрової та комп'ютерної залежностей у роботі практичного психолога з учнями 3-4 класів

Мусієнко І.І.,
практичний психолог
Кловського ліцею № 77
Печерського району

У сучасному світі повноцінне життя людини неможливо уявити без інформаційних технологій. Комп'ютери, телефони та інші технічні пристрої увірвалися в наше життя дуже стрімко і стали невід'ємною його частиною, не вміти користуватись ними — наче не вміти писати або читати. Разом з тим у результаті проникнення комп'ютерів та Інтернету в повсякденне життя людини з'явилися і хвороби, про які ще кілька років тому ніхто не знав — це комп'ютерна, ігрова та інтернет-залежності. Ці види залежностей не менш небезпечні, ніж наркотична залежність, тому що призводять до проблем фізичного та психологічного характеру, значних порушень адаптації у суспільстві.

Комп'ютерна та ігрова залежності — це явища, які в останні роки набули справді вражаючого розмаху. Особливо небезпечними вони є для дітей і підлітків.

Спираючись на практичний досвід, зазначимо, що найбільш результативним є комплексний підхід до роботи в рамках даної проблематики. На базі закладу освіти ми здійснюємо профілактичну, просвітницьку та консультаційну роботу (як в офлайн, так і в онлайн-режимі) з усіма учасниками освітнього процесу, а саме: учнями, батьками, вчителями. Адже для кожної з названих категорій дана проблема є актуальною.

kubg.edu.ua

Кількість звернень із запитом щодо вказаної теми активізувалась під час дистанційного навчання. На нашу думку, це є наслідком вимушеної тривалої роботи учнів за комп'ютерами, планшетами та іншими гаджетами, відсутності живого спілкування з однолітками, друзями, зміни форм дозвілля з орієнтацією на технічні засоби тощо.

У своїй роботі ми використовуємо широкий арсенал методів та форм роботи, зокрема: групові заняття з елементами тренінгу, індивідуальні та групові консультації, бесіди, круглі столи, аналіз проблемних ситуацій, артотерапевтичні техніки, казкотерапію (в індивідуальній роботі з молодшими школярами), роботу в групах, розповсюдження навчально-просвітницьких матеріалів, буклетів тощо. Всі вищезазначені форми та методи зарекомендували себе ефективно і в онлайн-форматі та мають виключно позитивний вплив, що засвідчують результати здійсненої роботи.

У рамках даної статті розповімо про досвід роботи з учнями 4 класів та батьківськими колективами.

Так, для роботи з учнями було сплановано та реалізовано серію профілактичних занять з елементами тренінгу, які включали:

— привітальні вправи на початку занять;
— асоціативний колаж;
— актуалізаційні вправи;
— прийняття правил роботи;
— аналіз та обговорення слайдів «Які негативні наслідки комп'ютерних ігор?», «Наукові дані та факти про комп'ютерну та ігрову залежність»;
— аналіз та обговорення загальних ознак ігрової залежності (психологічних та фізичних);
— роботу в групах з проблемними ситуаціями, які учасники аналізували та відповідно до поставлених запитань намагалися вирішити;
— аналіз та обговорення стадій ігрової залежності;

kubg.edu.ua

— заповнення індивідуальної анкети на визначення ігрової та комп'ютерної залежностей;

— груповий аналіз життєвої ситуації «Історія про Сашка»;

— мозковий штурм «12 справ замість»;

— формування порад для профілактики комп'ютерної та ігрової залежності;

— рефлексію в кінці кожного заняття;

— енергізатор «Сонячний ранок у лісі», «Квітка».

Така форма роботи з учнями, на нашу думку, є найбільш ефективною, оскільки насамперед забезпечує активну участь усіх учасників процесу, творчу взаємодію між собою та з тренером (психологом) і є ретельно спланованим процесом надання та поповнення знань, змін чи оновлення ставлень, поглядів, переконань.

Перед першим заняттям ми запропонували учням нашого ліцею провести самостійне дослідження за допомогою щоденника самоконтролю. Завданням учнів було протягом 7 днів фіксувати час перебування за комп'ютером.

Таблиця 4.5.1

Щоденник самоконтролю

	Час роботи за комп'ютером чи планшетом				
День	**Навчання**	**Пошук інформації**	**Спілкування в соціальних мережах, месенджерах**	**Комп'ютерні ігри**	**Загальна кількість часу**
1					
2 …					

У процесі занять деякі учні визнали, що комп'ютерні ігри витіснили з їхнього життя читання книг, прогулянки, спорт і частково живе спілкування. Також вони зазначили, що раніше навіть не замислювались над тим, який негативний вплив

kubg.edu.ua

здійснює тривала, багатогодинна робота на комп'ютері, і не підозрювали про вплив комп'ютерних ігор на психіку.

В ході наших занять ми робили акцент і на онлайн-іграх, оскільки найбільшу небезпеку для дітей становлять саме вони. Такі ігри дають можливість повністю увійти у віртуальний світ і викликають величезну залежність від обраного героя. Головна їхня особливість — значний вплив на психіку гравця, глибина входження в гру, а також мотивація ігрової діяльності, яка базується на прийнятті ролі та втечі від реального життя.

Представлені статистичні дані та факти викликали значний інтерес та жваве обговорення в учасників занять. Більша частина почутої наукової інформації учням була невідома, але на прикладі фактів вони переконались у її достовірності. І ця інформація, за відгуками багатьох учасників, мала неабиякий вплив на них та на їхнє ставлення до комп'ютерних ігор.

Під час рефлексії в кінці занять учні зазначали, що їхнє ставлення до технічних пристроїв змінилось. Помічним інструментом на шляху до формування нових позитивних звичок стали рекомендації, які ми розробили на одному із занять. У багатьох дітей потреба отримувати задоволення від комп'ютерних ігор змінилась на потребу живого спілкування та активного дозвілля. Важливим є усвідомлення дітьми того, що зловживання комп'ютерними іграми і тривале перебування у віртуальному середовищі згубно впливають на їхнє здоров'я та особистість.

Позитивним індикатором є й те, що результати, отримані при повторному заповненні щоденника самоконтролю, мали позитивну динаміку змін, особливо це стосувалось часу, проведеного за комп'ютерними іграми.

Для роботи з батьками було обрано онлайн-бесіду з елементами групового обговорення на тему «Комп'ютер та його вплив на здоров'я дитини. Профілактика комп'ютерної залежності» та круглий стіл «Ігроманія. Вирішуємо проблеми разом».

Такі форми роботи дали можливість розширити знання батьків з даної проблематики, поділитись власним досвідом щодо проблеми, шляхів реагування та вирішення, допомогти батькам розширити розуміння їхніх дій та профілактичних кроків із запобігання виникненню комп'ютерної та ігрової залежностей в їхніх дітей.

За допомогою зазначених вище форм роботи з батьками ми:

— проаналізували основні ознаки комп'ютерної, ігрової залежностей;

— з'ясували причини, які сприяють виникненню ігрової залежності у дітей;

— розглянули вплив комп'ютерної та ігрової залежностей на психіку та фізичне здоров'я дитини;

— сформували «Батьківські кроки щодо профілактики ігрової та комп'ютерної залежностей дитини».

У процесі роботи з батьками акцент ми робили на ґрунтовному аналізі причин комп'ютерної залежності. В обговоренні аналізували широке поле причин, серед них найбільш частими є недостатнє приділення батьківської уваги та дисгармонія у батьківсько-дитячих взаєминах. Відсутність уваги, тепла та спільного проведення часу спонукають дитину шукати розради у віртуальних та ігрових світах.

Важливою причиною виникнення залежності є те, що дуже часто у дитини немає альтернативи, інших захоплень та уподобань, хобі, позакласної гурткової зайнятості. Власним прикладом, заохоченнями батькам слід стимулювати та підтримувати інтерес дитини до різних видів діяльності (творчих, спортивних, навчальних), мотивувати удосконалювати навички та розвивати здібності.

Наступна причина — невміння дитини знаходити друзів, її некомунікабельність, невпевненість у собі. Діти підліткового віку мають особливу потребу у самовираженні. Якщо вони не мають інших засобів для вираження своїх думок та енергії, то звертаються до комп'ютерних ігор, які створюють ілюзію ре-

kubg.edu.ua

альності, безмежних можливостей, за дії в яких не потрібно нести відповідальність. Така ілюзія руйнівним чином впливає на психіку дитини.

Ще однією з причин більшість батьків назвали відсутність часового обмеження для дитячих комп'ютерних ігор. Дитина дійсно не в змозі самостійно контролювати час, який проводить за комп'ютером чи за комп'ютерними іграми, тому дорослий має допомогти їй у цьому. У ході обговорення батьки поділились своїм досвідом використання різноманітних програм батьківського контролю.

Комп'ютер дає змогу дітям відкривати світ, пізнавати нове, переглядати фільми, писати реферати, готувати презентації. Залежність з'являється тоді, коли всі ці корисні можливості відкидаються, а комп'ютер використовується лише як засіб отримання задоволення від гри.

Робота, проведена з батьками, за висловами самих батьків, підштовхнула їх всерйоз задуматися над тим, чим займаються їхні діти у вільний час, як правильно та з користю організовувати дитяче дозвілля, наскільки важливим і цінним для дітей є час, проведений із сім'єю, як сильно від усього цього залежить подальше формування та становлення особистісних якостей, потреб, ціннісних орієнтацій дитини.

Батькам були надані навчально-просвітницькі матеріали щодо профілактики та попередження комп'ютерної та ігрової залежностей в електронному вигляді (посилання на статті) та відеоформаті.

Серед батьків виник запит і на індивідуальну роботу з дітьми. Для цього було обрано казкотерапію, тому що використання казок — це екологічний, травмобезпечний, безболісний спосіб спілкування (і з молодшими школярами у тому числі). Казки не викликають психологічного опору дитини. Слухаючи казку, дитина ототожнює себе з певним героєм.

Цікавим та корисним моментом казкотерапії є те, що казки впливають на підсвідомість дитини, на праву півкулю мозку,

kiboedu.ua

яка відповідає за образне мислення, при цьому оминаючи критичну ліву півкулю.

В індивідуальній роботі ми підсилювали психотерапевтичний ефект обговоренням казок, підводячи дитину до корисних висновків. Також на заняттях дитина виконувала творчі завдання, які сприяли самоаналізу, розвитку самосвідомості.

Вчителям було рекомендовано залучати дітей до участі у проєктній діяльності, адже це позитивно впливає на підвищення самооцінки, сприяє покращенню стосунків з однолітками, розвиває вміння працювати в команді, групі. Учителям інформатики важливо зацікавлювати учнів створенням анімацій, комп'ютерною графікою, вебдизайном тощо. У цьому випадку учні вчаться сприймати комп'ютер та Інтернет як інструменти для набуття нових знань та розвитку особистих вмінь.

Поради для профілактики комп'ютерної залежності:

— обмежувати час перебування за комп'ютером до 30 хв, після чого треба змінити вид діяльності;

— встановити часовий закон: не грати перед сном та коли не виконані домашні завдання та справи;

— контролювати зміст ігор, не допускаючи сюжетів насилля, жорстокості;

— спонукати частіше гуляти з друзями, не забувати, що реальне спілкування важливіше і корисніше від віртуального;

— принципово не дозволяти їсти під час роботи та гри за комп'ютером;

— навчити правильно ставитись до комп'ютера як до технічного пристрою, за допомогою якого можливо отримати знання і навички, а не як до засобу отримання задоволення.

kubg.edu.ua

4.6. Особливості організації діяльності психологічної служби закладу освіти в умовах дистанційного навчання

Сєдова О.А.,
практичний психолог
спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів № 269
з поглибленим вивченням французької мови
Голосіївського району м. Києва

У період дистанційного навчання психологи навчальних закладів продовжували діяльність, спрямовану на забезпечення реалізації головної мети і завдань психологічної служби, а саме: сприяння створенню умов для соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, збереження та зміцнення психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу, реалізуючи її з огляду на специфіку закладу освіти, особливості й можливості здобувачів освіти. Основними напрямками діяльності психолога залишалися, як і під час навчання у звичному режимі, психопрофілактика, діагностика, консультування, просвіта, корекційно-розвивальна та організаційно-методична робота, що проводилися з адміністрацією, педагогами, учнями, батьками.

Аналіз діяльності в умовах дистанційного навчання дає змогу констатувати, що система роботи практичного психолога у такому форматі допомогла працівникам психологічних служб освітніх закладів розвинути професійні компетенції. Якщо порівнювати два навчальні роки, то пріоритетними напрямками дистанційної роботи психолога у 2019–2020 н.р. були: просвіта та профілактика, консультування (індивідуальне та групове), організаційно-методична робота. Реалізація таких обов'язкових напрямів роботи, як діагностика, профілактика, розвиток

kubg.edu.ua

та корекція набула більшої актуальності під час дистанційного навчання у 2020–2021 н.р., що свідчить про здобуття психологами закладів освіти нових навичок організації та здійснення психологічної роботи.

На час дистанційного навчання у спеціалізованій школі I–III ступенів № 269 з поглибленим вивченням французької мови м. Києва було організовано роботу психологічної служби з використанням дистанційних технологій, зокрема: платформ Google Classroom та Zoom, мобільного зв'язку, електронної пошти, сайту школи, сторінки школи у Facebook, мобільних додатків Skype та Viber. У звичний набір методів і підходів було внесено корективи з урахуванням дистанційного режиму навчання.

Найбільш об'ємними напрямками роботи були *психопрофілактика* та *психологічна просвіта*. Основними ресурсами для реалізації цих напрямків стали: сайт закладу освіти, групи методичних об'єднань вчителів школи та батьківських класних колективів у Viber, сторінка школи у Facebook, на яких висвітлювалися різноманітні матеріали для всіх учасників освітнього процесу — учнів, педагогів, батьків (рекомендації, пам'ятки, вебінари, презентації, фільми, відеосюжети тощо). У Viber-групи методичних об'єднань вчителів надсилалися матеріали для відновлення внутрішніх ресурсів (наприклад, «Календар турботи про себе» від дитячого та сімейного психолога Світлани Ройз: https://osvitanova.com.ua/posts/4461-kalendar-turboty-pro-sebe-52-praktyky-vidnovlennia-resursnosti).

Матеріали для учнів та батьків розміщувалися на сайті школи, надсилалися у класні Viber-групи з допомогою класних керівників. Тематика опублікованих матеріалів: «Поради психолога щодо організації дистанційного навчання», «Як допомогти дитині вчитися вдома», «Як зберегти психічне і фізичне здоров'я при пандемії», «Спільні психологічні ігри для дітей і батьків», «Психологічні ігри та вправи на розвиток пізнавальної та емоційно-вольової сфер», «Кібербезпека дітей і підлітків в умо-

kubg.edu.ua

вах дистанційної освіти». Батькам було рекомендовано психологічні сайти, щоб допомогти знайти відповіді на проблемні питання щодо розвитку і виховання дітей («Дитячий психолог» — https://dytpsyholog.com/, «Розвиток дитини» — https://childdevelop.com.ua/articles/psychology/, «Затишок» — https://zatyshok.net.ua/).

Одним з видів онлайн-заходів роботи з батьками були традиційні батьківські зустрічі, які проводилися разом з класним керівником на платформі Zoom.

Наступним вагомим напрямком була *консультативна робота*. Засобами індивідуального консультування виступали: мобільний зв'язок (найбільше), Viber (розмова, повідомлення, чат, відео), Zoom- та Skype-конференції (порівняно найменше). Головні теми та запити індивідуального консультування стосувалися особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей в умовах дистанційного навчання, супроводу учнів з особливими освітніми потребами, консультування батьків і педагогів з питань розвитку стресостійкості.

Психологічна діагностика учнів проводилася відповідно до річного плану роботи психолога, але в дистанційному режимі. Педагоги та учні старших класів за бажанням мали змогу пройти онлайн-тестування (наприклад, на сайті "Online Test Pad" — https://onlinetestpad.com/ua/tests/psychological).

Анкетування учнів та батьків здійснювалося шляхом створення власних опитувальників на спеціальних платформах Google (Google Форми). З метою встановлення недоліків і переваг дистанційної форми освіти проведено опитування учнів та батьків, яке показало, що більшості учнів (58 %) подобається навчатися дистанційно, 36 % опитаних батьків у своїх відповідях зазначили, що дітям важко навчатися дистанційно, 75 % респондентів (батьків та учнів) задоволені організацією дистанційного навчання.

На думку опитаних, найбільшу складність у процесі реалізації дистанційного навчання викликали відсутність живого

klo.edu.ua

спілкування учнів з вчителями і однолітками (39 %); недостатнє забезпечення технічними засобами навчання, низька швидкість Інтернету (21 %), проблема з самоорганізацією дитини (15 %).

Корекційно-розвивальна робота в дистанційному режимі проводилася в індивідуальному форматі (платформи Zoom, Skype) з учнями, які мають труднощі у навчанні та поведінці (за запитом батьків), а також з дітьми з особливими освітніми потребами. Психологічна корекція здійснювалася з використанням онлайн-тренажерів, онлайн-ігор (наприклад, на інтерактивній платформі LearningApps.org — https://learningapps.org/index.php?category=91&s=). Платформа LearningApps.org містить багато різних варіантів інтерактивних вправ, які сприяють розвитку пізнавальної та емоційно-вольової сфер дитини. Також на цій платформі діти можуть самостійно створювати вправи, складати пазли, грати в дидактичні ігри, відповідати на запитання тестових завдань.

Супровід інклюзивного навчання включав також групові онлайн-консультування педагогів та асистентів учителів, які працюють в інклюзивних класах.

У рамках групової корекційно-розвивальної роботи для учнів початкової школи здійснено добір розвивальних мультфільмів з різних інтернет-сервісів (наприклад, з YouTube-каналу «Освіта дитини XXI століття MagneticOne.org» — https://www.youtube.com/channel/UCYEA0vxmjI8FynI4QRqf64g). Матеріали розміщувалися в онлайн-групах класів.

Для учнів середніх та старших класів проведено години спілкування та інформаційні години: «В гармонії з собою», «Я — моє здоров'я — моє життя», «Мої емоції та керування ними», «Компетентності сучасної людини і реалізація в житті», «Вибір професії або задача з багатьма невідомими», «Життя — найвища цінність». Роботу скоординовано з класними керівниками. При проведенні зустрічей враховано вікові та психологічні особливості учнів, традиції проведення подібних заходів

kubg.edu.ua

у школі, особливості роботи на ресурсі. Засоби групової роботи, що використовувалися: Viber (повідомлення, дописи, відеоролики), Zoom-конференції, Google-інструменти (Google Форми, Google Клас).

Організаційно-методична робота включає підготовку до проведення заходів, розробку занять, інформаційних годин, семінарів та матеріалів до їх проведення, обробку та узагальнення результатів досліджень, оновлення контенту інтернет-сторінок, впорядкування документації, оформлення методичних рекомендацій та робочої документації, ознайомлення із сучасною методичною літературою з психолого-педагогічної тематики.

Самоосвіта практичного психолога здійснювалася за індивідуальним планом на освітніх ресурсах Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка (https://ippo.kubg.edu.ua/), «На урок» (https://naurok.com.ua/upgrade/psychology), «Всеосвіта» (https://vseosvita.ua/webinar), "Educational Era" (https://www.ed-era.com/), "Prometeus" (https://prometheus.org.ua/courses-catalog/) та інших.

kubg.edu.ua

4.7. Психологічний баланс в умовах дистанційного навчання

Ричкова С.В.,
практичний психолог
спеціалізованої школи № 112
ім. Т. Шевченка

Глобальні зміни реальності призводять до психоемоційних змін, які виникають і в батьків, і в учителів, і в учнів та характеризуються порушеннями психологічної рівноваги. Фахівці психологічної служби час від часу спостерігають посилення емоційної напруги в учасників освітнього процесу всіх вікових категорій, підвищення рівня тривожності, появу страхів та виникнення значних коливань емоційних реакцій. До того ж тривала робота та навчання в режимі онлайн-конференцій додає в психологічну практику поняття «Zoom-втома», що позначає процес фізичної, психологічної втоми та виснаження від роботи, навчання та спілкування з використанням онлайн-ресурсів.

Як відновлюватись? Як підтримати психологічний баланс в умовах дистанційного навчання? Яким чином допомогти собі бути дієвими, ефективними нам, дорослим (педагогам, батькам) та учням в нових умовах навчання і, найголовніше, де знаходити ресурс щастя буття? Для самодопомоги, підтримки себе та збереження внутрішньої рівноваги рекомендуємо комплекс психологічних вправ і технік, який можна виконувати дітям, вчителям, батькам як самостійно вдома, так і частково в ході уроку при очному та онлайн-навчанні.

kubg.edu.ua

Отже, ми дієві, конструктивні і щасливі, якщо ми...

1. Дихаємо!

Техніка «Кольорова куля». Уявіть, що у вашому животі розмістилась повітряна куля вашого найулюбленішого кольору, яка надувається і здувається в такт вашому диханню.

Якого вона кольору?

Зробіть повільно два вдихи-видихи. Намагайтеся надувати кольорову кулю плавно й повільно, з кожним вдихом сповільнюючи, поглиблюючи дихання.

Зробіть паузу, відчуйте своє тіло. Як ви почуваєтесь?

Потім зробіть те саме, уявляючи, що куля знаходиться в області грудної клітки — 1–2 цикли дихання, пауза, відчуйте своє тіло.

А тепер подумки поєднайте дві повітряні кулі (живіт і грудна клітка) в одну й повільно зробіть вдих-видих. Пауза, відчуйте своє тіло.

Під час виконання техніки важливо дихати повільно й плавно, не поспішати та відстежувати власний фізичний стан, у вас не має бути неприємних відчуттів.

2. Рухаємось!

Вправа «Паперовий клубок». Взяти 15–20 аркушів паперу А 4. Запропонувати учасникам зім'яти їх і потім кидати один в одного. Зробити один великий клубок та кидатися ним.

3. Відчуваємо та проживаємо власні емоції!

Техніка «Пам'ятка почуттів». Власноруч прописати на аркуші та систематично перечитувати:

ПАМ'ЯТКА ПОЧУТТІВ

Ім'я _____

Відчувати — НОРМАЛЬНО.

Відчувати РАДІСТЬ — НОРМАЛЬНО.

Відчувати ГНІВ — НОРМАЛЬНО.

Відчувати СТРАХ — НОРМАЛЬНО.

Відчувати себе ОСОБЛИВИМ(ОЮ) — НОРМАЛЬНО.

Відчувати ЗНІЯКОВІЛІСТЬ — НОРМАЛЬНО.

kubg.edu.ua

Відчувати ХВИЛЮВАННЯ — НОРМАЛЬНО.
Відчувати САМОТНІСТЬ — НОРМАЛЬНО.
Відчувати БЛИЗЬКІСТЬ — НОРМАЛЬНО.
Відчувати ЛЮБОВ — НОРМАЛЬНО.

4. Спілкуємось!

Техніка «Моя актуальна тема (радість/складність/тривога тощо)». Для виконання вправи поруч має бути співрозмовник, якому ви довіряєте: психолог, хтось із близьких людей, друзів. Опишіть співрозмовникові тему чи ситуацію (важливу для вас у даний момент), над якою ви розмірковуєте або з приводу якої маєте емоційні переживання. Співрозмовник мовчки вас слухає. На аркуші А 4 намалюйте велике коло і в ньому кольоровим олівцем (ручкою, фломастером) напишіть щось каракулями. Уявіть, що ви вмієте читати каракулі, й «прочитайте» те, що ви написали. Розкажіть цю історію співрозмовникові. Якщо бажаєте, дайте «прочитати» ваш напис співрозмовникові та вислухайте його розповідь.

5. Займаємося творчою діяльністю!

Вправа «Долонька». На аркуші А 4 обведіть свою долоню кольоровим олівцем (фломастером, маркером). Візьміть кольорові олівці та розфарбуйте її так, як ви бажаєте: різними кольорами, візерунками, символами, картинками чи сюжетами. Роздивіться готовий малюнок, подумайте, яку історію має долонька. Придумайте й запишіть історію на листочку, нехай у неї буде життєрадісне завершення.

Отже, ми дієві, конструктивні й щасливі, якщо знаємо, як дбати про себе і близьких, можемо долати перешкоди, вміємо радіти, любити, віримо в себе й гарне майбутнє.

Київ.ua

4.8. Особливості покоління Z

Пінчук Г.В.,
соціальний педагог
та заступник директора
з виховної роботи СШ № 16;
Падій О.В.,
практичний психолог СШ № 16

Виклики сьогодення стосуються всіх учасників навчально-виховного процесу, які належать до різних поколінь. Зокрема, учням покоління Z (2000–2010) та Альфа (2010–…) надзвичайно складно зосередитись на класичних шкільних заняттях, адже вони звикли до постійних стимулів від смартфонів (Інтернету), де необхідно стрімко натискати (скролити, свайпати).

Згідно з теорією поколінь, авторами якої є американські вчені Нейл Хоув (Neil Howe) та Вільям Штраус (William Strauss), саме цінності, а не вік, формують покоління як групу людей, які народжені у певний період, піддались впливу одних і тих самих подій, особливостей і методів виховання, мають схожі цінності та сприйняття інформації.

Головне завдання реформи української освіти — подолання викликів шляхом створення у школі середовища, яке сприятиме розвитку умінь, навичок, талантів кожного учасника навчально-виховного процесу, спираючись на особливості різних поколінь.

Вплив ІТ на особливості покоління Z можна помітити у системі освіти, зокрема у виконанні ними більшості традиційних шкільних завдань:

1. Діти переходять з текстових файлів на додатки, які базуються переважно на зображеннях, як-от Instagram, Snapchat, TikTok. Подробиці їх особливо не цікавлять, вони ігнорують

kubg.edu.ua

довгі тексти і звертання, особливо усні. Отже, тривалі розмови і лекції — не для них.

2. Діти переходять від накопичення, запам'ятовування інформації до пошуку в Інтернеті (Вікіпедія, Google, Yahoo). Вибір — головна цінність, а пошук — те, що вони вміють найкраще. Завжди існує цікавіший сайт, оновлена інформація, треба їх лише знайти. Вони здатні швидко «просіювати» великі обсяги інформації, одночасно листуватися з десятком людей і оперативно реагувати на нові повідомлення.

3. Діти переходять від писання на папері до записів у смартфонах, планшетах (Google Keep, Evernote). Вони — діти гаджетів, тому пишуть на папері лише те, що стосується уроків.

4. Діти переходять від читання до прослуховування, від написання до голосового пошуку. Майже не читають паперових та електронних книг, вони їм здаються нудними без лінків та відео. Літери вивчають з пелюшок, хоча використовують їх переважно для комп'ютерних ігор.

5. Діти переходять від інтуїтивного пошуку та глибокого вивчення до покрокового алгоритму дій. У них забагато варіантів у голові, при цьому вони не схильні запитувати, щоб уточнити, і глибоко вникати.

6. Діти переходять від багаторазового повернення до одного й того самого завдання до прийняття одноразового остаточного рішення. Вони важко зосереджуються, схильні швидко перемикати увагу, що спричинене гіперактивністю.

7. Діти переходять від зосередженої роботи до кліпового мислення. Їм некомфортно працювати протягом 45 хвилин, адже вони мають звичку відволікатися кожної хвилини на соцмережі та месенджери, тривалість їхньої уваги — 8 секунд.

8. Діти переходять від довготривалих до короткострокових цілей. У світі, де можна натиснути на кнопку й одразу отримати результат, непотрібно добиватися чогось довго й наполегливо, попри перешкоди тримаючи в голові далеку мету. Те, що вида-

kubg.edu.ua

ється заважким чи не спрацьовує тут і зараз, вони часто просто кидають.

9. Діти переходять від вивчення чітко визначеного предмета до інтердисциплінарного підходу. Їм важливо, щоб перетиналося багато різноманітних напрямків. В YouTube можна знайти будь-яку інформацію або інструкцію.

10. Діти переходять від сприйняття вчителя як єдиного джерела знань до вчителя — провідника в потоці інформації.

Важливо враховувати цінності та характерні риси нинішнього покоління:

— *цінують безпеку онлайн (офлайн).* Знають, що таке економічні кризи й теракти, хочуть вберегти себе від різних небезпек, мріють про стабільність, спокій і добробут;

— *толерантні.* Розуміють, що світ різноманітний, і поважають це. Мінімізується дискримінація за національними, расовими або гендерними ознаками;

— *мінімалісти.* Віддають перевагу онлайн-шопінгу і роблять це зі смартфону, який завжди під рукою;

— *схильні переживати самотність*, депресії, залежність від оцінок в Інтернеті, піддаються тролінгу, кібербулінгу.

Виокремимо ще деякі особливості покоління Z, про які варто пам'ятати: реакції, набуті в іграх, переважають над сенсорними враженнями; їм легше розібратися, як працює програма, ніж зрозуміти почуття інших; віртуальна комунікація дає швидкі реакції та легкі рішення: якщо хтось не сподобався, можна забанити, хтось сподобався — поставити вподобайку; від живих стосунків та активної взаємодії можна сховатися за екранчиком; гіперактивність поєднується із зануренням у себе, соціальні зв'язки з важкістю будувати та підтримувати взаємини, максимальна відкритість з невмінням чітко висловити свої емоції та думки.

Враховуючи особливості покоління центеніалів, вчителеві варто зважати на певні рекомендації у роботі та спілкуванні зі здобувачами освіти.

1. *Використовувати канали сприйняття (візуальний, ауді-альний, тактильний тощо) для привертання уваги.* Ролики, мультики, віртуальні схеми, картинки, текст, поділений на маленькі шматочки, — це ефективні методи роботи з центеніалами. Все може бути використане, якщо допомагає природніше засвоїти матеріал: комікси про динозаврів, мемчики про київських князів чи стікери із Грушевським. Легше засвоїти лексику з ігрового додатка, а не з об'ємного словника, послухати Podcast (сам-собі-радіо-телеканал), а не конспектувати лекцію. Писання на папері допомагає краще вмикати зорову і механічну пам'ять. Проте не варто повністю «технізувати» навчання, відкинувши класичні методи. Живий контакт з учителем ніколи не замінять жодні програми, адже програма не може підтримати, дати емоційну реакцію, зрозуміти, надихнути.

2. *Говорити як з дорослими на будь-які теми.* Більш цінними стають уміння розуміти себе та інших, спілкуватися з людьми (soft skills), які пов'язані з уміннями висловлювати власну думку, обстоювати свою позицію, зберігати особисті кордони, уникати агресії, працювати в команді, проявляти ініціативу, чути співрозмовника та знаходити win-win рішення та лідерськими здібностями (кожен може бути лідером у власній справі: хтось найкраще вміє налаштувати на роботу та підняти настрій, хтось — зібрати інформацію, хтось — зрозуміло викласти отримані результати).

3. *Враховувати, що у них є своя думка і право впливати на прийняття рішення, вчитель має бути наставником, а не контролером.* Покора та механічне виконання завдань поступово йдуть у небуття. Вчитель повинен навчити креативно мислити, а не виконувати накази і слухати беззаперечно. Здобувач освіти має доступ до інформації, а вчитель допомагає фільтрувати, виокремлювати цінне, розпізнавати неправдиве.

4. *Мотивувати через емоційну увагу (негативну/позитивну) до особистості.* Процес навчання має відбуватись у комфортних умовах, у спільних пошуках відповідей, без «так треба»

і «так правильно». Кожен прагне й має право бути вислуханим і почутим, не боятися помилитися, отримати підтримку й заохочення. Для покращення результатів необхідно враховувати потяг учнів до успіхів і своєчасних оцінок результатів, потребу у маленьких перемогах на кожному етапі роботи.

5. *Залучати до вирішення соціальних та екологічних проблем, благодійності, розвивати навички підприємницької діяльності.* У навчальний процес варто додати більше практики та прикладів, адже пережите на практиці допомагає краще запам'ятати інформацію. Наприклад, у європейських школах розповідають про мистецтво епохи Відродження, даючи дітям відчути себе майстрами. Учні лягають під парти, де з нижнього боку стільниці закріплено папір, і малюють лежачи на спині.

6. *Завдання формулювати чітко та детально.* Зетам комфортніше засвоювати знання, які чітко організовані, коли видно невеликі досягнення, підбиваються підсумки й анонсується наступний рівень. Здобувач освіти потребує алгоритмів рішень і розуміння рамок: що саме робимо, коли дедлайн, як працює система оцінювання.

7. *Забезпечити фідбек, який дасть дітям краще розуміння своїх сильних і слабких сторін, щоб вони змогли знайти свій власний шлях до успіху.* За кожне виконане завдання вчитель повинен давати винагороду, оскільки зети не люблять працювати на майбутній результат, їм необхідна реакція на кожне виконане завдання.

8. *Залучати до коворкінгу, давати творчі, різноманітні завдання.* Сучасні діти уже не здатні зосереджуватися на чомусь одному 45 хвилин, тому варто ділити урок (заняття) на блоки не більше 15 хвилин, перемикаючи увагу на різні форми взаємодії. Повертати зосередженість допомагають вправи на концентрацію, мінімедитації, короткі ігри для встановлення контакту і відновлення енергії.

9. *Цікавитись сучасними принципами та методами роботи.* Будь-який принцип (метод), який працює успішно сьогод-

ні, може бути замінений більш ефективним уже завтра. Тому важливо, щоб сучасні освітні програми були гнучкі та динамічні, вони повинні задавати напрямок, а не встановлювати жорсткі шаблони. Сучасному вчителеві доводиться невпинно засвоювати нові тренди.

Концепція Нової української школи зазначає, що в Україні, як і в усьому світі, онлайн-простір став невід'ємною частиною навчання, тож спілкування зі світом і людьми також зазнало змін.

Не варто нехтувати сучасними реаліями — освітній контент є усюди, а не лише у підручниках та книжках. Новітні розробки приходять з Інтернету — звичного середовища покоління Z. Майже всі сучасні діти й тінейджери полюбляють відеоблоги, до того ж вони цікаві і дорослим. Відеоблог можна створити самостійно: для цього достатньо мати ідею, ентузіазм, смартфон та програму для монтажу відео. В рамках навчання варто використовувати YouTube-канали про навчальні предмети (фізику, математику, мистецтво, хімію тощо).

Діти Z також полюбляють мультфільми. Отже, виберіть дитині корисний мультфільм відповідно до віку: від «Фіксиків» і дослідження динозаврів до вивчення будови людського тіла («Подорожі Адібу: Як влаштована людина») чи української мови («Лепетуни»).

Потреба центеніалів використовувати технології та жити у цифровому світі — активно використовувати ігри, соціальні медіа, цифрові пристрої — виникає з раннього віку. Тож радимо використовувати нові діджитал-формати. В Україні вже з'явився електронний формат підручників, які завантажуються на гаджет. Та щоб розмовляти з дітьми однією мовою, вчителеві доведеться не тільки знати актуальні інтернет-меми та влучно обирати емодзі для месенджерів, але й створювати власні (наприклад, у спільноті «Файні меми про українську літературу»), тому що інфографіка запам'ятається краще, ніж контурні карти. Так само і правила граматики, оформлені як меми у проєкті «Мова — ДНК нації».

kubg.edu.ua

Зети багато часу проводять у месенджерах, так вони більше соціально взаємодіють між собою, та надають перевагу командній роботі. Під час уроків (занять) доречно об'єднувати клас у групи, завдання подавати у вигляді проєктів, давати можливість дітям самостійно розподіляти ролі та оцінювати внесок кожного учасника.

Зети чимало часу проводять у соціальних мережах через бажання бути побаченими та почутими, цінують власну індивідуальність та унікальність. У різному віці діти потребують різних підходів у спілкуванні, тому з метою більшого занурення їх у навчальний процес доведеться зважати на їхні зауваження щодо якості чи цікавості матеріалу.

Окремий вид навчання — за допомогою імерсійних технологій. На відміну від перегляду відео, це не пасивне, а активне сприймання інформації із залученням та захопленням. Технології віртуальної (VR) і доповненої (AR) реальності дають незабутній досвід. VR та AR дають змогу демонструвати те, що неможливо побачити й відчути, перебуваючи вдома чи в класі: глибини космосу, підводний світ, анатомію тіла, інші країни, музеї тощо. В Україні вже є такі освітні проєкти. Презентовано прототип навчального курсу з англійської мови у VR. А київський музей популярної науки і техніки «Експериментаніум» надає гостям можливість досліджувати космос та відвідувати світові пам'ятки за допомогою VR-шолома Lenovo Explorer. Цього року з'явився перший український VR-додаток, який допомагає знайомитися з навколишнім світом, — «Київ: з ранку до світанку». Учасник цієї віртуальної екскурсії відвідує шість незвичайних місць столиці та бере участь у віртуальних подіях. І таких прикладів стає дедалі більше.

Поняття «гейміфікація» та використання ігрових принципів набуває актуальності й у сфері освіти, адже усі діти полюбляють гратися. Таке навчання зацікавить, вмотивує та занурить у процес. Використовуйте в онлайн-форматі навчальні додатки з ігровими механіками, як-от Duolingo для вивчення іноземних

kubg.edu.ua

мов. В офлайн-форматі у класі доречно використовувати індивідуальні чи групові змагання на знання матеріалу, брейн-ринги тощо. Наприклад, для отримання семестрової оцінки мотивуйте дітей збирати паперові фішки (офлайн) або віртуальні бали (онлайн).

Отже, можемо виділити основні компетенції, яких варто навчити дітей у межах цифрового громадянства:

1) цифрова компетентність громадянина: вміння формувати здорову і цілісну особистість і керувати нею онлайн і офлайн;

2) керування екранним часом: самоконтроль і вміння управляти часом перед екраном в онлайн-іграх і соціальних медіа;

3) управління інтернет-цькуванням: здатність розпізнати і екологічно вийти із ситуацій;

4) управління кібербезпекою: здатність захистити свої дані за допомогою надійних паролів, уміти долати різні кібератаки за алгоритмом дій;

5) критичне мислення: вміння відрізняти правдиву інформацію від неправдивої, корисний контент від токсичного, а також розпізнавати надійні та сумнівні онлайн-контакти;

6) цифрові сліди: вміння розуміти природу цифрових слідів і їх наслідки в реальному житті, а також відповідно ними управляти;

7) цифрова емпатія: здатність проявляти емпатію щодо власних і чужих потреб і почуттів онлайн;

8) особистісні цінності: уміння спілкуватися рідною (іноземною) мовою, уміння вчитися, соціальна значущість, лідерська позиція, культурна обізнаність і розуміння специфіки різних культур.

Новий підхід у навчанні передбачає партнерство й наставництво у відносинах між учителем і здобувачами освіти, підтримку дітей, розвиток критичного мислення та впевненості у собі.

Розв'язання конфліктних ситуацій між поколіннями залежатиме від того, чи розуміють представники певного покоління ціннісні орієнтири та умови виховання інших.

kubg.edu.ua

4.9. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання

(З досвіду організації роботи управління освіти Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації)

Почупайло В.М.,
головний спеціаліст
відділу інноваційного розвитку
та моніторингу якості освіти
управління освіти Шевченківської
районної в місті Києві
державної адміністрації

Дистанційне навчання дає можливість подолати деякі недоліки традиційного і відрізняється від нього такими показниками:

— підвищує відвідуваність заходів за рахунок онлайн-учасників і можливості переглянути запис необхідну кількість разів (за індивідуальною потребою);

— заохочує тих, хто не може бути присутнім на офлайн-заняттях з таких причин, як географічна віддаленість, маломобільність за станом здоров'я, особливі освітні потреби;

— надає можливість доступу до електронних матеріалів і відеозаписів після проведення заходів (уроків) у будь-який зручний час;

— до онлайн-уроків (за бажанням) можуть приєднуватися не лише учні у системі «учитель — учень», але й батьки, представники адміністрації закладу освіти (конгломератний фактор).

kubg.edu.ua

Методичні рекомендації щодо організації співпраці вчителя з учнями в умовах дистанційного навчання. Основна мета комунікації полягає у залученні та мотивації учасників до навчання. Найстійкішою мотивацією є внутрішня (когнітивна), тобто мотивація усвідомленої дії. У дистанційному навчанні вона відіграє головну роль. Варто зазначити, що це найскладніша мотивація для дитини, бо вона не завжди усвідомлює себе самостійною особистістю з власним місцем у соціумі, не розуміє, які знання можуть допомогти їй стати успішною і щасливою.

Організація міжособистісної взаємодії між учнями у дистанційному форматі здобуття освіти. В реаліях сьогодення актуальним стає питання організації міжособистісної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Результативна, позитивна взаємодія є одним з найважливіших факторів успішного функціонування шкільної спільноти. В умовах дистанційного формату навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між адміністрацією освітнього закладу, вчителями, здобувачами освіти та їхніми батьками набуває особливої важливості.

У дистанційній освіті важливою стає учнівська роль, адже тут переважає самостійність, автономія, саморегуляція навчальної діяльності та власної поведінки, вміння бути зібраним, включеним у діяльність, лабільним. Відповідальне ставлення здобувачів освіти до дистанційного навчання, висока мотивація, взаємоповага, спрямованість на розвиток, зацікавленість у результаті, вчасне виконання завдань, високий рівень самоорганізації, уміння планувати свій час сприятимуть адаптації до нового формату освітнього процесу. Звичайно ж, для учнів молодшого шкільного віку буде необхідною допомога батьків.

Під час уроків в режимі онлайн вчителем повинна бути створена така ж атмосфера, як і під час офлайн-навчання. У випадку звичайного шкільного навчання людські стосунки між учнями та вчителями, а також між самими учнями є прямі, безпосеред-

kubg.edu.ua

ні. Водночас при онлайн-навчанні вербальне спілкування обмежується засобами цифрових комунікацій, як-от: соціальні мережі, телефонний режим та сервіси Zoom, Skype, Viber. Багато учнів називають відсутність спілкування з однокласниками одним з негативних факторів дистанційного навчання. У цьому випадку вони часто створюють відокремлені від дорослих чати, де можуть не тільки обговорювати поточні події, а й цькувати, знущатися, глузувати, виставляти принизливі коментарі та фото. Для запобігання проявам булінгу під час дистанційного навчання важливою є роль класного керівника, його довірливі взаємини з колективом класу, спрямування соціальної взаємодії учнів на підтримуючі взаємини, моніторинг навчальних досягнень класу, зустрічей у Zoom-форматі для рефлексії за день або тиждень.

Соціальний педагог та практичний психолог школи взаємодіють з класними керівниками, здобувачами освіти та їхніми батьками для аналізу взаємин між учнями, відстежування проявів булінгу та кібербулінгу у класах; надають інформацію з профілактики до вчительського та батьківських чатів, за потреби проводять Zoom-зустрічі з вчителями, здобувачами освіти та батьками.

Пропонуємо такі основні правила для оптимізації навчального процесу у дистанційному форматі:

1) здобувачі освіти мають бути зареєстровані в онлайн-додатках під власними прізвищами та іменами;

2) приєднуватись до уроку треба за 3–5 хвилин до його початку. Пунктуальність — це дуже важливо;

3) потрібно максимально прилаштувати простір для продуктивної праці, знайти тихе, зручне місце за столом у кімнаті, вимкнути звук мобільного телефона, закрити вкладки на робочому столі комп'ютера чи гаджета, підготувати необхідне навчальне приладдя. Бажано, щоб фоном позаду камери була стіна, без вікна та яскравого світильника в полі об'єктива, розкиданих речей, що відволікають увагу;

kubg.edu.ua

4) учасники онлайн-зустрічі повинні мати пристойний та охайний зовнішній вигляд (одяг та зачіску);

5) дотримуватися цифрової дисципліни: щойно урок розпочнеться — увімкнути камеру, відрегулювати гучність звуку, вимкнути власний мікрофон і вмикати його тільки на прохання вчителя. Відповіді давати можна тільки після звернення вчителя, увімкнувши власний мікрофон;

6) під час уроку дотримуватися тиші, не коментувати, не висловлювати свого ставлення, не ображати однокласників та вчителя словами, мімікою, жестами;

7) не можна малювати та писати на екрані під час уроку без дозволу вчителя;

8) не відвертати увагу однокласників та вчителя;

9) не забувати вийти з онлайн-зустрічі, коли урок завершиться;

10) під час перерви можна провітрити кімнату, попити води, порухатися;

11) підтримувати гарний та позитивний настрій. Від налаштування залежить ефективність навчання. Чимось не задоволений, щось не виходить, виникають суттєві проблеми — розкажи класному керівникові й отримаєш допомогу.

Всі учасники освітнього процесу мають розуміти, що дистанційне навчання поки не досконале, виникають певні труднощі, не все залежить від людського фактору, часто і техніка підводить. Варто спробувати сприймати труднощі мудро та розважливо, навіть у стресових ситуаціях намагатись зберігати спокій. Важливо встановити розпорядок дня, налагодити щоденний навчальний процес, за потреби допомагати дітям. Це, до речі, поступово знімає тривожність ситуації, бо діти займаються звичним для себе заняттям: вчаться, роблять уроки, ті, у кого навчальна мотивація була сформована, як вчилися, так і вчаться. Водночас деякі діти навіть почали краще вчитися, бо в класі завжди соромилися, а зараз змогли розкритися, відчули власні можливості.

kubg.edu.ua

Дистанційне навчання не впливає на стосунки глобально: які вони були до того, такі й залишаються. Варто пам'ятати, що діти під час карантину не задовольняють свої основні потреби: у грі, спілкуванні з однолітками, фізичному русі. А напруга з боку дорослих негативно впливає на них. Головне, щоб навчальний процес був постійним і систематичним.

Організація взаємодії та співпраці вчителя та батьків в умовах дистанційного навчання. У батьків відсутній досвід дистанційного навчання, тому не можна перекладати навчальний процес на їхні плечі. Вчителі з вдячністю повинні розмовляти з ними, розуміючи, що батьки теж мають безліч проблем, пов'язаних з організацією дистанційного навчання дитини й не тільки. Ми маємо розуміти, що на батьків не варто покладати всю відповідальність за навчання дітей, але без їхньої допомоги не обійтися.

Завдання батьків — створити умови, щоб дитина могла навчатися вдома, завдання вчителів — навчати і давати зворотний зв'язок. Отже, враховуючи вищесказане, зрозуміло, що тільки за умови чітко налагодженої взаємодії батьків та вчителів дистанційна освіта буде продуктивною та корисною для учнів.

Співпраця в умовах дистанційного навчання адміністрації закладу освіти з батьками. Налагодженню конструктивної взаємодії сприяє наявність чіткого алгоритму дій: повідомте батькам форми комунікації, часові межі та яким чином буде надано відповідь на питання, що турбує батьків. Розмістіть повідомлення на всіх доступних батькам носіях, джерелах інформації, як-от: сайт закладу, сторінка у соціальних мережах, оголошення в електронному журналі тощо.

Потрібно пам'ятати, що в умовах ситуації довготривалої невизначеності, небезпеки для здоров'я зростає особистісна тривога та посилюється напруженість у відносинах.

Спілкування з батьками має бути виваженим, коректним, інформативним та достатньо лаконічним. Бажано емоційно

дистанціюватися, якщо людина роздратована або поводиться некоректно. Поважайте себе: розмовляйте спокійно, ввічливо та повільно, це рефлекторно знижує рівень тривоги та заспокоює співрозмовника.

Поінформованість батьків щодо психогігієни під час дистанційного навчання та психофізіологічних особливостей дітей певного віку підвищує компетентність батьків та знижує рівень тривоги.

Онлайн-ресурси методичного супроводу психологічної служби на прикладі Шевченківського району м. Києва:

- онлайн-дошка Padlet (https://padlet.com/vpo4up/Bookmarks);
- блог для працівників психологічної служби (http://psisl-vpo4up.blogspot.com/);
- група у Facebook і челендж у період дистанційного навчання практичних психологів і соціальних педагогів (https://www.facebook.com/groups/807284776850835/).

kubg.edu.ua

4.10. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії учасників освітнього процесу в ліцеї «Наукова зміна»

Шаповалова В.І.,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
ліцею «Наукова зміна»

Психолого-педагогічний супровід взаємодії учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання став основою організації освітнього процесу в ліцеї «Наукова зміна». Варто зазначити, що організація навчання в ліцеї завжди базувалася на педагогіці партнерства, в основі якої — «чітко визначена система взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, вчителів, керівників), яка організовується на принципах добровільності і загальних інтересів; ґрунтується на повазі і рівноправності всіх учасників, дотримуючись певних норм (права та обов'язки) і з огляду на ціннісні орієнтири кожної зі сторін; передбачає активне включення всіх учасників в реалізацію спільних завдань і готовність брати на себе відповідальність за їх результати». У зв'язку з цим збереження, підтримка та вдосконалення взаємодії учасників навчального процесу стали основними завданнями при організації дистанційного навчання.

Для ліцею «Наукова зміна», як і для більшості навчальних закладів України, був неочікуваним перехід до нових умов навчання, який вимагав чіткого та швидкого реагування на непередбачувані зміни в організації навчального процесу. Основним завданням, яке постало перед колективом ліцею, стала миттєва трансформація класно-урочної системи на онлайн-навчання з використанням цифрових технологій з метою забезпечення права ліцеїстів на здобуття безперервної високоякісної освіти.

kubg.edu.ua

Для реалізації поставленого завдання керівництву ліцею необхідно було швидко та якісно вирішити низку проблем, а саме:

— вивчити, проаналізувати й обрати єдиний підхід до проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій;

— налагодити ефективну комунікацію з вчителями, ліцеїстами та батьками;

— організувати допомогу та підтримку вчителям, учням, батькам у вивченні технологій дистанційного навчання та практичному їх застосуванні;

— впровадити технології дистанційного навчання в освітній процес ліцею;

— проводити моніторинг дистанційного навчання з метою виявлення та усунення проблем, які виникали під час початкових кроків його впровадження, тощо.

З огляду на питання, які постали перед спільнотою ліцею, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу виявилась важливим чинником організації якісного дистанційного навчання. Можна виокремити такі типи взаємодії, як «вчитель — учень», «адміністрація закладу — вчитель», «вчитель — вчитель», «вчитель — батьки», «адміністрація закладу — батьки», «учень — учень».

Психолого-педагогічна взаємодія «*вчитель — учень*» є основою освітнього процесу, що виявляється у діяльності вчителя (навчити) та учня (навчитися). Дистанційне навчання внесло корективи до традиційної діяльності зазначених учасників навчального процесу і вимагало неабияких зусиль з боку вчителя якісно подати навчальний матеріал за допомогою цифрових технологій, умотивувати учня до навчання та самоорганізації та з боку учня до сприйняття інформації у новому форматі з метою її збереження, відтворення та застосування. Для ефективної взаємодії вчителів та учнів педагогічний колектив у найкоротші терміни опанував технології, форми, методи та засоби

kubg.edu.ua

дистанційного навчання, вивчив цифрові канали обміну інформацією з учнями, їх технічні можливості та умотивував учнів до навчання з дому.

Для реалізації якісної взаємодії вчителів з учнями було застосовано принципи педагогічної взаємодії американського педагога і психолога XX ст. Карла Роджерса: *принцип поваги особистості дитини* (усі учні різні, з різними можливостями, сюди можна включити й різні технічні можливості щодо організації навчання, учитель з розумінням має ставитися до труднощів й шукати можливості навчання учня через різні канали зв'язку, проявляти готовність завжди прийти на допомогу, створювати сприятливий психологічний клімат, доброзичливу атмосферу для повноцінного розвитку, розкриття талантів, здібностей, потенційних можливостей); *принцип підтримки у становленні учня*, який в умовах дистанційного навчання став визначальним в організації освітнього процесу (проявляти віру в учня є основою для успішного розвитку його навчальних компетентностей та одним із засобів мотивування його до навчання вдома); *принцип варіативності* (гнучкість і оперативність педагога в непередбачуваних, нестандартних ситуаціях, якими насичений особистісно орієнтований педагогічний процес, пошук форм, методів, засобів в умовах дистанційного навчання); *принцип індивідуалізації* (врахування індивідуальних особливостей учня, темпу навчання, особливостей сприйняття інформації); *принцип гуманізму* (створення максимально сприятливих умов для повноцінного розвитку учнів, прояву індивідуальності кожного, високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей); *принцип природовідповідності* (учні вирізняються анатомо-фізіологічними, психологічними, віковими, генетичними, статевими, національними, регіональними та іншими особливостями, врахування їх в навчально-виховному процесі — одна з умов успішної педагогічної взаємодії); *принцип суб'єктності* (організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії, яка передбачає рівність психологічних позицій, паритет-

kubg.edu.ua

ність, пропорційність, гармонійність, взаємну гуманістичну спрямованість, активність педагога та ліцеїстів, взаємну емпатійну налаштованість, проникнення у світ почуттів і переживань одне одного, готовність до прийняття аргументів співрозмовника, взаємодії з ним). Успішність взаємодії вчителя та учнів в умовах дистанційного навчання багато в чому залежить від вчителя, його професійної майстерності та постійного професійного розвитку, що дає змогу адекватно реагувати на зміни, які диктує суспільство, та ефективно налагоджувати діалог з учнями з метою їхнього освітнього зростання в нових реаліях. Як бачимо, діалог, комунікація є основними при передачі та опануванні компетентностей. В результаті постає актуальне питання щодо реалізації взаємодії «*учень — учень*» під час дистанційного навчання.

Спілкування — це базова потреба учнів і основний мотиватор відвідування ліцею, тому забезпечення взаємодії між учнями в умовах дистанційного навчання є позитивним мотиваційним моментом і важливим завданням вчителя, який має продумати та активізувати спілкування між ними з метою засвоєння шкільної програми, використовуючи парні, групові, проєктні завдання тощо.

Процес формування взаємодії та педагогіка партнерства неможливі без третьої постаті — натхненного керівника школи, директора, лідера. Кен Робінсон, всесвітньо відомий експерт у галузі освіти, підкреслює, що завдання досвідченого директора школи — це не поліпшувати показники тестувань, а сформувати спільноту, до якої увійдуть учні, вчителі, батьки й працівники шкільної адміністрації, які працюватимуть гуртом заради спільної мети.

Керівництво ліцею переконане, що якість шкільної системи освіти — це якість її вчителів. У зв'язку з цим акцент необхідно робити на вдосконаленні роботи вчителів, які йдуть вперед, забезпеченні середовища, в якому вчителі працюють разом над формуванням належної практики, і заохоченні учителів розви-

kubg.edu.ua

ватися. З огляду на це в умовах дистанційного навчання було організовано групу «Взаємодопомога», в якій керівництво вело діалог з учителями з метою якісного провадження освітньої діяльності.

В результаті функціонування такої групи неабиякої актуальності набула взаємодія «*вчитель — вчитель*». У цьому випадку доречним є висловлювання про те, що вчитель потребує іншого вчителя для обміну досвідом, підтримки та міжособистісної комунікації у дистанційному форматі. Для забезпечення такої взаємодії актуальними як ніколи стають шкільні навчально-методичні об'єднання, в межах яких вчителі-предметники розробляють власні стратегії навчання, проводять вебінари, воркшопи, на основі яких відбувається обмін ідеями та найкращими практиками, а в результаті зростає впевненість, психологічна стійкість вчителів тощо.

Як зазначалося раніше, складовою педагогічного партнерства є і батьки як первинна ланка виховання та навчання учнів. Без втручання батьків впровадження дистанційного навчання могло загальмуватися. Тому типи психолого-педагогічної взаємодії «*адміністрація закладу — батьки*», «*вчитель — батьки*» також є важливим чинником організації освітнього процесу. Завдання батьків — створити умови, щоб дитина могла навчатися вдома, завдання вчителів — навчати і давати зворотний зв'язок. У зв'язку з цим психолого-педагогічна підтримка батьків з боку адміністрації, запевнення їх в необхідності дистанційного навчання, забезпечення зворотного зв'язку сприяли створенню мінімальних технічних умов для учнів вдома з метою реалізації їхнього права на навчання. Важлива роль в організації діалогу з батьками в процесі дистанційного навчання відводиться кураторам класів, педагогічні знання та психологічна стійкість яких дали змогу налагодити зворотний зв'язок з батьками через численні онлайн-консультації з метою їх підтримки та переконання в необхідності участі в процесі навчання їхньої дитини.

kubg.edu.ua

Сьогодні дистанційне навчання в ліцеї завдяки педагогічному партнерству всіх його учасників організоване ефективно. І це стосується не тільки технічних можливостей, але й тісної співпраці, взаємоповаги, діалогу та взаємопідтримки адміністрації, вчителів, учнів та батьків.

kubg.edu.ua

Важливі фахові маркери роботи психологічної служби закладів освіти Деснянського району в умовах карантинних обмежень

Зміни, що відбулися в країні у зв'язку з карантинними обмеженнями, кардинально змінили погляди українців на громадянські, загальнолюдські, сімейні та особистісні цінності. Звісно, рівень змін у кожної людини різний, також різним є і рівень усвідомлення цих змін. Практичні психологи та соціальні педагоги, як і інші, опинилися у складній і невизначеній ситуації, з переживаннями цілої гами емоцій і своїх і оточуючих. Однак відмінністю фахівців психологічної служби від освітян загалом є усвідомлення того, що потрібно бути у злагоді із самим собою, щоб бути ефективним під час виконання своїх професійних обов'язків і завдань. Тож збереження психічного здоров'я є головним завданням кожного фахівця психологічної служби.

Посилаючись на отриманий досвід попередніх карантинно-локдаунних періодів та враховуючи виклики, психологічна служба закладів освіти Деснянського району трансформувалася у більш потужну ланку в системі освіти, довела свою значущість і спроможність ефективно працювати, презентувати сучасні можливості, сприяти тісній взаємодії усіх ланок освітнього процесу. Така діяльність будувалася за традиційними діагностичним, консультативним, профілактичним, просвітницьким, корекційно-розвивальним напрямками роботи, проте зі змінами і поправкою на потреби і запити учасників освітнього процесу. Протягом року зусилля фахівців були спрямовані на підвищення рівня психологічної грамотності педагогічних працівників, розвиток базових компетентностей психологів і соціальних педагогів, участь в освітянських проєктах району. Велика увага приділялася збереженню психічного здоров'я, запобіганню емоційному вигоранню, підвищенню рівня духовності з гармоній-

Київ Едіція

ним поєднанням праці та відпочинку педагогів. У руслі останніх подій напрямки роботи фахівців психологічної служби вирізнялися новим змістовим наповненням, особливостями онлайн- та офлайн-взаємодії, що полягали у звичайному виконанні функціональних та посадових обов'язків зі зміною форм комунікації з усіма учасниками освітнього процесу.

Для фахівців психологічної служби перехід на чергову змішану форму діяльності став новим витком у професійному зростанні, вдосконаленні навичок онлайн-взаємодії і реалізації ідей щодо збільшення надання безперервних, якісних психологічних послуг в офлайн- та онлайн-режимах.

Однак з'явилися виклики, що потребували і потребують уваги:

— річний план фахівця є гарною основою для роботи, але неможливо в повному обсязі передбачити потреби на рік. Завжди виникають питання, проблемні ситуації, які потребують розв'язань, роз'яснень, порад з боку психолога, тому практичні психологи і соціальні педагоги мають постійно коригувати планування роботи;

— на вимогу адміністрації закладів освіти, залежно від епідеміологічної ситуації та форми організації освітнього процесу, планування та звітність складаються щотижня з урахуванням тематичного планування інших працівників закладу освіти, відповідно кейс фахових матеріалів, який було створено на початку навчального року, потрібно постійно оновлювати;

— корекційні заняття, консультативну роботу з батьками та педагогами, профілактичну та просвітницьку діяльність необхідно осучаснювати власностворюваними відеозаняттями, відеопрезентаціями та інфографікою, враховуючи вікові та психологічні особливості адресата. Саме за такого підходу відбувається тісна співпраця практичного психолога і соціального педагога з усіма учасниками освітнього процесу;

— під час дистанційного навчання неможливим є дотримання нормативів часу на всі види роботи, яка проводиться фахівцями;

— з'являється низька обумовленість мети та завдань професійної діяльності соціальним запитом;

— негативними факторами виступають недостатня регламентованість організаційно-методичної бази професійної діяльності в частині зіставлення мети, задач та функцій з індивідуальними можливостями, потребами та діями практичного психолога; відсутність посад методистів, які відповідають за психологічну службу в районах, та професійної системи мотивування і стимулювання фахівців; часто невідповідність технічного забезпечення і можливостей фахівців психологічної служби потребам суспільства.

Незважаючи на виклики, що відтак є рушійною силою до змін, завжди є досягнення, які можна розглядати як приклади для організації системної роботи психологів та соціальних педагогів.

Координуванням взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах дистанційного навчання та фахівцями психологічної служби в управлінні освіти Деснянської районної в місті Києві державної адміністрації займаються фахівці відділу розвитку освіти та прогнозування.

У діяльності практичного психолога як професіонала мають бути присутні гіпотеза, задачі, цілі, професійні дії та об'єктивність, знання, вміння, навички, особисті якості, етикет, професійно стійка і нейтральна позиція, сукупні результати праці. Напрямки діяльності мають обов'язково базуватися на специфіці закладу освіти, потребах учасників освітнього процесу, професійній компетенції психолога (соціального педагога) та регуляторно-законодавчій політиці у сфері освіти.

У професійній діяльності практичного психолога існують певні обмеження та вимоги, які можуть слугувати бар'єрами в комунікації, тому фахівець повинен розуміти свій особистий психологічний ресурс, контролювати себе та свій емоційний стан. При цьому варто стежити за рівнем професійної компетенції, щоб побудувати стратегію руху до вершин професіоналізму і еволюцію професійного росту.

kubg.edu.ua

4.11. Робота з дітьми з ООП (корекційно-розвивальна) (з досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 218 Деснянського району м. Києва Ковтонюк Оксани Олександрівни)

Робота з дітьми з особливими освітніми потребами онлайн є досить цікавою та різноманітною. Головне — бути позитивно налаштованим на роботу та впевненим у тому, що все вийде. Також важливо довести батькам, що їхня дитина може працювати у такому форматі. Принаймні, необхідно спробувати.

Перше заняття варто зробити достатньо легким, щоб перевірити, наскільки дитина готова працювати онлайн. Це можуть бути вправи з розвитку дрібної моторики, на спостережливість («Що змінилося?»), нейрогімнастичні та дихальні вправи тощо. Звісно, така робота потребує попередньої підготовки. Я працювала у програмі Zoom, яка є достатньо легкою у користуванні та надає багато варіантів роботи: демонстрація екрану, малювання на екрані під час заняття, демонстрація відео зі звуком тощо.

На що важливо звернути увагу?

Передусім потрібно ***продумати процес організації занять та передачі завдань дитині*:**

— зв'язатися з батьками, дізнатися про обладнання та дидактичні матеріали, які є в родині (м'ячі, масажні кільця, стержні, олівці), про те, за яким електронним носієм буде займатися дитина: комп'ютер, ноутбук, планшет чи телефон; уточнити, які навички дитина вже має, чи може вона самостійно керувати комп'ютерною мишкою, бо програма Zoom передбачає роботу з екраном (малювання, письмо);

kubg.edu.ua

— домовитися про час занять з дитиною. Важливо пам'ятати про обсяг навантаження (стежити, щоб дитина не була перевантажена шкільними предметами);

— дізнатися та домовитися з батьками про можливі варіанти мотиваторів для дитини. Мотиватором може бути прогулянка, розмальовка, наклейка тощо;

— попередньо підготувати та роздрукувати дидактичні матеріали для дитини, на яких вказати тему, мету заняття, дату та час. За необхідності пронумерувати сторінки роздаткового матеріалу. Це полегшить роботу та зменшить напругу як батьків, так і дітей. Кількість роздаткового матеріалу повинна відповідати кількості занять;

— підготувати та роздрукувати декілька варіантів візуального розкладу онлайн-заняття. Візуальний розклад — це спосіб утримати в полі зору всі вправи та дії, які потрібно здійснювати протягом онлайн-заняття. Добре структурований візуальний розклад якісно покращує ефективність заняття, знижує рівень тривоги дитини, надає відчуття контролю ситуації. Розклад обов'язково повинен бути у дитини та батьків перед очима. Дитина самостійно або з допомогою дорослого відстежує послідовність дій та робить позначки про виконання. Для того щоб візуальний розклад зробити багаторазовим, його достатньо покласти у файл, робити фломастером позначки, які потім можна легко витерти вологою серветкою або ватним диском;

— планування Zoom-конференцій. Посилання до конференцій краще зробити сталим з простим числовим паролем. Надсилати його потрібно напередодні заняття, оскільки месенджери під час дистанційного навчання можуть бути перевантажені іншими чатами, в результаті чого посилання губляться і їх складно знайти. Важливо у повідомленні вказати, які саме матеріали та візуальний розклад потрібно підготувати до заняття;

— готуючись до онлайн-занять з дитиною, потрібно бути готовим до того, що дитина може відмовитися працювати або не запуститься демонстраційний матеріал, тому важливо мати

кілька варіантів занять на одну тему (з використанням можливостей «демонстрації екрану» та без, з використанням дидактичного матеріалу та без нього);

— тривалість онлайн-заняття не повинна перевищувати 20 хвилин.

Проведення онлайн-заняття з дитиною з ООП. Заняття важливо проводити з дитиною в один і той самий час. На початку ознайомити її з планом роботи на сьогодні, проговорити кожен етап, показати візуально у презентації.

Обов'язковими частинами заняття мають бути вітання, проговорення теми та мети заняття. Це допоможе дитині та батькам зрозуміти доцільність проведеної роботи. Вітання добре поєднувати з пальчиковими вправами, як-от «Вітання долонями».

Вправа «Вітання долонями».

Мета: розвиток дрібної моторики рук та переключення уваги.

Інструкція. Підніми праву руку та помахай мені долонею; тепер лівою; одразу двома. З'єднай долоні між собою, пальчик до пальчика. Продовжуємо вітатися, але тепер пальчиками. Починаємо з мізинчика —1, 2, 3; безіменний — 1, 2, 3; середній — 1, 2, 3; вказівний — 1, 2, 3; великий — 1, 2, 3. А тепер усі пальчики разом — 5 разів. Чудово! Ось ми і привіталися.

Усі завдання важливо проговорювати у повільному темпі та не поспішати у виконанні, оскільки інтернет-зв'язок дещо затримує передачу сигналу і може здаватися, що дитина чогось не розуміє або не хоче виконувати. Тому потрібно робити паузи при виконанні вправ із затримкою у 5–10 секунд. За необхідності можна також повторити інструкцію.

Робота з екраном та дидактичним матеріалом. На цьому етапі важливого значення набуває допомога батьків, оскільки

саме вони допомагають дитині розібратися із завданнями — як з надрукованими, так і демонстрованими з екрану. Перед тим як розпочати «демонстрацію екрану» у програмі Zoom, необхідно за допомогою батьків підготувати дитину до роботи. Попередити, що відбудуться зміни. Після запуску бажано запитати у дитини: що вона бачить? Чи розпочалася демонстрація? Якщо дитина вміє працювати з комп'ютерною мишкою або працює за планшетом, можна чергувати або змінювати види діяльності (працюємо на роздруківці/екрані). Програма Zoom надає можливість виконувати деякі вправи прямо під час демонстрації на екрані комп'ютера, наприклад: повторити візерунок, вставити пропущені знаки, викреслити зайве, пройти лабіринт, з'єднати кольори тощо. Для цього виду роботи батькам важливо надати інформацію про те, як користуватися вкладкою програми «демонстрація екрану». Наприклад, для того щоб підключити можливість малювати на екрані планшета, потрібно натиснути олівець, який з'являється під час дотику до екрана, на комп'ютері — навести курсор на напис «ви переглядаєте екран…», натиснути та обрати слово «коментувати».

Після виконання вправи обов'язково потрібно повернутися до візуального розкладу, що знаходиться перед дитиною, та позначити виконані пункти, проговорити ті, що залишилися.

Завершення заняття. Після роботи з екраном важливо дати дитині можливість відпочити. Тут добре підходять вправи для відпочинку очей, як-от: «Пальмінг», «Часте кліпання», «Великі очі» та ін. Також можна провести фізкультхвилинку.

Після кожного заняття важливо проговорити, що саме робила сьогодні дитина, знайти, за що її можна похвалити. Наприклад: «Сьогодні ми з тобою тренували пам'ять та увагу, і ти чудово справився(лася) із завданням. Наступного разу будемо тренувати…»

Наступний і останній етап онлайн-зустрічі з дитиною — ритуал прощання. Говоримо: «До побачення!» Махаємо лівою рукою, потім правою, потім двома одразу.

Київ.edu.ua

Складнощі, що виникали під час онлайн-занять з дітьми з ООП та приблизні варіанти реакцій на них:

1) небажання виконувати вправу.

Важливо зберігати спокій самому та заспокоїти батьків. Запитати у дитини, що не так? Повернутися до візуального розкладу та прочитати його (переглянути зображення). Знову попросити виконати вправу. Можна використати «Принцип Примака» («Спочатку — потім», коли ви хочете, щоб дитина виконала дію, яка не є для неї бажаною (з'їсти овочі, почистити зуби, виконати вправу тощо), запропонуйте їй після виконання цієї дії приємну діяльність (подивитися телевізор, пограти у гру, прогулянку тощо). Замінити вправу;

2) крики та плач (істеричні прояви).

Зберігати спокій та заспокоїти батьків. Запитати батьків про можливі причини такої поведінки (можливо, дитина голодна чи погано спала вночі…) Якщо причина у самопочутті дитини, заняття бажано перенести на інший час. Переключити увагу дитини на інший вид діяльності. Виконати вправи на заспокоєння та зняття наруги: дихання, рахунок до 10, заплющення очей, стискання антистресових іграшок тощо;

3) невіра дитини у власні сили та маніпулювання: «Я не можу», «У мене не виходить», «Я втомилася».

Використовувати підтримуючі слова: «Я в тебе вірю», «Давай спробуємо разом», «Ще один рядок і все». Використання фізкультхвилинок.

Робота з батьками. Взаємодія психолога з батьками відбувається у форматі онлайн. Він є досить зручним та простим. Батькам непотрібно поспішати до школи на очну зустріч, нескладно підключитися до програми Zoom. За допомогою скріншотів можна зберегти інформацію, що зацікавила.

Окрім звичайного інформування батьків, добре організовувати практичну роботу в онлайн-форматі. Зазвичай вони досить активно включаються в роботу та виконують вправи.

kubg.edu.ua

Складнощі, які виникли при роботі в онлайн-форматі з батьками, та приблизні варіанти їх вирішення:

1) звук: увімкнення та вимкнення.

Пояснення, як увімкнути звук, краще підготувати для батьків ще під час розсилки повідомлень у месенджері, а також у презентації. Слайд потрібно запустити до початку зустрічі, у момент очікування. Обов'язково на слайді написати тему і мету зустрічі. Пояснити, як відключити звук, можна також на слайді з поясненнями або просто вимкнути звук усім учасникам.

Групова робота з дітьми. Групова робота з дітьми дуже обмежена у часі: 1 клас — 10 хвилин, 2–4 класи — 15 хвилин, 5–7 класи — 20 хвилин, 8–9 класи — 20–25 хвилин, 10–11 класи — до 30 хвилин. Це обов'язково необхідно враховувати під час підготовки заняття. Добрим помічником стануть правила роботи в групі, які потрібно підготувати у презентації окремим файлом, тоді ви можете легко включити їх під час демонстрації екрану та за необхідності переключитися з однієї презентації на іншу. Під час одного онлайн-заняття можна провести одну практичну вправу. Наприклад, учні 1 класів можуть намалювати емоцію злості за 1–2 хвилини і на рахунок «3» показати на камеру. Наступним етапом буде домалювати на цьому ж аркуші те, що допомагає заспокоїтися. Під час вітання та прощання можна виконувати вправи для розвитку дрібної моторики, вправи з нейрогімнастики, «малювати» у повітрі. Можна також використовувати аплікації (заготовки до заняття діти та батьки роблять заздалегідь, оскільки час обмежений).

Як організувати групове заняття для дітей? Так само, як і для батьків. Через домовленість з класним керівником.

Труднощі, які виникали:

1) сторонній шум. Вирішується вимкненням мікрофонів;

2) спам у чаті. Вирішується вимкненням чату;

3) одночасне бажання говорити. Вирішується правилами заняття в окремій презентації.

kubg.edu.ua

4) розгубленість. Важко одночасно управляти конференцією, презентацією та слідкувати за учнями. Тому добре, якщо у ведучого заняття буде помічник, співорганізатор, який стежитиме за поведінкою, чатом та складнощами, що виникають у роботі.

На що потрібно звернути увагу:

1) на заняття потрібно приходити у гарному настрої. Бути позитивним та терплячим до дітей;

2) стежити за часом;

3) у будь-якій ситуації зберігати спокій та розуміти, що невдача під час заняття — це досвід і новий привід повчитися.

kubg.edu.ua

4.12. Організація психологічного супроводу учасників освітнього процесу

(з досвіду роботи практичного психолога навчально-виховного комплексу «Спеціалізована школа І ступеня — Гімназія № 39 імені гетьмана України Богдана Хмельницького» Деснянського району м. Києва Жур Тетяни Володимирівни)

Психологічний супровід у закладі освіти може проводитися в синхронному (групова робота з усіма учасниками освітнього процесу та індивідуальна робота з батьками) та асинхронному (групова просвітницька робота з батьками) режимах. Основні ресурси, які використовувалися для організації взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу:

— телефонний режим (синхронна взаємодія);

— електронна скринька (e-mail) для отримання повідомлень від батьків та дітей, записів на консультації, дитячих робіт (асинхронна взаємодія);

— Viber, як в режимі онлайн-повідомлень, отримання дитячих робіт, малюнків тощо (асинхронна взаємодія), так і в режимі дзвінків та відеодзвінків;

— Google Meet, Zoom — основні платформи, в яких проводилися групові та індивідуальні онлай-зустрічі з усіма учасниками освітнього процесу (профілактична та просвітницька робота, індивідуальні та групові консультації, участь у педрадах та нарадах, участь у майстер-класах та семінарах в рамках організаційно-методичної роботи) (синхронна взаємодія).

Під час дистанційного навчання пріоритетним напрямом роботи стала профілактична робота з учнями та консультативна робота з вчителями та батьками.

kubg.edu.ua

Щодо роботи з педагогами, то її можна розділити на дві основні частини:

1) рекомендаційні поради щодо організації роботи з учнями;
2) індивідуальні консультації за запитом.

Уся групова профілактична та консультативна робота з учнями під час карантину організовувалася через класних керівників.

Умовно схема взаємодії учасників освітнього процесу зображена на *рис. 4.12.1*.

Рис. 4.12.1. Схема взаємодії учасників освітнього процесу

З класними керівниками доводилось домовлятися щотижня. Щосереди розподіляла уроки на наступний тиждень. Спочатку надсилала повідомлення класному керівнику про необхідність (бажання) проведення заняття. Потім ми обговорювали тему

та час проведення. Далі я формувала посилання в Zoom. За день до заняття надсилала класному керівнику посилання із нагадуванням про дату та час заняття.

Для зручності обліку такої роботи обов'язково має бути таблиця, до якої заносяться усі заплановані заходи погодинно (див. *табл. 4.12.1*):

Таблиця 4.12.1

Зразок таблиці обліку запланованих заходів

Дата	Діапазон часу	Вид роботи	Назва	Клас	З ким проводиться	Платформа взаємодії	К-ть осіб*
21.04.	11.00-11.30	Профілактична	Розповідь «Безпечний Інтернет»	4-Б	Діти	Zoom	
	11.40-12.10	Профілактична	Мінілекція «Профорієнтація. Коротко про важливе»	10-А	Діти	Zoom	
	12.30-13.00	Профілактична	Бесіда за презентацією «Моє здоров'я у моїх руках»	7-А	Діти	Zoom	
	13.30-15.00	Індивідуальна консультація	Профорієнтація	8-В	Дитина	Zoom	
	15.00-18.00	Організаційно-методична	Підготовка до занять на наступний день, інформування вчителів, батьків та дітей				
22.04.	10.00-11.30	Індивідуальна консультація	Проблеми з поведінкою дітей під час онлайн-уроків	–	Вчитель (ППП)	Телефонний режим	

* Записуємо після кожного заняття

kubedu.ua

Індивідуальні консультації проводилися в телефонному режимі, за допомогою Viber-дзвінків та відеовикликів, а також на платформі Zoom. На початку дистанційного навчання основними були такі теми консультацій: організація роботи дітей в Zoom, поведінка учнів під час уроків, а також консультації за запитом педагогів.

Виходячи з власного досвіду, можу сформулювати такі основні поради щодо організації групової профілактичної роботи зі здобувачами освіти на платформі взаємодії Zoom:

1. Створюйте презентацію до кожної онлайн-зустрічі незалежно від виду роботи. Вона слугуватиме вам підказкою, а дітям наочністю.

2. Пропишіть та проговоріть з учасниками правила роботи. Я б радила включити такі основні пункти:

1) увімкнені чи вимкнені камери. Це правило варто обговорити з класним керівником заздалегідь. Попередити дітей через класного керівника, якщо вам потрібно працювати з увімкненими камерами, тобто бачити їхні обличчя та роботу. Є випадки, коли діти не можуть увімкнути камеру з певних причин (наприклад, одна дитина не вмикає свою камеру, бо вони з сестрою в одній кімнаті одночасно працюють у Zoom). Тому такі моменти краще уточнювати у класного керівника до початку заняття;

2) варто попросити класного керівника, щоб діти зареєструвалися під власними іменами, а не псевдонімами. Це необхідно зробити у випадку, якщо ви не знаєте імен усіх дітей. Відсутність імен ускладнить отримання зворотного зв'язку від дітей, викличе певні труднощі у спілкуванні або може призвести до сміху та зриву заходу;

3) необхідно обговорити правило вмикання-вимикання мікрофонів. Якщо ви працюєте з дітьми середньої та старшої школи, то можна попросити вимкнути усі мікрофони і вмикати, коли треба щось запитати або відповісти на запитання. У молодшій школі діти можуть не вміти вимикати-вмикати мікрофони. Тоді з ними необхідно домовитися про правило повної

kubg.edu.ua

тиші. В обох випадках треба наголосити на правилі «Говорить лише один»;

4) якщо в онлайн-конференції не більше 20 учасників, ви маєте змогу бачити усіх, можете попросити дітей просто підіймати руку як на уроці або ставити позначку «Підняв руку». Якщо ж учасників більше 20 або під час усієї зустрічі вам потрібно демонструвати презентацію (тоді ви не можете бачити усіх одночасно і необхідно буде «перегортати» періодично віконечка ваших учасників, щоб бачити, хто підіймає руку), то можна домовитися про те, що діти питатимуть дозволу відповісти вголос;

5) проговоріть питання використання чату. Або дозволяєте для запитань та відповідей, або забороняєте. Зверніть увагу, що реагування на повідомлення в чаті вимагатиме від вас багатофункціональності;

6) не забувайте правила, які ви використовуєте під час уроків: взаємна повага, право на власну думку тощо.

3. При створенні презентації враховуйте те, що частина тексту справа (чи зліва) буде закрита лінійкою з віконечками вашим та учасників. Тому правий (лівий) бік презентації залиште порожнім або просто не навантажуйте важливими написами чи картинками. Для учасників будь-якого віку, дітей чи дорослих, не перенавантажуйте презентацію текстом. На одній сторінці — одне речення і картинка для кращого сприйняття матеріалу.

4. Онлайн-заняття мають бути структурованими, продуманими, динамічними, мати чергування видів діяльності (ви розповідаєте — діти слухають, ви ставите питання — діти відповідають, можна давати завдання, наприклад, зобразити емоцію, щось намалювати, повторити за вами певні рухи тощо). У випадку, якщо ви займаєтеся понад 20 хвилин, зробіть зарядку для очей та (або) невеликі вправи для тіла (сидячи, наприклад, нахили головою, махи руками, повороти спини).

kubg.edu.ua

Структура уроку має передбачати постійне або періодичне включення дітей у процес (ставте запитання, просіть висловлювати свою думку, дізнавайтесь, чи згодні вони з вами), тобто уникайте режиму монологу, інакше будете говорити самі з собою. Особливо це актуально для старшої та середньої школи, де діти бувають незацікавлені.

Наприкінці заняття, якщо ви бачите потребу і дозволяє час, дайте дітям поспілкуватися між собою хвилин п'ять. Адже під час дистанційного навчання вони дуже сумують одне за одним.

Якщо під час заняття діти виконували малюнки, ви можете попросити надіслати їх особисто вам (для цього в чаті дайте свої контакти) або ж через класного керівника (тоді це питання узгодьте з педагогом заздалегідь, адже не кожен захоче витрачати час на пересилання дитячих робіт).

5. Враховуючи те, що онлайн-зустріч триває менше, ніж офлайн-урок, то готуватися до такого заходу необхідно ретельніше і довше. Чим краще ви підготуєтеся і врахуєте всі моменти до початку, чим ретельніше продумаєте структуру та основні кроки і розробите під них презентацію, тим кориснішою та ефективнішою буде ваша взаємодія з дітьми.

kubg.edu.ua

4.13. З досвіду роботи практичного психолога спеціалізованої школи I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва Романенко Олени Іванівни

Під час дистанційного навчання головна увага приділялася адаптації учнів до нових умов. З цією метою ми співпрацювали з класними керівниками, які надавали інформацію про емоційний стан учнів, проблеми взаємодії з учителями, труднощі у навчанні. Для зручності було створено Viber-групу «Класні керівники», де висвітлювалися актуальні питання.

Найбільш поширеною формою роботи під час дистанційного навчання є публікація постів на сторінці школи у Facebook, які містять корисну інформацію для батьків, учнів, вчителів (https://www.facebook.com/sh264). На початку року було створено Google-форму «Опитування батьків» для збору інформації про актуальні проблеми у вихованні та навчанні дітей та публікації цікавих тем з психологічної просвіти (зразок Google-форми https://forms.gle/NHPy2k58CS3tNFGr7). Створений також просвітницький Telegram-канал «Клуб свідомого батьківства», в якому систематично публікується інформація з метою підтримки, просвіти та допомоги у формуванні гармонійної взаємодії з дітьми (https://t.me/romanenko_1). Ведеться рубрика «Психолог» на офіційному сайті школи, де в підрубриках «Батьки», «Учні», «Вчителі» розміщена корисна інформація, яка постійно оновлюється. На сайті розміщені й контактні дані психолога (адреса електронної скриньки та номер мобільного телефону) для запису на консультацію (http://school264.edukit.kiev.ua/vihovna_robota/psihologichna_sluzhba/). Консультації проводяться за допомогою відеозв'язку на плат-

kubg.edu.ua

формах Viber та Skype. На Telegram-каналі також функціонує рубрика «Консультація батьків», де надаються поради та рекомендації на запити, які найчастіше зустрічаються на консультаціях.

Для учнів проводяться заняття на платформі Zoom, організовуються інтегровані уроки разом з вчителями-предметниками. Діти люблять проходити психологічні тести, працювати з проєктивними методиками, залюбки беруть участь у різноманітних тренінгових вправах. Значна увага приділяється заняттям на зниження психоемоційної напруги, тривожності, стресу. Ведеться профілактика виникнення онлайн-ризиків, щодо безпеки роботи в Інтернеті, виникнення домашнього насильства та шкідливих звичок.

З директором узгоджується планування на місяць та відповідно надається звіт про проведену роботу, вносяться корективи щодо діяльності психологічної служби у відповідності до загальної спрямованості школи та потреб. Крім того, узгоджуються індивідуальні плани дистанційної роботи із заступником з виховної роботи, і в кінці тижня складається звіт про виконання запланованої діяльності. Вся робота психолога підпорядковується загальній темі, над якою працює весь педагогічний колектив школи під час дистанційного навчання.

З педагогами проводяться заняття з розвитку соціально-емоційних компетенцій та адаптації до нових умов дистанційного навчання. Створюються QR-тести, за допомогою яких кожний самостійно у зручний для себе час діагностує рівень стресу, тривоги, розвитку емоційного інтелекту. Проводяться моніторингові дослідження серед педагогів щодо рівня задоволеності умовами праці, труднощів, які виникають під час роботи, загального рівня задоволеності життям. Узагальнені результати заслуховуються та обговорюються на педрадах. Виступи на педрадах спрямовані на розкриття актуальних для педагогів в умовах дистанційного навчання тем з урахуванням запиту адміністрації.

kubg.edu.ua

4.14. З досвіду роботи практичного психолога школи № 147 Деснянського району м. Києва Онопрієнко Наталії Іванівни

Насамперед слід потурбуватися про дорослих членів шкільної родини — вчителів, батьків. А вже вони, заручившись нашою підтримкою, нададуть ресурсну підтримку дітям. Працюючи з вчителями під час дистанційного навчання, передусім варто подумати про тих колег, які проживають самотньо. Тут психолог має нагоду покрити дефіцит комунікації: це дзвінки по телефону (тематика розмов може бути різноманітною), переписка у Viber, розмови в Zoom тощо. Головне — ініціювати таке спілкування систематично. У цьому випадку колега відчуватиме: «Я не один. Я разом з колегами», — адже наступить ранок і прийде листівка «З добрим ранком!» чи «Бажаю вдалого дня!». Саме тому година спілкування з педагогами «Емоційна підтримка в умовах карантину» має посісти у плануванні роботи психолога на період карантину почесне місце.

Приклади групових просвітницьких та профілактичних заходів з педагогами:

— челендж «Мій позитивний 2020…» (обмін позитивними фото у вчительському чаті у Viber або на сторінці школи у Facebook);

— тренінг «Ознаки домашнього насилля. Як їх розпізнати» (на платформі Zoom);

— новорічний калейдоскоп «Щедрий вечір, добрий вечір» (на платформі Zoom);

— онлайн-кав'ярня для гурманів «Я і кава» до національного дня кави (в учительському чаті у Viber);

— семінар «Інтимна культура учасників освітнього процесу» (Zoom).

kubg.edu.ua

Робота з батьками в умовах дистанційного навчання, як на мою думку, набула більш змістовного формату. В сучасних умовах всі батьки значну частину часу проводять на сторінках соціальних мереж, тож ми маємо можливість проводити просвітницьку і профілактичну роботу з ними через сторінки школи у Facebook, розміщуючи інформацію на сайті школи, надсилаючи документи у батьківські чати класів. Такий зв'язок є дієвим, про що свідчить зворотна реакція батьків: натискають вподобайки, пишуть коментарі під постами та запитання в особисті повідомлення, активно звертаються за індивідуальними консультаціями.

Приблизна тематика інформаційних повідомлень для батьків:

— групова консультація «Вітаю! Діти досягли підліткового віку»;

— вечірня зустріч «Як говорити з дитиною про найголовніше»;

— інформаційне повідомлення «Як підвищити мотивацію дітей до навчання»;

— флешмоб «Наші добрі справи»;

— просвітницька година «Ознаки нестачі батьківської уваги»;

— семінар «Множинний інтелект: як зрозуміти свою дитину»;

— зустріч з батьками «Екологічність, культура та ризики перебування дітей в онлайн-просторі»;

— допис «Батьківський авторитет. В чому він полягає»;

— групова консультація «Про відмінності у вихованні хлопчиків і дівчаток».

kubg.edu.ua

4.15. З досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 249 Деснянського району м. Києва Шубіної Юлії Олександрівни

Психолог має допомогти адміністрації, педагогам, дітям та батькам заспокоїтися, видихнути і продовжувати жити та навчатися, але вже зовсім в нових реаліях. Найперше, з чого я розпочала, — це освоєння нових технологій, робота на різних платформах, з відео- та фоторедакторами, з програмами Canva, Zoom, Google Meet та багатьма іншими. Але мало було освоїти це самому, важливо було навчити цього учнів та вчителів. Далі я перейшла до підготовки інформації для офіційної сторінки школи. Я публікувала посилання на мультфільми, статті, писала рекомендації для релаксації та саморегуляції. На жаль, батьки та здобувачі освіти не завжди могли їх знайти. Тому ми з адміністрацією школи почали тісно співпрацювати у цьому напрямку. Я писала авторські тексти, ліфлети, брошури, інформаційні повідомлення, статті на різноманітні психологічні теми, а директор нашої школи розміщувала їх на офіційних сторінках у соціальних мережах. Вже з перших днів батьки та учні оцінили нашу роботу.

Також я запропонувала директору, що буду записувати відео, надсилати в групи у Viber та висвітлювати їх у соціальних мережах. Було важко, адже проводити урок офлайн набагато легше, ніж говорити до камери. Утім, витративши чимало сил і зробивши багато дублів, я навчилася якісно монтувати відео у програмі Video Maker. Вже з першого відео мої рекомендації розлетілися Інтернетом, їх почали репостити усі освітні групи та сторінки, інформація розліталася по всій країні. Ми з адміністрацією раділи такому успіху, і щодня я записувала відео з рекомендаціями для всіх учасників освітнього процесу.

kubg.edu.ua

Разом з тим батьки та учні почали звертатися до мене за індивідуальними консультаціями, які я проводила переважно онлайн у Viber. Цей механізм почав працювати. Я вигадувала різні тематичні дні та рубрики, наприклад: #Мислимо_позитивно, #цитата_дня_як_девіз_всього_життя, #готуємось_до_ш_весело, #спокійний_учень_успішне_ЗНО, #казкотерапія_від_психолога_школи 249 та багато інших. Директор радо підтримувала усі мої ідеї та висвітлювала їх на офіційних сторінках. Я паралельно проходила навчання для підвищення кваліфікації на різних освітніх платформах.

Надалі онлайн-робота давалася дуже легко. Тому я почала проводити заняття для дітей на різних освітніх платформах. Були розроблені презентації для учнів, які ми висвітлювали у соціальних мережах, надсилали у Viber батькам, учням та вчителям. Для батьків під час навчального року я проводила просвітницьку роботу на платформі Zoom. Батьки учнів різних класів зверталися до мене за психологічною допомогою, роз'ясненнями поведінки їхніх дітей, з тривожністю та страхами. Головна тематика звернень: страх смерті та тривожність через хворобу близьких людей.

Добре працювали консультації з відеозв'язком у Viber, проте вчителі часто зверталися із запитом про те, що діти бояться вмикати камеру або ж говорити і відповідати на онлайн-уроках. Тоді я починала роботу з дітьми та давала рекомендації вчителям, як правильно працювати із такими учнями.

Суттєва робота і моя особиста перемога — це робота онлайн з дітьми з особливими освітніми потребами. Всі ми знаємо, що з дітьми з розладами аутистичного спектра працювати доволі важко навіть на індивідуальних заняттях, тому довелось добирати методи візуалізації, щоб заспокоїти їх, зацікавити та повністю вловити їхню увагу. Так, на кожне заняття (щотижня їх сім), для кожної дитини я готувала презентацію, використовуючи вправи з наочністю на розвиток когнітивних процесів та емоційно-вольової сфери з обов'язковим компонентом —

kubg.edu.ua

іграшкою на руку, яка була моїм помічником. Це дуже добре спрацювало з усіма нашими дітками, і увесь весняний період дистанційного навчання в повну міру проходили розвиткові заняття з учнями з розладами аутистичного спектра. У цьому процесі допомагали й батьки, адже посилання на платформи я надсилала саме їм, а вони в свою чергу організовували комфортні умови для навчання дітей. На кожному занятті батьки були присутні та в певні моменти допомагали дітям. Також дуже позитивно впливало на процес залучення батьків саме на заняття, виконання парних вправ разом зі своїми дітьми.

Під психологічним супроводом були діти із ДЦП та затримкою психічного розвитку. За допомогою месенджерів я мала можливість бути з ними на цілодобовому зв'язку і допомагати заспокоювати та покращувати емоційний стан.

Ще одними клієнтами практичного психолога є педагогічні працівники. Це люди, яким психологічний супровід був потрібен чи не найбільше. Від них вимагалося працювати в нових умовах, постійно взаємодіяти з учнями та батьками, адміністрацією і при цьому не вигорати самим. Тому було проведено багато онлайн-зустрічей, де обговорювали питання саморегуляції та способи уникнення професійного, емоційного вигорання. Також важливими були консультації, на яких вчителі могли поділитися своїми тривогами та переживаннями через ситуацію, яка склалася.

Розуміючи та допомагаючи педагогічним працівникам, батькам, учням, важливо не забувати про свою власну саморегуляцію. Співпраця з іншими психологами нашого району позитивно впливала на мене як особистість. Методисти з управління освіти ніколи не залишали нас та надавали нам всіляку підтримку та допомогу.

Побачивши мої напрацювання, мене почали запрошувати громадські організації для проведення психологічних вебінарів для молодих людей, благодійних вебінарів, навчальних семінарів для майбутніх керівників дитячих груп.

kubg.edu.ua

Ще одним викликом була психодіагностична практика студентів-психологів НПУ імені М.П. Драгоманова, яка тривала місяць. Разом із студентами ми працювали на платформі Google Meet, засвоювали психодіагностичні методики, вчилися створювати онлайн-анкетування та пізнавали роботу психолога в закладах освіти. Хороша платформа, на якій було легко і цікаво працювати, — Pruffme. Вона має безкінечні можливості для роботи психолога.

Отже, психологічний супровід під час дистанційного навчання є дуже важливим для всіх учасників освітнього процесу. Але він неможливий, якщо психолог не буде постійно вчитися, пізнавати нові програми та їх властивості. Усе зможе лише той, хто цього сам захоче.

kubg.edu.ua

4.16. З досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 300 Деснянського району м. Києва Музики Ольги Василівни

Психологічний супровід здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (ООП) — тема, над якою мені цікаво працювати протягом останніх трьох років роботи в школі. Під час дистанційного навчання саме ця категорія дітей (крім тих, що перебувають у складних життєвих обставинах), на мою думку, є однією з найбільш вразливих.

Для психологічного супроводу здобувачів освіти з ООП при будь-якій формі навчання, я вважаю, спочатку важливо налагодити ефективний зворотний зв'язок з їхніми батьками. Тому під час телефонної розмови я інформувала батьків щодо можливості отримання консультацій онлайн з використанням зручних платформ для дистанційної взаємодії. Батькам надавалася психологічна підтримка, рекомендації щодо особливостей організації дистанційної форми навчального процесу дітей з ООП. Поради для покращення міжособистістних стосунків в родині, попередження емоційного вигорання батьків дітей з ООП, зменшення рівня стресу систематично оновлювалися на сайті нашої школи в особистому кабінеті практичного психолога, а також на сторінці закладу в Facebook, Viber-групах батьків та вчителів.

Дистанційна робота з учнями з ООП відбувалася у форматі групової та індивідуальної взаємодії. Я долучалася до колективів інклюзивних класів під час уроків за попереднім узгодженням з учителями годин спілкування з метою спостереження за процесом адаптації учнів з ООП до дистанційної форми навчання, перебігом соціальної взаємодії таких дітей з однокласниками, вчителем та батьками (профілактика булінгу, цькуван-

kubg.edu.ua

ня, домашнього насилля). Виконуючи разом з дітьми вправи з елементами гри, сприяла згуртуванню інклюзивних класів, допомагала зменшити напруженість, розвивала емоційний інтелект дітей. Хочу зазначити, що деяким дітям з ООП було помітно легше взаємодіяти з вчителем, відповідаючи під час уроку, ніж це спостерігалося під час занять у звичайному форматі та у порівнянні з локдауном 2020–2021. Під час індивідуальної роботи з учнями з ООП я сприяла розвитку когнітивної та емоційно-вольової сфер дітей, підвищенню комунікативної компетентності школярів, надавала психологічну підтримку.

Досягти мети під час дистанційних занять та конференцій допомагало застосування найпоширеніших платформ для дистанційної взаємодії: Zoom, Google Meet, Viber. Працюючи дистанційно, я використовувала вправи з елементами гри, мультфільми, відеоролики, презентації, інфографіку (з подальшою рефлексією дітей), а також добірки різноманітних дидактичних матеріалів з можливістю онлайн-редагування візуального контенту дітьми під час використання панелі інструментів, дошки для спільної роботи, демонстрації екрану. Найчастіше я користувалася інформацією, що знаходиться у вільному доступі на інтернет-ресурсах (psyhologdcpp.in.ua, vseosvita.ua, naurok.ua), у групах для практичних психологів у Facebook, Viber, рекомендованим МОН дидактичним інструментарієм тощо.

Дистанційна робота з педагогічним колективом в контексті психологічного супроводу здобувачів освіти з ООП полягала в консультуванні, психологічній та інформаційній підтримці вчителів і адміністрації щодо особливостей дистанційної педагогічної взаємодії з дітьми з різними нозологіями, налагодження зворотного зв'язку з батьками таких дітей, а також у профілактиці емоційного вигорання педагогів, Zoom-втоми та зменшенні рівня стресу.

kubg.edu.ua

4.17. З досвіду роботи практичного психолога школи I–III ступенів № 212 Деснянського району м. Києва Батченко Тетяни Олексіївни

За період дистанційного навчання всі учасники освітнього процесу спробували новий спосіб взаємодії, набули досвіду комунікації в онлайн-середовищі. Психологічний супровід батьків здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання є вкрай необхідним і важливим чинником створення Нової української школи. Так, в нашому закладі постала необхідність шукати і впроваджувати нові способи спілкування з батьками, щоб забезпечити психологічну підтримку, реалізувати всебічну психолого-педагогічну просвіту за запитом і потребою батьків, а також проводити консультаційну роботу, сприяти самоосвіті та самореалізації батьків та їхніх дітей. Ще до початку дистанційного навчання з допомогою класних керівників нам вдалося запровадити щомісячну «Сторінку психолога» у Viber-групах класів. Теми обиралися на початку місяця і переважно були приурочені певним пам'ятним дням (до 1 вересня про мотивацію до навчання, до Нового року про важливість сімейних традицій, до 8 Березня про виховання донечки). Ще був створений «Кабінет психолога» на сайті школи з постійним оновленням рекомендацій. А також з метою поширення психолого-психологічних знань, висвітлення діяльності психолога у закладі та формування зацікавленості навчальним закладом у батьків запроваджено систематичні дописи на сторінці школи у Facebook.

З переходом на дистанційне навчання постало питання про те, як взаємодіяти з батьками. Очне консультування проводилось на вулиці з дотриманням усіх санітарних вимог, але цього виявилося замало. Так виникла ідея створити власну Viber-

kvbo.edu.ua

групу для безпосереднього спілкування психолога з батьками. У групах класів розмістили посилання для бажаючих долучитися до Viber-групи «Запитай у психолога», а далі потрібно було розробити алгоритм групової взаємодії, звісно, зі встановленими правилами роботи. Наприклад:

— бути ввічливим і коректним до всіх учасників групи;

— писати повідомлення тільки на тему;

— толерантне ставлення, кожен має право на власну думку і позицію;

— особисті питання — в особисті повідомлення психологу;

— час роботи групи з 8.30 до 15.30 в робочі дні, у вихідні відпочиваємо;

— активна участь, добровільність тощо.

Батьки здобувачів освіти проявили зацікавлення, і група запрацювала. За перший період дистанційного навчання приєдналося близько 30 осіб, при цьому і під час очного навчання батьки зберігали участь у групі, а під час другого періоду дистанційного навчання учасників групи стало більше 50. Спочатку батьки великої активності не проявляли, були спостерігачами, чекали, що хтось інший «запитає у психолога», а далі, адаптувавшись, почали активно включатись у роботу.

Теми добиралися різноманітні, деякі викликали особливі відгуки і батьківську активність, а деякі сприймалися з байдужістю, та кожен отримував своє: те, що бажав дізнатись, те, чим хотів поділитись. Приклади тем: «Батьківська тривога за дитину», «Про встановлення розпорядку дня і правил», «Як стати авторитетом для дитини», «Емоційне вигорання батьків» (див. нижче), «Як навчити дитину вчитися», «Особливості підліткового віку», «Ігрова і комп'ютерна залежність дітей» тощо.

Часто групове консультування переростало в індивідуальні консультації і діагностику. Використовувати довелось і відеоконсультації від відомих психологів, і таблиці, і візуальні зображення з порадами, дописи з відповідями на питання, посилання на книжки і джерела інформації, заохочувались коментарі

та обмін досвідом виховання самих батьків. Подобалися батькам і Viber-опитування: «Якого віку Ваші діти?», «Скільки у нас в групі синів, донечок?». Досвід впровадження групи «Запитай у психолога» став взаємокорисним і батькам, і психологу. Щодня добираючи психологічно грамотний контент, систематизуючи, подаючи матеріал у стислій і доступній формі, я підвищила свою кваліфікацію, поповнила скарбничку матеріалів психологічної просвіти. На мою думку, головними позитивними моментами у впровадженні такої групи були:

— зворотний зв'язок;

— добровільність участі, а отже, мотивація батьків до самоосвіти;

— організація спілкування за інтересами;

— можливість без посередників вирішувати шкільні проблеми дітей;

— можливість для батьків ознайомитися з темою у зручний для себе час та повторно переглянути ту, яка сподобалась, ділитися корисними порадами і посиланнями з іншими.

Батьки здобувачів освіти з розумінням поставились до того, що під час дистанційного навчання психолог може приділити їм більше уваги, а вже при відновленні очного навчання група призупиняється і психолог перемикається на пріоритетну роботу з дітьми.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що взаємодія психолога з батьками онлайн спрямована на забезпечення реалізації головної мети і завдань психологічної служби — збереження та зміцнення психічного здоров'я, сприяння забезпеченню психологічної безпеки, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки з урахуванням специфіки закладу освіти, особливостей і можливостей здобувачів освіти. В умовах карантину практичні психологи та соціальні педагоги закладів освіти можуть ефективно працювати дистанційно, здійснювати систематичну комунікацію з батьками та педагогічним колективом.

kubgedu.ua

Поради батькам щодо організаційних умов, яких необхідно дотримуватись у період дистанційного навчання, щоб попередити емоційне вигорання:

— ефективно розподіліть час та навантаження. Щоб не допускати виснаження та зберігати свою життєву ефективність, доцільно використовувати правило «8 годин»: 8 годин для роботи, 8 годин для відпочинку та особистих справ, 8 годин для сну. Обов'язково дотримуйтеся режиму дня всією родиною;

— по можливості застосовуйте методи командної роботи. Залучайте дітей і членів родини до сумісної діяльності, розподіляйте обов'язки;

— критично оцінюйте свій емоційний і фізичний стан та своєчасно звертайтеся по допомогу до близьких та фахівців;

— створюйте умови для формування та відновлення особистісного ресурсу. Знаходьте час для себе та творчої діяльності. Включіть у режим дня ті види життєдіяльності, які дарують вам відчуття комфорту, задоволення, спокою, радості;

— дотримуйтесь правил психологічної безпеки. Важливо пам'ятати, що іноді майже немає можливості вплинути на зовнішні обставини та умови, які сприяють стресу та спричиняють або можуть спричинити вигорання;

— для зняття нервової напруги, напруження м'язів існують різні системи вправ (аутотренінг, релаксація, гімнастика, дихальні вправи тощо);

— шукайте позитив навіть там, де його важко знайти, використовуйте гумор;

— дбайте про себе, щоб мати змогу піклуватися про інших!

kubg.edu.ua

4.18. З досвіду роботи практичного психолога спеціалізованої школи I ступеня № 322 Деснянського району м. Києва Безпалої Світлани Миколаївни

Цей рік для нашої країни і для всього світу не був легким, ми змушені були закритися по домівках, відмовитися від живого спілкування, втрачати близьких та віч-на-віч стикатися з економічними, медичними, соціальними і як наслідок психологічними проблемами. Одинокі люди, сім'ї, педагогічні працівники, підприємці, діти — кожен опинився в нових умовах, з якими ніколи раніше не стикався. Психологам у школі довелося швидко адаптуватися, щоб надавати повноцінну підтримку всім учасникам освітнього процесу, тож усі звичайні заходи були скориговані для безпечного і ефективного проведення дистанційного навчання. Так, я створила проєкт психологічної підтримки та розвитку «Ми Разом Вдома», адже людям вкрай необхідна підтримка кваліфікованих, відповідальних фахівців. Тож яка мета проєкту? Психологічна підтримка одиноких людей, сімей, педагогічних працівників, підприємців, а саме: консультування, курси, тренінги, вебінари.

Ідея створення проєкту психологічної підтримки та розвитку виникла через величезну кількість звернень до мене за наданням безкоштовних психологічних консультацій у соціальних мережах від сімей та педагогічних працівників. Кількість звернень була настільки великою, що до проєкту я стала долучати колег. Ми об'єднувалися за спеціалізацією та досвідом і консультували, надавали відповіді на запитання людей у соціальних мережах. Нині проєкт уже став громадською організацією і отримує підтримку небайдужих через добровільні благодійні внески на розвиток.

kvpd.edu.ua

Додам також, що саме благодійність та бажання допомагати людям підтримували нас та надавали наснаги, бо психологи також потребують не меншої підтримки, а загальна справа об'єднувала та спонукала до більш швидких змін та опанування сучасних онлайн-технологій. Які ж досягнення та якісні поліпшення принесла громадськості моя ініціатива створення проєкту психологічної підтримки та розвитку «Ми Разом Вдома»?

Проєкт став номінантом Національного конкурсу «Благодійна Україна», увійшов до трійки лідерів у номінації «Народний благодійник» і посів почесне ІІ місце. Це, мабуть, найважливіша особисто для мене відзнака, бо проєкт «Ми Разом Вдома» був обраний методом голосування, і те, що свій голос віддала величезна кількість людей саме за нього, переконує мене у тому, що моя ініціатива має неабияке значення і я змогла досягти мети — бути підтримкою для кожного, хто цього потребує.

За рік існування проєкту «Ми Разом Вдома» я змогла залучити до співпраці Броварський культурний центр, простір «ТепЛиця», інформаційний портал «ГУРТ», платформи «Освітній маркер» та «Просвіта». Сам проєкт отримав позитивні відгуки та рекомендації від порталу «ГУРТ», міжнародного благодійного фонду «Відродження», платформи «Буст: зустрічай можливості», освітнього проєкту #НеБийДитину, ГО «Батьківська спілка», Центру комплексної реабілітації дітей з інвалідністю м. Бровари.

Проєкт «Ми Разом Вдома» спонукає до розвитку, тому з цього року було розпочато видання унікальних цікавих книг, які висвітлюють психологічні аспекти. Книги є основою для курсів та вебінарів, зокрема практичний порадник «Мотивувати вчитися через креативні уроки-тренінги за 45 хвилин», розроблений для педагогічних працівників. Сучасні учні мають власні очікування та конкретні потреби у навчанні, а головне — вони очікують отримати цікаві знання через ігрові методи. Включивши різноманітні методи навчання, вчитель може бути більш ефек-

тивним у навчанні саме через урок з елементами тренінгу (у порівнянні з класичним уроком). Ці методи ґрунтуються на принципах навчання сучасних дітей, які допомагають їм здобути нові знання та навички. Методи, описані в порадниці, допомагають навчати учнів саме через зацікавлення. Практичний порадник наводить чотири кроки щодо планування занять, містить зразок плану уроку-тренінгу та практикум для розробки власного плану уроку, три робочі практикуми для закріплення навичок та ефективної організації роботи. Щоб отримати максимальну користь від цього порадника, рекомендую слідувати уважно за кожним кроком та пройти тренінг, щоб вміти планувати власні ефективні навчання через тренінг за будь-якою темою.

Практичний посібник «Готуємося до школи разом: порадник з підготовки для батьків майбутніх першокласників та першокласниць» містить практичні вправи для підготовки дитини до навчання у школі. Батьки разом з дітьми під час спільної активності можуть працювати над пам'яттю, увагою, мисленням, мовленням, соціальним та емоційним інтелектом дитини. У порадниці є підказки, як сім'я може навчити дитину навичкам безпеки, відповідальності, основам вирішення конфліктів, а також рекомендації, чого варто уникати при підготовці дитини до школи. Цей порадник створений для того, щоб процес підготовки був легшим. У кожній темі завдання організовані за ланцюжком «бачу — чую — відчуваю — роблю — спілкуюсь». Робота структурована таким чином, щоб батьки могли повторювати вправи час від часу (наприклад, щомісяця) і відстежувати динаміку змін дитини. Наприкінці кожного розділу у рубриці «Додатково до теми…» ви знайдете перелік додаткової літератури, мультфільмів, ігор, які можуть стати у пригоді під час опрацювання. Зісканувавши QR-код, ви знайдете посилання на ці джерела.

Додам, що проєкт психологічної підтримки та розвитку «Ми Разом Вдома» проводить вебінари за такими рубриками: для педагогічних працівників — «Особистий бренд педагога»,

«Як підтримати себе: соціально-емоційний інтелект», «Дрескод в освітньому процесі»; для батьків — «Сім'я надихає: до першого класу разом з дитиною», «Сексуальна освіта та статеве виховання дітей з особливостями розвитку».

Проєкт «Ми Разом Вдома» відкритий до розвитку, тому співпрацює з організаціями, проєктами, платформами та проводить безкоштовні заходи задля поширення психологічної обізнаності та надання психологічної кваліфікованої підтримки. Напрями, за якими надаємо консультації: «Сім'я та діти», «Відносини», «Особистісний розвиток», «Психологія бізнесу». Підтримка колег у галузі освіти є невід'ємною частиною проєкту, тому до нас можуть долучитись освітяни, які відчувають бажання допомагати людям та необхідність в активній громадській та професійній позиції (через сайт murasomvdoma.com). Проєкт психологічної підтримки та розвитку «Ми Разом Вдома» надихає на прогресивні дії та доводить, що для успіху важливий не лише капітал, а інтелект, навички та постійний рух вперед.

Я дуже сподіваюсь, що моя історія професійного розвитку підтримає та надихне колег на звершення, і хочу закінчити цитатою: «Успіх залежить від швидкості адаптації до нових обставин».

Ми розвиваємося для того, щоб бути надійною підтримкою одне одному. МИ РАЗОМ З ВАМИ, МИ РАЗОМ ВДОМА (murasomvdoma.com)!

kubg.edu.ua

4.19. З досвіду роботи практичного психолога спеціалізованого навчально-виховного комплексу з поглибленим вивченням англійської мови «Усмішка» Деснянського району м. Києва Алєксєєнко Марини Віталіївни

Онлайн — це нові можливості й досвід чи втрачені старі надбання у навчанні? Більше переваг чи недоліків? Важко відповісти однозначно, але вимушене дистанційне навчання — це однозначно стрес. Так, це вже не перший досвід дистанційного навчання, але він став викликом не меншим за попередній для всіх учасників освітнього процесу. Кожен потребував своєї, такої необхідної психологічної допомоги: підтримки, консультації, просвіти, діагностики, психоедукації, самопізнання, а часом набуття певних навичок. Онлайн-робота була організована в синхронному й асинхронному форматах і проводилась за відповідними напрямками.

Психолог — психолог. Робота «психолог — психолог» полягала у підтримці, емоційному розвантаженні колег, обміні досвідом, напрацьованим матеріалом, рекомендаціями щодо фахових цікавих тренінгів, вебінарів.

Психолог — батьки. Під час другого локдауну були надані онлайн-консультації, проведені асинхронні просвітницькі заходи для батьків. Важливо було не лише надавати, але й структурувати інформацію.

Часто батьків турбували питання правильної організації часу роботи і відпочинку дитини, мотивування дитини до навчання, подолання стресу, мінімізації негативного впливу сварок на дитину, а також результати вивчення індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Загальні питання висвітлювались у презентаціях (на сайті закладу, у соціальних мережах),

kubg.edu.ua

до більшості з них були запропоновані Google Форми для зворотного зв'язку, результати діагностик представлені у листуванні по e-mail, більш особисті питання вирішувались, як правило, у телефонному режимі та у відеоформаті. Для батьків, яким цікаво дослідити свої стосунки з дітьми, було створено у Google Формі тест-опитувальник батьківського ставлення до дітей.

Психолог — педагоги. Педагоги під час карантину перебували у постійному напруженні, тому потребували підтримки, емоційного розвантаження. Були ініційовані онлайн-зустрічі з педагогами, де вони мали змогу виговоритися, дослідити свій емоційний стан і зрозуміти, як можна задовольнити свої потреби та наповнитися ресурсом. У процесі зустрічей вони активно комунікували, обмінювались ідеями та порадами. Плідною була Zoom-зустріч з пізнання себе за допомогою психографічного тесту та психогеометричної типології. У ході взаємодії учасники частково усвідомили свій внутрішній стан, дізнались, що кожна пригнічена емоція має своє відображення в різних частинах нашого тіла, діагностували місця дискомфорту в тілі та дізнались, як з цим працювати.

Психолог — здобувачі освіти. Враховуючи специфіку навчального закладу, який має два підрозділи (дошкільної освіти та початкову школу), стає зрозуміло, що рівень сформованості самостійної роботи учнів початкових класів, не кажучи вже про дошкільників, нижчий, ніж учнів середньої та старшої школи, тому організовувати роботу молодших школярів доводиться дорослим. З огляду на це та з метою мінімізації навантаження на батьків і заняття малечі цікавим і корисним я зробила добірку психологічних казок різної тематики. До кожної казки дібрала запитання, щоб спонукали дітей до роздумів, висновків і виконання практичних завдань (зліпити з пластиліну, намалювати, викласти з мозаїки чи LEGO щось, пов'язане з казкою), тим самим стимулюючи розвиток дрібної моторики, посидючості, уважності та креативності.

kubg.edu.ua

Так, діти на прикладі героя казки «Зайчик — переможець» вчились опановувати свої емоції. За допомогою казки «Краса душі» вчились бачити красу довкілля та дарувати любов і турботу, розвивали волю, налаштовуючись на добро як імунітет від усього негативного. Любов наповнює людину особливою радістю, обдаровує її щастям, саме тому була й запропонована казка «Пролісок і Фіалка».

Суспільство без правил може бути знищене неконтрольованими конфліктами між його членами. Правила і закони є потужними інструментами впливу та контролю поведінки людини. Саме цю думку намагалася донести до батьків та анонсувала проєкт «Правила моєї родини». Батьки обговорювали правила з дітьми, оформлювали їх у вигляді фотоколажів, відеокліпів, аплікацій. Не зайвим буде нагадати про позитивний вплив спільної діяльності батьків і дитини через спогади про їх очікування та народження. Творче оформлення таких моментів складалося в наповнення «Книги життя» — ще одного із започаткованих у закладі освіти проєктів. Дистанційне навчання припало на кінець навчального року, коли 4 клас випускається із стін свого улюбленого закладу, і перед батьками постало питання готовності дітей до переходу у середню школу. Тому я запропонувала пройти тести «Вивчення розумового розвитку дітей» та «Здібності учня», які оформила у Google Формах, надавши до них шкали самооцінювання.

Дистанційна робота організовувалась з використанням мобільного зв'язку, Viber (текстові повідомлення й відеозв'язок), Telegram, Google Meet, Zoom, посилань, електронної пошти, сайту закладу, групи у Facebook, Google Форм, декількох відеоредакторів, пакету програм Microsoft Office, YouTube, диктофона (для запису текстів казок).

kubg.edu.ua

Організація психологічного супроводу учасників освітнього процесу в позашкільних закладах

В нових умовах довелося працювати і закладам позашкільної освіти. Психолого-педагогічний супровід модифікувався в якісний процес взаємодії всіх з усіма.

4.20. З досвіду роботи практичного психолога Центру дитячої та юнацької творчості Деснянського району м. Києва Кліменок Ельмаз Різаївни

Саме під час дистанційного навчання усі учасники освітнього процесу стикнулися з новими умовами, задачами, трансформаціями та змінами. Саме зараз кожному важливо проявити оптимістичне налаштування, віру в найкраще, спокій, творчість та гнучке пристосування до умов, прийняти ці умови, зберегти комунікацію та отримати досвід. Позашкільна освіта не залишається осторонь дистанційного навчання.

Дистанційна освіта у закладі позашкільної освіти — інновація та особливий стрес-фактор, тому що гурткова робота у форматі онлайн ускладнює проведення занять, особливо гуртків хореографії, хору, вокального, спортивного профілю та ін. Хоча умовою успішного навчання завжди є зворотний зв'язок між усіма ланками освітнього простору (педагогами, батьками, дітьми), проте організовувати, підтримувати, надихати, створювати позитивний мікроклімат онлайн набагато складніше, ніж у форматі офлайн.

Запровадження дистанційного навчання стало поштовхом та можливістю для підвищення фахового рівня педагогів, про-

kubg.edu.ua

яву креативності та творчості у діяльності кожного. Розуміння, уважність, проявлені адміністрацією закладу у важливий адаптаційний період, психологічна допомога, врахування стресових факторів, налагодження онлайн-комунікації з усіма учасниками освітнього простору позашкілля, систематичні наради, підтримуючі пости, надихаючі ідеї, корисні посилання та цікаві семінари підтримали педагогічний колектив і дітей з батьками.

Методичний аналіз та прогнозування надали можливість психологу закладу спланувати психологічні інтерактивні онлайн-заняття, вебінари тощо. Онлайн-виступи та відеоконференції психолога можна було зберегти, щоб потім поділитися з тими, хто бажав, але не зміг бути присутнім під час самого виступу. Кожний місяць психологічний супровід здійснювався з метою профілактики емоційного вигорання, психологічної підтримки, просвіти, розширення вікна толерантності, формування позитивного мікроклімату в колективах («Стресостійкість», «Формування особистісно-конструктивних відносин», «Мистецтво як розвиток емоційної психорегуляції», «Кроки до успіху в житті дитини», «Самооцінка в формуванні особистості», «Включи емоційний інтелект», «Не женися за щастям, воно в тобі»).

Онлайн-простір відкрив багато нового та цікавого, можливість сформувати нові навички роботи, почерпнути ідеї для втілення, надихнутись цікавим досвідом колег. Були і перешкоди: слабкий інтернет-зв'язок, відсутність сучасної техніки та програмного забезпечення, низький рівень знань та умінь в ІТ-технологіях тощо. Стресостійкість, критичне та креативне мислення, емоційний інтелект як ніколи працювали помічниками у педагогічному середовищі.

Компетенції, якими володіє педагог, дають змогу виражати, розуміти, контролювати власні емоції, бачити та розуміти емоції дітей, їхніх батьків, колег, використовувати уміння для підвищення власної ефективності та успішної діяльності через партнерську взаємодію онлайн (оформлення органі-

kubg.edu.ua

заційних моментів у групах Facebook Messenger, Viber; сторінки гуртків у соціальних мережах), розширення позитивного впливу (просвіта, корисні посилання), залучення до спільної діяльності батьків та дітей (воркшопи, фестивалі, конкурси). Психологічний супровід закладу здійснювався інтенсивно у консультативній (Zoom, Viber), просвітницькій (YouTube, Zoom, Facebook, Viber) та розвивальній діяльності (Viber, Zoom). Онлайн-консультації вже давно не є чимось новим. Їхня поява не пов'язана із якимись модними явищами, а зумовлена необхідністю.

Просвітницька та профілактична робота Центру дитячої та юнацької творчості з батьками здійснюється на базі «Сімейного клубу» та створеної рубрики психолога на сайті закладу (дистанційно у групах Viber та Facebook). Батьки отримували поради, практичні вправи, рекомендації та групові консультації за запитом, добірки літератури та фільмів для саморозвитку, корисні посилання, запрошення на вебінари та психологічні фестивалі. Надзвичайно розширюють знання, уміння, усвідомлення батьків психолого-педагогічні фестивалі, які також перейшли під час дистанційного навчання в онлайн-формат. У заходах брали участь не тільки батьки, а також їхні діти (підлітки).

kubgedu.ua

РОЗДІЛ 5
ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

5.1. Освітня політика використання цифрових технологій для управління школою

Воротникова І.П.,
завідувач кафедри
природничо-математичної освіти
і технологій
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, доцент,
магістр держуправління

Кожен заклад освіти має свою організаційну та управлінську структуру, а також традиції щодо адміністрування. На сьогодні не існує однозначних підходів до цифровізації освіти, однак є апробовані технології, які успішно показують себе у сфері контролю, моніторингу та аналізу даних. Вітчизняні науковці запропонували науково- та навчально-методичні матеріали для розуміння ролі ІКТ в управлінні закладом освіти [5; 6; 7].

Впровадження цифрових та дистанційних технологій в усі ланки освітнього процесу ініціює удосконалення механізмів управління школою на основі:

kubgedu.ua

— удосконалення відбору змісту, методів і організаційних форм навчання та виховання (дистанційна, змішана), що відповідають завданням розвитку особистості в умовах карантинних обмежень, зокрема навчання на відстані;

— створення єдиного інформаційно-освітнього середовища закладу освіти з можливостями захисту персональних даних та дотриманням академічної доброчесності;

— використання автоматизованих систем управління навчанням (LMS) та змістом навчання (CMS);

— використання автоматизованих банків даних навчально-педагогічної інформації, створення медіатек, репозиторіїв тощо;

— використання інформаційно-методичних матеріалів, електронно-освітніх ресурсів з досвіду роботи керівників закладів освіти України та світу;

— використання комунікаційних мереж для обміну інформацією, організації зворотного (керівник школи — вчитель — учні — батьки) та зовнішнього зв'язку (керівники закладів освіти між собою, з працівниками управлінь освіти і Департаментом освіти і науки, іншими організаціями, міжнародними партнерами тощо);

— створення та використання комп'ютерних тестів чи методик діагностики, моніторингу та контролю роботи закладу освіти, рівня знань учнів, професійного розвитку педагогічних працівників тощо.

Засоби ІКТ, залучені до управління загальноосвітньою установою, повинні складатися з підсистем [4]: інформаційного, технічного, математичного та програмного, методичного та організаційного забезпечення.

Використання ІКТ може створити для керівників нові умови управління закладом освіти при запровадженні очного, дистанційного та змішаного навчання, автоматизувати деякі процеси та сприяти цифровізації школи (*рис. 5.1.1*).

kubgedu.ua

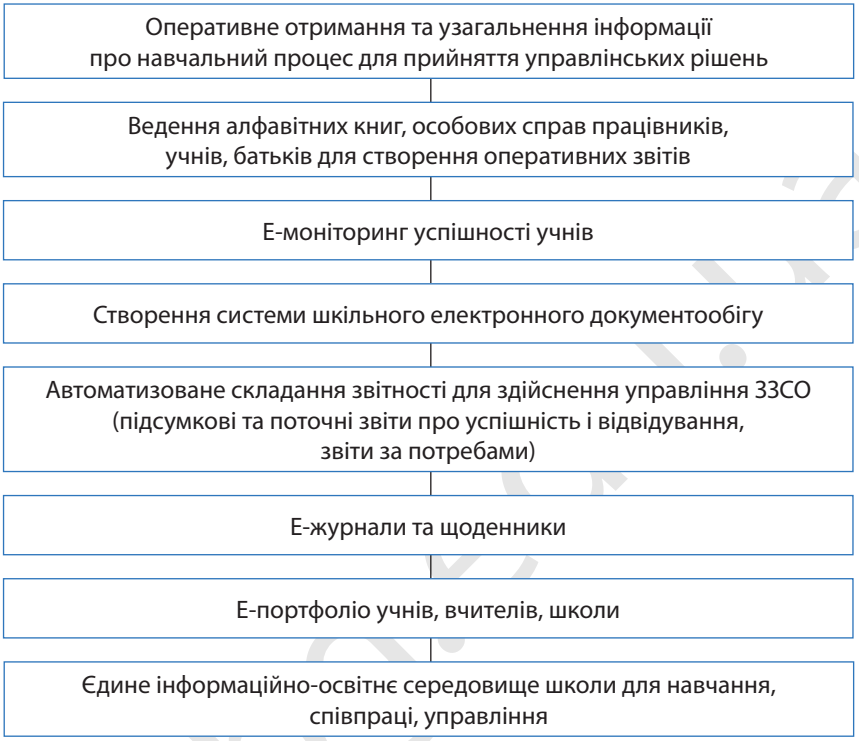

Рис. 5.1.1. Використання ІКТ для управління закладом загальної середньої освіти

Для використання цифрових інструментів в управлінні закладом освіти керівник має сфокусуватись на таких основних елементах:

1) моніторингу впровадження цифрових технологій в закладі освіти;

2) створенні освітньої політики закладу освіти щодо використання цифрових технологій, створенні та використанні електронних освітніх ресурсів як складової стратегії розвитку школи;

3) розбудові ІТ-інфраструктури школи (апаратному, програмному забезпеченні, технічній і консалтинговій підтримці вчителів);

4) забезпеченні професійного розвитку педагогічних працівників щодо цифрової компетентності, обміні досвідом кращих практик;

5) дотриманні академічної свободи та академічної доброчесності в закладі.

Моніторинг впровадження цифрових технологій в закладі освіти. Розглянемо можливості SELFIE — безплатного інструменту для самоаналізу цифровізації закладів освіти, що був розроблений групою експертів JRC Європейської комісії для допомоги закладам в упровадженні цифрових технологій в освітній процес. У квітні 2021 р. запущено пілотний проєкт SELFIE у 90 школах України, з вересня цього ж року планується приєднати до нього всі школи країни.

Спочатку потрібно створити обліковий запис для закладу освіти на платформі за посиланням https://ec.europa.eu/education/schools-godigital

Для отримання результатів використовуються опитувальники, за допомогою яких анонімно та добровільно збираються думки керівників, учителів та учнів закладу освіти. За результатами складається інтерактивний звіт, який допомагає виявити сильні та слабкі сторони цифровізації. Заклади освіти можуть проводити аналіз із використанням SELFIE щорічно, щоб відстежувати свій прогрес. Протягом одного навчального року скористатися інструментом можна до трьох разів. SELFIE має три опитувальники, по одному для кожної категорії користувачів — керівників закладу, учителів та учнів. SELFIE не вимірює та не порівнює знання або навички окремих користувачів, і в жодний спосіб не оцінює самі заклади. Опитувальники можна доповнювати власними запитаннями закладу в межах розділів (*рис. 5.1.2*).

kubg.edu.ua

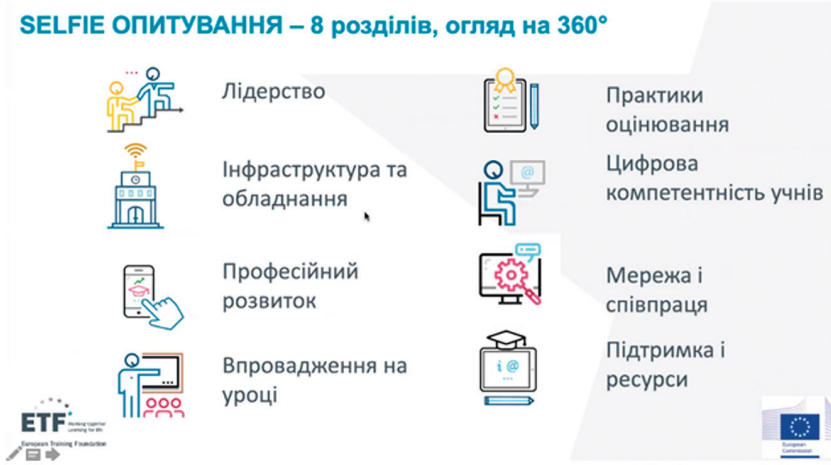

Рис. 5.1.2. Розділи опитування за допомогою SELFIE

Доступ до тестів учасники отримують за посиланням, їм непотрібно реєструватись в системі, їхні відповіді є анонімними.

Керівництво закладу має визначити, в якій ланці освіти проходить опитування, і відібрати необхідну кількість учасників для отримання вірогідних результатів.

Після проведення опитування школа отримує сертифікат про участь від Європейської комісії та результати аналізу відповідей у діаграмах та схемах. Результати (*рис. 5.1.3*) можна використати для створення стратегічного плану дій щодо покращення використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою вдосконалення процесів викладання та навчання, внесення змін до річного плану школи, створення програм підвищення кваліфікації вчителів, підготовки до інституційного аудиту тощо.

Створення освітньої політики закладу освіти щодо використання цифрових технологій, створення і використання електронних освітніх ресурсів як складової стратегії розвитку школи. Освітню політику з впровадження цифрових

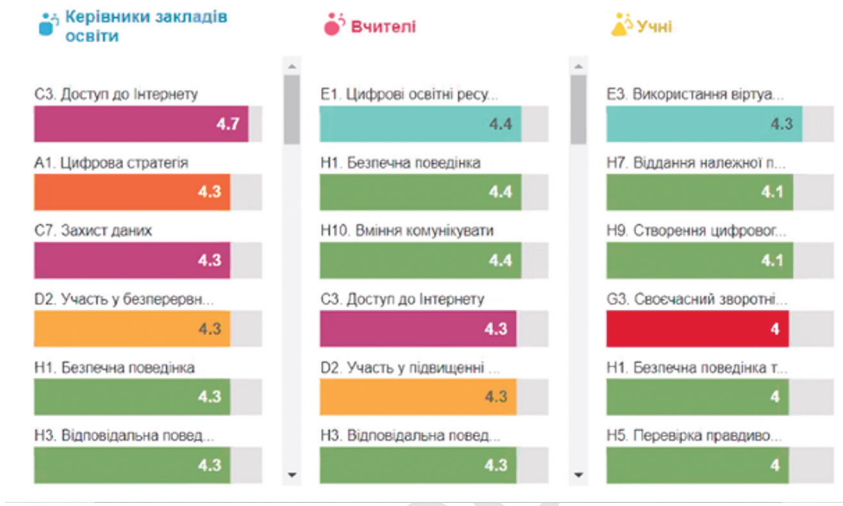

Рис. 5.1.3. Приклад результатів звіту SELFIE за всіма розділами

технологій можна визначити як процес прийняття стратегічних рішень, спрямованих на впровадження ІКТ для трансформації закладу загальної середньої освіти та забезпечення якісної освіти в умовах різних форм навчання (очної, дистанційної, змішаної).

Корпорація Intel розробила інструменти для створення ІКТ-політики, які складаються з матеріалів, упорядкованих відповідно до моделі процесу розробки освітньої політики [1; 2].

1. Прогнозування майбутнього. Формування спільного бачення.

2. Розробка стратегічного плану для створення дорожньої карти втілення бачення, сфокусованого на найближчі п'ять років. Вибір низки стратегічних важелів впливу, які можна застосовувати для реалізації змін. План застосування цих важелів для об'єднання зусиль зацікавлених учасників щодо реалізації трансформаційних змін.

3. План управління та ресурсне забезпечення.

4. Оцінювання та коригування.

Перша фаза «Прогнозування майбутнього». Для прогнозування майбутнього заклад освіти має переглянути державну політику щодо впровадження ІКТ, зокрема: запровадження НУШ, нових державних стандартів, цифровізації освіти, надання послуг в електронному вигляді громадянам, децентралізація та реформа державного управління, зменшення розриву в цифрових технологіях різних регіонів та збільшення їх доступності, реформування освітньої галузі, необхідність усунення нерівності між сільськими та міськими спільнотами щодо надання якісної освіти.

Після зазначеного аналізу тенденцій школа має визначити цілі, які сприятимуть реалізації стратегій національного бачення на рівні закладу освіти, враховуючи свої особливості, історію, традиції та можливості, наприклад: створення інформаційно-освітнього середовища для забезпечення якісної освіти, запровадження дистанційних та змішаних форм навчання, збереження місії, розвиток корпоративної культури, покращення комунікації між учителями, учнями, батьками та керівниками шкіл.

Будь-яка політика ґрунтується на баченні тих орієнтирів майбутнього, до яких ми прагнемо: модернізації структури, змісту й організації навчального процесу на засадах компетентнісного, діяльнісного підходів для забезпечення його якості, створення і забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей та методів навчання, співпраця з міжнародними навчальними закладами, забезпечення моніторингу системи освіти, електронного управління тощо.

Освітня політика впровадження цифрових технологій неможлива без урахування мотивів і потреб всіх учасників освітнього процесу, наприклад думки батьків щодо залучення школи до інноваційної діяльності, використання платформ дистанційного навчання тощо.

У другій фазі освітньої політики «Розробка стратегічного плану» мають бути представлені шляхи реалізації освітньої по-

kubg.edu.ua

літики впровадження цифрових технологій, а саме: створення довгострокового ІКТ-плану, пошук важелів впливу, координування зацікавлених учасників, розробка стратегій. Враховуючи вищезазначене, розробимо стратегії, які спонукають до втілення ІКТ-політики у найближчі п'ять років:

Таблиця 5.1.1

Приклад стратегії розробки освітньої політики в галузі ІКТ у школі

Компонент	Зміни, заплановані на найближчі 5 років	Як сильні сторони можуть вплинути на слабкі	Як можна застосувати ІКТ у поєднанні із сильними сторонами, щоб стимулювати зміни	Стратегії в галузі ІКТ (ІКТ-стратегії)
Лідерство: управління закладом освіти та організація навчального процесу	Репозиторій електронних освітніх ресурсів (в т.ч. відкритих); база даних учителів; база даних учнів; е-документообіг	Використання сайту школи як основи інформаційно-освітнього середовища школи, яке об'єднує всі електронні освітні ресурси школи	Розмістити відкриті електронні освітні ресурси вчителів, створити блог консультацій для батьків, віртуальну вчительську і т.п.	Об'єднання ресурсів школи із всеукраїнськими платформами (наприклад, ВШО), платформами інших закладів (в т.ч. міжнародними)
Професійний розвиток вчителів	Розвиток цифрової компетентності вчителів	Дистанційне навчання, навчання на базі закладу освіти; створення індивідуальних маршрутів професійного розвитку	Використання хмарних технологій для обміну досвідом, створення програм онлайн; організація, що навчається	Розробка освітніх е-портфоліо, постійно поновлювального контенту інформаційно-освітнього середовища

kubsau.ua

Компонент	Зміни, заплановані на найближчі 5 років	Як сильні сторони можуть вплинути на слабкі	Як можна застосувати ІКТ у поєднанні із сильними сторонами, щоб стимулювати зміни	Стратегії в галузі ІКТ (ІКТ-стратегії)
Викладання та навчання	Упровадження змішаної, дистанційної форм навчання, технологій доповненої реальності, віртуальної реальності, онлайн-лабораторій STEM тощо	Залучення фахівців без педагогічної освіти, розвиток гурткової роботи; участь в експериментальній діяльності	Е-уроки, е-щоденники, журнали використання систем підтримки дистанційного навчання	Моніторинг потреб за різними формами навчання
Навчальні програми та система оцінювання	Формувальне оцінювання, самооцінювання, модельні програми	Перехід на створення програм відповідно до НУШ	Експертне взаємооцінювання програм вчителями (на сайтах, платформах)	Розробка індивідуальних та групових освітніх програм для різних форм навчання (дистанційна, змішана)
Дослідження та оцінювання	Дослідження та моніторинг якості освіти	Запровадження підготовки до ЗНО онлайн, автоматизація систем управління освітою	Онлайн-моніторинг і відкрита статистика роботи вчителя, учнів	Дослідження змін у системі освіти, запровадження інноваційних технологій, якості освіти, відкритість результатів

kubg.edu.ua

Компонент	Зміни, заплановані на найближчі 5 років	Як сильні сторони можуть вплинути на слабкі	Як можна застосувати ІКТ у поєднанні із сильними сторонами, щоб стимулювати зміни	Стратегії в галузі ІКТ (ІКТ-стратегії)
Ресурсне забезпечення	Доступність онлайн і офлайн; синхронізація даних (телефон, планшет, комп'ютер)	Репозиторії, бібліотеки, медіатеки, е-підручники, YouTube-канали, сайти, блоги	Використання хмарних сервісів, індивідуальних освітніх е-кабінетів, методичних об'єднань	Розвиток відкритих ресурсів для вчителів школи, хмарні ІТ інфраструктури

Третя фаза «План управління + Ресурсне забезпечення». У плані управління потрібно визначити напрями діяльності та відповідальність за хід виконання програм. Бюджет має включати такі категорії витрат: початкові витрати, зокрема забезпечення розбудови ІТ-інфраструктури (апаратні та програмні засоби), навчання вчителів, обслуговування (установка засобів апаратного забезпечення, оплата роботи ІТ-спеціалістів тощо); витрати на послуги, які будуть надані третіми сторонами (аутсорсинг). Для налаштування ІТ-інфраструктури школи мають також визначитися з тим, які засоби можна використати безплатно (хмарні сервіси від Google та Microsoft, дистанційні курси тощо), а які потребують фінансування (наприклад, адміністрування дистанційної платформи).

Четверта фаза «Оцінювання та коригування» визначає план моніторингу й оцінювання критеріїв вимірювання прогресу; відстеження успіху та виявлення проблем, які можуть бути виміряні кількісно: на основі аналізу документів (плану роботи школи, модельних програм, звітів тощо), результатів анкетування щодо задоволення батьків, учнів, результатів ЗНО та ін., запровадження ІКТ вчителями у професійній діяльності, про-

kubg.edu.ua

ходження вчителями курсів підвищення кваліфікації з ІКТ, наявності у кожного вчителя індивідуального маршруту професійного розвитку.

Розбудова ІТ-інфраструктури школи (апаратне, програмне забезпечення, технічна та консалтингова підтримка вчителів). У методичних рекомендаціях щодо запровадження дистанційного навчання [8] наголошується: «Завдання керівника закладу освіти — обговорити зміну форм навчання з педагогічним колективом, обрати онлайн-платформу, організувати й запровадити навчання з використанням дистанційних технологій. Тобто слід не перекладати відповідальність на вчителів, а допомогти колегіально обрати оптимальний варіант, зважаючи на технічні можливості школи, кожного вчителя та учнів. Своєю чергою, завдання вчителів — організувати комунікацію з учнями та батьками».

Досвід запровадження дистанційної форми навчання сприяв розумінню керівниками закладів освіти переваг використання інформаційних систем, які здійснюють інтеграцію даних, додатків, процесів, контенту освітніх ресурсів. Інтегровані інформаційні системи виникають при спробі об'єднати незалежно розроблені інформаційні системи, призначені для розв'язання певного кола завдань, в одне ціле. Інтеграцією може також бути під'єднання інформаційної системи школи до загальнодержавної або світової мереж.

Кожен заклад обирає стратегії використання цифрових технологій. Наведемо приклад використання платформи Teams для управлінської діяльності під час дистанційного навчання у спеціалізованій школі I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 Голосіївського району м. Києва.

За словами заступника директора школи Г.В. Зарицької, функції контролю розподілені між членами адміністрації відповід-

kubg.edu.ua

но до посадових обов'язків. Кожен представник адміністрації підключений до конкретних команд класів чи предметів, за які він відповідає (https://qrgo.page.link/tVYGm). Створена окрема команда (внутрішня система забезпечення якості освіти), у якій зберігаються нормативні документи, внутрішні накази та довідки контролю. У членів адміністрації школи відображається повний календар розкладу уроків вчителів та класів із зазначенням теми уроків відповідно до календарно-тематичного планування та способів їх проведення (синхронно чи асинхронно), розклад роботи гуртків та секцій, батьківських зустрічей, засідань педагогічного колективу та учнівського самоврядування. Створено дієву систему контролю за обліком відвідування, яка дає змогу відстежувати освітню траєкторію кожного учня та спілкуватися з усіма учасниками освітнього процесу. Через перехресну систему контролю з боку адміністрації жоден учень або педагог не залишається поза увагою, тобто відбувається повний контроль освітнього процесу у школі.

Управління освіти Деснянського району збирає аналітику використання тих чи інших інструментів для запровадження дистанційних технологій (*табл. 5.1.2*) за допомогою спільних таблиць Google, прогнозуючи завдяки їм потреби закладів у професійному розвитку вчителів щодо запровадження цифрових інструментів, плануючи наради, заходи з участю закладів щодо обміну досвідом тощо.

Із 53 закладів освіти Деснянського району використовують HUMAN — 31, сервіси Google — 14, Atoms — 5 для всіх класів або у поєднанні, а також поодинокі — платформи «Єдина школа», Eddy, Moodle та власного сайту (*табл. 5.1.3*).

kubg.edu.ua

Таблиця 5.1.2

Шаблон опитування
«Використання цифрових технологій
у закладах освіти Деснянського району м. Києва»

Соціальні мережі: **Instagram, Facebook**
Месенджери: **Skype, ВШО, YouTube-канал, Viber, Telegram, FB Mesenger**
Дистанційні платформи: **Moodle, Google Classroom, Edmodo, EDX, «МійКлас»**
Середовища для контролю і оцінювання знань, підготовки до ЗНО: **Classtime, Google Forms, Testorium,** https://zno.osvita.ua/, https://besmart.study/
Середовища для проведення відеоконференцій, вебінарів: **Zoom, BigBlueButton, Webex тощо**
Хмарні сервіси: **Office 365, G Suit**
Середовища та додатки для співпраці та оцінювання: **«Єдина школа», HUMAN, Atoms**
Електронні бібліотеки, уроки: http://urok.ippo.kubg.edu.ua/**, онлайн-школа «Ранок», Mozaik Education, Розумники, Нова школа, «На урок», «Країна мрій» (KMmedia),** https://gioschool.com/
Масові відкриті онлайн-курси (МООС): **Prometheus, EdEra, Ilearn**
Е-щоденник: https://atoms.com.ua

kubg.edu.ua

Таблиця 5.1.3

Приклади е-середовищ для автоматизації управління школою

Деякі функції	Посилання
	https://www.human.ua/ Е-журнал, щоденник, розклад, тести, конструктор уроків, внутрішньошкільна соціальна мережа, відеозв'язок, аналітика результатів навчання, оголошення, факультативи та ін. Консолідація інструментів для організації навчального процесу, комунікації та аналітики в єдиній системі
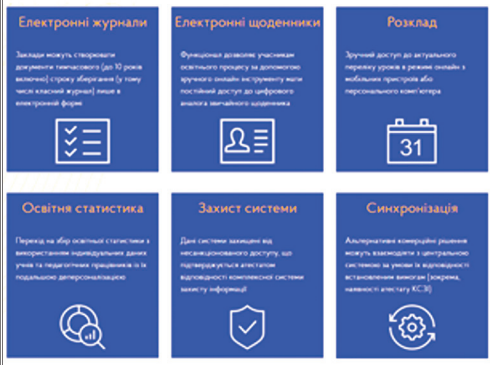	https://e-journal.iea.gov.ua Розробка державних безплатних електронних журналів та щоденників в рамках розвитку Програмно-апаратного комплексу «Автоматизований комплекс освітнього менеджменту» (ПАК «АІКОМ»), який є модернізованою системою ІТС «ДІСО»
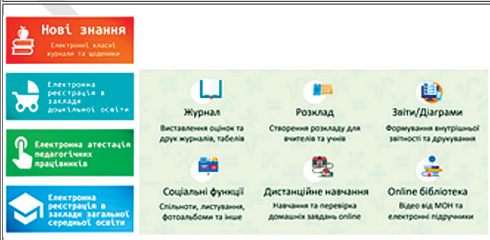	https://nz.ua, https://isuo.org/ Актуальна інформація щодо навчальних закладів, автоматичне формування статистичних звітів, електронна атестація педагогічних працівників, перевірка робочих навчальних планів

Деякі функції	Посилання
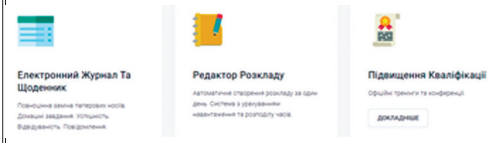	https://atoms.ua/ Рекомендовано МОН України, кваліфікаційна підтримка Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова
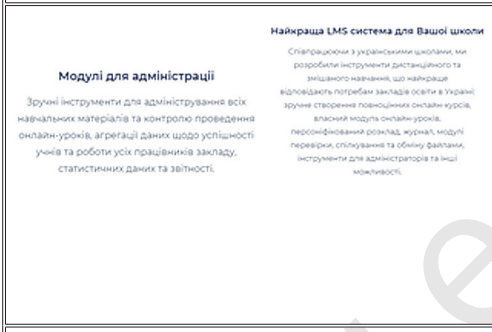	https://eddy.org.ua/ Система підтримки дистанційного навчання для школи та управління освіти. Вебсайт для школи з модулями, додаток для Android та iOS, база уроків, 3D-моделей, внутрішній модуль вебінарів, адміністративні інструменти
	http://shodennik.ua За підтримки МОН України. Особливість: тематичні мережі для спілкування з користувачами, реалізації освітніх програм, онлайн-консультацій, обміну інформацією та досвідом
	https://smls.com.ua За допомогою SMLS керівник має можливість створювати та керувати базою персоналу, вчителів, батьків

Деякі функції	Посилання
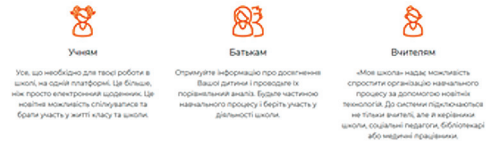	https://moyashkola.com.ua/ Рекомендовано МОН України. До системи підключаються не тільки вчителі та учні, але й керівники школи, соціальні педагоги, бібліотекарі, медичні працівники, батьки
	e-schools.info Схвалено до використання ІМЗО МОН України. Безплатний сайт для школи. Щоденники та електронні журнали
	Office 365 Education https://signup.microsoft.com/signup?sku=Education Microsoft Teams, Office у вебмережі та OneDrive
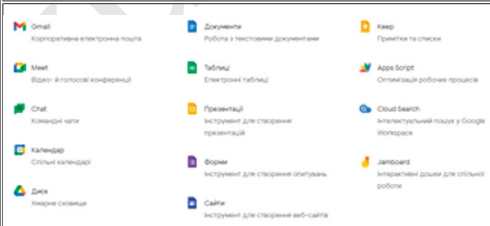	https://workspace.google.com/intl/uk/ Google Workspace. Персоналізовані корпоративні електронні адреси та інструменти спільної роботи (Gmail, Календар, Meet, Chat, Диск, Документи, Таблиці, Презентації, Форми, Сайти, Клас) тощо

Обираючи платформу для дистанційного навчання та управління, варто враховувати:

— наявність рекомендації або схвалення МОН України;

— безплатність;

— функціонал. Наприклад, перевагу можна надати засобам, які є багатофункціональними та забезпечують використання з різних гаджетів;

— забезпечення технічного супроводу використання сервісів;

— досвід розробників на ринку освітніх послуг, наявність зворотного зв'язку, контактів організації;

— інтеграцію з іншими освітніми базами. Наприклад, базами для надання документів про освіту;

— інтуїтивно зрозумілий та дружній інтерфейс, зручне використання (внесення даних, редагування, збереження, друк) та оновлення програмних середовищ відповідно до запитів;

— захист персональних даних та змісту;

— рекомендації колег, які використовували, тощо.

Забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників щодо цифрової компетентності. Обмін досвідом. Одна з десяти ключових компетентностей, якою мають володіти вчитель і учень, — це інформаційно-цифрова. МОН України підготувало професійні стандарти для вчителів і керівників закладів освіти, де зафіксовано необхідність отримати цифрову компетентність, та розробляє програму підвищення кваліфікації вчителів.

Для самооцінювання вчителю на допомогу створено Цифрограм [9] (https://osvita.diia.gov.ua/digigram) — інструмент, який оцінює 21 професійну цифрову компетенцію за 5 сферами: учитель у цифровому суспільстві, професійний розвиток, використання та аналіз цифрових ресурсів, навчання та оцінювання учнів, розвиток цифрової компетентності учнів.

kubg.edu.ua

За умови оцінювання цифрової компетентності всіх вчителів школи керівник може визначити перспективи професійного розвитку для всього закладу, організувати тренінги на базі школи, сприяти проходженню курсів підвищення кваліфікації вчителів щодо опанування ІКТ.

Дотримання академічної свободи та академічної доброчесності в закладі. Використання відкритих ресурсів, створення та поширення електронних освітніх ресурсів педагогічних працівників закладу потребує визначення корпоративних стандартів закладу освіти для забезпечення академічної доброчесності працівників. Наприклад, педагогічна рада школи несе відповідальність за зарахування сертифікатів про професійний розвиток вчителів у різних суб'єктів підвищення кваліфікації. Визначена у корпоративному стандарті школи умова обміну досвідом та запровадження методик і технологій, за якими вчителі пройшли підвищення кваліфікації, для зарахування документів може запобігти купівлі сертифікатів без проходження навчання.

ДЖЕРЕЛА

1. Intel®«Трансформація ІКТ-політики в освіті». Режим доступу: http://edutransform.org/instrumentariy-transformatsiyi-ikt-po
2. Кузьмінська О.Г., Нанаєва Т.В. Ініціативи Intel® у творенні ІКТ-політики у сфері освіти // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 75–78.
3. Nanaeva T. SELFIE in Ukraine. https://openspace.etf.europa.eu/pages/selfie-ukraine
4. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом : науково-метод. посіб. / Ю.М. Зоря. Черкаси : КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2016. 36 с.
5. Забродська Л.М. Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект. Х. : Видав. група «Основа», 2003. 240 с.
6. Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи : навч.-метод. посіб. / Н.В. Вовковінська,

kubg.edu.ua

Ю.О. Дорошенко, Л.М. Забродська, Л.М. Калініна, В.С. Коваль; АПН України; Ін-т педагогіки. К. : Пед. думка, 2003. 272 с.

7. Калініна Л.М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : [моногр.]. К. : Айлант, 2005. 275 с.
8. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : метод. реком. 2020. 71 с. Режим доступу: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_razvoroty.pdf
9. Цифрограм. Національний тест на цифрову грамотність. Режим доступу: https://osvita.diia.gov.ua/digigram

kubg.edu.ua

5.2. З досвіду роботи гімназії № 290 в умовах дистанційного навчання

Замаскіна П.І.,
директор гімназії № 290 м. Києва;
Чабанна Н.В.,
заступник директора з НВР гімназії № 290 м. Києва

Другий рік поспіль дистанційне навчання є серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу: освітян, вчителів, учнів та їхніх батьків. І хоча дистанційне навчання не є повноцінною заміною очного, воно стало ефективним інструментом під час карантину.

Взаємодія всіх учасників освітнього процесу — один із найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти. В умовах дистанційного навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу: адміністрацією школи, вчителями, учнями і батьками — є дуже важливим фактором.

У гімназії організовано діяльність в нових умовах навчання, узгоджено правила взаємодії усіх учасників освітнього процесу для виконання освітніх програм закладу в початковій, середній та старшій школах. На педагогічній раді обговорено зміну форм навчання, ознайомлено колектив з онлайн-платформами, проаналізовано виклики, які можуть виникнути під час використання дистанційних технологій. Колективом колегіально обрано оптимальний варіант для проведення навчання, враховано технічні можливості школи, кожного вчителя та учнів тощо.

Для аналізу використання цифрових інструментів у гімназії було проведене анкетування за допомогою міжнародного інструменту SELFIE, в якому взяли участь керівники, вчителі, учні (*рис. 5.2.1*).

kubg.edu.ua

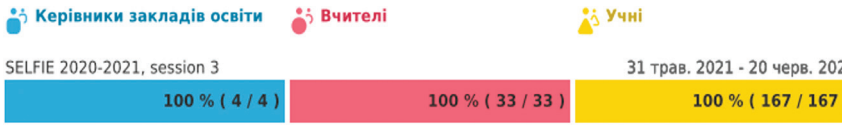

Рис. 5.2.1. Саморефлексія використання цифрових технологій у гімназії (SELFIE 2020–2021)

Наявність сучасної, надійної та безпечної інфраструктури забезпечує та полегшує викладання, навчання та оцінювання, особливо в умовах дистанційного навчання. Інфраструктура гімназії (обладнання, програмне забезпечення, підключення до Інтернету, використання технічних засобів у навчанні тощо) відповідно до оцінювання за міжнародними стандартами SELFIE дає змогу організувати якісну дистанційну освіту (*рис. 5.2.2*).

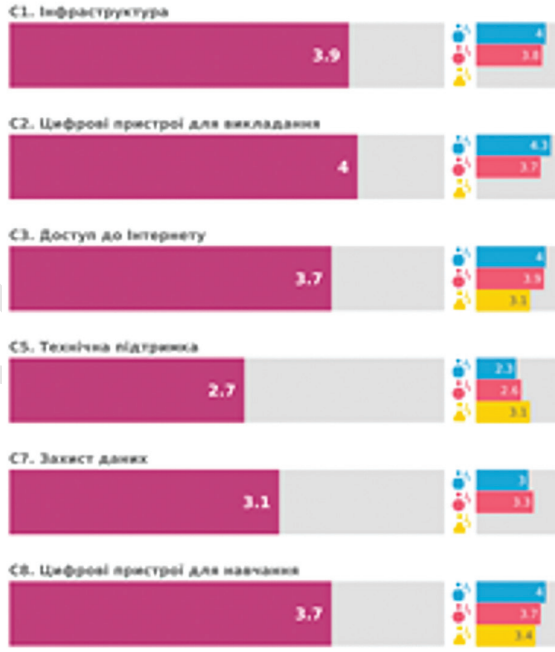

Рис. 5.2.2. Результати опитування (SELFIE 2020–2021) щодо інфраструктури гімназії

Майже всі учні закладу забезпечені сучасною комп'ютерною технікою чи сучасними смартфонами, але у багатьох відсутнє інтернет-з'єднання або воно настільки слабке, що усі освітні сервіси, які надмірно переповнені інформацією, просто не завантажуються. За результатами опитування, 1 % учнів не має доступу до цифрового пристрою для навчання, тому таким учням запропоновано навчатися в межах гімназії під керівництвом вчителя (*рис. 5.2.3*).

Рис. 5.2.3. Результати опитування (SELFIE 2020–2021) «Чи мають учні доступ до цифрових пристроїв (комп'ютера, ноутбука, планшета, смартфона) для навчання вдома?»

Керівники закладу висловили більше занепокоєння, ніж вчителі, щодо труднощів із залученням учнів (78 %), обмеження доступу учнів до швидкісного Інтернету (100 %), низької цифрової компетентності родин (73 %) (*рис. 5.2.4*).

Всі учасники освітнього процесу наголосили на важливості співпраці та взаємодії у професійних мережах, спілкуванні, обміні досвідом для ефективного навчання з використанням цифрових технологій у закладі освіти та поза його межами.

Рис. 5.2.4. Результати опитування (SELFIE 2020–2021) «Які фактори негативно впливають на дистанційне навчання з використанням цифрових технологій у вашому закладі?»

Для спілкування створені спільноти учнів, батьків та класних керівників, вчителів-предметників та класних керівників у Viber, Messenger, Telegram тощо. Учителі постійно займаються самоосвітою, беруть участь в онлайн-курсах, вебінарах та отримують сертифікати. Вони створили Viber-групу, де спілкуються між собою та діляться досвідом. Учителі гімназії опанували різноманітні освітні платформи: «МійКлас», «Всеосвіта», «На урок», EdEra, LearningApps.org, Edpro, Zoom, Google Classroom, Classtime, Prometheus, YouTube тощо. У дистанційній формі навчання вчителі впроваджують методи та прийоми для отримання зворотного зв'язку: групові дискусії, колективне обговорення вивченого матеріалу, живе спілкування тощо.

Для підвищення цифрової компетентності вчителів у гімназії на канікулах проведено семінари-практикуми. Якщо до початку запровадження дистанційного навчання вчитель не користувався електронними засобами у роботі, то за короткий час важко опанувати складні нові інструменти. За таких обставин на допомогу приходять колеги, які мають навички роботи з цифровими сервісами, та надають оперативну консультацію.

Кожен вчитель залежно від наявних засобів зв'язку та відповідно до своїх потреб, маючи педагогічну свободу у виборі методів, використовує зручні для себе онлайн-інструменти. Більшість учителів гімназії проводить онлайн-уроки за допомогою Zoom-конференцій та Google Meet. Перевагами цих платформ є доступ до демонстраційних екранів, простота підключення та реєстрації, можливість запису заняття, відео- та аудіоспілкування вчителів та учнів між собою.

Для організації проєктної діяльності, індивідуальних завдань на уроках добрим помічником педагогів є онлайн-дошка Padlet, яка виконує функцію робочого столу, конспекту та дозволяє надавати доступ школярам для виконання завдань та розміщення відповідей, які бачитиме і решта учасників.

Класними керівниками закладу організовано співпрацю з батьками: надавалася інформація про успішність учнів та про

відсутність їх на онлайн-уроках. Адже саме від взаємозв'язку та взаєморозуміння з батьками залежить результат віддаленого навчання учнів. Для контролю проведення уроків та інформування про відсутніх створено електронну пошту, куди вчителі надсилали інформацію відповідно до запропонованого шаблону (*рис. 5.2.5*).

Дата	Клас	Предмет	Початок занять	Назва сервісу для здійснення онлайн зв'язку	Спосіб повідомлення Інформації про урок	Прізвище, ім'я відсутніх учнів
30/04	11б	Англ. мова	11.20	Viber	Viber	Любченко,
	11б	Англ. мова	10.20	Zoom	Viber	
	8б	Англ. мова	8.30	Viber	Viber	Колесник
	8б	Англ. мова	9.25	Zoom	Viber	
	8г	Англ. мова	12.15	Viber	zoom	Бідна,Переуда,Троян, Олешко, Власеко,
	8г	Англ. мова	13.10	Zoom	Viber	
	8в	Англ. мова	14.10	Zoom	Viber	Пшенко, Шурхал, Солоний, Шаховцева, Самуляк

Рис. 5.2.5. Шаблон інформування про учнів, відсутніх на уроках

Для перевірки, контролю та оцінювання вивченого матеріалу вчителі використовували тести на сайтах «На урок», «МійКлас» і Classtime. На цих платформах зручно працювати, бо можна використовувати як готові тести колег, так і створювати власні.

Вчителями образотворчого мистецтва використано можливості соціальних мереж: на сторінці «Мистецький калейдоскоп 290» у Facebook організовано онлайн-виставки творчих робіт учнів. Найбільш негативно, на думку вчителів, впливають на процес навчання з використанням цифрових технологій у гімназії такі чинники: ненадійність та низька швидкість підклю-

чення до Інтернету (72,7 %), брак часу (69,7 %), обмеженість або відсутність технічної підтримки (69,7 %) (*рис. 5.2.6*).

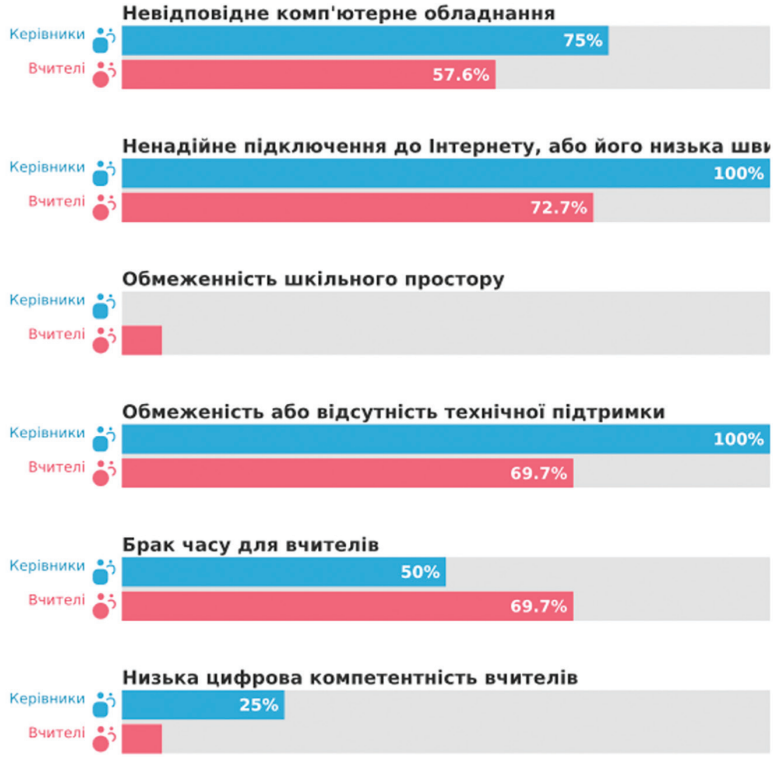

Рис. 5.2.6. Результати опитування (SELFIE 2020–2021) «Які фактори негативно впливають на процес навчання з використанням цифрових технологій у гімназії?»

Складністю дистанційного навчання є залучення та мотивація учнів до навчання, зокрема самостійної роботи, обмеження можливості вести діалог під час онлайн-уроків. Результати опитування SELFIE дали змогу виявити переваги та недоліки використання цифрових інструментів для управління та навчання в гімназії, які у подальшому буде враховано для формування політики використання ІКТ в закладі освіти.

Використання можливостей Google

5.3. Використання Google Workspace for Education для адміністрування освітнього процесу в СШ № 250 з поглибленим вивченням математики м. Києва

Сизоненко Л.М.,
заступник директора
спеціалізованої школи I–III ступенів № 250
з поглибленим вивченням математики
м. Києва

Для ефективної взаємодії учасників освітнього процесу надзвичайно важливим є якісне адміністрування у закладі, адже освітній процес для керівництва — це не тільки навчання учнів, але й надзвичайно важливе своєчасне інформування, чітка обробка статистичних даних, звітів для аналізу та розуміння результатів певних освітніх процесів, що є фундаментом та відправним пунктом для розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Цифрові інструменти здатні допомогти в реалізації таких завдань. Кожен заклад може обрати для себе ту систему цифрових інструментів, за допомогою якої учасникам буде комфортно працювати. На ринку інформаційних послуг достатньо безплатних ресурсів, які пропонують освітянам свої інструменти.

У спеціалізованій школі № 250 колектив обрав середовище G Suite for Education, оскільки вже 6 років практикувалось використання хмарних сервісів Google, а потреба зробити взає-

kubg.edu.ua

модію ефективною сприяла мотивованій необхідності застосовувати потенціал сучасних мережевих сервісів. Для легкого використання системи стало важливим навчання учасників освітнього процесу, що сприяло формуванню цифрової компетентності щодо розгортання та використання середовища G Suite for Education у діяльності закладу. Педагоги постійно вдосконалюють навички використання інформаційно-комунікаційних технологій під час організованих керівництвом семінарів та взаємонавчання (*рис. 5.3.1*).

Рис. 5.3.1. Сертифікати про підвищення кваліфікації з використання ІКТ вчителів СШ № 250 м. Києва

Використання середовища G Suite for Education дозволило організувати взаємодію між усіма учасниками, а також забезпечило захист від випадкового або навмисного втручання сторонніх осіб. Закрита внутрішня система (за запитом українською мовою) видає контакт будь-якого учасника, що спрощує спілкування та надання доступу до спільних ресурсів. Усі користувачі середовища об'єднуються в групи за певною характеристикою: учні — за роками вступу до першого класу

та буквою класу, вчителі — за певним видом діяльності (класний керівник, учитель початкових класів, керівництво закладу, інші категорії педагогів). Таке адміністрування забезпечує існування груп, незважаючи на зміну навчального року, та дає змогу масово розсилати повідомлення учасникам кожної групи або ж формувати спільні диски із загальними правами доступу (*рис. 5.3.2*).

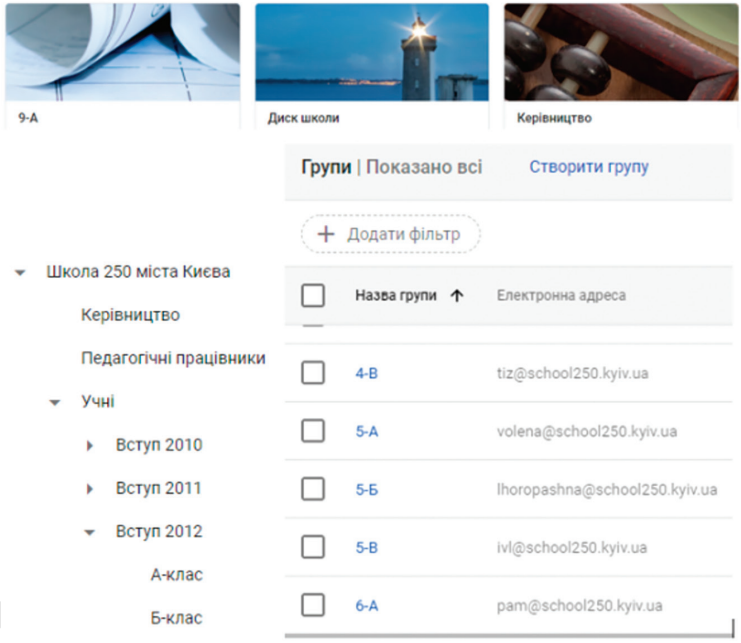

Рис. 5.3.2. Приклади груп на платформі Google Suite

Можливо, комусь здається, що процес адміністрування потребує багато часу, адже учасників більше тисячі, але система полегшує цей процес, надаючи можливість створювати автоматично списки та персоналізувати для них сервіси. Так, для додавання учасників до Google Класів або ж до спільних дисків достатньо ввести тільки ідентифікатор групи. За назвою або адресою групи можна надіслати лист її учасникам, створити

подію у Google Календарі або організувати відеоконференцію, яка не обмежується в часі та допускає об'єднання 250 учасників. Відмітивши характеристику повідомлень, ми маємо можливість згрупувати їх у потік, що надзвичайно полегшує пошук важливих документів та систематизує інформування учасників освітнього процесу (*рис. 5.3.3*).

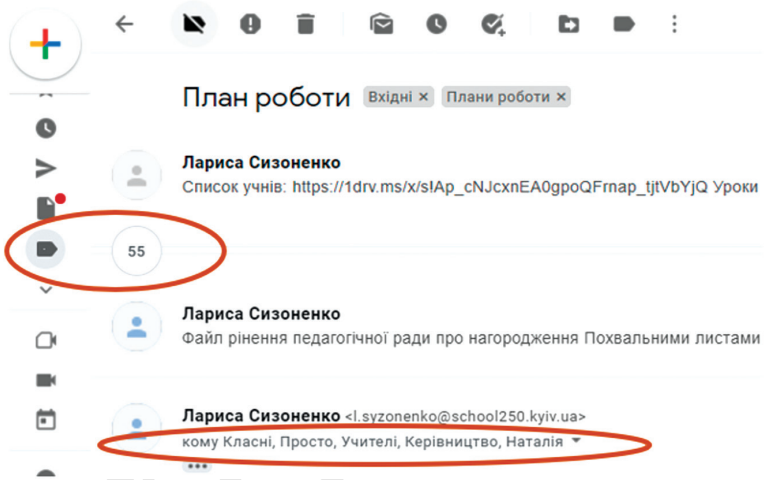

Рис. 5.3.3. Розсилка повідомлень для груп

Спільні документи дають змогу автоматично опрацьовувати велику кількість даних, зменшують число внутрішніх звітувань, зберігають всі внесені зміни, що унеможливлює втрату даних, відредагованих помилково.

Пояснимо на прикладі хмарного документа, яким чином ведеться облік учнів.

Створюємо список, який містить практично всі дані учнів, які вносяться при зарахуванні за чіткими вимогами, враховуємо, що деякі поля мають конкретні можливі значення даних. Дані можуть редагуватися у разі певних змін. Завдяки такій організації даних можна за допомогою фільтрів обрати групу учнів за певною характеристикою, наприклад: юнаків, які підлягають

приписці у певному навчальному році; список учнів за пільговою категорією; учнів, які прибули чи вибули із закладу тощо.

Соціальний педагог та психолог, використовуючи спільну базу, створюють документацію класів. На основі загального списку у закладі існує автоматизований облік відвідування (*рис. 5.3.4*).

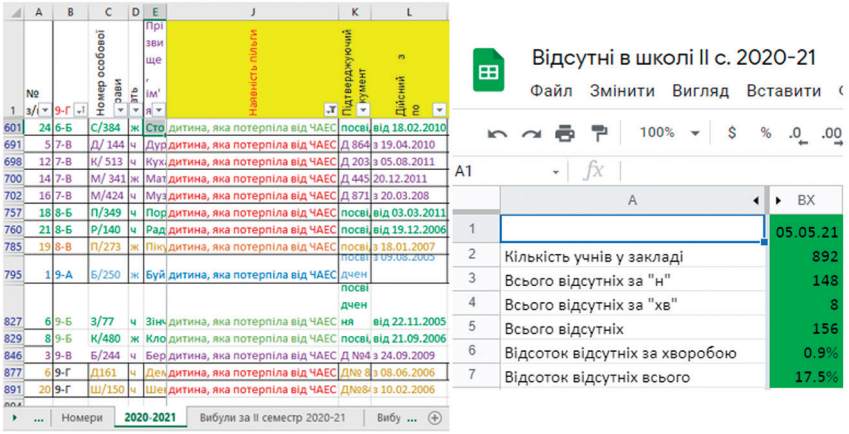

Рис. 5.3.4. Облік відвідування на основі списку учнів

За допомогою формул є можливість автоматично обчислювати контингенти учнів закладу (*рис. 5.3.5*).

	Всього	Хлопці	Дівчата							
1-і	88		35	1 дівчата	26	9	0	2014	2013	2012
		53		1 хлопці	2014	2013	2012	33	20	0
2-і	89		40	2 дівчата	26	14	0	2013	2012	2011
		49		2 хлопці	2013	2012	2011	27	22	0
3-і	89		39	3 дівчата	22	17	0	2012	2011	2010
		50		3 хлопці	2012	2011	2010	15	34	1
4-і	84		36	4 дівчата	20	16	0	2011	2010	2009
		48		4 хлопці	2011	2010	2009	19	29	0
5-і	90		44	5 дівчата	20	23	1	2010	2009	2008
		46		5 хлопці	2010	2009	2008	18	28	0
6-і	87		41	6 дівчата	16	25	0	2009	2008	2007
		46		6 хлопці	2009	2008	2007	23	23	0
7-і	83		35	7 дівчата	20	15	0	2008	2007	2006
		48		7 хлопці	2008	2007	2006	26	22	0
8-і	82		38	8 дівчата	18	20	0	2007	2006	2005
		44		8 хлопці	2007	2006	2005	18	25	1

Рис. 5.3.5. Контингент учнів закладу

Варто наголосити, що створення спільних документів можна автоматизувати за допомогою Google Форм, використання яких дасть змогу збирати в один документ звіти впродовж довгого періоду та використовувати раніше створені запити кожного року, а паперову звітність закладу замінити на електронну (*рис. 5.3.6*).

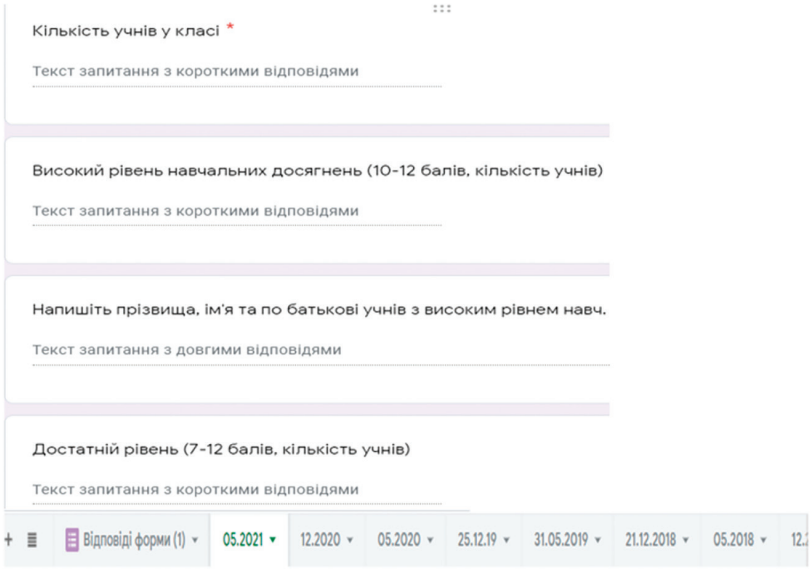

Рис. 5.3.6. Запровадження Google Form для автоматизації звітності

Якісне електронне адміністрування забезпечує ефективну взаємодію між учасниками освітнього процесу. Це можна продемонструвати на процесі створення розкладу уроків у закладі. Заступник директора з навчальної роботи заповнює сітку годин для вчителів та готує шаблон для учнів. Учителі знайомляться зі своїм розкладом уроків, переглядають, чи всі години розставлені заступником, та в учнівський розклад записують свої предмети. Така взаємодія унеможливлює помилку заступника директора та забезпечує вчителю можливість розподілити

предмети, які викладає у певному класі, за власним бажанням. Після заповнення розкладу вчителями та затвердження директором школи документ відразу оприлюднюється на сайті закладу та стає доступним для учнів та їхніх батьків.

Найголовнішим цифровим інструментом у закладі є його сайт. Щоб сайт став дієвим та відповідав вимогам сьогодення, над його наповненням повинні працювати всі учасники освітнього процесу. Звичайно, цей процес контролюють відповідальні особи, у нас це керівництво закладу. Оскільки інструменти Google Сайту надзвичайно прості та інтуїтивні у використанні, з ними можуть працювати навіть учні, які оприлюднюють на ньому створені проєкти з різних предметів. Усі структурні підрозділи, методичні об'єднання школи мають окремі сторінки та доступ для їх редагування, що надає можливість зробити сайт динамічним та постійно оновлюваним. На сайті батьки можуть ознайомитися з роботою закладу та подати пропозиції або звернення, які відразу оброблять відповідальні особи (*рис. 5.3.7*).

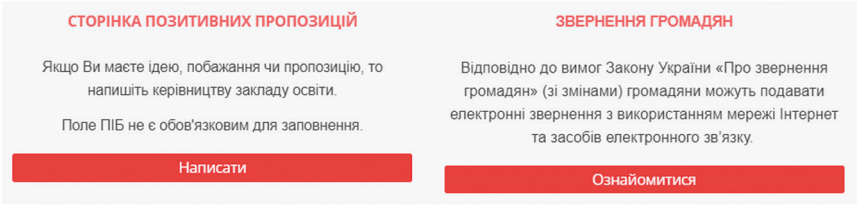

Рис. 5.3.7. Сторінка сайту для зворотного зв'язку з батьками учнів

Пошук шляхів підвищення ефективності освітнього процесу на основі використання інноваційних методів та інформаційно-комунікаційних технологій, який здійснює керівництво школи, є основою впровадження цифрових інструментів для адміністрування освітнього процесу у закладі. Утім, успіх, звичайно, залежить від колективу, від сумлінного ставлення до своїх обов'язків кожного педагога та бажання постійно вдосконалюватись.

5.4. Google Classroom: функціонал і коротка інструкція зі створення онлайн-курсу

Гавронський В.В.,
старший викладач
кафедри природничо-математичної
освіти і технологій
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Google Classroom — безплатний хмарний сервіс, зручний у використанні як для викладачів, так і для студентів, учнів під час дистанційного навчання. Платформа доступна для всіх власників облікового запису Google та об'єднує сервіси, створені для навчання.

Для навчальних закладів розроблено сервіс Google Workspace for Education, призначений для ефективної спільної роботи, зручності процесу викладання і безпеки всіх учасників онлайн. Доступні різні його варіанти, серед яких можна вибрати той, який найкраще підходить для вашої освітньої організації:

— Google Workspace for Education Fundamentals — інструменти для навчання і викладання, наприклад Classroom, Google Meet, Google Документи, Google Форми і Google Chat;

— Google Workspace for Education Standard (з квітня 2021 р.) — ті ж інструменти, що і в Education Fundamentals, але з додатковими функціями безпеки і адміністрування;

— Teaching and Learning Upgrade (з квітня 2021 р.) — додані вдосконалені можливості відеозв'язку, доповнення для Classroom й інших функцій та інструментів версії Education Fundamentals або Education Standard.

— Google Workspace for Education Plus — всі можливості Education Standard та Teaching and Learning Upgrade, а також

kubg.edu.ua

додаткові функції для деяких сервісів, наприклад відстеження учасників в Google Meet.

Education Fundamentals безплатно надається навчальним закладам, які відповідають певним вимогам. Education Standard, Teaching and Learning Upgrade і Education Plus пропонуються за передплатою.

Розглянемо можливості Google Classroom, оскільки цей сервіс зорієнтований на окремого власника облікового запису Google — учителя.

Сервіс надає учителеві можливість створювати навчальні курси (класи) та завдання для них, ділитися освітніми матеріалами, перевіряти рівень засвоєння знань і відстежувати прогрес успішності кожного. Сервіс також цікавий широким набором інструментів для роботи — відео, зображення, симулятори.

Переваги сервісу Google Classroom. Налаштування курсу нескладне, він безплатний і доступний. У сервісі відсутня реклама. Є можливість перевіряти знання учнів. Можна запросити до 20 викладачів для проведення навчального курсу. Зберігання всіх матеріалів курсу на Google Диску, у тому числі завдань, які виконували учні. Можливість комунікації: між викладачем та учнями, між учнями. Учні можуть переглядати завдання, залишати свої коментарі, ставити питання викладачеві. Інтеграція з Google Диском, Документами, Календарем, Формами і Gmail.

Недоліки сервісу Google Classroom. У Google Classroom не передбачена кімната вебінару, однак вчитель може використовувати можливості YouTube або Google Meet. Лише для корпоративних користувачів Google Classroom є електронний журнал (табелі успішності учнів). Для авторів, які мають особисті облікові записи, є обмеження: кількість учасників курсу не може перевищувати 250, приєднатися до курсу в один день можуть лише 100 осіб.

Учитель має можливість створити свій клас (курс), організувати запис на курс, поширювати серед учнів необхідні навчальні матеріали, запропонувати завдання, оцінювати результати

kubg.edu.ua

роботи учнів та стежити за їхньою успішністю, організувати спілкування учнів.

Знайти Google Classroom досить легко, для цього необхідно:

— відкрити браузер Google Chrome;

— увійти в обліковий запис Google;

— переглянути додатки Google.

Піктограму Google Classroom можна відразу не побачити. Для її знаходження треба натиснути *Ще* (*More...*). Пересуваючи піктограми, користувач може створити власну послідовність сервісів.

Також знайти сервіс можна за посиланням https://classroom.google.com/

Створення та структура дистанційного курсу. В середовищі Google Classroom (Google Клас) можна почати створювати свій курс або бачити навчальні курси, до яких надано доступ (*рис. 5.4.1*).

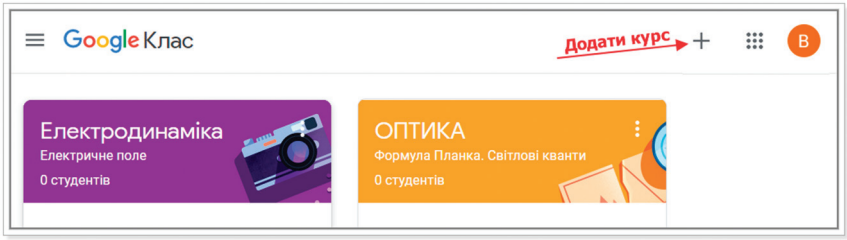

Рис. 5.4.1. Google Клас

Під час створення нового курсу необхідно вказати певну інформацію і натиснути «Створити» (*рис. 5.4.2*).

Під час створення та організації курсу учителю будуть доступні чотири основні вкладки: «Потік» (стрічка), «Завдання», «Люди», «Оцінки» (*рис. 5.4.3*).

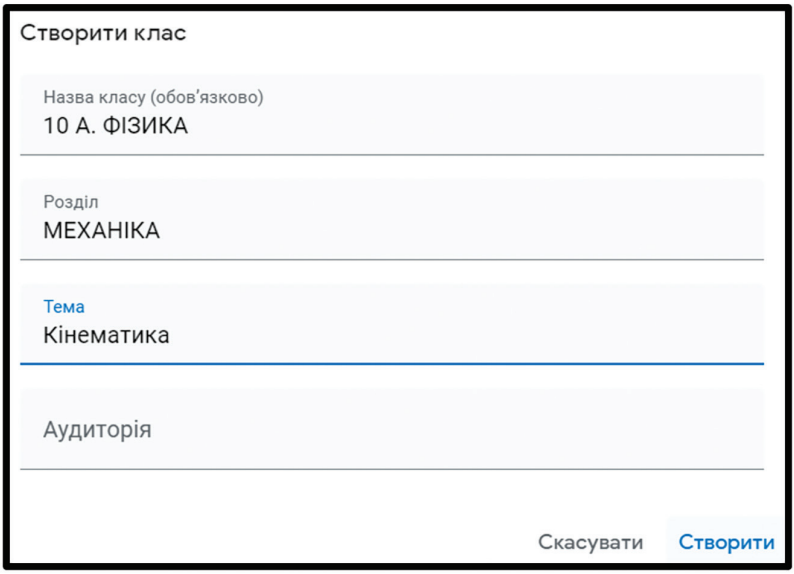

Рис. 5.4.2. Створення курсу

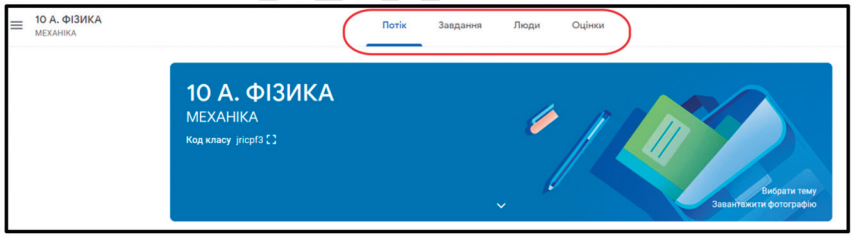

Рис. 5.4.3. Дистанційний курс в Google Classroom

У «Потоці» (стрічці) збирається та відтворюється інформація щодо курсу: навчальні матеріали, оголошення, завдання, коментарі користувачів.

Вкладка «Завдання» дає змогу додати навчальні матеріали до курсу і розподілити завдання за темами у необхідній послідовності.

У розділі «Люди» надається список учнів, які приєдналися до курсу (за кодом або додані вручну). Код курсу можна знайти під назвою курсу (*рис. 5.4.4*).

Рис. 5.4.4. Код курсу та посилання на нього

У стрічці відтворюється те, що відбувається, у тій послідовності, в якій учитель додає інформацію до курсу (*рис. 5.4.5*): оголошення викладача, інформація про навчальні матеріали для слухачів, про завдання для учнів, оголошення від самих учнів (за певних налаштувань).

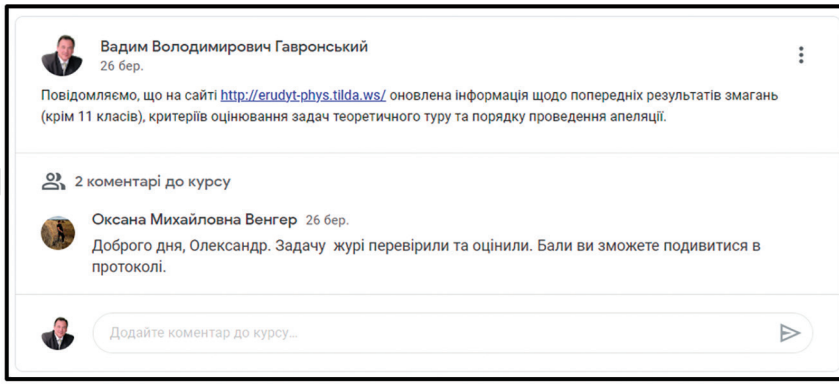

Рис. 5.4.5. Стрічка курсу в Google Classroom

Для додавання оголошення використовується поле «Напишіть повідомлення для свого курсу» (*рис. 5.4.6*).

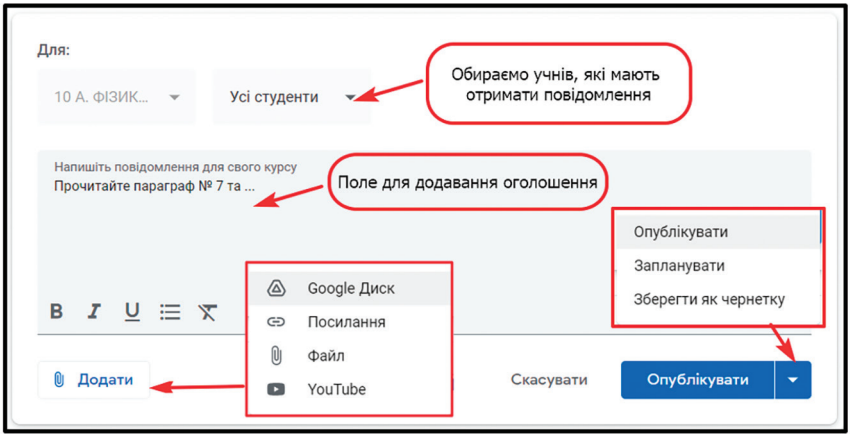

Рис. 5.4.6. Оголошення для учнів в Google Classroom

Під час створення оголошень учитель (крім тексту) може: прикріпити файл (завантажити з комп'ютера), додати файл з Google Диска, опублікувати посилання на відео з YouTube або дати посилання на зовнішній сайт.

Учні можуть переглядати оголошення та коментувати їх. У налаштуваннях курсу (шестерня праворуч вгорі на сторінці курсу) можна дозволити або заборонити учням залишати записи в стрічці курсу.

Весь завантажений у стрічку курсу (в розділ «Новий запис») матеріал розміщується у теці курсу на Google Диску. Побачити теку можна у вкладці «Завдання».

Призначення розділу «Люди» та робота з ним. Зазвичай після створення курсу автор додає сторінку, на якій коротко описує курс: програму, дату початку та закінчення, правила роботи й вимоги до учнів, посилання на форму реєстрації. Автор повідомляє всім, хто має приєднатися, *код курсу* чи *посилання на нього* (*рис. 5.4.4*), і учні самостійно додаються до курсу. Можна вручну запросити учнів на курс. Для цього у вкладці «Люди» учитель може скористатися піктограмою (*рис. 5.4.7*) та запроси-

ти учнів (за іменем чи адресою електронної пошти). Учні автоматично отримують електронною поштою запрошення приєднатися до курсу.

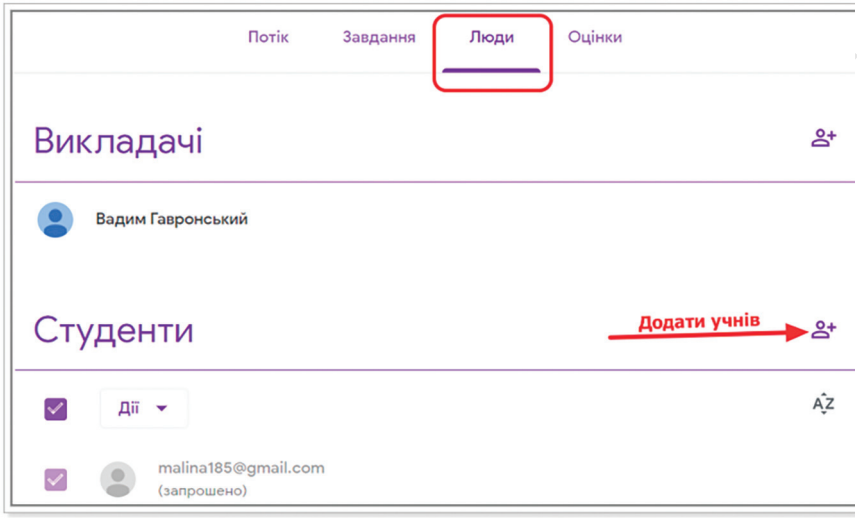

Рис. 5.4.7. Запрошення учнів на курс

На кожному курсі можна зареєструвати до 20 викладачів. Запрошені викладачі можуть виконувати ті ж завдання, що й основний викладач, але їм заборонено видаляти курс, основного викладача та блокувати інших викладачів курсу.

Практичні поради!

1. Якщо навчальний заклад використовує Google Workspace for Education, учні не можуть користуватися додатком Google Classroom у навчальному закладі за допомогою приватних облікових записів. І навпаки, якщо учитель створив клас завдяки приватному обліковому запису Google, то учні не можуть скористатися корпоративним обліковим записом Google Workspace for Education.

2. Для реєстрації учнів в системі бажано заздалегідь мати їхні електронні адреси. Облікові записи у Google допоможуть уникнути конфліктних ситуацій, які можуть мати місце під час використання інших доменів (i.ua, ukr.net тощо).

3. Зазвичай учні реєструють приватні облікові записи (з доменом gmail.com) використовуючи «ніки». Це призводить до незручностей під час фіксації їхніх результатів. Варто вимагати від учнів у налаштуваннях облікового запису замінити «ніки» на прізвище та ім'я державною мовою. Це позбавить учителя незручностей під час реєстрації оцінок та їхнього експорту.

Призначення розділу «Завдання» та робота з ним. Розділ «Завдання» використовується учителем та учнями за різними алгоритмами, розглянемо їх.

1. Дії учителя під час створення завдань.

Щоб створити завдання для учнів учитель має перейти до розділу «Завдання» та натиснути на значок «Створити» (*рис. 5.4.8*).

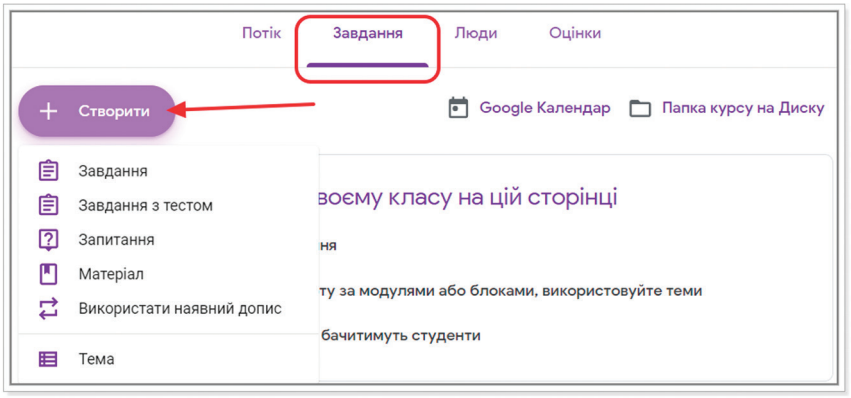

Рис. 5.4.8. Вкладка «Завдання»

У вкладці «Завдання» учитель може:

— створювати завдання, питання та групувати їх за темами;

— додавати навчальні матеріали (різного типу) та об'єднувати їх за темами;

— впорядковувати теми та матеріали в них (якщо в матеріалі немає теми, він розташований у верхній частині сторінки).

Завдання для учнів можуть бути різного типу (*рис. 5.4.8*). Відмінності типів завдань:

— «Завдання» або «Завдання з тестом» — один й той самий вид завдання. Відмінність полягає в тому, що у другому варіанті можна відразу перейти до Google Форми, завдяки якій створити тестове завдання й додати до самого завдання;

— «Запитання» — учитель має можливість створити опитування або з короткими відповідями, або з варіантами відповіді серед будь-якої групи учнів (*рис. 5.4.9*);

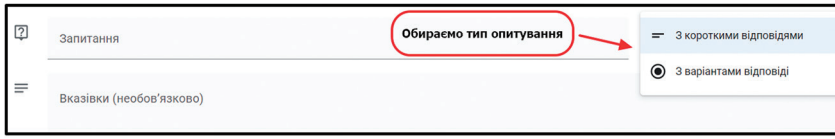

Рис. 5.4.9. Створення опитування

— «Матеріал» — інструмент, який дає змогу зберігати матеріали загального призначення: навчальні плани, програми, інструкції, підручники, посібники тощо та надавати доступ до них учасникам освітнього процесу;

— «Використати наявний допис» — учитель має можливість скористатися готовим дописом, який був створений раніше.

Інтерфейс усіх типів завдань однаковий. Вчитель може прикріпити до завдання будь-який документ, який міститься на ПК або на Google Диску, дати посилання на відео, додати питання, які можуть коментувати як викладачі курсу, так і інші учні. Завданням можна надати різноманітні властивості (*рис. 5.4.10*):

kubsedu.ua

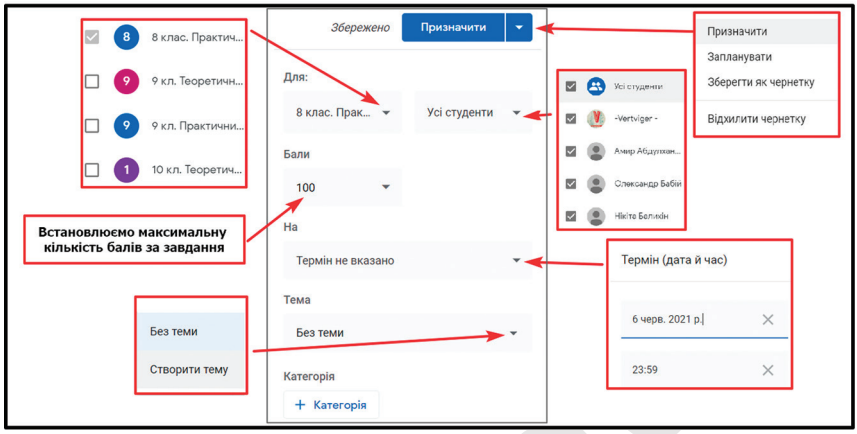

Рис. 5.4.10. Формування завдання

Практичні поради!

1. Варто пам'ятати, що за виконання завдання може бути виставлена лише одна оцінка. Інколи виникає потреба виставити оцінку за кожну задачу завдання окремо. Наприклад, під час проведення предметної олімпіади дистанційно, за умови розподілу перевірки окремих задач різними викладачами тощо. В такому випадку загальне завдання можна розмістити у формі «Матеріали», а кожну задачу створити як окреме завдання. Тоді в журналі оцінок будемо бачити оцінку учня за кожну задачу окремо.

2. Багато онлайн-сервісів інтегровані з Google Classroom. Це зручно використовувати під час створення тестових завдань. Наприклад, є можливість додавати до курсу тести з кабінету тестування платформи «Всеосвіта» https://vseosvita.ua/ (*рис. 5.4.11*) або з сервісу Quizizz https://quizizz.com/ тощо.

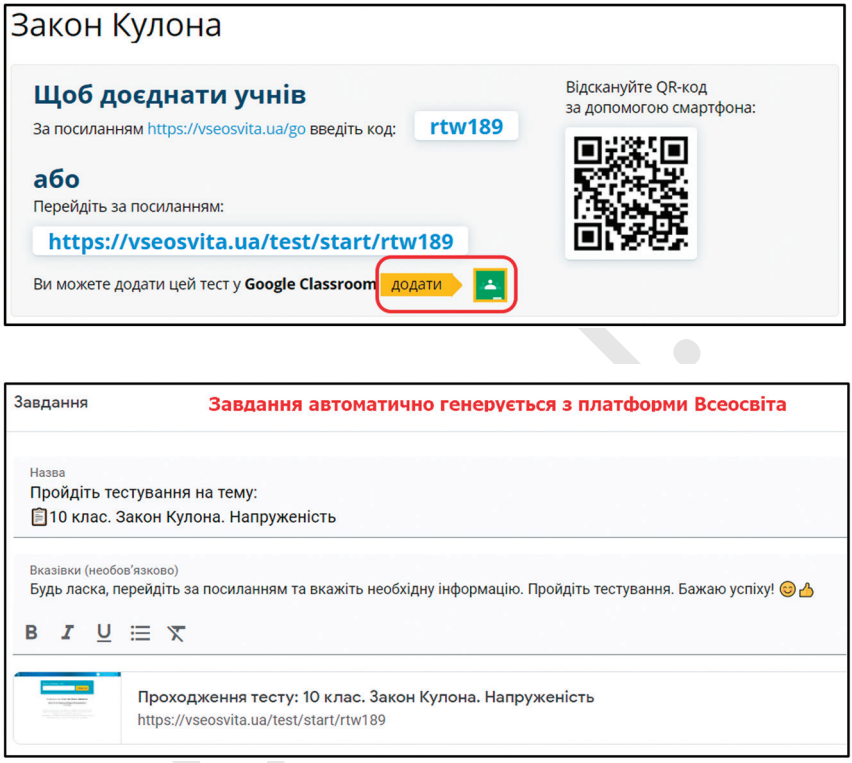

Рис. 5.4.11. Інтеграція онлайн-платформи «Всеосвіта» з Google Classroom

Після виконання завдань учнями відомості про це автоматично надходять до викладача. Для перегляду виконання завдань викладач переходить у стрічку, потім натискає «Переглянути всі» (*рис. 5.4.12*). Це саме можна зробити завдяки меню ліворуч вгорі головної сторінки курсу, натиснувши «На перевірку». У викладача з'являється інформація щодо поданих (відсутніх робіт). Викладач може перевірити завдання учнів, виставити оцінки, прокоментувати відповіді учнів.

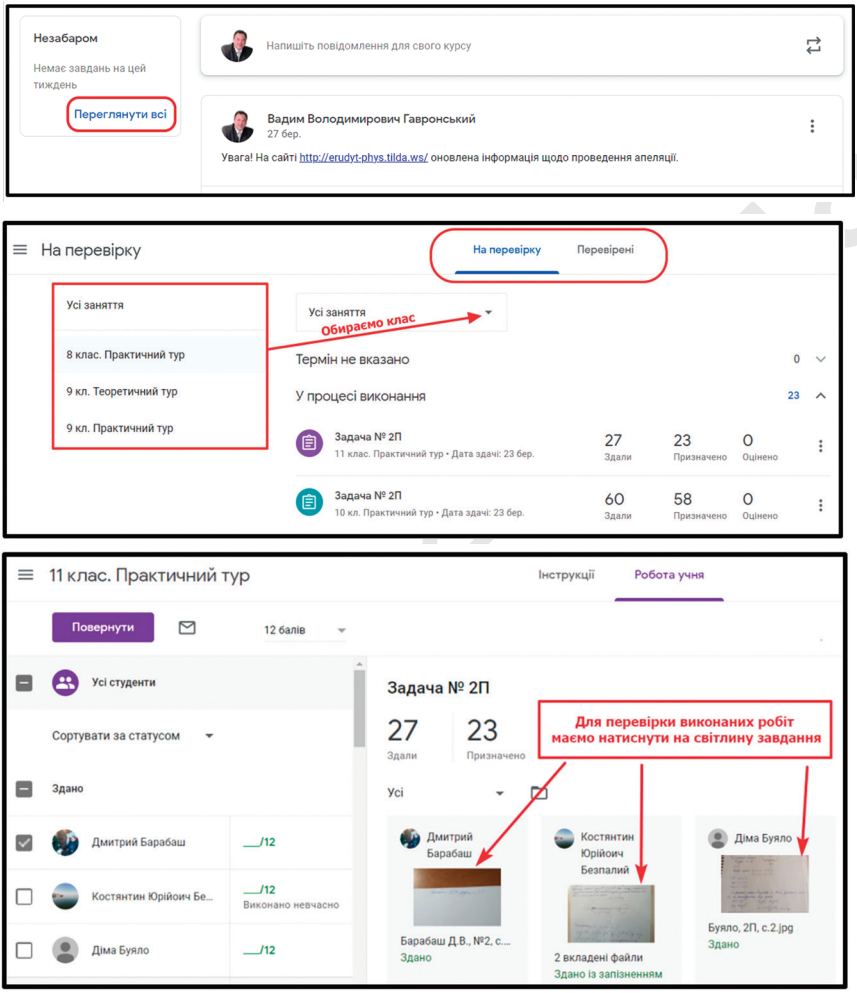

Рис. 5.4.12. Перегляд виконання завдань

Під час перевірки роботи (*рис. 5.4.13*) учитель має можливість вказати на помилки учня в роботі, додати до роботи коментар, який бачитиме лише учень, виставити оцінку. Для завершення перевірки учитель має натиснути кнопку «Повернути».

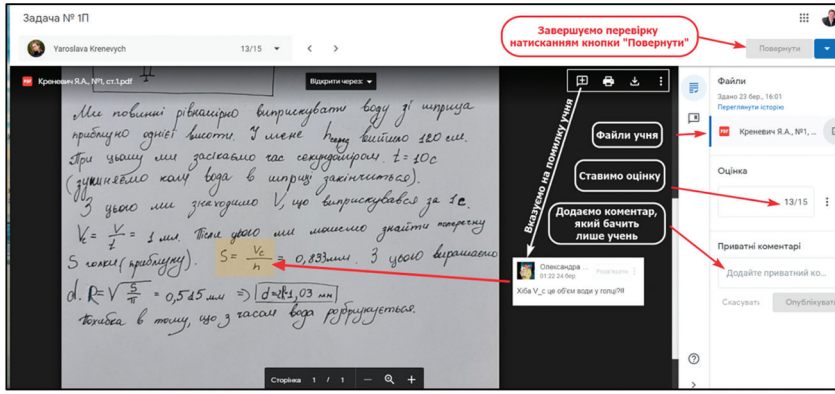

Рис. 5.4.13. Перевірка учнівських робіт

Практичні поради вчителю!

Ви можете повернути роботу, не повідомивши оцінку. Якщо не натиснути кнопку «Повернути», то введені оцінки збережуться як попередні. Після того як ви повернули роботу, учням надходить повідомлення на електронну пошту або SMS (якщо учні налаштували відправку таких повідомлень). Після цього вони можуть подивитися свої оцінки.

2. Дії учня під час подачі результатів роботи на перевірку.

Якщо учитель вказав учня під час створення завдання, то він отримує на електронну пошту завдання (*рис. 5.4.10*). Скориставшись посиланням у повідомленні, учень приєднується до відповідного курсу Google Клас із завданням. Зовнішній вигляд сторінки учня відрізняється від вигляду сторінки учителя. Учень може бачити лише три розділи: «Потік», «Завдання», «Люди». Повідомлення про завдання відтворюється в розділах «Потік», «Завдання». Йому залишається лише натиснути на відповідне завдання (*рис. 5.4.14*).

На сторінці завдання завдяки кнопці «Додати або створити» учень може надати на перевірку учителю будь-який файл, посилання тощо. Також можна залишити коментар для учителя. Для завершення подачі роботи на перевірку учителю учень має натиснути кнопку «Здати».

Практичні поради!

Якщо завдання передбачає тестування на платформі «Всеосвіта», учень має надіслати посилання на сторінку з результатами тесту.

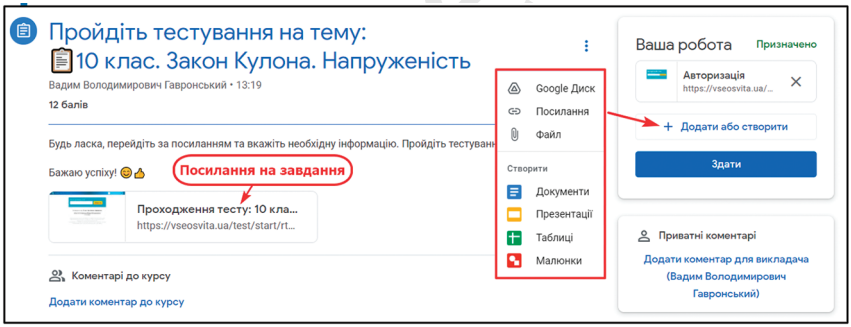

Рис. 5.4.14. Надсилання роботи на перевірку

Призначення розділу «Оцінки» та робота з ним. У розділі «Оцінки» учитель може бачити оцінки учнів за кожне виконане завдання та інформацію щодо дати виконання завдання, своєчасної подачі його на перевірку тощо. У курсі є можливість експортувати оцінки у вигляді Google Таблиці. Для цього необхідно перейти до розділу «Оцінки» та натиснути на назву завдання вгорі відповідного стовпчика та у налаштуваннях обрати пункт «Копіювати всі оцінки в Google Таблицю» (*рис. 5.4.15*).

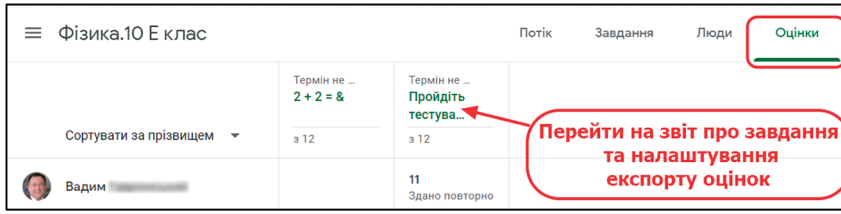

Рис. 5.4.15. Експортування оцінок у вигляді Google Таблиці

Практичні поради!

Для імпорту оцінок за тест з Google Форм до Google Класу:

— тест повинен бути єдиним прикріпленим до завдання файлом;

— учням не дозволяється повторне проходження тесту;

— учні та вчителі повинні бути зареєстровані в одному домені;

— у формі потрібно активувати збір адрес електронної пошти учнів.

Якщо учитель порушить будь-який із цих параметрів або саме завдання після того, як збереже чи опублікує його, імпорт оцінок може бути недоступний. Імпортувати оцінки неможливо, якщо прикріпити форму у вигляді посилання.

kubg.edu.ua

5.5. Використання платформи Moodle для управління та підтримки дистанційного навчання в школі II–III ступенів № 319 імені Валерія Лобановського м. Києва

Романчук А.Д.,
директор школи II–III ступенів № 319 імені Валерія Лобановського м. Києва

У закладі освіти на засіданні педагогічної ради протоколом № 10 від 27.04.2020 р. визначено використання платформи Moodle як базовий засіб організації дистанційного навчання. Moodle — це безплатна, відкрита (Open Source) платформа дистанційного навчання.

На сторінці дистанційного навчання розміщуються завдання (з розподілом на класи та предмети). Вчитель школи додатково може запроваджувати й інші технології для комунікації з учнями (Zoom, Classroom, Google Meet, Skype, Viber тощо). Кожен учасник, адміністратор, вчитель, учень має персональний доступ до роботи на платформі. Спочатку потрібно пройти автентифікацію за наданими адміністратором даними, що унеможливлює доступ сторонніх осіб.

Переваги, які надає використання Moodle:

— *для учнів.* Зручний та доступний архів матеріалів з будь-якого гаджета, що має підключення до Інтернету, який можна опрацювати у зручний для себе час. Контент зберігається протягом навчального року, і учень може повертатись до його опрацювання. Зручність під час опрацювання аудіо- та відеоматеріалів (*рис. 5.5.1*). Робота в системі дає змогу вмотивованим учням самостійно опановувати новий матеріал та розвиває здатність до самонавчання;

kubg.edu.ua

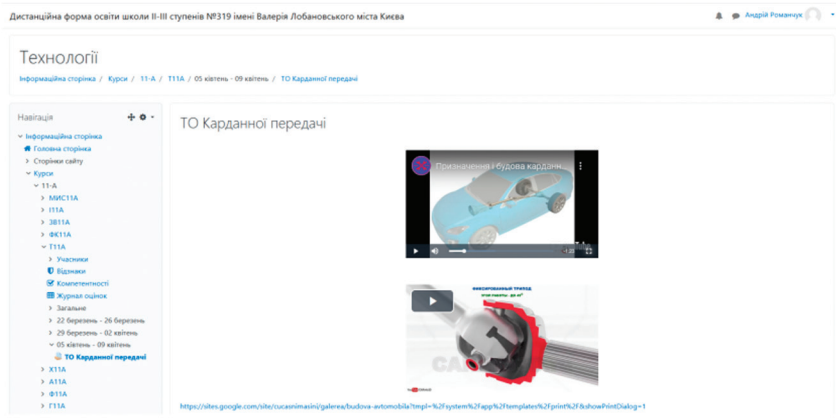

Рис. 5.5.1. Використання відеоматеріалів для навчання

— *для вчителів.* Забезпечення безперервного навчального процесу. Вчитель може спланувати свою роботу заздалегідь. Можливість завантажувати власні документи, конспекти, напрацювання й мати доступ до них у будь-якому місці, з гаджета, під'єднаного до Інтернету, що сприяє мобільності вчителя. Спрощення розповсюдження електронних матеріалів серед учнів. Економія часу шляхом використання хмарних технологій, бо зникає потреба використовувати носії інформації (диски, флешки тощо), поширювати ксерокопії, витрачати час і зусилля на розсилання електронною поштою. Можливість коригування викладеного матеріалу, надання персональних рекомендацій кожному учневі за допомогою чатів, коментарів, повідомлення про які учень отримує на пошту. Вчитель може бачити активність учнів, чи переглядався матеріал, правильність виконання завдань, має зворотний зв'язок під час проходження тестів тощо;

— *для керівника закладу.* Адміністрація закладу може здійснювати контроль за дистанційним навчанням у закладі освіти. Наприклад, може долучитися до онлайн-конференцій, перевірити наявність матеріалів курсів, терміни подачі матеріалу

та виконання робіт, проаналізувати статистику активності роботи вчителів та учнів, журналів.

Дистанційною платформою в закладі керує системний адміністратор, який налаштовує доступи для роботи. Кожен вчитель має доступ лише до власних предметів та класів, у яких він викладає. Дистанційне навчання організовано за навчальними тижнями. Щотижня вчитель додає нову інформацію на платформу (*рис. 5.5.2.*).

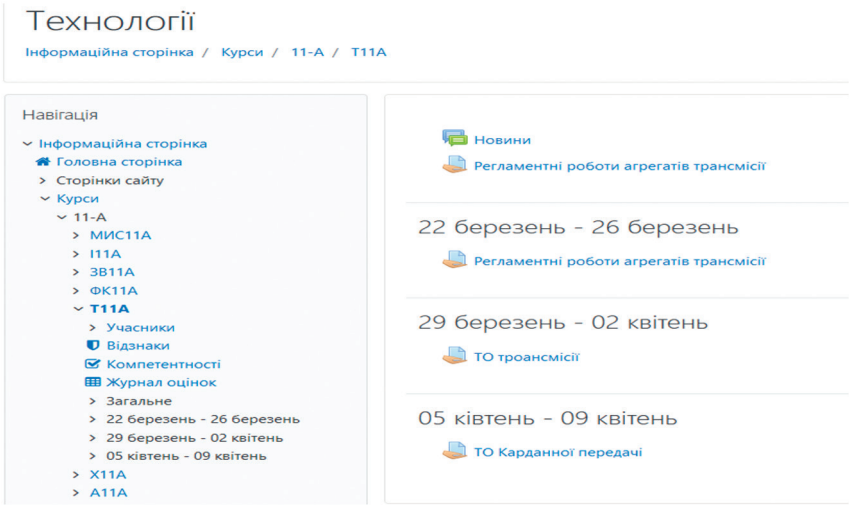

Рис. 5.5.2. Робота з дистанційною платформою Moodle за навчальними тижнями

Учитель може додавати діяльність або ресурс. Діяльність може бути у вигляді: бази даних, вибору, вікі, глосарію, завдань, зовнішнього засобу, контрольного списку, обстеження, семінару, тесту, уроку, форуму, чату, SCORM-пакету. Ресурси — файл, покликання, тека, книга чи інше. З огляду на активність учнів учитель може вносити корективи до свого матеріалу (*рис. 5.5.3*).

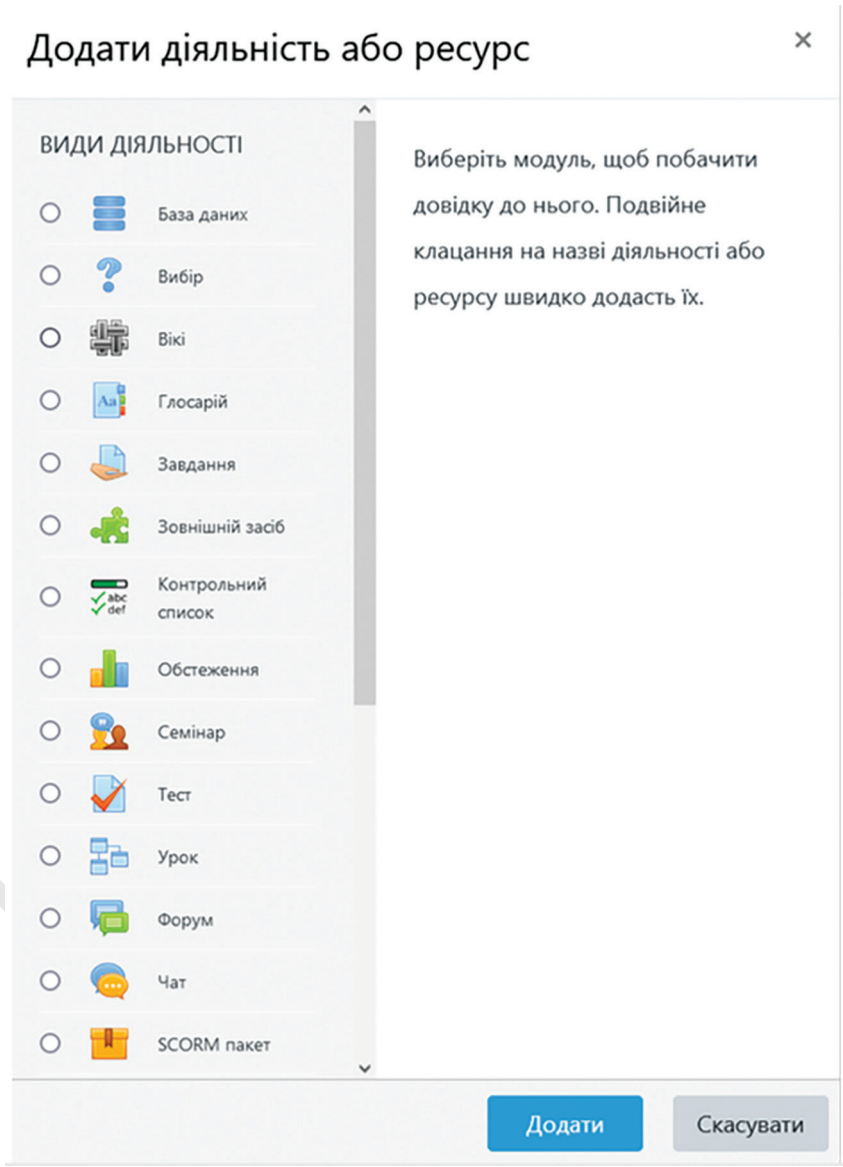

Рис. 5.5.3. Діяльності і ресурси Moodle для створення навчального контенту

Учні мають доступ до предметів свого класу. Обираючи той чи інший предмет, учні за навчальними тижнями отримують завдання чи матеріали для опрацювання. Платформа є доступною, учень може у зручний для себе час переглянути матеріали, опрацювати завдання та надати відповіді, пройти тест. Всі дії учня відбуваються лише на платформі, їх можуть бачити тільки учитель з даного предмета й адміністратор. Дані про успішність чи недоліки, рекомендації учителя надійно захищені, що забезпечує виконання Закону України «Про захист персональних даних».

Учитель наприкінці кожного тижня може побачити активність учнів (час відвідування курсу, виконання завдань) та перевірити правильність виконання завдань, проаналізувати статистику тестування тощо. На платформі передбачено ведення журналу оцінок та відзнак роботи учнів. Учні можуть бачити статистику лише власної роботи, а учитель — одного, групи учнів або всього класу.

Дані про результати дистанційного навчання зберігаються та видаляються вчителем за потребою. Учні, які з поважних причин не змогли вчасно долучитися до роботи, можуть зробити це пізніше. Для оцінювання навчальних досягнень учнів дистанційна платформа може використовуватися лише частково, тобто необхідно організовувати й очні зустрічі, наприклад, як у випадку послаблення карантинних обмежень під час пандемії.

kubg.edu.ua

5.6. Досвід використання цифрових інструментів для дистанційного та змішаного навчання в гімназії № 237 м. Києва

Зданевич О.Г.,
директор гімназії № 237 м. Києва;
Завальна Л.І.,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
гімназії № 237 м. Києва

«Діджиталізація всіх сфер суспільного життя є актуальним напрямом не лише через пандемію, а й загалом через глобальні тренди сьогодення та загальнодержавну політику щодо вектора цифрової трансформації держави»[1], — зазначив міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет. У сучасних умовах з великою швидкістю зростають потоки інформації, розвиваються технології її зберігання та обробки, реальне життя все більше переходить в «цифру». Запровадження цифрових технологій в освіті — це необхідність сьогодення. До школи приходить нове покоління дітей, яке не уявляє свого життя без гаджетів, без інформаційних платформ. Цифрові технології стають необхідним засобом навчання.

Пандемія COVID-19 змінила форми навчання, підходи до проведення очних, дистанційних уроків та змішаного навчання, коли частина учнів отримує освіту в школі, а інша частина цього ж класу приєднується до навчання через комунікаційні (дистанційні) платформи. Все це вимагало організувати навчання швидко, ефективно, контрольовано, зрозуміло для всіх

[1] Сайт МОН України. Цифрова трансформація освіти і науки є однією з ключових цілей МОН на 2021 рік, — Сергій Шкарлет. 04 лютого 2021 року. https://mon.gov.ua/ua/news/cifrova-transformaciya-osviti-i-nauki-ye-odniyeyu-z-klyuchovih-cilej-mon-na-2021-rik-sergij-shkarlet

kubged.ua

учасників освітнього процесу, а головне — зі збереженням максимально комфортної психологічної атмосфери.

Педагогічний колектив вже мав досвід використання дистанційних технологій навчання з березня 2020 р. У гімназії створено робочу групу для оцінки наявних ресурсів, обміну думками та аналізу пропозицій усіх учасників освітнього процесу. Важливим етапом стала організація навчання педагогічних працівників для формування необхідних компетентностей: теоретичних знань, практичних навичок та використання сайту гімназії (gym237.kiev.ua, розділ «Дистанційне навчання»).

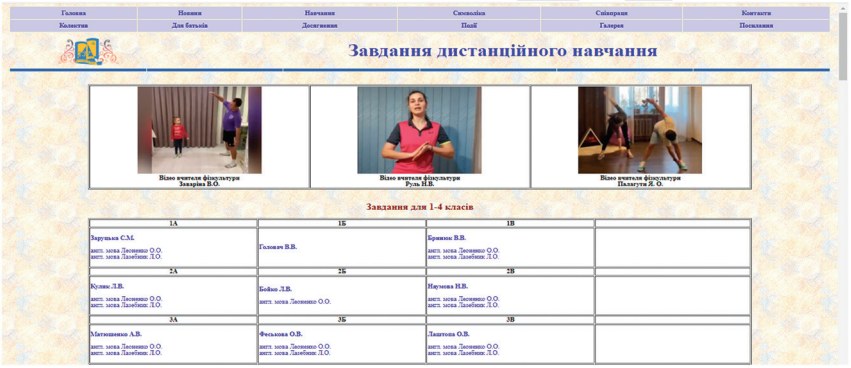

Рис. 5.6.1. Використання сайту гімназії для організації дистанційного навчання

Психологічній та соціальній службам гімназії було висунуто вимогу за допомогою онлайн-платформи закладу допомогти учням та їхнім батькам впоратися з незвичною ситуацією в навчанні та вихованні, адже не всі сім'ї були готові до таких викликів. Відбулися зміни і в роботі бібліотечної служби. Бібліотекар працював над комплектом електронних видань творів, які використовували учні на уроках, займався добіркою цікавої науково-популярної та художньої літератури для розширення кругозору допитливих та талановитих школярів. Завдяки

спільній колективній праці вдалося зберегти роботу гуртків та реалізувати план виховної роботи (*рис. 5.6.2*).

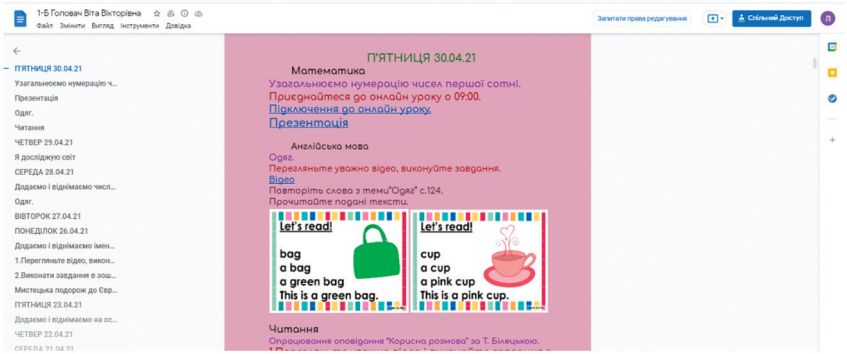

Рис. 5.6.2. Використання сайту гімназії для організації виховної роботи

Група модераторів, створена в закладі, консультувала педагогічних працівників, розміщувала матеріали, допомагала та підтримувала колег, в тому числі щодо технічних питань використання цифрових сервісів.

Усі учні мали доступ до електронного розкладу уроків на сайті гімназії, за посиланнями, розміщеними на сторінках вчителів-предметників, приєднувались до е-уроків, отримували завдання (перегляд презентацій, відео та аудіоматеріалів, інтерактивних завдань) для засвоєння тем уроків, долучались до проєкту «Всеукраїнська школа онлайн».

За допомогою Google Disk вчителі автономно могли керувати навчальною діяльністю учнів всього класу та кожного здобувача освіти окремо, фіксувати їхні успіхи та коригувати помилкові твердження. Учителі використовували різні поширені вебресурси для дистанційного навчання: Zoom, Google Meet, Google Classroom та інші (*рис. 5.6.3*).

Рис. 5.6.3. Конспекти до уроків онлайн

Батьки мали можливість контролювати навчання своїх дітей, бути активними учасниками освітнього процесу, допомагати учням, особливо початкової школи, заходити на сайт та завантажувати файли із завданнями для індивідуальної та домашньої роботи.

Гімназія організувала дистанційне навчання за допомогою інструментів Google, які ефективно працювали в освітньому середовищі, та була на постійному контролі з боку адміністрації. Директор, заступники директора регулярно перевіряли проведення онлайн-уроків, наявність завдань для учнів, відповідність представлених на сайті гімназії матеріалів програмним вимогам та віковим особливостям учнів. Для поточного контролю під час дистанційного навчання використовувались різноманітні анкети, адже вони є достатньо гнучким інструментом. Учителі широко використовували тести, які давали змогу швидко оцінити рівень опанування програмового матеріалу. Головним критерієм вибору інструментів для організації дистанційного навчання стала відповідність їх можливостей реалізації поставлених методичних цілей.

Здійснювалися різні види опитувань учнів, батьків та вчителів (Google Forms). За допомогою шкільного сайту організовувались відеоконференції, педагогічні ради та робочі наради

для вчителів гімназії (сторінка сайту «Актуальна інформація для вчителів»).

Регулярне вивчення внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти у гімназії відбувається за допомогою створення та застосування системи моніторингу. Зокрема, для отримання управлінської інформації адміністрацією проведено опитування учнів, батьків і вчителів щодо якості освітньої діяльності у жовтні — листопаді 2020 р. У комплексному моніторингу освітньої діяльності досліджувались такі параметри: освітнє середовище закладу освіти, система оцінювання здобувачів освіти, педагогічна діяльність педагогічних працівників, управлінські процеси закладу освіти.

Отримані результати дали змогу оцінити стан освітньої діяльності гімназії по кожному напряму, визначити, на що потрібно звернути особливу увагу і розробити шляхи удосконалення та підвищення якості освітньої діяльності (*табл. 5.6.1*).

Забезпечити якість освіти можливо лише за умови партнерства школи та батьків. Від рівня комунікації залежить навчальний поступ дитини, індивідуальна освітня траєкторія, адаптація до освітнього процесу. Під час дистанційного навчання адміністрація та класні керівники проводили онлайн-зустрічі з батьками та інформували їх про важливі аспекти освітнього процесу у закладі через доступні канали онлайн-комунікації.

Учителі початкової школи гімназії працювали на платформі «Єдина школа». Адміністрація гімназії мала змогу контролювати успішність та відвідування учнів початкової школи. Заступник директора в онлайн-кабінеті на платформі «Єдина школа» міг отримувати дані про відвідування учнів кожного класу за будь-який період навчального року та бачити загальну картину оцінювання по предметах: кількість оцінок, виставлених вчителем, мінімальну і максимальну оцінку, середній бал за вказаний період навчання (*рис. 5.6.4*).

kubg.edu.ua

Таблиця 5.6.1

Результати опитування учасників освітнього процесу гімназії

<table>
<tr><td colspan="2">Освітнє середовище закладу освіти</td></tr>
<tr><td>Педагогічні працівники</td><td>Учні 9–11 класів</td></tr>
<tr><td>
</td><td>
</td></tr>
<tr><td colspan="2">Система оцінювання здобувачів освіти</td></tr>
<tr><td>Педагогічні працівники</td><td>Учні 9–11 класів</td></tr>
<tr><td> 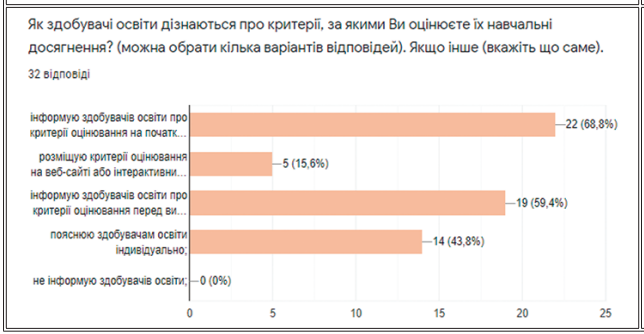
</td><td> 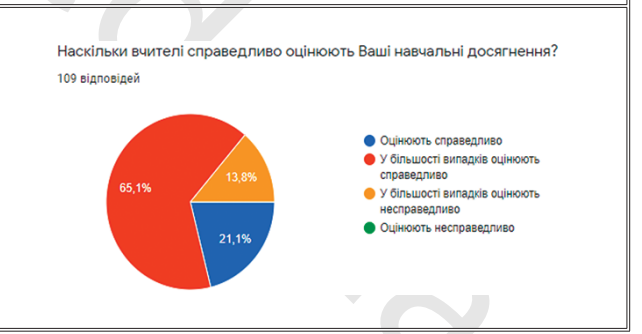
</td></tr>
</table>

Таблиця 5.6.1 (закінчення)

Оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників	
Психологічний клімат закладу освіти сприяє співпраці педагогів? 32 відповіді 	Що Ви робите для того, щоб запобігти випадкам порушень академічної доброчесності серед здобувачів освіти (списування, плагіат, фальсифікація тощо)? (можна обрати кілька варіантів відповідей). Якщо інше (вкажіть що саме). 32 відповіді 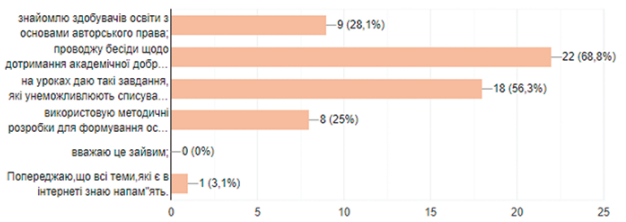
Управлінські процеси закладу освіти	
У закладі освіти створені умови для постійного підвищення кваліфікації педагогів, їх чергової та позачергової атестації, добровільної сертифікації тощо? 32 відповіді 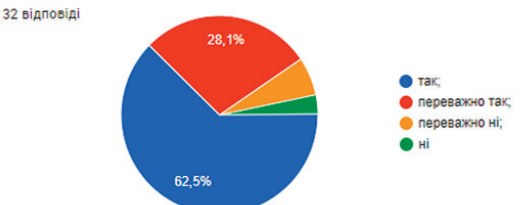	

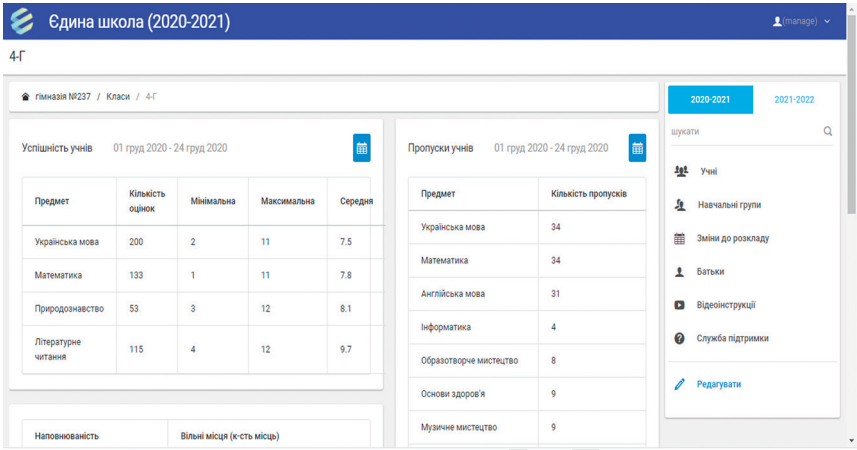

Рис. 5.6.4. Використання платформи «Єдина школа»

Гімназія як прогресивний заклад освіти готова до нових викликів, намагається не просто адаптуватись до них, а постійно розвиватись, йти в ногу з часом, відповідати очікуванням усіх учасників освітнього процесу та запитам суспільства. Організація інформаційно-освітнього середовища в умовах цифровізації освіти, викликів суспільства в умовах карантинних обмежень потребує системного використання цифрових технологій для реалізації дистанційної та змішаної форм навчання, сучасних мультимедійних та інтерактивних засобів навчання.

Гімназія має статус експериментального навчального закладу та бере участь у дослідно-експериментальній роботі регіонального рівня за темою «Розбудова інформаційно-освітнього середовища закладу загальної середньої освіти на основі використання системи управління дистанційним навчанням».

Система управління дистанційним навчанням Eddy надає інструменти для проведення вебінарів, хмарні сервіси для збереження даних та створення кабінетів учнів, вчителів, адміні-

страції. Інструменти платформи відкривають широкі можливості для залучення дитини до усіх освітніх і виховних процесів закладу освіти.

Упродовж 2020–2021 н.р. до платформи приєдналися учні 6-А, 7-В класів та всі вчителі, що працюють у цих класах. Кожний педагог пройшов навчання, створив свою предметну сторінку та наповнив її розділами і темами. Досвід роботи на освітній платформі Eddy показав, що це повноцінна LMS-система, яка дає змогу швидко організувати дистанційне та змішане навчання, а також надає безліч додаткових інструментів для освітнього закладу.

Оцінити рівень використання цифрових технологій для навчання адміністрація гімназії вирішила за допомогою інструмента SELFIE, створеного Європейською комісією для опитування щодо впровадження цифрових технологій в освітніх закладах різних держав. Наприкінці травня шкільний координатор зареєструвала гімназію на сайті https://ec.europa.eu/education/schools-godigital, визначила перелік запитань для адміністрації, вчителів та учнів, координувала процес опитування. У червні 2021 р. отримано звіт про результати проведеного опитування (*рис. 5.6.5*), який показав, що рівень використання цифрових технологій в гімназії на достатньому та середньому рівні, а також сертифікат участі гімназії у дослідженні (*рис. 5.6.6*).

kubg.edu.ua

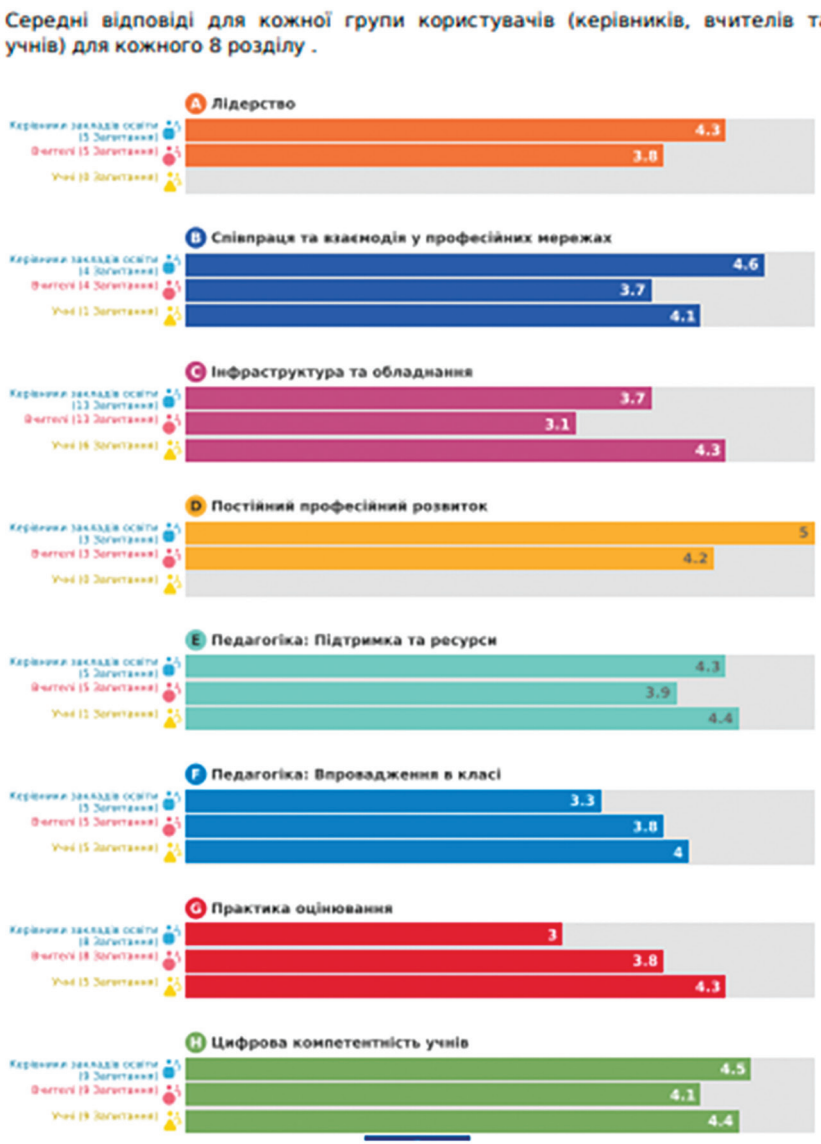

Рис. 5.6.5. Результати опитування SELFIE щодо впровадження цифрових технологій в гімназії

Рис. 5.6.6. Сертифікат участі гімназії в міжнародному дослідженні SELFIE щодо впровадження цифрових технологій у закладі

Сьогодення створює виклики, для подолання яких немає правильних рецептів. Але основними чинниками, які допомагають досягти успіху, є віра в колектив, колегіальне прийняття рішень, розподіл завдань, тісна взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу.

kubg.edu.ua

5.7. Використання Eddy для дистанційного навчання в еколого-природничому ліцеї № 116 м. Києва

Чуба О.В.,
директор
еколого-природничого ліцею № 116
м. Києва

Надання освітніх послуг сучасним закладом освіти неможливе без впровадження та використання платформ дистанційного навчання. Розуміючи актуальність впровадження цифрових технологій навчання в умовах карантинних обмежень та потреби учасників освітнього процесу, адміністрація закладу ознайомила батьків та педагогів з можливостями використання платформи дистанційного навчання Eddy.

Після опитування учасників освітнього процесу щодо їх бажання впровадити нову дистанційну платформу у грудні 2020 р. еколого-природничий ліцей № 116 м. Києва долучився до регіонального експерименту на тему «Розбудова інформаційно-освітнього середовища закладу загальної середньої освіти на основі використання систем управління дистанційним навчанням» та на 2020–2023 рр. став експериментальним майданчиком фахівців Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка з впровадження системи підтримки дистанційного навчання Eddy.

У червні 2021 р. завершується підготовчий етап впровадження регіонального експерименту, і заклад освіти має певні результати щодо підготовки та готовності впровадження платформи Eddy в освітній процес ліцею, а саме: на платформі зареєстровано учасників освітнього процесу та створено сайт дистанційної платформи зі всіма необхідними розділами для якісної організації дистанційного навчання (https://116.golos.eddy.org.ua).

kubg.edu.ua

На головній сторінці сайту розміщено загальну інформацію про ліцей та його педагогів, які надають освітні послуги, нормативно-правові засади впровадження платформи, новини закладу освіти, контактну інформацію, активне посилання для надання технічної підтримки, роз'яснення щодо реалізації політики конфіденційності користувачів та інструкції користування, які відкриваються лише учасникам освітнього процесу за кодами доступу, пов'язаними з контактними телефонами учнів та їхніх батьків, педагогів закладу (*рис. 5.7.1*).

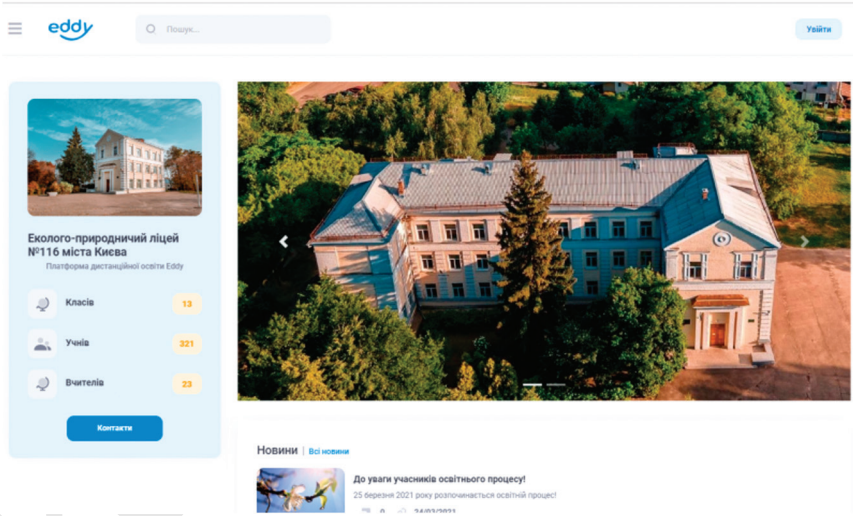

Рис. 5.7.1. Головна сторінка сайту дистанційного навчання

Під час підготовчого етапу до впровадження платформи Eddy усі користувачі платформи (педагоги) пройшли навчання в онлайн-режимі та набули необхідних компетенцій щодо алгоритмів роботи на платформі дистанційного навчання Eddy відповідно до відведених ролей: учитель, класний керівник, методист, адміністратор успішності, адміні-

стратор розкладу, контент-менеджери та повне адміністрування платформи.

Кураторами експерименту на порталі Інституту післядипломної освіти Університету Грінченка створено дистанційний навчальний модуль «Система підтримки дистанційного навчання для вчителя» (https://elearning.ipo.kubg.edu.ua/course/view.php?id=352), де педагоги мають змогу, переглянувши на YouTube-каналі навчальні майстер-класи від фахівців ТОВ «Інтерактивні системи навчання» та відповівши на запропоновані запитання, отримати сертифікат про підвищення кваліфікації тривалістю 10 годин.

Кожен педагог закладу має власний кабінет на дистанційній платформі, в якому створює навчальні дисципліни, теки власних розробок та тем, формує методичні матеріали до уроку (предмета), викладає матеріали для опрацювання учнями (*рис. 5.7.2*). Платформа дає змогу розміщувати записані відеоуроки та викладати їх для повторного перегляду учнями.

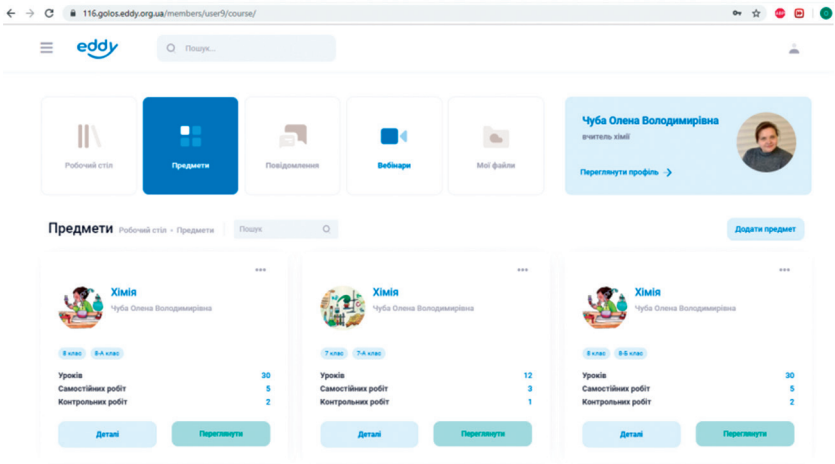

Рис. 5.7.2. Кабінет вчителя на платформі Eddy

Адміністратори сайту мають змогу переглядати усі його розділи, статистику відповідно до своїх повноважень (*рис. 5.7.3*).

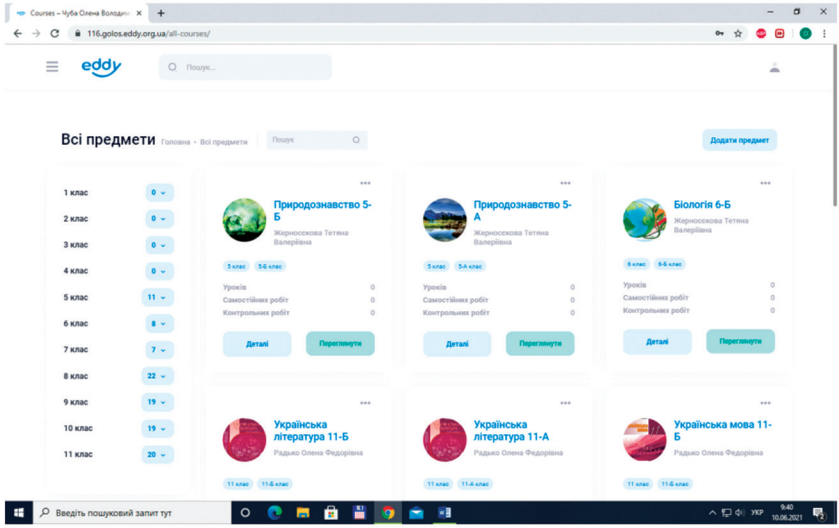

Рис. 5.7.3. Сторінка адміністратора на платформі Eddy

Кожен учень має власний кабінет, в якому висвічуються розклад уроків, типи та форми їх проведення (засвоєння нових знань, формування умінь і навичок на основі знань, підсумковий урок, відеоурок чи відеоконференція), домашнє завдання.

Дизайн сайту відповідає ергономіці. Структура та розміщення робочих кнопок доступні та логічні. Сайт забезпечений технічною підтримкою, яка допомагає швидко та конструктивно вирішувати проблеми, відповідає на запитання, що виникають при роботі з платформою. На вимогу освітян певні розділи доопрацьовуються безпосередньо при тестуванні в навчальній діяльності.

5.8. Використання цифрових інструментів для управління в спеціалізованій школі № 196 м. Києва

Мендель О.,
директор
спеціалізованої школи № 196
м. Києва;
Шпильова В.,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
спеціалізованої школи № 196
м. Києва

Освітнє середовище будь-якого закладу освіти — це сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти, тобто система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні. Криза, яку спричинила пандемія COVID-19, не лише відкрила приховані проблеми в освіті, але й прискорила зміни.

Навесні 2020 р. спеціалізована школа № 196 активно впроваджувала елементи дистанційного навчання, використовуючи сучасні технології для успішної співпраці всіх учасників освітнього процесу. Вибір освітньої платформи став одним з важливих етапів, адже окремі з них потребують ресурсів і витрат. Платформа Google Classroom спеціально заснована для навчальних закладів з метою спрощення роботи зі створення та поширення завдань за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Однією із можливостей цього цифрового сервісу є швидкий обмін файлами між педагогами та здобувачами освіти. Більшість педагогів школи обрали сервіс Google

kubg.edu.ua

Classroom, який забезпечив спілкування учителів та учнів, допоміг надавати навчальний матеріал та контролювати засвоєння знань. Таким чином для здобувачів освіти були створені умови навчання в умовах карантинних обмежень, а для педагогів закладу відкрилися нові можливості взаємодії (онлайн-наради та педради, електронний документообіг).

Початок 2020–2021 н.р. в спеціалізованій школі № 196 м. Києва, як у всіх загальноосвітніх закладах, вимагав швидкого розв'язання проблем організації освітнього процесу в умовах карантину. Для реалізації актуальних завдань та вимог освіти виникла потреба шукати нові перспективи, технології навчання з обмеженою кількістю занять у школі. Управління передбачало насамперед взаємодію всіх структур, які мали оновити освітній процес. Адміністративна система забезпечила маркетинг освітніх послуг, планування роботи, регулювання, контроль і моніторинг навчання. Карантин став для школи періодом нових можливостей, розвитку та досвіду. Ми разом подолали страх, паніку, роздратування, опанували нові методи роботи, провели цикл навчальних семінарів для педагогів з розвитку цифрової компетентності.

Проаналізувавши з учителями переваги та недоліки дистанційного навчання та врахувавши думки учнів і батьків, адміністрація закладу розпочала підготовку до нового начального року з вирішення низки проблем: створення розкладу, який забезпечив розведення в часі приходу до школи різних класів, та вибору платформи для об'єднання здобувачів освіти та педагогів у єдиний освітньо-інформаційний безпечний простір. Ситуація вимагала управлінського рішення: запровадження Google Workspace Education (Google G Suite Education). Google Workspace пропонує персоналізовані корпоративні електронні адреси та допоміжні інструменти спільної роботи (Gmail, Календар, Meet, Chat, Диск, Документи, Таблиці, Презентації, Форми, Сайти тощо). Завдяки додаткам для проведення відеозустрічей, спілкування у групових чатах і спільної роботи над

Київ.edu.ua

документами можна легко працювати вдома й залишатися на зв'язку будь-де.

Визначальними у виборі дистанційної платформи для нас стали такі критерії: розширена функціональність (викладення матеріалів, перевірка знань, аналіз активності слухачів, простота оновлення контенту, можливість створення копій, висока стійкість); низька вартість впровадження (безкоштовність, відсутність обмежень за кількістю ліцензій на слухачів та підтримуваних курсів). Витрати на впровадження системи, розробку курсів і супровід — мінімальні, вони не потребують спеціальних технічних знань (адмініструвати систему здатний користувач із поглибленими знаннями мережевих технологій, а під час створення курсу визначальний характер має тільки знання галузі, за якою створюється курс; з технічного боку для автора достатньо мати вміння впевненого користувача комп'ютера); наявність вбудованих засобів розроблення та редагування навчального контенту, інтеграції різноманітних освітніх матеріалів різного призначення та їх підтримка.

На початку серпня 2020 р. заклад подав заявку на підключення до Google Workspace Education, після схвалення якої та проходження всіх етапів реєстрації було створено персоналізовані корпоративні електронні адреси та розіслано працівникам закладу. За допомогою корпоративних електронних адрес педагоги створили онлайн-класи та надали доступ до них учням. З метою об'єднання педагогів закладу в єдиний онлайн-простір на базі Google Classroom створено методичний кабінет, в якому організовано електронний документообіг. Документи розміщуються в онлайн-кабінеті за розділами, надається доступ для спільного їх редагування (*рис. 5.8.1*).

Для класних керівників також створено онлайн-кабінет, в якому розміщено всі інструктивно-методичні листи з виховної роботи, інструктажі з техніки безпеки, план роботи школи, розклад для класів та актуальна інформація для проведення класних годин (*рис. 5.8.2*).

Kubsau.ua

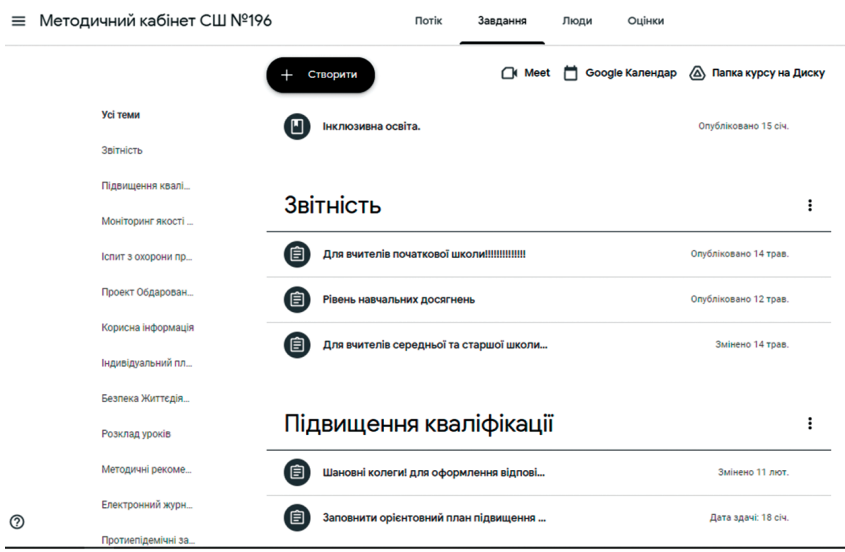

Рис. 5.8.1. Електронний методичний кабінет СШ № 196

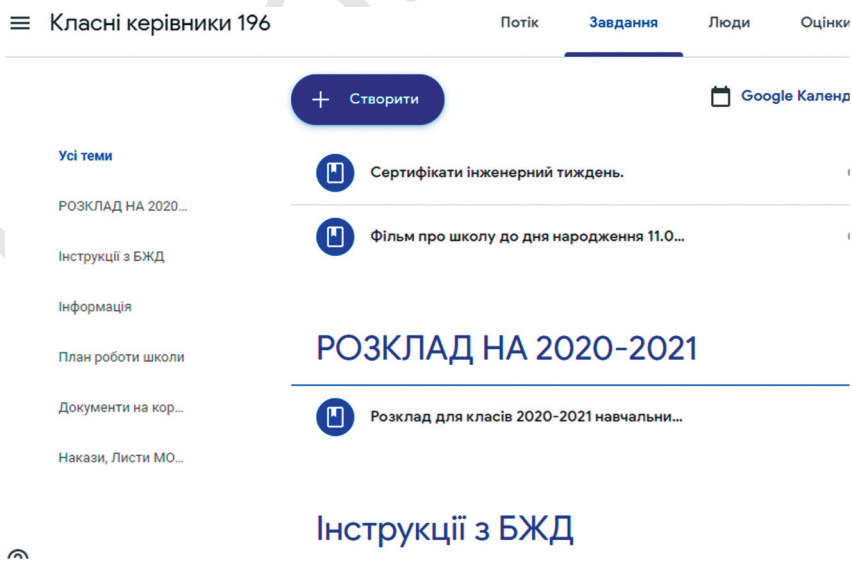

Рис. 5.8.2. Онлайн-кабінет класного керівника

Спільнота нашого закладу розпочала навчальний рік за новою структурою. З метою дотримання безпечних умов і результативної співпраці учасників освітнього процесу запроваджено блочну систему з використанням змішаної форми навчання, з якою попередньо ознайомлені учні. Педагогічною радою за участю батьківської громадськості та учнів закладу підтримано пропозицію адміністрації щодо переходу школи (5–11 класи) на блочну систему навчання. У першому семестрі заклад працював за блочною системою, яка передбачала поділ двох академічних годин на три частини по 30 хвилин з 10-хвилинними перервами, а з другого семестру запроваджено блочну систему зі спареними уроками по 45 хвилин. Такий розподіл часу є зручним при вивченні великих тем, підготовці та проведенні творчих робіт тощо. Одночасно частина учнів середньої і старшої школи навчалась за змішаною формою: тиждень — офлайн, а наступний — онлайн.

Дотримання безпечних умов перебування учасників освітнього процесу у закладі освіти в умовах адаптивного карантину забезпечило виконання рекомендацій і нормативних документів Міністерства охорони здоров'я України, місцевих органів влади щодо здійснення протиепідемічних заходів. Учні кожної вікової категорії працювали у власному режимі: різний час початку та закінчення занять, різна тривалість перерв, уроків, відвідування харчоблоку за графіком, визначене місце дислокації учнів під час провітрювання приміщення та участі в освітньому процесі, форми навчання офлайн та онлайн, класно-урочна та урочно-блочна системи освітньої діяльності.

Рішенням колективу затверджено Освітню програму спеціалізованої школи № 196 на 2020–2021 н.р., річний план роботи закладу освіти та Положення про організацію дистанційного навчання в закладі освіти, у якому прописано загальні положення (визначення платформи (ресурсу) дистанційного навчання учнів, глосарій, форми організації дистанційного навчання (види занять, шаблони для самостійної роботи учнів), порядок про-

klas.edu.ua

ведення педагогічного контролю та ведення обліку навчальних занять у дистанційній формі, нормування роботи здобувача освіти та педагогічних працівників за дистанційною формою навчання тощо).

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою. Поточний, підсумковий та формувальний контроль знань педагоги здійснюють за допомогою сервісів для проведення тестувань: «На урок», «Всеосвіта», Classtime, Quiziz, Quizlet, LearningApps, Google Forms, Wizer.me, Classkik, Liveworksheets, Macmillan.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування проводяться моніторингові дослідження навчальних досягнень на шкільному рівні, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації мети і завдань початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення. Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення очікуваних результатів, зазначених у програмі. На початку навчального року календарно-тематичне планування завантажене у систему «Єдина школа».

Обов'язковим під час дистанційного навчання є інформування учнів та батьків про освітні ресурси, розклад проведення занять в режимах онлайн та офлайн за допомогою сайту школи (http://www.196school.kiev.ua).

Учителі планували онлайн-уроки згідно з розкладом та відповідно до вимог санітарного регламенту. Для здійснення освітніх послуг в онлайн-режимі здобувачам освіти надавались чіткі інструкції.

При підготовці та проведенні уроків в онлайн-режимі враховувались особливості та функції цифрових сервісів: можливості вчителів і учнів використовувати аудіо- та відеоінструменти,

kubg.edu.ua

щоб бачити і чути одне одного; застосування «піднятої руки» для звернення до вчителя (учня); увімкнення або вимкнення мікрофона вчителя (учня); користування чатом, де можна писати запитання або зауваження; «інтерактивна біла дошка»; «поділитися» екраном (слайдами, документами тощо) вчителя або учнів; створення виділених зон для парної або групової роботи тощо.

Індивідуальне навчання та роботу з невеликими групами учителі здійснювали за допомогою електронної пошти, Viber, WhatsApp, Telegram, Hangouts. Для розміщення домашніх завдань, навчальних документів, проведення тестувань, створення інтерактивних робочих аркушів педагоги обирали різні платформи: Google Classroom, Classtime, Google Документи, Wizer.me. Активно застосовували й відомі інструменти для комунікації та зворотного зв'язку онлайн: Padlet, Lino it — інтерактивні дошки, на які можна додавати фото, тексти, документи, аудіо- та відеозаписи; Flipgrid — для розміщення відео із завданнями для учнів, які мають створити свої відеоматеріали; See saw — для зворотного зв'язку з учнями; Quizlet, Triventi — для створення електронних карток і вікторин з вивчення нової лексики; Storybird — для створення з учнями навчальних книг з ілюстраціями, які можна анонімно поширити в Інтернеті.

З метою вдосконалення управлінської діяльності, планування та організації освітнього процесу із застосуванням інформаційних технологій та на виконання наказу Департаменту освіти м. Києва «Щодо запровадження "електронного класного журналу" в 1–4 класах закладів загальної середньої освіти міста Києва» № 118 від 30.06.2020 р., адміністрацією закладу проаналізовано ресурси, які пропонують таку послугу, та обрано інформаційно-комунікаційну автоматизовану систему «Єдина школа», яка відповідає вимогам законодавства України, дозволяє безпаперове ведення шкільних журналів, забезпечує захист інформації та персональних даних, передбачає навчання

kubg.edu.ua

педагогів, батьків та учнів, має 24/7 технічну підтримку, здатна нарощувати функціонал з урахуванням особливостей і потреб школи, дає змогу працювати на трьох та більше операційних системах та вебдодатках Mozilla, FireFox, Google Chrome, зокрема мобільних — Android, iOS. Система надає цілодобовий доступ до сервісів (за винятком літніх канікул і часу проведення регламентних робіт) та має простий інтерфейс, виконаний у зручній та інтуїтивно зрозумілій формі.

Зручність системи вплинула на рішення щодо її запровадження для всіх учнів школи. Батьки мали можливість відстежувати результати навчання своїх дітей у мобільних додатках, але не всі скористались такою можливістю.

Моніторингові дослідження займають чільне місце в роботі школи. З метою підвищення навчальних досягнень учнів та дослідження результативності роботи вчителя у закладі освіти систематично проводяться (згідно з окремим планом) такі види моніторингу: успішності учнів (щомісяця); якості знань учнів (наприкінці семестру, року); рівня адаптації учнів перших та п'ятих класів. Відповідно до плану внутрішньошкільного контролю щорічно здійснюється моніторинг якості знань учнів з предметів, які підлягають перевірці. Для внутрішнього моніторингу забезпечення якості освіти проводиться анкетування здобувачів освіти, їх батьків та педагогів закладу. Для автоматизації результатів анкетування в школі можна використати Google Forms. Після аналізу та опрацювання даних визначено, що напрями «Освітнє середовище» та «Управлінські процеси» в закладі реалізуються на достатньому рівні завдяки унормованій системі роботи школи, зокрема:

1) створено стратегію розвитку закладу, розроблену за кожним із напрямів діяльності;

2) дотримано річний план роботи закладу освіти, який реалізує стратегію розвитку, враховує освітню програму та розробляється у співпраці керівництва закладу освіти та педагогічних працівників;

3) діяльність педагогічної ради спрямовується на реалізацію річного плану та стратегії розвитку закладу;

4) розроблено Положення, що визначає стратегію (політику) й процедури забезпечення якості освіти відповідно до законодавства;

5) проводиться щорічне самооцінювання за окремими освітніми напрямами або рівнями освіти;

6) залучаються до самооцінювання якості освітньої діяльності учасники освітнього процесу (опитування);

7) результати моніторингу враховуються в річному плані;

8) створено належні умови діяльності закладу керівництвом (вивчення стану матеріально-технічної бази, планування її розвитку, звернення до засновника).

kubg.edu.ua

5.9. Приклад використання дошки Padlet для управлінської діяльності

Чайковська Н.В.,
провідний інспектор
відділу фінансово-економічного
та кадрового забезпечення
управління освіти
Голосіївської районної в місті Києві
державної адміністрації

Важливою умовою якісної та ефективної організації дистанційного навчання є поширення досвіду роботи педагогів серед освітян, у засобах масової інформації, на офіційних сторінках вебсайтів і соцмереж. У важких психологічних умовах тривалого карантину це створює позитивний настрій учасників освітнього процесу, сприяє підвищенню кваліфікації педагогічних працівників, накопиченню ними теоретичного і практичного матеріалу для власних методичних розробок, розвиває інформаційно-комунікаційну компетентність, одну із ключових для Нової української школи.

Згідно з вимогами нового освітнього законодавства, функція контролю за освітнім процесом належить виключно керівникам закладів освіти, тому управління освіти, маючи доручення[1] Департаменту освіти і науки міста Києва щодо поширення досвіду та пошуку кращих практик дистанційного навчання, виявлення загальних для усіх закладів освіти проблем і напрацювання рекомендацій щодо їх подолання, провело моніторинг організації дистанційного навчання. Результати діяльності закладів освіти, досвід роботи кращих педагогів, які мають педагогічні звання і цікаві напрацювання

[1] Лист Департаменту освіти і науки «Про організацію освітнього процесу в дистанційному форматі у період загострення епідемічної ситуації» № 063-2384 від 05 квітня 2021 р. http://golosiivruo.gov.ua/index.php?w=info&id=2427&search

kubg.edu.ua

в дистанційному навчанні, можна представити за допомогою зручного вебсервісу для зберігання, організації та спільної роботи з різним контентом Padlet.

Обрана віртуальна дошка не обмежена у кількості створюваних сторінок і дає змогу висвітлити інформацію про всі заклади освіти одночасно, що зручно для зберігання, перегляду, порівняння роботи закладів. Дошка є інтерактивною, тобто може містити активні посилання на сайти, блоги, інші електронні ресурси закладів освіти та вчителів, фотографії, тексти тощо.

Ідея створення спільної онлайн-дошки виникла під час карантину у 2019–2020 н.р., коли заклади освіти накопичили чималу кількість інформації з досвіду роботи своїх вчителів щодо організації дистанційного навчання. У квітні 2020 р. створено першу онлайн-дошку, на якій представлено досвід закладів загальної середньої освіти Голосіївського району з організації навчання з використанням дистанційних технологій. Можна простежити шлях, який пройшли всі учасники освітнього процесу за чотири тижні карантину (з 12 березня до 10 квітня). Шлях непростий, але цікавий, сповнений пошуку, творчого злету, навчання як дітей, так і дорослих, відкриття себе та своїх можливостей (https://qrgo.page.link/Y9Jmm) (*рис. 5.9.1*).

Ідея створення дайджестів на віртуальних дошках сподобалась, і впродовж карантину систематично створювались нові документи (*рис. 5.9.2*).

kubg.edu.ua

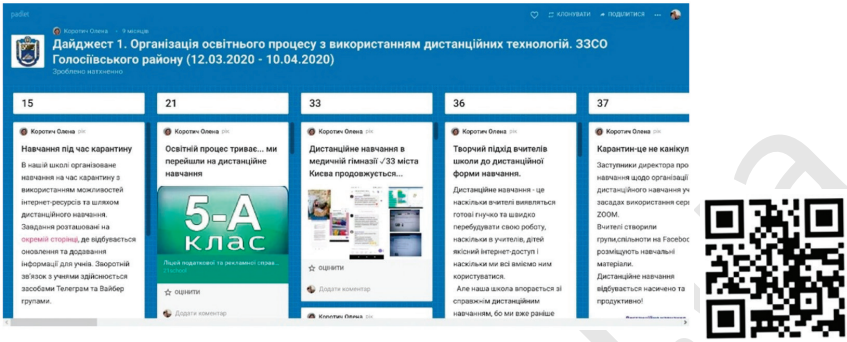

Рис. 5.9.1. Онлайн-дошка з використання дистанційних технологій закладів загальної середньої освіти Голосіївського району м. Києва

https://padlet.com/romanovna161175/dsguxfpiahhxz0ph

https://padlet.com/romanovna161175/hgp52x7n9vb5m82r

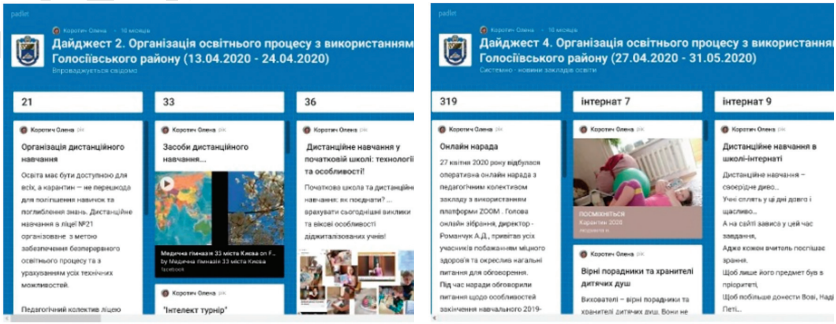

Рис. 5.9.2. Дайджести з використання дистанційних технологій закладів загальної середньої освіти Голосіївського району м. Києва

До дистанційної роботи з вихованцями долучилися і заклади дошкільної освіти (https://qrgo.page.link/NKyzp) (*рис. 5.9.3*).

Рис. 5.9.3. Дайджести з використання дистанційних технологій закладів дошкільної освіти Голосіївського району м. Києва

З досвідом педагогів, які створили власні YouTube-канали, блоги, відеоуроки, можна також ознайомитись за посиланням: https://qrgo.page.link/qX9uA (*рис. 5.9.4*).

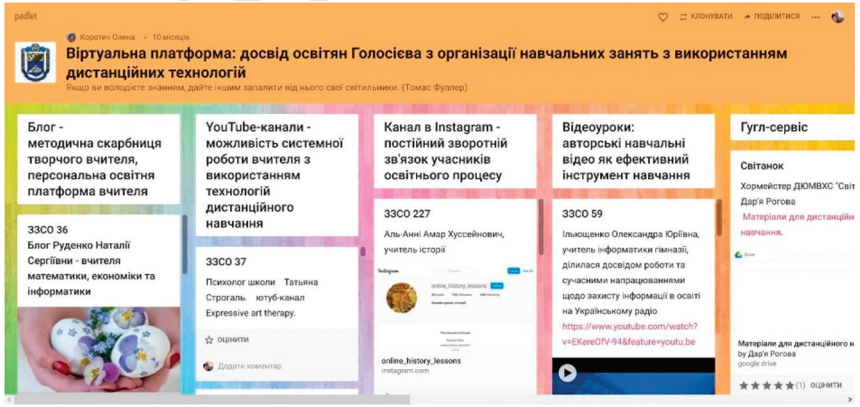

Рис. 5.9.4. Використання дистанційних технологій вчителями Голосіївського району м. Києва

У 2020–2021 н.р. управлінням освіти проведено моніторинг дистанційного навчання (відвідано близько 150 уроків у 25 закладах освіти, зокрема керівників закладів, вчителів вищої категорії, які мають педагогічні звання). Результати моніторингу можна переглянути на онлайн-дошці (https://qrgo.page.link/Uo8vu) (*рис. 5.9.5*).

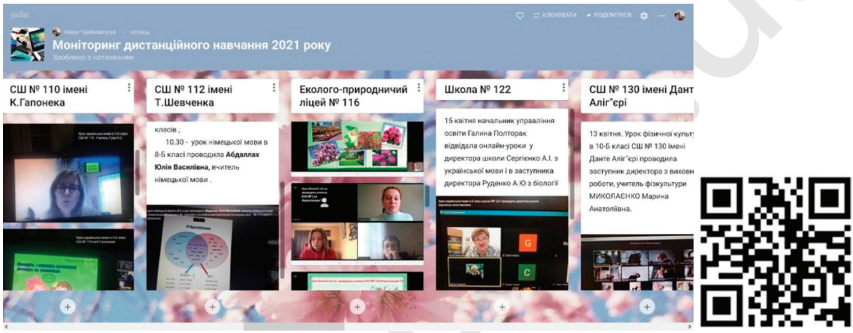

Рис. 5.9.5. Моніторинг використання дистанційних технологій у 2021 р. у Голосіївському районі м. Києва

На офіційному сайті управління освіти Голосіївської районної в місті Києві державної адміністрації в розділі «Дистанційне навчання», підрозділі «З досвіду роботи закладів освіти…» розміщено всі віртуальні дошки (https://qrgo.page.link/TjR3w).

До речі, зазначимо, що для поширення досвіду роботи в соцмережах, наприклад у Facebook, у налаштуваннях Padlet необхідно обмежити доступ до редагування для захисту даних.

5.10. Цифрове освітнє середовище закладу. Яким воно повинно бути?

Уманець В.,
старший викладач
кафедри природничо-математичної
освіти і технологій
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Сьогодні відбувається цифрова трансформація суспільства, з чим пов'язані великі сподівання щодо підвищення якості життя, продуктивності праці та інтегрування у сучасному світі. Звичайно, велике значення має матеріально-технічне оснащення, але ще більш важливою є готовність використання інформаційних технологій у повсякденному житті, в різних сферах діяльності людини і передусім в освіті. Недостатньо закупити в освітні заклади нову комп'ютерну техніку, потрібно підвищувати цифрову компетентність учителів, впроваджувати загальну цифрову трансформацію. Сьогодні організація онлайнової комунікації посідає перше місце і потребує визначення, яким чином організувати освітній процес так, щоб вчитель міг працювати з цифровими ресурсами та мав зворотний зв'язок з учнями та колегами, а учні, маючи єдиний вхід, мали доступ до навчальних матеріалів, виданих завдань, зв'язку з учителем і класом.

Має бути визначена політика школи, загальна стратегія закладу щодо використання електронних освітніх ресурсів. Зокрема, середовище, в якому буде здійснено освітній процес, повинно стати єдиним для всього закладу. Важливо мати систему, яка гарантуватиме безпечну, ефективну комунікацію учасників освітнього процесу. Чому саме це питання є надзвичайно важливим?

kubg.edu.ua

У ході аналізу досвіду організації освітнього процесу за останні два роки були зроблені певні висновки і окреслені проблеми, які ускладнювали його. З одного боку, вчитель вправі обирати ті сервіси, які, на його думку, є доречними для якісного подання навчальних матеріалів з певного предмета. А з іншого — учень, у якого більше десяти навчальних предметів, має понад десять варіантів організації комунікації з учителями. А це призводить до значного фізичного та психологічного навантаження на всіх учасників освітнього процесу.

Надзвичайно важливим є питання використання єдиної корпоративної платформи на рівні всього навчального закладу. Звичайно, є багато рішень. Але лідерами залишаються дві компанії світового рівня, які надають безплатні спеціальні освітні інструменти. Корпоративні безплатні рішення для освіти: Office 365 (Microsoft Office 365), G Suite (Google G Suite). Обов'язково для закладу повинно бути розгорнуте корпоративне середовище Google або Microsoft.

Важелі вибору школою Office 365:

— корпоративний — відсутність сторонньої реклами;
— освітній — спеціальні освітні інструменти;
— безпечний — відповідає міжнародному законодавству;
— універсальний — працює на всіх операційних системах;
— керований — потужні засоби адміністрування.

До того ж корпоративні акаунти, створені адміністратором освітньої платформи закладу, цілком відповідають реальним особистим даним учнів і вчителів, що дає змогу створювати предметні команди, методичні об'єднання без додаткового збору електронних адрес.

Коли приймаємо учня до школи або вчителя на роботу, то обов'язково заводимо особову справу. Так, з огляду на сучасний цифровий світ кожен учень чи працівник за замовчуванням повинен отримати створений адміністратором шкільного середовища корпоративний акаунт. Таким чином учні та вчителі стають повноцінними зареєстрованими учасниками. Всі пра-

kubg.edu.ua

цівники без роздумів для професійного спілкування користуються лише корпоративними електронними адресами, тому що особистий обліковий запис призначений для особистого користування. Наприклад, для створення особистих електронних кабінетів на платформі «Дія», в лікарні, на сайті комунальних послуг тощо. Кожен заклад також повинен мати особистий корпоративний простір для всіх учасників освітнього процесу.

На сьогодні дехто з викладачів використовує Google Classroom, створений за допомогою особистого облікового запису. Звичайно, це зручно, але займає багато часу у кожного вчителя. При цьому використовуються особисті облікові записи учнів, що створює деякі незручності як вчителям, так і учням. Тобто учні повинні мати і мають особисті облікові записи. З практики ми знаємо, що, створюючи особистий обліковий запис, кожен має право обрати собі будь-яке ім'я, що не завжди відповідає реальному імені. Це значно ускладнює ідентифікацію учнів, а часом і вчителів при подальшій роботі. До того ж учень отримує низку відокремлених груп, створених різними вчителями з особистими акаунтами. Вже при створенні Google Classroom система запитує і попереджає про неможливість використання особистих акаунтів у навчальних цілях.

Якщо ж нам потрібно створити Google Classroom саме для навчання, то передусім варто розгорнути середовище на весь заклад (*рис. 5.10.1*).

Системне використання Google Classroom, створеного зі свого особистого акаунту, є незаконним. А виходячи із ситуації, яка склалась у світі у зв'язку з пандемією, зрозуміло, що необхідно до питання налагодження цифрового середовища закладу підходити ґрунтовно і системно. Повинна бути загальна стратегія всього закладу. Якщо кожен вчитель самотужки вирішує, чим саме він буде користуватись для налагодження комунікації з учнями та забезпечення освітнього процесу, то це не є академічною свободою, а призводить до додаткового навантаження на нього.

Київ.edu.ua

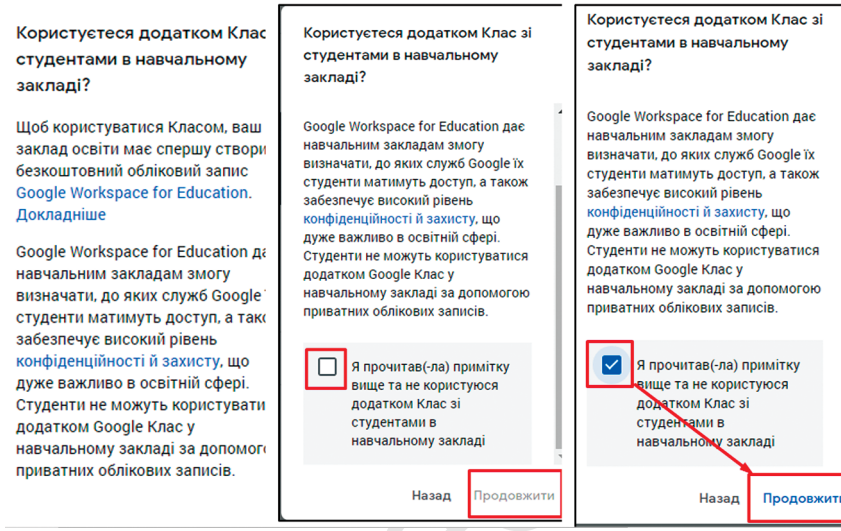

Рис. 5.10.1. Реєстрація персонального облікового запису у Google Classroom

Для того щоб використовувати Microsoft Teams та додаткові інструменти для навчання, учні, студенти та педагоги відповідних освітніх установ можуть безплатно зареєструватись у Office 365 Education, що також включає Word, Excel, PowerPoint, OneNote, Class Notebook, Forms та багато іншого (https://www.microsoft.com/uk-ua/education/products/office, https://www.microsoft.com/uk-ua/education/remote-learning). За посиланням можна зареєструвати заклад безплатно і отримати доступ до довідкових матеріалів використання Office 365 для гібридного навчання (*рис. 5.10.2*).

Робочий обліковий запис принципово відрізняється від особистого акаунту. Надзвичайно цікавим і вдалим багаторічним досвідом організації якісного корпоративного цифрового середовища є досвід Дніпровського ліцею інформаційних технологій при ДНУ (https://www.dlit.dp.ua/). У закладі розгорнуте

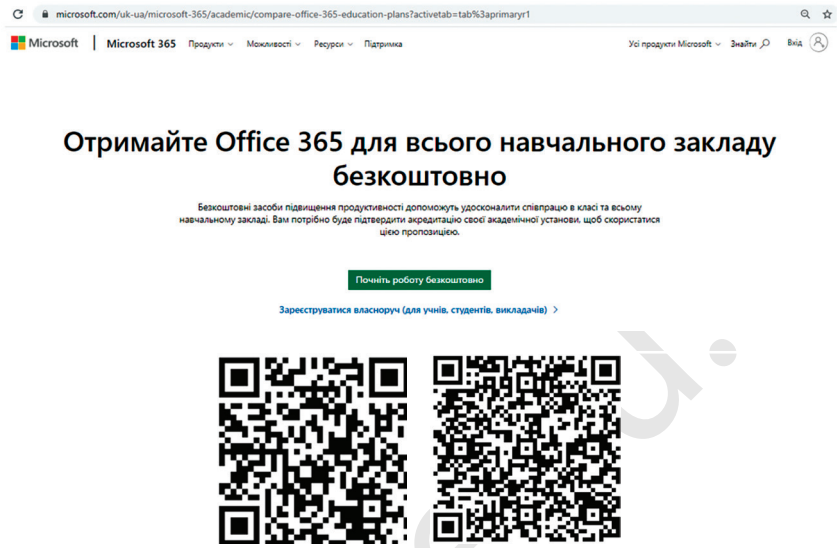

Рис. 5.10.2. Реєстрація школи в Office 365 Education

корпоративне середовище, в якому кожен учень і кожен викладач має робочий акаунт. Всі комунікації здійснюються лише з використанням робочої електронної пошти.

Отримавши робочу електронну адресу, учні та викладачі знайомляться з правилами корпоративного простору і зобов'язуються їх виконувати. Більш детально з прикладом правил можна ознайомитись за посиланням: https://www.dlit.dp.ua/centre-it/226-2/

Безплатний навчальний тренінговий центр Microsoft для вчителів має доступні україномовні матеріали (відео англійською) з безплатною міжнародною сертифікацією (https://bit.ly/3w8Bm3e).

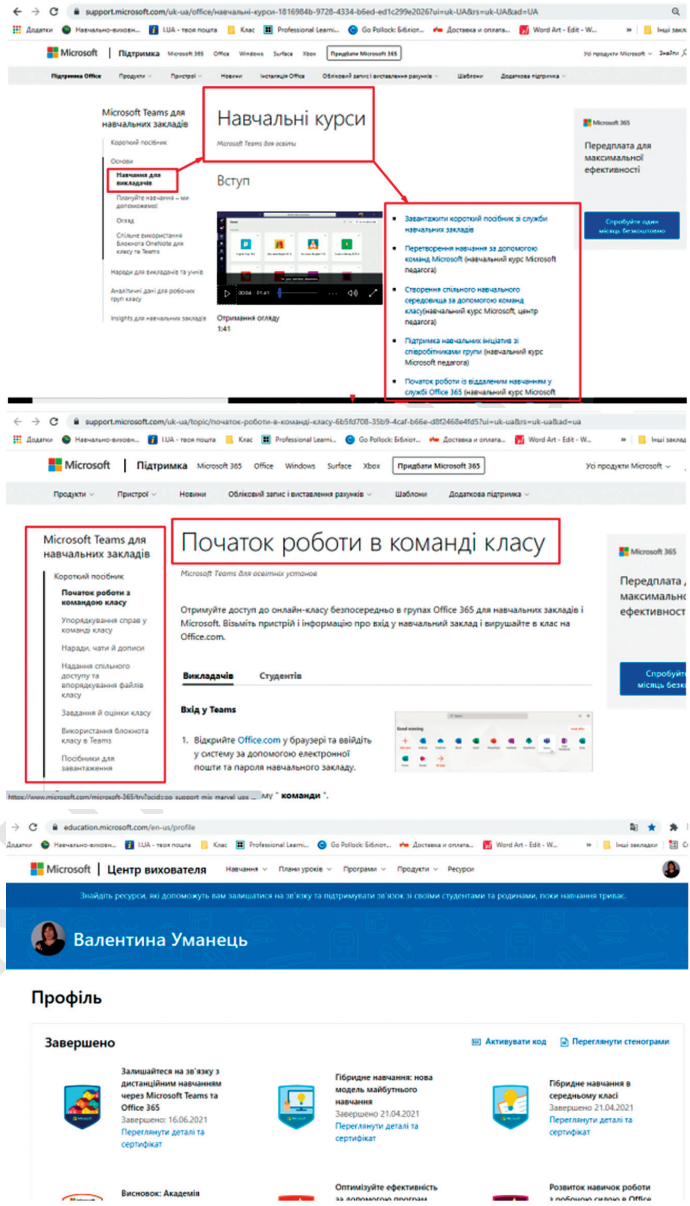

Рис. 5.10.3. Навчальний тренінговий центр Microsoft

Зареєструвавшись, вчителі отримують доступ до довідкових матеріалів, та можливість самостійно обирати й опрацьовувати курси, отримувати сертифікати міжнародного зразка.

Моніторинг освітньої діяльності можна здійснювати у середовищі Teams, автоматично використовуючи надбудову Insights, за допомогою якої здійснюється автоматичний аналіз діяльності учня у навчальному середовищі. Фіксується будь-яка діяльність учня: перегляд і виконання навчальних завдань, присутність на онлайн-уроках, комунікація з іншими учасниками корпоративного середовища. Все це дає можливість швидше отримати розуміння активності учня взагалі та більш оперативно внести корективи до індивідуальної траєкторії навчання.

Корпоративне середовище Office 365 дає змогу організувати систему якісного документообігу з використанням сервісів і додатків офісних програм, які комбінуються в єдиній системі.

Підсумовуючи, можна сказати, що для створення якісного цифрового середовища закладу необхідно виконати такі кроки:

1) розгорнути корпоративне хмарне середовище закладу Office 365 або G Suite;

2) створити облікові записи всіх учасників освітнього процесу (вчителів і учнів обов'язково, батьків за потреби закладу);

3) вчителям інформатики на уроках вести роз'яснювальну роботу щодо використання корпоративного облікового запису на девайсах з різними операційними системами;

4) провести загальні тренінги для вчителів з метою підвищення цифрових компетенцій та вироблення загальних правил і вимог в організації освітнього процесу.

Цифровий дизайн освіти робить навчання більш мобільним, керованим, прогнозованим, диференційованим та персоналізованим, що сприяє реалізації ідей трансформації освіти в Україні, впровадженню дистанційного і змішаного (гібридного навчання).

Київ edu.ua

Більш детально про можливі кейси використання Office 365 в освітньому закладі можна ознайомитись за наведеними нижче посиланнями.

1. ПОРАДНИК. З досвіду роботи освітян Києва

1.1. Досвід організації освітнього процесу в НВК № 240 в умовах карантину.

1.2. Методичні рекомендації щодо використання Microsoft Teams для організації дистанційного навчання. Розгортання середовища Office 365 Education.

1.3. Використання Teams для організації співпраці онлайн на уроках математики.

1.4. Школа повного дня в умовах карантину. Ліцей «Поділ» № 100 м. Києва.

2. Онлайн-форум «Переходимо у digital комфортно: сучасні інструменти для учнів та вчителів» (https://youtu.be/XNW-Tz8IMBw?t=2868).

3. Довідкові матеріали, підтримка Microsoft (https://bit.ly/3w8Bm3e).

4. Підвищення цифрових компетенцій педагогів (Електронне навчання Інституту післядипломної освіти).

kubg.edu.ua

Склад робочої групи з питань розробки та напрацювання методик дистанційного навчання учнів закладів загальної середньої освіти

Зарицька Галина Валентинівна, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85 Голосіївського району;

Думанська Ірина Іванівна, заступник директора з навчально-виховної роботи гімназії № 179 Голосіївського району;

Пікуза Світлана Іванівна, заступник директора з навчально-виховної роботи гімназії № 178 Солом'янського району;

Єрофеєва Ганна Анатоліївна, заступник директора з навчально-виховної роботи Політехнічного ліцею НТУУ «КПІ» Солом'янського району;

Проценко Тетяна Григорівна, заступник директора з навчально-виховної роботи НВК № 141 «ОРТ» Дніпровського району;

Павловська Олена Валентинівна, заступник директора з навчально-виховної роботи гімназії № 136 Дніпровського району;

Целіщева Ольга Володимирівна, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи № 185 імені Володимира Вернадського Святошинського району;

Шпильова Вікторія Володимирівна, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи № 196 Святошинського району;

Дерека Світлана Анатоліївна, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи № 57 з поглибленим вивченням англійської мови Шевченківського району;

kubg.edu.ua

Гуменюк Наталія Іванівна, заступник директора з навчально-виховної роботи гімназії № 172 Шевченківського району;

Осадча Тетяна Володимирівна, директор школи I–III ступенів № 8 Оболонського району;

Гонтар Інна Миколаївна, директор навчально-виховного комплексу «Школа I–II ступенів — ліцей "Управлінські технології"» № 240 «Соціум» Оболонського району;

Морока Ірина Олексіївна, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи I–III ступенів № 264 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району;

Каракича Ірина Олександрівна, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованого навчально-виховного комплексу «Усмішка» Деснянського району;

Русак Світлана Василівна, заступник директора з навчально-виховної роботи ліцею інформаційних технологій № 79 Печерського району;

Горбунова Людмила Сергіївна, заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи № 47 імені А.С. Макаренка Печерського району;

Марковська Катерина Анатоліївна, заступник директора ліцею «Наукова зміна» — спеціалізованого навчального закладу Дарницького району;

Спітковська Катерина Василівна, директор гімназії № 107 «Введенська» Подільського району;

Багінська Алевтина Тадеушівна, директор гімназії № 34 «Либідь» імені Віктора Максименка — навчального закладу I–III ступенів акредитації Подільського району;

Беженар Георгій Дмитрович, директор закладу загальної середньої освіти «Слов'янська гімназія» Дарницького району.

kubg.edu.ua